

ATHANASII KIRCHERI
FVLDENSIS BVCHONII
E SOC. IESV.

PRODROMVS
COPTVS SIVE ÆGYPTIACVS.

Ad

Eminentiss: Principem S. R. E. Cardinalem

FRANCISCVM BARBERINVM.

in quo

Cùm linguæ Coptæ, siue AEgyptiacæ, quondam Pharaonicæ, origo, ætas, vicissitudo, inclinatio; tùm hieroglyphicæ literaturæ instauratio, vti per varia variarum eruditionum, interpretationumque difficillimarum specimina, ita noua quoque & insolita methodo exhibentur.

Romæ. Typis S. Cong: de propag: Fide. 1636.

Superiorum permissu.

Eminentiſſimo Principi

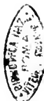
FRANCISCO CARD: BARBERINO

S.R.E. Vicecancellario

ATHANASIVS KIRCHERVS

è Soc: IESV

perpetuam felicitatem.

IAcienda eſt, Eminentiſsime Princeps, mihi penè dixerim inuito, exiſtimationis alea; dum haſce Coptæ, ſeu AEgyptiacæ linguæ primitias, ſub Eminentiſsimi Nominis tui ſplendore mentis oculorumque arbitrio committo, æqua atque iniqua variorum iudicia non iniquo animo præſtolaturus. Et latuiſſent illa ſanè cum ſuo Authore, ſicuti reliqua omnia, quæ de priſcâ, atque hucuſque incognitâ AEgyptiorum ſymbolicâ ſapiētiâ indefeſſo ſtudio, conatu pertinaci, iam compararam ſupellectilia; niſi officioſa amicorum importunitas, armata deprecatio & amica quædam vis, quotidiana penè expoſtulatione de manibus extorſiſſet. Quorum ego, ſi authoritatē æquè ac rationes eneruare valuiſſem, animum meum procul du-

bio obfirmassem, priuataque delectatione contentus illud Antigenidæ vsurpassem: *Intus mihi cano & musis.* Nam quod nõnulli cõmemorabant, vestigium aliquod relinquẽdum esse, quo me posteritati vixisse testarer; ne totus morerer, magnaq; pars mei vitaret libitinam; nihil admodum me commouebat, cui sola nominis immortalitas nimis exile præmium tantorum laborum semper est visa. Memineram etiam pręclarè illud à Seuerino Boetio, sapienterque pronunciatum.

Quod si putatis longius vitam trahi
Mortalis aura Numinis.
Cum sera vobis rapiet hoc etiam dies
Iam vos secunda mors manet.

Porrò si gloriæ posteritatisque recordationi velificandum est, aliud à Propheta Regio viris Religiosis æquor aperitur, vt assidua nimirum virtutum solidarum, exercitatione, atque apparentium bonorum contemptu, nunquam interituram nominis immortalitatem consectentur: In memoria enim æterna iustum fore, diuino illius vaticinio, multò iam ante didiceram. Plus igitur aliquantò eorum rationes videbantur momenti, qui neminem sibi vni natum esse contendebant; ac proinde quæ quis talenta à Deo O. M. sibi concredita assecutus

esset

esset publica luce aliorum iudicio non indigna, publico nequaquam inuidenda. Sed habebam tamen non pauca quæ his opponerem; ac primum quidem tenuitatis meæ mihi conscius, non satis incorruptum Iudicem esse arbitrabar amicorum in me beneuolentiam. Quin & continuò illud animo obuersabatur meo: quis leget hæc? aut si legere posit. quis animum, linguas adeò peregrinas, tantumque ab orbe nostro remotas vt intelligat, adijciet? Neque enim ignorabam acria Criticorum ætatis huius ingenia, & Aristarchis suis hoc sæculum abundare. Nam si presso pede eorum, qui de rebus maximè arduis scripserunt vestigijs institero, styli barbariem seuerioribus obeliscis mox iugulabunt: sin aliquantò liberiùs in philologiæ campos excurrero, rebus grauioribus verborum ampullis fucum obducendo, iniuriam me facere dictitabunt. Hisce rationibus hoc apud amicos agebam, vt nihil agerem Neque tamen idcirco verborum lenocinia, fucosque, & calamistra in materia graui difficilique sim sectatus; hanc hederam scriptis suis appendant licet, qui re totâ sunt destituti; nobis difficilium, rerumque abditarum inquisitio, natiuo suo cultu castiùs videtur nitere.

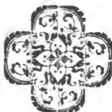
Plus itaque omnibus hisce honoris Dei, in quem

vnicum collimabam, & boni publici cura poterat, qua factum est, vt ego, qui popularem auram nunquam magni æstimaui: ne maledicentiæ quidem fluctus, declinare latendo potuerim, & cùm negotij nil fuerit silendo sapientem videri, nunc in eam me palæstram dederim in qua non rarò, vt cum Comico loquar, existimationis damno *desudascitur*. Verùm in hac ambiguâ mentis luctâ, me reficit, ac restaurat vnicum Eminentissimi Nominis tui patrociniũ; cuius eximio splendore frontem huius operis vt insignirem, varijs sum rationibus adductus. Imprimis quia Eminentia tua, vt huiusmodi aggrederer, iussit; vt auderem, animauit; vt possem, necessaria suppeditauit; vt feruentius progrederer, stimulũ addidit tuus in reconditis literaturis inuestigãdis ingẽs cura, & studiũ incredibile; vt demum cautè agerem & consideratè, tùm in ijs percẽsendis, acerrimum permouit iudicium, aliæque virtutes, quæ quantæ sint, malim silentio prædicare, quàm, vt quondam de Augusto dicebat Suetonius, parcè & ieiunè attingere. Accessit hisce demum omnibus, singularis tuus in Societatem nostram affectus, cui tametsi ex æquo me respondere posse diffidam, in parte tamen gratiarum reponendum est, non ingratum esse conari.

His

His igitur rationibus motus ecce Prodromus iſte Coptus ſeu AEgyptiacus, tandem poſt diuturna itineris difficilis pericula, laboreſq; varios integer & incolumis Eminentiſsimo conſpectui tuo ſe ſiſtit, vti nouarũ, ita rararum recõditiſsimarumque rerum Nuncius fidelis. Tuum erit, eâ quâ rerum nouarum proſcænia ſoles fronte eum excipere. Etſi enim ſermo eius fuerit ſimplicior, & prima fronte neſcio quid impolitum, & aſperum præ ſe tulerit, placebit tamen ni fallor mira quædam eius in loquendo varietas, & quod rei caput, rerum incognitarũ multiplex manifeſtatio, alio autem eum fine non prȩmiſi, quàm vt, quid in reliquo de ſacris AEgyptiorum ſculpturis ſecuturis operibus molirer patefacerẽ, & quàm ingens linguarum exterarum notitia ſecretioribus ſtudijs & diſciplinis lumen adferret, propalàm demonſtrarem. Quod ſi verò id expectationi tuæ non ita reſponderit, excuſes id velim, ceu opus non niſi ſubceſiuarum horarum elucubratione partum. Alterum verò opus (quod hôc tanto futurum eſt excellentius, quanto non immeritò altior & ſublimior Philoſophia Grãmaticâ cenſeri ſolet.) Hieroglyphicorum, inquam, ȩnigmatum rediuiuum Oedipum, omnem prioris defectum facilè ſuppleturum tibi perſuadeas. Hoc

enim exiguum esse fateor, & non nisi rudimentum quoddam, seu quasi primam quandam adumbrationem: qualecunque tamen sit, splendorem à purpura tua habiturum confido, & (fas sit dicere) tuam ab eo aliquem, vt nimirum ad exteros & posteros dimanet hic tuus in optimas artes vel amor vel honor; dimanet, inquam, in laudem tuam, in aliorum exemplum. Quod cùm factum comperero, fructum me laboris mei non exiguum consecutum putabo. Deus Eminentiam tuam Ecclesiæ Catholicæ decus, atque ornamentum quam diutissimè seruet incolumem. Vale. Romæ è domo Professa Soc. Iesu. 14 die mensis Coptici Ⲑⲱⲩⲧ seu 2. Augusti, anno Christi 1636. Coptitarum Martyrum 1352.

ⲤⲨⲚ Ⲫϯ

AD EMINENTISSIMVM

S. R. E.

FRANCISCVM

CARD. BARBERINVM

PRODROMI COPTI

Siue Aegyptiaci.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

VM olim, Eminentiſsime Princeps, repentino quodam apud Corinthios rumore percrebuiſſet, Philippum Macedonum vrbi cum vaſto exercitu imminere, ciuesq; ad obſidionem ferendam impigrè, quæ forent ex vſu paraſſent: Fertur ἡμιεργός illle Diogenes depoſito philoſophico & pileo, & pallio, ſordidatus, & ſqualore obſitus, dies aliquot, ſuum illud dolium ἄνω τε καὶ κάτω, quaſi magnum quippiam moliturus per collem vrbi vicinum

nouo quodam & ante hac inuiſo laboris genere voluiſſe, reuoluiſſe, ſubuoluiſſe, & deuoluiſſe. Quod cum pleriq; mirarentur, atque adeo inuſitato rei ſpectaculo attoniti: ecquid inſueta hac vaſis volutatione ſibi vellet? rogarent; reſpondiſſe; ne ipſe, alijs omnibus negotioſis, ſolus otioſus videretur. Intelliges ni fallor (Magne Princeps) quid hac Prodromi mei proluſione velim. Cum ſingulari fauore tuo in Vrbem accerſitus, doctiſſimos quoſuis in hoc orbis theatro legendo, ſcribendo, docendo, & aliter certatim de literis, ac poſteritate bene mereri viderem; palladijſque machinis aduerſus ἄγνοιαν felici marte pugnare; ac eam in rem nouas ſubinde acies inſtruere, quæ & cæſim & punctim in illam eiusq; ſocios, ac fœderatos ſub præſtantiſſimis ducibus irruant. Mihi Diogenæi illius, digni ſanè tanto Philoſopho apophthegmatis memori viſum eſt, pro mea tenuitate, in medium cum illis prodire, ne inter tot egregios probatæ virtutis milites, vnus de multis ceſſator haberer. & proinde, Heſiodi illud in me cadere meritò agnoſcerem, ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Verum cum in hac velitatione, ac verè Apollinea expeditione oportunum dolio hoc philoſophico voluendo locum inquirerem, atque in tanta occupationum, ac ſtudiorum, quibus ſingulos iam intentos intuebar varietate, ſedulò circumſpice-

Heſiodus. Theog.

rem,

rem, qua in parte huius literarij campi industriam meam potissimum collocarem; ecce stationibus iam singulis occupatis, sola mihi restare video antiquissima illa Aegyptiorum rudera, ac temporis iniuria semisepultas monimentorum parietinas; Nam præter difficilem illam antiquitatum Aegyptiacarum, sacrorumq; mysteriorum, sub hieroglyphicis disciplinis latentium à nemine hucusque (quantum quidem mihi scire licet) tentatam inuestigationem, idiomatis quoq; Aegyptiaci antiqui, quod Coptum vocamus, restauratio mihi commissa tanto maiorem laborum copiam, quantò & materia rarior est, & difficilior, suppeditauit. Præsertim cum in summa illa rerum humanarum inconstantia, & vicissitudine nil difficilius sit, ac arduum magis, quam earum rerum, quas vetustas temporum paulatim ab hominum memoria longè remotas, ita abdidit; vt omnem intellectus lucem effugere videantur, describere narrationem: in qua præobscuram ambiguitatem scribentibus præbet rerum inexplorata antiquitas; & legentibus quandoque fidem detrahit abstrusa ac infinitis dissentientium Authorum controuersijs intricata, & admodum perplexa temporum descriptio. An non igitur in me campum adeo confragosum, ac innumeris difficultatibus impeditum, potissimum sine duce viarum gna-

Difficultas tractādæ materiæ.

ro, ingredientem appofitè quadrabit, nota illa Hebræorum מַרְבֶּה חשֶׁךְ מַרְבֶּה תוּשָׁה ? vbi enim multa tenebrarum caligo, ignota adhæc via, multos errores & lapfus, frequentesq; offenfiones contingere neceffe eft. Ac proinde periculofæ plenum aleæ opus me aggredi non ignoro; dum non de communi aliquo, ac familiari nobis idiomate, fed Sapientum Aegyptiorum antiquiffimo, lingua vti in hunc diem Europæis incognita, fic vetuftatis apud ipfosmet Aegyptios adhuc incompertæ, ac plurimarum gentium commixtione fuccedentibus feculis vitiata aliquid certi adftruere contendo. Sed enim cum nullæ tenebræ tantæ fint, in quibus non aliquis faltem lucis effulgeat radius; nec tanti rerum nodi, quos non humani ingenij veritatis amore flagrantis fagax diffoluat induftria; Ego certè non reconditioris tantùm antiquitatis ftudiofis; fed & toti Reip: literariæ rem haudquaquam ingratam me facturum exiftimaui. Si, vti in cæteris Aegyptiacis, quæ hucufque delituere monumentis eruderandis; ita in eorundem lingua feù idiomate reftaurando, operam meam quantulamcunq; collocarem; opusq; non tam proprio ingenij ad quæuis difficilia cæteroqui prompti motu; quam doctiffimorum virorum, quos inter principem fane non immeritò locum obtinet Ampliffimus Dominus Nicolaus Fabri-

Multæ tenebræ multus error.

cius de Peiresc Christianissimo Regi à secretis consilijs armata deprecatione extortum aggrederer, idq; ab alijs derelictum, ad incudem reuocarem. Ne verò laborem difficultatemque subeundam pertimescens & ego animum propositumq; exequendi operis abijcerem, Ecce causa fuit antiquissimus Codex manuscriptus, seu Onomasticon Copto-arabicum, quod Illustrissimus D. Petrus à Valle Patritius Romanus non ita pridem ab omni temporum, tinearumq; iniuria vindicatum, ex Aegypto secum transportauit: cuius ex arabicis tenebris in lucem latiam deducendi curam cum mihi aliorum rogatu Emin. Princeps commendasses. tantum è continua eiusdem tùm versione, tùm rerum in eo occurrentium consideratione profeci, vt cum eius linguæ Coptæ non iam planè ignarus, quamplurimas ad Aegyptiorum antiquitatem pertinentes difficultates eius opera me soluere posse considerem, hieroglyphicis (quibus tum magno ardore enodandis incumbebam) adeoq; alijs omnibus occupationibus tantisper suspensis hoc præsens opus cæteris secuturis lucubrationibus meis adeò fructuosum, sine mora aggressus fuerim; memor illius Tatiani: τῶν περιέργων ζητήσεις ἀπόδειξίς ἐστι τῆς λαμπρότητος τῶν ὑστέρων. Et quamuis tota hæc materies ad hyeroglyphicos tractatus commodius differri potuisset; quia tamen Thesaurus

lin-

linguæ Coptæ, ſicuti & alia de Romanorum obeliſcorum interpretatione molimina hanc tractationem veluti ϖερδεραμυμένην atque adeo ſeparatam vendicare videbantur, eam ceu Prodromum quendam, laudabili amicorum importunitate extortum, ac ſecuturorum operum veluti exhibitorem abſque vlla dilatione mox expediendum exiſtimaui. Sed, ne antequam rem aggrediamur, ἀταξίας vitium ſubrepat, vti in huiuſmodi miſcellis diſſertationibus fieri ſolet; haſce noſtras exercitationes in certas claſſes, ſeù capita diſpertiri viſum eſt.

CA-

CAPVT I.

De Etymo vocis Coptos.

ETymorum, vocumq; peregrinarum perperam intellectarum imperitam explicationem magnis passim erroribus scriptores implicuisse, vt alia multa eruditorum monumenta, ita & illi demonstrant, qui vocem κόπτος, in rerum diuersarum sententiam distraxerunt.

Atque ij quidem, qui hoc vocabulum, κόπτος, idem esse volunt cum voce (Aegyptus) frigidis sanè coniecturis fulti, exiguos monstrant, vt postea videbimus in Arabicæ, & Coptæ linguæ cognitione progressus. Alij vero, qui eius etymon ab eo Rege, qui primus Mitsraim, Aeriam aut Oceaniam antiquitùs dictam, Aegypti nomine insigniuit, quemq; Aegyptij, teste Leone Africano, vulgari lingua Chibth appellant, deducere volunt; eo longius à vero aberrant, quanto inter Coptos, & Chibth maior censenda est differentia: Alij denique qui totius vocis huius ἐτυμολογίαν ab vrbe Coptos deriuant, præ reliquis videntur, ita loqui fas sit, κοπτίζειν. Veruntamen cum singulis iam recensitis opinionibus, rationes vtrinque non incongruæ occurrant; visum fuit eas hic ad examen reuocare; vt eorum rationibus & argumentis primo tru-

Koptos non deriuatur à voce Aegyptus.

Neque ab Aegypto primo Rege quem Chibt appellant.

Ioannes Leo Africanus l. 8.

Koptos ab Vrbe Copto deducitur.

trutinatis, quid de singulis sentiendum, statuendumq; sit, patefiat.

Primi itaque qui (τὸ κόπτος) cum voce (Aegyptus) passim confundere solent; aliam opinionis suæ rationem non adducunt, nisi solam affinitatem; quam vox Arabica قبطى Kopti, & Copta vox γύπτιος, aut γύπτιος, tum sono, tum significatione obtinent ad vocem (Aegyptus) Verum hosce infirmo fundamento inniti, nemo non videt. Nam si dicta vocabula paulò pensiculatiùs discutiantur, affinia quidem ea, & ὁμόφωνα; non ὁμώνυμα esse reperientur. Nam ijs, qui vel extremis labris, dictarum linguarum elementa degustarunt, compertum esse existimo; hanc vocem γύπτιος hoc loco propriè Aegyptum, nec lingua Copta; nec قبطى (Kopti) Arabica significare. Cum Aegyptum Coptitæ propriè denotent per dictionem χήμι; quemadmodum eandem per dictionem مصر (Mesra) significant Arabes; patent hæc luculenter ex Onomastico nostro Copto arabico; cuius Author, quandocunque rerum ad Coptitas pertinentium titulos in Onomastico dicto Copto-arabicè ponit; nequaquam Mesra, vel χήμι, quibus verbis cæteroquim Aegyptum propriè dictam indicat, vtitur. Sed μετγύπτιος & قبطى Copti, queis nil aliud nisi Coptorum, seu Coptitarum in Aegypto sectam vult significare. Sic titulus

Coptitæ Aegyptú proprio nomine chemi, & Arabes Mesra.

tulus ναβοτμμεγυπτιος Menses Copticos, non Aegyptios denotat. Cui & arabica versio consonat; quæ dictum Copticum interpretatur الشهور القبطيه hoc est menses Copticos. non الشهر المصرين videlicet menses Aegyptios. Pari ratione Onomasticon Copto-arabicum numeros Coptitarum, non appellat πιαριτμοςνχημι hoc est numerum Aegyptium; sed πιαριτμοςντγυπτιος seu numerum Copticum. Vti & Arabes الحساب القبطى. Multa similia thesaurum linguæ Coptæ voluenti occurrent; χημι itaque etymo deducto à primo Aegypti cultore Chamo Noëmi filio, siquidem Beroso credimus, propriè lingua Copta Aegyptum significat; Quemadmodum in Arabica lingua مصر Mesra, à Misraim Chami filio deducto nomine; Priori subscribit Plutarchus libro de Osiride, & Iside in quo Aegyptum antiquis seculis χημιαν, hoc est vas μελάγγειον, à nigrore nimirum & pinguedine terræ vocatam ait. Posterius, Arabes, Chaldæi, Syri, Aethiopes, Armeni, Persæ, omnes deniq; Orientales populi communi consensu asseuerant. γυπτιος vero & قبطى Kopti, propriè ab vrbe Coptos, Originem deduxere. Vnde & linguam Coptam, & si eandem cum antiqua Aegyptia faciamus, negamus tamen à voce Aegyptus eam deriuatam, sed ab vrbe Coptus, & non secus ac Latinam linguam à principe vrbe Roma, Ro-

Niabotme meggiptios.

Alschahur elKaptihe. Alschahur almesriin.

Piaritmos nichemi.

Alhhesab elKopti.

Chemi deriuatur à Chamo, & Mesra à Mitsraim eius filio.

Plutarchus l. de Osir. & Iside.

Mēses Aegyptiorū antiquorū & lingua eorum ab vrbe Coptana vocatur Copta; sicuti Menses & lingua Latinorū ab vrbe Roma dicitur Romana.

manam, aut Indicam à Mexico, Mexicanam dictam asserimus. Notandus hic error quidam, in quem cum plurimi ex non infimis Authoribus inciderint, eum nequaquam dissimulandum censuimus, est autem iste, quod κόπτος, & κόφθος passim imperitè confundant; cum tamen tantum absit vt ea nomina idem sint, vt etiam toto cælo diuersa reperiantur. de Copto paulò ante dictum est, de quo & in sequentibus fusius dicemus. κόφθος vero nihil aliud est, quam à Mahumetanis confictum vocabulum, quo Christianos Aegyptios, seu Monachos aliosq; religiosæ vitæ sectatores Cophthos, quasi dicas incisos, per contemptum appellare solent, quæ diligenter notanda sunt. nec enim κόφθος apud priscos Authores vnquã me legisse memini. Sed nos his notatis, eo vnde digressi sumus reuertamur. Porrò alij qui vocem Coptos. à primo Rege Aegypto, quem vernacula lingua Chibth appellant, deriuare conantur, non minus quam priores decipiuntur; Cum illud vocabulum Chibth, quo in vulgari Arabico Idiomate Aegyptum significant, aliam deriuationem nesciat, quam eam, quam à Græcis, Romanis, alijsq; exteris gentibus hausit. Nam Aegyptij, cum regnum suum magno hominum commercio frequentatum viderent, eamq; Aegyptum passim nuncupari animaduerterent consimili nomine

Coptos & Cophthos non sunt idem.

Cophthi qui dicantur.

Coptos non deriuatur à Chibth.

mine Aegyptum, Chibth appellare cæperunt. Vnde nulla ratione concedendum est; γυπτιος, & Chibth & si affinia, eadem esse, vti diximus. Cum & etymo, & pronunciatione differant. Nam si ijs qui aliquam huius linguæ notitiam in Aegypto ab ipsis Copticis instructi hauserunt credimus, hoc vocabulum γυπτιος, υ in ου mutato, γουπτιος, non γυπτιος pronunciandum esset; quod & in Aethiopum libris quoque obseruatur. qui à vicinis Copticis instructi, Aegyptũ alio nomine non appellant, nisi ምድረ:ግብጽ። Medura gobzo. hoc est terram Aegypti. Quæ cum ita sint optimè ipsi sentiunt, qui huius Etymon à Copto celeberrima olim Aegypti vrbe, & Thebaidos metropoli deducunt. Hæc enim est à qua Copticæ eorumq; lingua nomẽ inuenit, vti ante insinuauimus. Fuit autem hæc vrbs Coptos (quæ & Cana Ramusio dicitur) Ptolomæo teste Nomi Coptici metropolis sub 26 latitudinis gradu, & longitudinis 62 sita: cuius quoque meminere Fl. Iosephus & Aegesippus. Strabo eam Thebaidos caput, Arabum & Aegyptiorum commune appellat emporium, verba eius hic addere libuit. *Post Veneris inquit Templum est Isidis fanum, deinceps sunt ea quæ Typhonia vocantur, & fossa quæ Coptum defert communem Arabum, & Aegyptiorum vrbem; deinceps est Isthmus in rubrum mare porrectus, iuxta Bere-*

Ab vrbe Copto deriuatio horũ nominũ desumenda.
F. Ios. l. 4. c. 11. de bell. Iud.
Aegesipp. l. 4. c. 35. Cedrenus.
Ptolomæus c. 35.
Situs vrbis Coptanæ.
Strabo l. 17

nicen vrbem, quæ quanquam sine portu est, tamen propter opportunitatem Isthmi idonea diuersoria habet: dicunt Philadelphum primò hanc viam exercitu aperuisse, cum aquis ea careret; ac diuersoria constituisse, tam pedibus iter agentibus, quam Camelis; Idq; effecisse, quoniam rubrum mare difficulter nauigaretur, præsertim ex intimo recessu. Enimuero experientia vtilitatem maximam demonstrauit, atque nunc omnes Indicæ & Arabicæ merces, ac Aethiopicæ etiam, quæ Arabico sinu aduehuntur, Coptum deferuntur, istarum rerum emporium. Non procul à Berenice est Muris statio, quæ vrbs nauale habet. A Copto quoque non multum abest Apollinis Ciuitas, quarum duæ vrbes Isthmum terminantes vtrinque sunt. Sed Coptus & Muris statio nunc excellunt, ijsq; omnes vtuntur. Hæc de vrbe Coptos Strabo.

Plinius l. 5. c. 9. Plinius inter cæteros Aegypti nomos, seu præfecturas, vrbis Nomiq; Coptitis quoq; meminit. *Plutarchus l. de Osiride & Iside circa mediū.* Plutarchus plurimis in locis huius mentionem facit. Isidem enim cum Osiridem maritum à Typhone interfectum audisset; hic lugubri veste indutam, tonsisq; capillis nunquam satis Osiridis quærendi initium fecisse. Coptos Isidis tēpore celebris. *Isis, inquit, hæc audiens protinus capillos suos tondet, & lugubrem stolam induit. ex quo vrbi Coptos adhuc nomen manet, tametsi alij hoc nomine priuationem denotent. Nam κόπτειν priuare significat.* Citato quoque

libro

libro, Coptitas, ait, certis quibusdam solemnibus Asinum præcipitare solitos, & homines rufos insectari, eo quod, qui Osiridem occidit, Typhon, rufo & Asinino colore fuisse tradatur. In Copto quoque Hori simulacrum altera manu Typhonis pudenda tenens Coptitas coluisse, idem Plutarchus author est. Fanum seu adytum Isiacum; ad quod magni hominum vtriusque sexus oraculis consulendi gratia fieri concursus solebant, Copti quoque extitisse tradit Pausanias in Phocicis: Τότε οὖν τῶν Ῥωμαίων ὃς ἐπιτέτραπτο Αἴγυπτον, ἄνδρα ἐπὶ χρήμασιν ἀναπείσαντα ἐς τὸ ἄδυτον καταπέμψαι τῆς Ἴσιδος τὸ ἐν Κόπτῳ· καὶ ὁ ἐκπεμφθεὶς ἀνέστρεψε μὲν ἐκ τοῦ Ἀδύτου, διηγησάμενος δὲ ὁπόσα ἐθεάσατο, καὶ τοῦτον αὐτίκα ἐπυνθανόμην τελευτῆσαι. *Eo ipso, inquit, tempore Romanum hominem qui Aegyptum Prouinciam obtinebat, quendam mercede conductum, iussisse Isidis adytum, quod Copti erat, intrare, rediisse illum mox, at quæ conspexerat, exposuisset, è vita discessisse.* Coptitas studiosos quoque Crocodilorum cultores ex Plutarcho tradit Volateranus. Vinum Thebaicum, maxime quod circa Coptum nascitur, ijs qui calidioribus morbis infestantur, commendatur ab Athenæo in dipnosophisticis. Cui adstipulatur Geographia Arabica, quæ vinum & fructus Coptenses commendat his verbis: فنقول ان من معار الرقيم الى جب جليمة خمسة وثلثون ميلا

Plutarchus cit. loc.

Coptitæ præcipitant Asinũ ex odio in Typhonẽ.

Plutarchus cit. loc.

Hori simulacrũ Copti quale.

Fanũ Isiacũ Copti celebre.

Pausanias in Phocicis.

Coptitæ crocodilorum cultores.

Volateran. de Aegypto l. 1.

Vinũ Copticũ bonũ febrientibus.

Athenæus in dipnosoph. l. 2. circa finẽ.

Geograph. Arabica p. 3. cli. 2.

ميلا ومن جب حلمة الى وادى نحيل خمسه
وثلثون ميلا ومن وادى نحيل الى جب الميدان
خمسة وثلثون ميلا ثم الى مرح الشيخ ثلثون
ميلا ثم الى القوبطه عشرون ميلا كان به خمر
وثمر كثير.

Phencul en men maagraletraquim ala giabb halimeth chams votolatum milan, vamen Giabhhalimeth ala vaadinahhil chams voatoltun milan omen vaadinahhil elagiab el milan chams voatholtun milan thom ala marahh elſcheich tholtun milan tſom ala elcopto haſchrun milan kana beh chams vtamar ketir.

Dicimus itaque quod à Maaralraqim vſq; ad habhalimta quindecim milliaria. hincq; ad Vadinahhil totidem; & à Vadinehhil ad habalmidan totidem. ad Marahh verò antiquam tredecim milliaria, ſicuti hinc ad Kuopte in qua vinum & fructus ſeu palma multa, tredecim milliaria ſimiliter computentur. Atque ex hiſce & ſimilibus fusè allegatis teſtimonijs patet, Coptum vrbem cum ob rerum copiam ſitusq; opportunitatem; tum ob famoſa deorum Aegyptiorum delubra, & adyta, in quibus Sacerdotes paſſim Mithræ, aut Serapidis conſulendi gratia morabantur, ob feſta denique frequentia in Iſidis, Oſiridis, aut Serapidis honorem ibi celebrari ſolita, vrbem fuiſſe anti-

Vinum Coptum, & fructus Coptani boni.

Celebritas vrbis Copræ, & antiquitas eius.

antiquiſſimam, atque poſt Thebas à quibus non procul diſtabat, totius Aegypti celeberrimam: quamuis hodierno tempore nimia vetuſtate collapſæ, bellorumq; iniuria deſtructæ, vti ab ijs, qui Aegyptum luſtrarunt, fide digniſſimis viris percepi, vix ruinas reperias. Cæterum qui plura de ſitu Copti vrbis deſiderat, conſulat ſyntagma primum apparatus noſtri hieroglyphici; in quo Veteris hodiernæq; Aegypti chorographiam vnà cum ſingulorum Nomorum, Vrbiumq; celebrium exacta deſcriptione, reperiet. Atque hæc de Etymo Vrbis Coptenſis ſufficiant. Nunc ad Coptitas eorumque inſtituta progrediamur.

CA-

CAPVT II.

De Coptitarum moribus, & institutis.

COptanæ vrbis situ, fama, etymo alijsq; ad eam spectantibus præcedente capite expensis, nihil iam restat, nisi vt, quales illi Coptitæ, à quibus lingua Copta nomen deduxit, quod vitæ illorum institutum fuerit, paucis quoque declaremus, ne quid in hac materia considerationem dignum omisisse videamur. Aduertendum igitur, quod toto illo salutis humanæ aduentum antecedente tempore, Coptanæ vrbis incolæ religione alia non erant imbuti, nisi ea, quæ toti Aegypto erat communis, videlicet Solis, Lunæ, ac brutorum animantium, canum dico, felium Crocodilorum, aliorumq; similium cultu. cui vsque adeo immersi erant; Vt non immeritò Satyricus poeta, in eos inuehi videatur;

Quæ religio Coptitis ante Christi aduentum?

Brutorum cultus.

Iuuenalis Satyr. 15.

Quis nescit Volusi Bithynice qualia demens
Ægyptus portenta colat? & paulo post
Oppida tota Canem venerantur, nemo Dianam.

Verum cum Aegypto, temporum successu, Sole iustitiæ mundo exoriente, per Sanctos Apostolos, eorumq; successores, ad veram Christi fidem

fidem adducta Christianæ religionis proiecta semina cùm vbique locorum; tum in Aegypto potissimùm, vtpote Euangelij noui fonti vicina, felici segete adolescerent. Multi ex Aegyptijs amore euangelicæ perfectionis instigati, ad ea se loca contulerunt, quæ à rerum vanarum strepitu semota, cælestium contemplationi maximè apta erant, cuiusmodi Thebaidos solitudinem fuisse scribit Palladius: cui cùm vrbs Coptos proxima esset, monasticæ vitæ sectatores partim rerum, quæ ipsis necessariæ esse poterant, comparandarum commoditate allecti, eum, vtpote deserto adiacentem, à quo & Coptitæ quoque postmodum dicti sunt, elegerunt; partim etiam, vt locus iste, in quo tanta superstitionis monumenta intuebantur, quiq; dæmonum furijs erat infestus, pijs Monachorum studijs, & sanctis Christianæ vitæ disciplinis initiatus, in Spiritus sancti habitaculum mutaretur.

Coptitarũ ad Christũ conuersorum, amor religionis.

Palladius in Lausiaca.

Atque ij sunt, qui antiquam illam Aegyptiacam linguam, etsi, vt in regnorum mutationibus plerumq; fieri solet, admodum corruptam, ab interitu, à quo crescente Mahumetis imperio non longè aberat, vindicarunt; scriptis varijs illustrarunt, atque ad hæc vsque tempora propagatam ab oppido Coptos, vt quæ in tota reliqua Aegypto alijs iam linguis introductis, extincta à solis Coptitis vrbis accolis conseruata

Coptitæ primi linguam antiquã Aegyptiacã ab interitu vindicarunt, & ab vrbe CoptoCoptam primi appellarunt.

floreret, Coptam appellarunt. Vidi ego non in Vaticana solùm, sed & in alijs quoque celebrioribus vrbis Bibliothecis multos adhuc Copto charactere, linguaq; conscriptos codices; quorum alij grammaticas, onomastica, atque dictæ linguæ dictionaria, è quorum numero thesaurus ille linguæ Coptæ (quem ex arabico in latinum vertimus, & cuius ratione hunc Prodromum præmittendum censuimus) vnus quoque fuit. Alij verò sacræ Scripturæ fragmenta varia, libros, vt vocant, rituales, vitas martyrum, aliasq; sacras historias continent. quorũ catalogum vide in cap. 7. huius Prodromi. Retulit mihi quoq; supra citatus Petrus à Valle, multa egregia monumenta lingua Copta conscripta in Aegypto adhuc superesse; inter ea IV prima Concilia, Ecclesiasticam historiam, item Ecclesiæ Coptæ computum, aliaq; permulta ad rem Ecclesiasticam facientia; quæ si per Viros linguarum gnaros publici iuris fierent, non exiguum Reip. literariæ incrementum breui accessisse videremus. Verùm, vt plerumque fit, cùm in nullius, siue boni communis promouendi neglectu, siue excolendarum linguarum incuria cædere censeantur emolumentum, in blattarum lusus, & tinearum necesse est, vt abeant, alimentum. Sed spero, Eminentissime Princeps, te pro egregio illo tuo, ad literas instaurandas studio, affectuq;

Multi Coptici libri in Bibliotheca Vaticana.

Vtilitas librorũ Coptorum.

ctuq; admirabili, ad posteritatem tibi hoc immortali beneficio deuinciendam, vti in omnibus alijs rerum bene gerendarum occasionibus, ita in huiusmodi quoque curando negotio partes tuas desiderari nequaquam passurum. quod & mecum de tua magnificentia, quotquot reconditioris literaturæ amore feruntur, sibi indubitanter spondent. Sed redeamus ad Coptitas.

Innocentia, & zelus Coptitarum in fide.

Porrò è sacris historijs lingua Copta scriptis apparet, innocentissimæ vitæ homines fuisse Coptitas, atque adeò feruentes Christianæ vitæ cultores, vt nullis vnquam suppliciorum generibus à suscepta semel fide, vitaq; abduci potuerint. Patet id è crudeli illa atque formidanda Diocletiani Imperatoris persecutione; in qua anno dicti Cæsaris decimo nono, Marcellini Papæ septimo, salutis nostræ 302. teste Baronio, ad viginti millia Christianorum crudelitate inaudita, innumeris alijs in exilium amandatis, vitam glorioso agone finierunt. Quos inter Philoromus, & Philetas, (hic Thmui, alter Alexandriæ episcopali munere fungebatur) eximium sanè Christiani certaminis exemplum posteritati præbuere. Meminit huius crudelissimæ persecutionis Chronicon Alexandrinum.

Persecutio Christianorum Aegyptiorum sub Diocletiano.

C. Baron. ann. cit.

Chronicon Alexandrinum anno 19. Diocletiani

Ετυς, inquit, *ιθ τ͂ Διοκλητιανοῦ βασιλείας κέ μαρτίου ἐν ἡμέρᾳ τ͂ ἑορτ͂ τοῦ πάσχα, ἠπλῶντο πανταχόσε ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Θηβαΐδι Βασιλικὰ γράμματα, τὰς μὲν ἐκ-*

κλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν, τὰς δὲ θείας γραφὰς ἀφανεῖς πυρὶ γενέσθαι προστάττοντα, καὶ τοὺς τιμῆς καὶ ἀξίας ἐπειλημμένους, ἀτίμους; τοὺς δὲ ἐν οἰκετίαις, εἰ ἐπιμένοιεν τῇ τοῦ χριστιανισμοῦ προθέσει ἐλευθερίας ὑστερεῖσθαι προαγορεύοντα. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἕτερα φοιτήσαντα γράμματα προσέταττε τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν προέδρους, καὶ πάντας τούτους, καὶ πάντα τόπον, πρῶτον μὲν δεσμοῖς παραδίδοσθαι, εἶτα ὕστερον πάσῃ μηχανῇ θύειν ἀναγκάζεσθαι. ὡς πολλοὺς μὲν ἐκ τοῦ ποικίλως διαθλήσαντας τετελειῶσθαι, πολλοὺς δὲ χαυνωθέντας καταπεσεῖν ἀπὸ δειλίας τὴν ψυχὴν προναρκήσαντας.

Anno, inquit, *Diocletiani* 19. *vigesimo quinto die Martij, ipso die paschatis vbiq; tum maximè in Ægypto, & Thebaide Imperatorum edicta sunt proposita, quibus iubebantur Christianorum templa à fundamentis euerti, sacrorum voluminum paginæ deleri, magistratus & honoribus insignes dignitatibus priuati in ordinem redigi; reliqui in familijs libertate exui, ni exuerent mentem Christianam. Nec multo post alia venerunt literæ, quæ imperabant, vti Ecclesiarum Antistites, omnesque, vbicumq; locorum essent, Christiani vinculis mandarentur, dein omni suppliciorum genere ad sacrificia cogerentur. Quo factum est, vt ab eo tempore multi exquisitis varijsq; tormentorum cruciatibus pro Christo occumberent, nec pauci stolidè præfidentes, postea animo præ metu cadentes ante supplicia deficerent ac laberentur.* & paulò ante, Olimpiade videl. 245. Πολλοὶ ἐμαρτύρησαν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου, καὶ Αὐγουστανικῆς καὶ ἕως Θηβαΐδος.

Persecutio.

καὶ κό-

ϫⲉⲙ ⲛⲓⲙⲁ. multiq; ab Alexandria, & Ægypto, atque Augustanica, in Thebaidem & Coptum vsque cæsi occubuere. Qua persecutione sanè maxima Aera Martyrum nomen inuenit, hoc est Epocha annorum, quam à gloriosa Martyrum circa Copton occisorum victoria ordiuntur. Verùm vt & annus Diocletiani, & Aera martyrum, similiaque meliùs intelligantur, visum fuit rem gestam vtpotè paucis notam, & vix ab aliquibus tractatam, ea, qua ex Arabicis, & Copticis monumentis fide eam desumpsi, breuiter hic & summatim interserere. Res itaque sic se habet. Aera Martyrũ quid.

Euectus ad imperij culmen Diocletianus, cum inter cæteras prouincias bello subactas, Aegyptus maximè Achilla duce rebellasset, ex indignatione summa, ob contumeliam, vt ipse putabat, sibi à Refractarijs illis illatam; in furorem versus, mox ea expugnata non satis esse ratus est, Achillam iam in potestatem suam redactum, feris dilaniandum obijcere; sed vindictam quoque omni crudelitatis genere refertam, sibi exercendam existimans, in cuiuscumq; conditionis homines fœdum in modum debacchatus est. Verùm inter alia, tria potissimùm quæ persecutionem vehementer auxere, contra eos machinatus est. Primum fuit, vt omnes cùm aliorum, tum Christianorum libros sacros hinc inde per vniuersam Aegyptum collectos, Aegyptus rebellat Diocletiano.

abo-

aboleret, his enim abolitis, ad Romanorum ritus facilius eos allectum iri confidebat. Alterum erat, vt artem transmutationis metallorum interdiceret timebat enim, ne inde locupletiores facti Aegyptij, collectoq; exercitu multum Romanis imposterum fortassis facescerent negotij; Tertium denique erat, vt computus anni Aegyptijs vsitatam rationem, Romano stylo accommodaret. Duo prima, etsi multum in eis desudauerit, assequi nunquam potuit; hoc, vti voluit, ita & perfecit eo quo sequitur modo.

Annum Aegyptium antiquum vniuersum 1031 cuius vltimus dies fuit 12 Iunij, à Nabonassaro progredi permisit. & 311. annos assumens, ob 77 vices, quater à primo Imperij Octauiani Cæsaris Augusti anno elapsas, in quibus omnes præterlapsi bissextiles compræhendebantur, iussit; vt 13 die mensis illius totidem etiam dies numerarentur tanquam intercalares. Tum dies 78 anni currentis 312. in diem incideret sequentem post nouilunium Virginis, (quod fuit in 28. diem) in feriam scilicet sextam diei 29. Augusti, & dies hic semper imposterum ipsum principium esset mensis Thoth noui illius anni reformati. Et sicuti post vltimũ mensem semper illi dies 5. intercalabantur: hoc non fieret nisi in 3 primis annis cõmunibus Iulianis, & in quarto bissextili, alter item

Anni Dioclerianæi institutio.

dies

dies ad eos adijceretur, vt eſſent 6. ſic annus ille continuo progreſſu, & æquali meta perpetuo ad annum Romanum reſponderet, & à ſuo nomine impoſterum vocaretur annus Diocletiani. Obſeruata quidem hæc omnia fuerunt dum ritus ſtetit paganus; & quidem ob eorum iam inolitam conſuetudinem ſemper continuatam, vſque ad ætatem Abbatis Dionyſij; qui conſignatione annorum Chriſti propoſita, iuxta ſuam computationem, ſtatim recepta fuit à multitudine. Ad quod exemplum Aegyptiæ gentes, annum, quem habebant, retinentes, & conditione ſua melius conſiderata, nomen odioſum profani illius Imperatoris in nomen alterum, videlicet fortiſſimorum Martyrum, qui ſanguinem ſub ipſo fuderant, quem & poſteri eorum in hunc diem ſeruant, mutarunt. Primò itaq; Thebais, & vicina Copto loca; poſtmodum Alexandrina ſedes tanquam Metropolitana, quæ primo iuxta Dionyſij computum, annos ſuos à primò Ianuarij, mortem SS. Innocentium inſecuto, ſumere ſolebat, ſuam etiam & ipſa particularem æram, vna cùm Eccleſia Coptana, ob ſimilem alterum euentum, accepit: nempe à primo Thoth, qui mortem ſubſecutus eſt magnorum illorum Athletarum qui agonem ſuum dicto Diocletiani tempore glorioſè finierunt, initium faciens. atque hanc æram, nunc ab vrbe Copto

Inſtitutio æræ Coptæ.

ثر

Tarich al-ſchahada. ثريخ الشهدا tarich alkubti , nunc ثريخ القبطى hoc eſt æram martyrum poſteri , quæ & in hunc diem durat , appellare cæperunt . Meminit huius perſecutionis , atque æræ martyrum Ignatius Antiochenus Patriarcha qui à Scaligero de ijs conſultus ita in quadam epiſtola arabica ad quæſita reſpondet .

وايضًا انكم قد سالتم عن ثاريخ الشهدا المستعمل
من القبطى ما هو وما هو سبب تسميتها بهذا
الاسم واعلم انّها مبدى من السنه التاسعة عشر
الملك ديوقليطيانوس الاكبر التى فيها زاد
الاضطهاد على النصرة وامر بهدم كنايسهم وبقتل
كلّ من ما يذبح الاصنامهم واستشهد بهذا الامر
على يده من مومنين واليه القبطى .
مايه واربعه واربعين الف وسبعمايه نفر
ومن هذا اليوم يبدى ثاريخ القبطى ويسمنه
ثاريخ الاشهذ اى هولاى الذين اسفك دمهم
ديوقليطيانوس .

Vvaaigdan enakom ked ſaaltom han tarich elſchiahed el meſtahemel men alkobti mahu vomahu Sabab teſmiteha behada eleſm voahalem ennaha mebadi men alſaneh elteſahet haſcher almelk Diuclitianus elkabar elledi phiha zad eladtahad alnazareth veamer behadm kanaiſ-

hom,

hom, vaiaqtol kol men la ijdbahh elleſſanamhom voeſtaſched behad ellemer hala iadhoh men muminin vealih alkobti maiet voarbaheh voarbahain alf voſabha maieh nafar vomen had eliaum iebadi tarich alcopti. vuiiſmaneh tarich elleſchad aihulai alledin eſphak damhom Dioclitianus.

Ignatius Patriarcha

Rurſus ait, quæſiuiſtis ſuper æra Martyrum vſitata à Coptitis, quæ & quam ob cauſam ita appellata ſit. Scito eius initium eſſe ab anno Regis Diocletiani impij decimo nono, in quo auxit perſecutionem contra Chriſtianos, cum edixiſſet eorum Eccleſias deſtruendas; item, vt quicunq; idolis non ſacrificaret, interficeretur. Quocirca hoc edicto martyrio coronati ſunt fidelium Terræ Coptæ centum quadraginta quatuor millia, ſeptingenta autem in exilium acta. Ab eo tempore incipit æra Copta, quam vocant æram Martyrum, eorum nempe quorum ſanguinem fudit Diocletianus. hæc Patriarcha. Vocat autem, hic Scaliger, manifeſto nomine Terram Aegypti, Terram Copti ab vrbe celeberrima Copto, ſicut æram Philippi, quà à morte Philippi Aegyptij vtebantur, Albategnius vocat تريخ القبطي Tarich Elkupti. Sequuntur hos Aethiopes Abyſſini, qui hunc annum Diocletiani vocant. ዓመት፡ ምሕረት። Amath macharath, hoc eſt annum gratiæ & miſericordiæ, neque alia hodie epocha vtuntur Abyſſini; quem-

Ex Coptitis Chriſtianis martyrio coronantur. 144000. 700. in exilium miſſa.

Scaliger l. v de emend. Temp. fol. 245. ed. pariſ.

Albategn. de computo annorum.

Aethiopes æram Coptam vocant annũ gratiæ.

admodum ex eorum computu cõſtat; in quo Epactas aliosq; cyclos inueſtigaturi, de anno gratiæ pro radice computus accipiendo monentur. verum quandoquidem ea verba ſæpè in eorum diarijs, ſeu Ephemeridibus occurrunt, viſum fuit aliquot eius ſchemata hic adiungere. ſic igitur dicunt.

Ratio cõputus Aethiopici.

Ex Ephemeride Aethiopica Bibl. Vatic. locul. num. 18.

ታአሚሩ፡ አም፡ አዳም፡ እስከ፡ ይትፌጸም፡ ዓለም ። ለዘይትገበሩ፡ ዓመታት፡ ወዐለታት፡ ወሰንበታት፡ ዘክርስቶስ፡ ያመት፡ መሕረት፡ ትእኀዝ ።

Tamiru, am, adam, aſcha, iitfazam, alam, leziatgabara, amatat, vaabatat, vvaſanbatat, zachroſtos, amata, machrat, tachaz.

Hoc eſt, vt ſcias ab Adam vſq; ad conſummationem ſæculi, quomodo fiant anni, dies, ſabbatha Chriſti; Accipe annum gratiæ in quo es. hæc ex Codice Abyſſino Vaticano. In literis quoq; ab Aethiopibus hic Romæ commorantibus ad me datis, in fine ſic ponitur.

Ex Epiſtola Aethiopica ad me data.

በሮማ፡ ዓመት፡ መሕረት፡ ፫፻፴፬ ። ወበኈልቈ፡ ረቱዕ፡ ዘከም፡ ዘኈለቁ፡ ክሉሙ፡ ክርስቲያን፡ ፲፮፻፴፬ ።

Beroma, amath, macharath, 334, vvabachaſaba, rithua, zacham, zachalaſaba, chalomu, chriſtian, 1634.

Hoc eſt. *Romæ anno gratiæ iuxta minorem numerum 334, iuxta computum verò rectum, quo omnes Chriſtiani vtuntur* 1634. Sed hæc & ſimilia vbiq; paſſim in eorum libris obuia ſunt. Ego certè cum

Ratio Aethiopum cõputãdi annos.

mul-

multùm de Aeræ Coptæ ratione dubitarem, vtpote cui antehac de ea tractanti mihi non ſine fundamento ſuſpecta eſſet, verùm eam non in alijs tantum Arabicis Authoribus; ſed & in hoc Codice, vel ipſis Coptitis confirmantibus, tandem veram deprehendi. Nam in libris ſuis paſſim Authoris, & profeſſionis indicato nomine, ei annorum à Martyrum ſuorùm tranſitu elapſorum numerum mox ſubiungunt. Sed quia res eſt ſcitu digna, viſum fuit hic formulam eius ex fine Codicis noſtri Copto-arabici decerptam ſubiungere. Sic author ſcribit.

Author Theſauri Coptarabici, in fine Codicis.

وناقله المسكين العادم الدربة التمكين الراهب
الحقير غبريال ابن الرشيد عرف بكاتب قطليك
وكان الفراغ من نقله بدير طمويه في يوم الجمعه
الحادى العشرون من طوبه سنة سته وثلثين والف
الشهدا الاطهار رزقنا الله شفاعتهم امين والحمد
لله دايما

Vanaqleh elmaskin, eldurbeth eltamkin elraheb, elhaquir Gabriel ebn elraſchid haraph bectab catolika veana alphraga men nacloh bdair Tamuih phi iaum elgemaha elhhadi elhaſchiarin men ſchiahr Baba ſaneth ſateh votlhatim volf elſchiada elethahar razaena allah ſchaphahatom Amin voalhhemd lilah daiman.

Hoc est. *Et translator eius pauper & inops, directionis & firmitatis indigus, Monachus seu Religiosus humilis, & abiectus, Gabriel filius Arreschid, notus in libro* قطليكا *KadeliKa, & perfecta fuit translatio eius in monasterio Thmui die Veneris, vigesima prima die mensis Papa (hoc est 18. Octobris) anno millesimo trigesimo secundo SS. Martyrum nostrorum, det nobis Deus terminum cum ijs Amen.* quibus vltimis verbis respondet Copticũ:

Hentirõpi namartyros niethuab.

ϦⲈⲚ ϮⲢⲞⲘⲠⲒ ⲚⲀⲘⲀⲢⲦⲨⲢⲞⲤ ⲚⲒⲈⲐⲞⲨⲀⲂ. &c.

hoc est. *anno Martyrum nostrũm sanctorum &c.* E quibus luculenter patet huius Codicis nostri Coptarabici Authorem Monachum professione fuisse, hominem religiosum, & modestum, abhinc trecentis annis scripsisse; patet quoque eos nequaquam Christianorum æram; sed Martyrum suorum obseruare, quam & vernaculo, seu Copto nomine

Piopentegiptios.

ⲠⲒⲰⲠⲚ ⲚⲦⲈ ⲚⲒⲢⲈⲘⲚⲬⲎⲘⲒ ⲚⲦⲈⲔⲒⲠⲦⲒⲞⲤ ✤

hoc est. *Aeram seu computum Coptum* vocant. quod nomen Scaliger se nescire fatetur l. v. de emendatione temporum, vbi ait, *Nullum dubium relinquitur in initio annorum Diocletiani; constat enim illud initium competere anno 284. Hoc non solum confirmatur ex epilogismis Theonis; sed etiam*

etiam ex Ægyptijs Coptitis Christianis, qui ad hanc diem ea Epocha vtuntur, vocantq; eam arabicè تاريخ قبطى الشهدا *hoc est æram Coptam Martyrum. Quomodo autem sua lingua vocent, quæ est vetus Ægyptiaca, & qua in sacris & ritibus Ecclesiæ suæ vtuntur, equidem nescio.* hæc ille.

Scaliger. l. v. fol. 245 lin. 8.

Tarich Kubti Ischahada.

Hanc vero Martyrum æram in Aegypto in hunc diem durare, testantur literæ, quæ conseruantur in actis Apostolicis vnionis Aegyptiacæ Ecclesiæ cum Romana, quæ contigit Romæ sub Clemente Octauo in Vaticano, publico in Consistorio, anno Gregor. 1595. Expeditionis ipsius patriarchæ libelli, signati erant Cairi, Mesre vulgo dicta, feria 2. die 22. Nouemb. anno 1593. hac subscriptione facta.

فى يوم عشرة سته من شهر هتور المبارك سنه عشر وثلثمايه والف الشهدا الاطهار.

hoc est die 16. Mensis Hatur benedicti, anno à Sanctis Martyribus 1310. Epistola verò Ioannis Commus his verbis subscribitur

فى يوم السبت فى عشرة اثنى من شهر كيهك القبطى فى سنه عشرة وثلثمايه والف من السبى الشهدا الاطهار.

Hoc est, die Sabbati 12. Mensis Coptici Choeac anno 1310. à captiuitate Martyrum Sanctorum. Atque hæc sunt, quæ de æra

Mar-

Martyrum dicenda existimaui, nunc ad alia progrediamur.

Porrò inter cæteros Orientalium Ecclesiarum ritus, Copticos seu Aegyptiacos in sacris administrandis, Aethiopicis ritibus maximè assimilari, non Ritualia tantum (vt vulgo dicuntur) sed & Liturgiæ vtriq; genti communes abundè demonstrant. Nam & cærimoniarum omnium, rituumq; in ijs comprehensorum, ea est ad inuicem similitudo & affinitas, vt si verba excipias, rem eandem pœnè deprehendas; Verum operæ precium faciam, si rem vel vnico exemplo Missæ eorum, quam ijs, qui sequuntur ritibus peragunt, demonstrauero. Sacerdos Coptus, aut Aethiops statuta hora Ecclesiam intrat, ac congregato iam populo pontificali habitu amictus altare ascendit, Diacono clara voce intonante verba Copta,

Ritus Copticarum similes ritibus Aethiopicis.

ⲡⲣⲟⲥⲫⲉⲣⲓⲛ̀ⲥⲁⲧⲁ ⁘

Hoc est: prosit oblatio, queis effatis, alta quoque voce ad populum conuersus Sacerdos hæc verba sequentia ingeminat.

Ratio missæ celebrandæ apud Coptitas.

ⲟⲩⲥ ⲙⲉⲧⲁⲡⲁⲛⲧⲟⲛ ⁘

Christus cum omnibus; cui respondet populus

ⲕⲉ ⲙⲉⲧⲁ ⲧⲟ ⲡ̅ⲛ̅ⲁ̅ ⲧⲟⲥⲥⲟⲩ,

& cum

& cum Spiritu tuo. Varijs itaque ritibus præmissis, & hymnis vltro citroque recitatis, trishagio illo denique, quod his verbis incipiunt

ⲭⲟⲩⲁⲃ ⁘ ⲭⲟⲩⲁⲃ ⁘ ⲭⲟⲩⲁⲃ ⁘

finito, Sacerdos patenam, calicem, cochlear, & hostiæ arculam, per quam ipsi arcam fœderis, sicuti per cochlear lanceam Christi mysticè significant, benedicens, extensis manibus sic oblationem orditur. *Quid Cochlear, & arcula hostiæ mysticè significent.*

ⲫⲏⲛ ⲃⲡⲟⲥ ⲓⲏⲥ ⲡⲓⲭⲥ ⲡⲓϣⲫⲏⲣ ⲛⲁⲛⲁⲓ-
ⲇⲓⲟⲥ ⲟⲩⲟϩ ⲡⲗⲟⲅⲟⲛ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲁⲧⲑⲱⲗⲉⲃ
ⲫⲓⲱⲧ ⲡⲉⲙⲡⲛⲁ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ ⁘ ⲫⲓⲱⲧ ⲡⲉ//
ⲛⲟⲥ ⲟⲩⲟϩ ⲡⲉⲛⲟⲥ ⲟⲩⲟϩ ⲡⲉⲛⲟⲩ϶ ⲟ//
ⲩⲟϩ ⲡⲉⲛⲥⲱⲧⲏⲣ ⲛ̀ⲑⲟⲕ ⲅⲁⲣ ⲡⲉⲡⲓⲱⲓⲕⲉ//
ⲧⲟⲛϩ ⲉⲧⲁϥⲓ̀ⲉⲛⲉⲥ ⁘ ⲛ̀ⲧⲉⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ ⲧⲫⲉ
ⲟⲩⲟϩ ⲁⲕⲉⲣϣⲟⲣⲡ ⲛ̀ⲭⲁⲕⲛⲟⲩ ϩⲓⲛⲃ ⲛⲁ//
ⲧⲁϭⲓ ⲡⲉϩⲣⲓ ⲙⲉϫⲉⲛ ⲡⲱⲛϧ ⲙ̀ⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ ⁘
Ⲧⲉⲛ϶ ϩⲟⲩⲟϩ ⲧⲉⲛⲧⲱⲃϩ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲉⲧⲁ//
ⲅⲁⲑⲟⲥ ⲙ̀ⲙⲁⲓⲣⲱⲙⲓ Ⲟⲩⲱⲛϩ ⲙ̀ ⲡⲉⲕ//
ϩⲟ ⲉϩⲣⲏⲓ ⲉϫⲉⲛ ⲡⲁⲓⲱⲓⲕ ⲫⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲉϫⲉⲛ
ⲡⲁⲓⲁⲫⲟⲧ ⲫⲁⲓ ⁘ Ⲛⲁⲓ ⲉⲧⲁⲣⲭⲁⲧ ⲉϩⲣⲏⲓ ⲉ//
ϫⲉⲛ ⲧⲁⲓ ⲧⲣⲁⲡⲉⲍⲁⲛ ⲓ̀ⲉⲣⲁⲧⲓⲕⲏⲛ ⲛ̀ⲧⲁⲕⲓ//
ⲍⲁⲓ ⁘ Ⲙⲏ[illegible] ⲁⲡⲓⲁⲅⲓⲁ ϩⲓⲛ [illegible]
ⲙⲁⲧⲃ ⲙⲓⲟⲩ Ⲟⲩⲟϩ ⲣⲟⲩⲟⲃ ⲟⲩϩⲓⲛⲁ//
ⲡⲁⲓ//

Oblatio Copta ex Missali, seù Rituali Copto Vat. nu. 11. 12. 13.

ⲡⲁⲓⲱⲓⲕ ⲙⲉⲛ ⲛ̀ⲧⲉϥϣⲱⲡⲓⲛ̀ⲑⲟϥ ⲡⲉⲡⲉⲕ//
ⲥⲱⲙⲁ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ ⳾ ⲡⲑⲟⲩⲧⲁⲉⲉⲧϭⲉⲛ//
ⲛⲁⲓⲁ ⲫⲟⲧ ⲛ̀ⲑⲟϥ ⲡⲉⲡⲉⲕⲥⲛⲟϥ ⲉⲧⲧⲁⲓ//
ⲏⲟⲩⲧ ⳾

Hoc eſt

O Domine Ieſu Chriſte, diuinæ eſſentiæ particeps, Verbum immaculatum, coæqualis Patri, & Spiritui ſancto, pater noſter, dominus noſter, Deus noſter, & ſeruator noſter; tu es panis ille, qui de cælo deſcendit, qui veniſti vt eſſes agnus immaculatus pro redemptione, & vita mundi; Rogamus, & deprecamur bonitatem tuam; vt ponas ſuper hoc ſanctum myſterium faciem tuam; ſuper hunc panem, & ſuper hunc calicem, qui ponimus ea ſuper hanc menſam Sacerdotes tui; Benedic, ſanctifica, munda, & transfer panem hunc in corpus tuum ſanctum, (ſeu carnem tuam ſanctam) & Vinum quod eſt in hoc Calice in ſanguinem tuum precioſum &c. quæ in Liturgia Aethiopica ijſdem propè verbis habentur. Verba ſequuntur.

Aethiopica oblatio.

አለቅ፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ ዘኢተገብረ፡ ሀሊቆሀ፡ ቃል፡ ንጹሕ።
ወልደ፡ አበ፡ ወመንፈስ፡ቅዱስ፡ኅንተ፡ ወአቱ፡ ኅብስተ፡ሐወት።
ዘወረደ፡እምሰማይት፡ ወአቅደምከ፡ ከዊነ፡ ከመ፡ በግዐ፡ ንጹሐ፡
ዘአልቦ፡ ነውር፡ ረበአንተ፡ ሕየወተ፡ ዓለም። ወያአዜኒ ፡ንስአል፡
ወንኃሥሥ፡ ሒሩቲከ፡ ሠናይቲከ፡ አመፊቀሬ፡ ሰብእ፡
አርኢ፡

ክርኢ : ገጸከ: ለዕለ: ዝንቱ : ኅብስት: ወለዕለ: ዝንቱ : ጽዋዕ : ዘአነበርነ፡ ለዕለ፡ ዝንቱ፡ ታቦት ፡ መንፈሳዊ ። ዘለከ፡ ባርከሙ ፡ ወቀድሶሙ፡ወአንጽሖሙ።ወሚጦ፡ለዝንቱ፡ኅብስት፡ከመይኩን ሥጋከ፡ ንፁሐ፡ ዘተዩመር፡ ምስለ፡ዝነቱ፡ጽዋዕ፡ ደምከ፡ ክቡር፡

Alak Iaſus chroſtos zaitagabra holikehu Kal nezuhh walda aba vemanphas Kedus enta . vaatu hobſata chauat zawarada em ſamaiat vaakdamacha chawina chama bago nazuhh zazalbo nauura baenta chawata alam . waiaazeni neſal wanhiſchoſch chiruta ſaniaticha emſakare ſabaa arij gazach laala zantu, ob ſata wahaala zantu zuuaa zaanbarna laala zantu tabot manſas wi zalacha barachmu wakaduſmu waanzuchmu wamitho lazantu hobſata cham iaehun ſagoch nazuhh zatadamra maſla zantu zuwaa dmacha chabur .

Quæ verba ſic verto .

O Princeps noſter, Ieſu Chriſte, cuius ſubſtantia creata non eſt. Sed es purum verbum,tu es Filius Patris,tu es panis vitæ, deſcẽdens de cælo,qui antequã venires, eras in figura agni immaculati pro redẽptione mundi,nunc bonitatem tuã,ò amator hominum humiliter imploramus , vt faciẽ tuam ſuper hunc panem , & calicẽ in hoc altari oſtendas. † Benedic † Sanctifica,† munda,& transfer panem hunc in carnem tuam immaculatam ; & vinum hoc in ſanguinem tuum pretioſum &c. quæ ſequuntur. Quæ Coptæ Liturgiæ ita reſpondent, vt in nullo diſcrepent ; in cæteris eſt ijs in-

Queis verbis oblationẽ pertagant Aethiopes.

E cen-

censandi ratio eadem, eadem confessionis dicendæ formula, eadem consecrationis verba (quæ & communia habent cum alijs Orthodoxis Ecclesijs.) Idem adorationis actus, quem Coptita Sacerdos, peracta consecratione sic orditur.

num. 11. fol. 36. Actus adorationis Sacerdotis Coptitæ.

ϯⲛⲁϩϯ· ϯⲛⲁϩϯ· ϯⲛⲁϩϯ· ⲟⲩⲟϩ ϯⲉⲣⲟⲙⲟⲗⲟⲅⲓⲛ ϣⲁⲧⲛⲛϥⲓⲛ̀ϧⲁⲉ̀ϭ ⲁⲣⲝ ⲛ̀ⲡⲣⲉϥⲧⲁⲛϧⲟ ⲉⲧⲁ ⲡⲉⲕⲙⲟⲛⲟⲅⲉⲛⲏⲥ ⲛ̀ϣ//ⲏⲣⲓ · ⲡⲉⲛⲟ̅ⲥ̅ ⲟ̅ⲩⲟϩⲡⲉⲛⲛⲟⲩϯ ⲟⲩⲟϩ// ⲡⲉⲛⲥⲱⲧⲏⲣ ⲓⲏⲥ ⲡⲭ̅ⲥ̅·

Quæ sic è Copto verto, Credo, credo, credo & confiteor ex tota anima mea, quod hoc ipsum (quod est in manu mea, illud est corpus viuum Filij tui Vnigeniti Domini nostri, Dei nostri, ac Saluatoris nostri Iesu Christi &c. Quæ Aethiopico omnino respondent vti post videbimus. Eędem igitur fidei, commemorationis, aliarumq; benedictionũ formulæ, verba eadem omnia sunt.

Quæ sit causa affinitatis rituum Coptorũ, & Aethiopicorum. Aegyptia, & Aethiopica Ecclesia vna. *Nicephorus hist. trip. Zonaras. Cedrenus. Chronicon Alexãdrin.*

Cuius quidem affinitatis causam aliam non reperio, nisi, quod Ecclesia Aegyptia, & Aethiopica, sicuti ab vno semper Episcopo, eoq; Alexandrino administrata fuit; sic ab eodem ritibus ferè ijsdem, cerimonijsq; imbuta, alias facilè neglexit. Aegyptiam autem Ecclesiam, & Aethiopicam eandem fuisse, præter ea quæ dicta sunt, ostendunt Nicephorus, Zonaras, Cedrenus, Chronicum Alexandrinum, ipsa denique ritua-

lia

lia Aethiopica: Nam in communi commemoratione, quam pro felici ſtatu Eccleſiæ Aethiopicæ, Regis Claudij, Principum ac Iudicum eius, ſubditorumq; ſalute faciunt, Pontificis quoque Alexandrini ſpecialis fit mentio; hiſce verbis.

በአንተ ፡ ሊቅነ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳነ ፡ አባ ፡ አገሌ ፡ አግዚአ ፡ ርእስ ፡
ኤጲስቆጶሳት ፡ ለዓበይ ፡ ሀገር ፡ እስክንድርያ ፡ ወርእስ ፡ ሀገርነ ፡
ክቡር ፡ ጳጳሳነ ፡ አባ ፡ አገሌ ። ወኵሎሙ ፡ ኤጲስቆጶሳት ፡
ቀሰውስት ፡ ወዲያቆናት ፡ ርቱዓነ ፡ ሃሃይማኖት ።

Rituale Aethiopicum, & miſſæ Romæ impreſſa vnà cum Euangelijs fol. 8.

Baanta likan lika Papaſna aba agale Agzia Raaſ Episko paſat laabaia, hagara alaſachanduraia; waraas hagarana, chabura Papaſana Ab Agale, va cholumu Episkopasat Kas wu sat, vaduiakont ratuana hahé iama not.

Aethiopes orant pro Archiepiſcopo Alexandrino, tanquam pro capite Eccleſiæ.

Quæ verba ex abyſſino tranſlata ſic ſonant. Orate pro principe noſtro, principe Archiepiſcoporum noſtrorũ Gabriele, domino, & capite Epiſcoporum Magnæ Prouinciæ Alexandriæ. & pro capite patriæ noſtræ venerando Archiepiſcopo noſtro Marco, ac omnibus Epiſcopis, Sacerdotibus, & Diaconis rectæ fidei.

In alijs quoq; commemorationibus ſequentium SS. Marci Euangeliſtæ, Theonæ, Petri, Alexandri, Athanaſij, Theophili, Cyrilli, aliorumque Epiſcoporum Alexandrinorum paſſim mentionem faciunt. Quæ ſatis oſtendunt Aegyptiam, & Aethiopicam, in vnam coiſſe Eccleſiam; non ſecus ac veterum Aegyptiorum Aethio-

Sicut olim communis erat Aegyptiorum, & Aethiopũ religio, sic & post Christũ.

pumq; profanam Ecclesiam, atque idololatricam religionem, quam vtrique genti communem fuisse Diodorus docet. Ritus enim, & cerimonias, consuetudinesq; Ecclesiam, caputq; eius comitari, nos quotidiana docet experientia.

Cur Aethiopes æram suã vocẽt ærã Martyrũ.

Cur Aethiopum æra vocetur gratia.

Atque ex dictis quoque patet, cur cum Coptitis Aethiopes eadem æra Martyrum vtantur? Cum enim vnam Ecclesiam sub vno Pastore constituerent, diraq; Diocletiani persecutione non Aegyptij tantum; sed & Aethiopes quoque infestati, ac grauissimis tormentis sublati pro Christi nomine, Martyrij coronam adepti sint; communi quoque æra eos, videlicet epocha, seu radice, qua in memoriam gratiæ tot sanctis concessi à Deo Martyrij, computandorum annorum initium sumerent, gaudere decebat. Vnde miror, Scaligerum cætera perspicacem, in expensione horum annorum gratiæ, tam subitò ignorantiam suam fateri voluisse; verba eius sunt. *Annum gratiæ vocant Æthiopes æram Diocletiani, qua vtuntur; causam appellationis ignoro*. & in fine discursus, *Æstuaui aliquantum priusquam hos annos gratiæ intelligere potui*. Sed mirum non est, virum vti in hoc, ita in multis alijs peccasse; vt, qui libros eorum non viderit, vel visos non intellexerit.

Scaliger. l. 7. de em. tẽp. in annot. Aeth. fol. 339. ed. Paris.

Quid annus gratiæ apud Aethiopes.

Porrò sicuti Copto-Aethiopica Ecclesia primis temporibus sanctis moribus, & institutis in-

instructa, egregios in Christiana perfectione progressus fecit, sic successu temporum, (quæ est rerum humanarum vicissitudo & inconstantia) alijs atque alijs schismatis, ab vniuersali Ecclesiæ corpore, diuersis temporibus diuulsa, & prauis Dioscori aliorumq; dogmatis infecta, sancta esse desijt, nec ei præter ritus & cerimonias in sacris obeundis, quas non obstante schismate, illibatas semper retinuit, quicquam remansit. Vti patet ex eorum monumentis, quæ hic Romæ in hunc diem conseruantur, in quibus etsi particulares hæreses, alijque errores notabiles, quantum quidem obseruare licuit, non reperiantur, schismatis tamen alijs atque alijs temporibus facti, manifesta passim apparent indicia. Nam præter Alexandrinum Pontificem, seu Patriarcham, neminem alium agnoscunt Ecclesiæ Præsidem. In Liturgijs quoque eorum multa, quæ in antiquis patrum Cyrilli, Basilij, Gregorijque Liturgijs desunt, adiuncta reperio. Quemadmodum ex formula confessionis, quam offertorio subiungunt, patet. Vbi Coadiutor Sacerdotis, ita confessionem orditur. *Serui tui hodie ministrantes Sacerdos, Diaconus, & omnes Ministri, populus, & ego pauper seruus tuus, & peccator absoluamur, per os Trinitatis Sanctæ, Patris, Filij, & Spiritus Sancti, & B. Mariæ cæli secundi, Matris Dei, per os Michaëlis, Gabrielis,*

Copto-Aethiopica Ecclesiæ, schisma.

Copto-æthiopica Ecclesia aliũ præter Alexandrinũ Pontificẽ nõcognoscit.

Formula Confessionis vsitata dictæ Ecclesiæ.

lis, Raphaelis, Vrielis, & omnium Archangelorum, & nonaginta nouem ordinum Angelorum, & mille millium ministrantium, & quorum nomina numerare nescimus, & 4 animalium, qui 6 alas habent, Seraphim, & Cherubim qui cum 2 alis suis faciem suam, & cum duabus alis suis, pedes suos tegunt, cum duabus verò volant à fine mundi ad finem, & 24 Seniorum, & primorum Sanctorum Patrum, & quindecim Prophetarum, ac quatuordecim millium puerorum Bethleem, item per os 12 Apostolorum, & Sancti Iacobi Episcopi Hierosolymitani, & S. Pauli, Timothei, Syllæ, Barnabæ, Titi, Philemonis, Clementis, & omnium septuaginta duorum Discipulorum, & quingentorum suorum sociorum, & per os sancti Marci diuinitatem clamantis, & aliorum Euangelistarum, & per os trecentorum & decem & octo Episcoporum; qui recta fide in Nicæna Synodo congregati fuerunt, & centum quinquaginta in Constantinopolitana; & ducentorum in Synodo Ephesina, & per os Pontificis nostri Saueros, (Seueri) Ioannis Chrysostomi oris aurei, Cyrilli, Basilij, Theophili, Athanasij, Gregorij, & Pontificum nostrorum, Matthæi, Gabrielis, Ioannis, Salamæ, Bartholomæi, Isaac, Marci, & per os Ecclesiæ Vnicæ, quæ congregata fuit per Apostolos Sanctos, & per me peccatorem absoluamini, & impleamini gratia, ad gloriam, & honorem Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen. Quo facto

cto Diaconus clara voce dicit. *Omnes qui non amant Dominum nostrum, & in natiuitatem eius, minimè credunt, & in sanctam Mariam Virginem, anathema sint, vsque ad aduentum eius.* Quæ omnia absunt à reliquis Liturgijs. Verùm hoc loco nequaquam prætereundi nobis sunt ritus, ac cerimoniæ, quas in consecratione corporis, & sanguinis Domini vtraque gens obseruare solet. sic itaque, vt breuiter me expediam, sese res habet. Sacerdos Aethiops trisagio dicto sese accingens ad consecrationem, dicit alta voce. *Extendit manus suas ad infirmitatem, infirmatus est, vt infirmos sanaret in te sperantes, qui & in ea nocte in qua traditus est, accepit panem in sanctas & puras manus suas, inspexit in cælum ad te patrem suum, gratias egit, benedixit, & sanctificauit, & dedit discipulis suis dicens, accipite & comedite ex eo omnes.*

ዝሕብስት ፡ ሥጋየ ፡ ውእቱ ፡ ለዘ ፡ በእንቲአክሙ ፡ ይትፌተት፡ ለሕድገተ፡ ኃጢአት፡ አሜን ፡

Zach-obsata schgoia Vuuatu laza baantiachama latfatat lahhdugata hhathiat, Amen.

Hic panis caro mea est, quæ pro vobis tradetur in remissionem peccatorum, Amen.

Populus verò dicit.

የ፡ ሕዝብ፡ አሜን፡ አሜን፡ አሜን፡ ነአምን፡ወንትአመን፡ንሴብሐከ፡ እእግዚእነ ፡ ወአምላክነ ፡ ዝንቱ ፡ ውእቱ ፡ በአማን ፡ ነአምን ፡ ሥጋከ ፡

Amen,

Amen; Amen, Amen, naemen vantaemmen nefebhhacha aagziana vaamlachna Zantu vuatu baemen naemen fchagoch.

Amen, Amen, Amen, credimus & confidimus, & laudamus te, ò Domine Deus nofter. Hoc eft (in veritate credimus) caro tua.

Sacerdos dicit.

ወከማሁ ፡ ጽዋዐኒ ፡ አእኰቶ ፡ ባረከ ፡ ወቀደሰ ፡ ወይቤሎሙ ፡ ንሥኡ ፡ ስትዩ ፡ እምኔሁ፡ ኵልክሙ፡ ዝጽዋዕ፡ ይምየ፡ ውእቱ፡ ለዘበአንቲአክሙ ፡ ይትከዐው፡ ለቤዛ፡ ብዙኃን ። አሜን ።

Vachamahu zuuaani aachuto, baracha, vakadifo, waiabelomu nafchu fatiu emnihu chulchamu zazuuaa damaia watu lazbaantiachamu iatchaiuu labeza bzuhhan. Amen.

Similiter calicem, gratias agens, benedixit & fanctificauit, & dixit eis, accipite, & bibite ex eo omnes. Hic eft calix fanguinis mei, qui pro vobis effundetur, & pro redemptione multorum. Amen.

Populus verò refpondet.

አሜን ፡ አሜን ፡ አሜን ፡ ንአምን ፡ ወነትአመን ፡ ንሴብሐከ ፡ እእግዚእነ፡ ወአምላክነ፡ ዝንቱ፡ ነአምን፡ በአማን፡ ደምከ ።

Amen, Amen, Amen, naemen wantaemen nefebhach aagziana Vaamlachna zantu naemen beeman dmacha.

Amen, Amen, Amen, credimus & confidimus, & laudamus te, ò Domine Deus nofter.

Hic

Hic (in veritate credimus) ſanguis tuus eſt. Atque hæc quoad conſecrationem Abyſſinis vſurpatam. Coptitæ vero dicto Triſagio illo ſolemni, his verbis inchoant conſecrationem.

Conſecratio Corporis, & ſanguinis Domini iuxta Coptitarum ritus.

Ⲁϥϫⲱⲗⲉⲙⲁⲛ ⲉϧⲣⲏⲓ : ⲙⲡⲁⲓⲙⲁϯ
ⲙⲩⲥⲧⲏⲣⲓⲟⲛ ⲛ̀ⲧⲉ ϯⲙⲉⲧⲉⲩⲥⲉⲃⲏⲥ ⲉϥ
ⲑⲏϣⲅⲁⲣⲉⲧⲏⲓϥⲉϥⲫⲙⲟⲩ — ϧⲁⲡⲱⲛϧ̀ⲙ-
ⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ : ϯϥϭⲓⲛⲟⲩⲱⲓⲕ ⲉϫⲉⲛⲛⲉϥ-
ϫⲓϫ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ : ⲛ̀ⲁⲧⲧⲁϭⲛⲓ ⲟⲩⲟϩ ⲛⲁⲧ-
ⲑⲱⲗⲉⲃ ⲟⲩⲟϩ ⲙ̀ⲙⲁⲓⲧⲁⲣⲓⲟⲛ ⲟⲩⲟϩ-
ⲛ̀ⲉⲣⲉϥⲧⲁⲛϧⲟ : Ⲁϥϫⲟⲩϣⲧⲉ ⲡϣⲱⲓ
ⲉⲧⲫⲉ ϩⲁⲣⲟⲕ : Ⲫⲏ ⲉⲧⲉⲫⲱϥⲡ̀ⲓⲱϯ :
Ⲫϯ : ⲟⲩⲟϩ Ⲫⲛⲏⲃ ⲛ̀ⲧⲉⲟⲩⲟⲛⲛⲓⲃⲉⲛ :
Ⲉⲧⲉϥϣⲉⲛϩⲙⲟⲩ : (Ⲗⲁⲟⲥ : Ⲁⲙⲏⲛ :)
ⲁϥⲥⲙⲟⲩⲉⲣⲟϥ (Ⲗⲁⲟⲥ ϫⲱⲙⲙⲟⲥ Ⲁ-
ⲙⲏⲛ) ⲁϥⲉⲣⲁⲅⲓⲁⲍⲓⲛ ⲙ̀ⲙⲟϥ (Ⲁⲙⲏⲛ)
Ⲫⲁϣϥ ⲧⲏⲓϥ ⲓ̀ⲛⲛⲉⲧⲉⲛⲟⲩϥⲛ̀ⲁⲅⲓⲟⲥ ⲙ̀-
ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ : ⲟⲩⲟϩ ⲛ̀ⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲉⲑⲟⲩ-
ⲁⲃ : ⲉϥϫⲱⲙⲙⲟⲥ : ϫⲉϭⲓⲟⲩ ⲱⲙⲥ-
ⲃⲟⲗϧⲏⲧϥ ⲧⲏⲣⲟⲩ :

ⲪⲀⲒ ⲄⲀⲢ ⲠⲈⲚⲀⲤⲰⲘⲀ
Ⲉⲧⲟⲩ ⲛⲁⲯⲁϣϥ ⲉⲃⲟⲗⲉϫⲉⲛⲑⲏⲛⲟⲩ ⁘
Ⲛⲉⲙϩⲁⲛⲕⲉⲙⲏϣ ⲛ̀ⲥⲉⲧⲏⲓϥ ⲉⲛ̀ϫⲟ//
ⲉⲃⲟⲗ ⲛ̀ⲧⲉ ⲛⲉⲛⲛⲟⲃⲓ · ⲫⲁⲓ
ⲁⲣⲓⲧϥ ⲉⲡⲁⲉⲫⲙⲉⲩⲓ ⁘

Ⲡⲁⲓⲣⲏϯ ⲟⲛ ⲕⲉⲁⲫⲟⲧ ⲙⲉⲛⲉⲛⲥⲁⲡ//
ⲇⲓⲡⲛⲟⲛ ⁘ ⲁϥⲑⲟⲧⲏⲉⲃⲟⲗ ϩⲉⲛⲟⲩⲏⲣⲡ//
ⲛ̀ⲉⲙⲟⲩⲙⲱⲟⲩ ⲉⲧϥϣⲉⲛϩⲙⲟⲧ (Ⲁⲙⲏⲛ)
ⲁϥϣⲟⲩⲉⲣⲟϥ (Ⲁⲙⲏⲛ.) ⲁϥⲉⲣⲁⲅⲓⲁⲍⲓⲛ
ⲙ̀ⲙⲟϥ (Ⲁⲙⲏⲛ) Ⲁϥϫⲉⲙϯⲡⲁϥⲧⲏⲓ//
ϥⲟⲛ ⲛ̀ⲛⲉⲧⲉⲛⲟⲩϥⲏ ⲁ̀ⲅⲓⲟⲥ ⲙ̀ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⁘
ⲟⲩⲟϩ ⲛ̀ⲁ̀ⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ ⲉϥϫⲱⲙ//
ⲙⲟⲥ ⁘ Ϫⲉⲥⲱⲉ ⲃⲟⲗ ⲛ̀ϧⲏⲧ ⲧⲏⲣⲟⲛ ⁘

ⲪⲀⲒ ⲄⲀⲢ ⲠⲈⲠⲀⲤⲚⲞϤ
ⲛ̀ⲧⲉ ϯ Ⲇⲓⲁⲑⲏⲕⲏ ⲛ̀ⲃⲉⲣⲓ
Ⲉⲧⲟⲩⲛⲁⲫⲟⲛϥ ⲉⲃⲟⲗⲉϫⲉⲛⲑⲏⲛⲟⲩ ⁘
ⲛⲉⲙϩⲁⲛⲕⲉⲙⲏϣ ⲛ̀ⲥⲉⲧⲏⲓϥ. ⲉⲛ̀ϫⲱⲉ//
ⲃⲟⲗ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲛⲟⲃⲓ ⲫⲁⲓ ⲁⲣⲓⲧ//
ϥⲉⲡⲁⲉⲣⲫⲙⲉⲩⲓ ⁘

Triſagio itaque ſolemniter decantato Coptita Sacerdos; his verbis orditur conſecrationem. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui poſuit nobis myſterium magnum in ſignum quod ille traderetur in mortem pro vita & redemptione mundi; Accepit*

panem

*panem in sanctas incontaminatas, puras, & illibatas manus suas. & aspiciens in cælum ad te, Deus, qui pater eius es, &, Dominus omnipotens; gratias egit (*hic respondet populus Amen*) & benedixit eum (*populus dicit Amen*) & sanctificauit eum (* populus dicit Amen *) deditq; eum discipulis suis, & Apostolis Sanctis, dicens accipite & comedite de eo ipso omnes vos.*

Hoc enim est Corpus meum.
Quod pro vobis, & pro multis frangetur, & dabitur in remissionem peccatorum, hoc facite in meam commemorationem.

Similiter autem & post cænam accepit Calicem, & miscuit illum cum vino, & aqua, & adorauit (respondet populus Amen *) & benedixit eum (*Amen*) & sanctificauit eum (*Amen*) & gustauit, & dedit etiam discipulis suis, & Apostolis Sanctis, & dixit. Accipite de eo omnes vos..*

Hic enim est Sanguis meus noui testamenti,
Qui effundetur pro vobis, & pro multis dabitur in remissionem peccatorum, in memoriam meam.

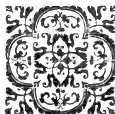
Atque hæc est formula consecrationis Coptitis ante mille, & quadringentos circiter

annos vſitata, ex qua vel maxime apparet cùm primorum Chriſtianorum in obeundis Sacramentis deuotio; & SS. Euchariſtiæ antiquitas, tùm Eccleſiæ Catholicæ in confectione eiuſdem hucuſq; non interrupta conſuetudo, vniformitas, & conuenientia.

Multa hic alia de ritibus eorum proferre poſſem, ſed quia ea omnia in aliud tempus reſeruaui, ne Prodromi huius limites excedere videar, conſultò hic de ijs plura dicere ſuperſedeo. Hoc vnicum addam, plurimum huiuſmodi Liturgiæ Coptæ antiquitatẽ ſanè maximam profuturam, cùm ad confirmandas Sacramentorum cerimonias, tum dogmata hac tempeſtate controuerſa. Maximè hoc ſeculo calamitoſiſſimo, quo Heterodoxis noſtris non ſatis eſt, probris, conuitijs, libellis famoſis, contumelijs blaſphemijs ſacros Eccleſiæ Catholicæ ritus, auguſtiſſimumque Miſſæ ſacrificium impugnare, ſed & ipſi deniq; corpori, & ſanguini Domini violentas manus inferre, ſanctaq; eius conculcare & contaminare; Inſuper ipſius Miſſæ exſufflatores, prorſus iugem illam hoſtiam ſublatam à medio volunt, & abominationem deſolationis, ante conſummationem temporum à Daniele definitam, introducere nituntur. Quæ mentis inſania certè facilè retundi poterit; ſi oſtenderimus Miſſam non nuperam, non à Papiſtis (vt calumniantur)

con-

confictam, non à D. Gregorio Papa primum introductam; ſed à Chriſto inſtitutam, ab Apoſtolis vſitatam, à primitiuæ Eccleſiæ patribus, primis illis ſex à Chriſto incarnato ſeculis, certis quibuſdam cerimonijs ac precibus auctam; quod eximiè ſanè præſtare poterunt Eccleſiæ Coptæ Liturgici libri, omnium qui è manuſcriptis ſuperſunt, antiquiſſimi. Verum horum editionem relinquimus Sacræ illi Eminentiſs.rum Cardd. quæ à Fide propaganda nomen habet, Congregationi, quam pro egregio ſuo zelo, affectuq; quo in huiuſmodi ſtudia nullo non tempore fertur, magnificè ſanè præſtituram non dubito.

CAP.

CAP. III.

De Colonijs Ecclesiæ Copto-Aethiopicæ in alias mundi partes traductis.

RJecensitis ijs, quæ de ritibus, & cerimonijs Ecclesiasticis Ecclesię Copto-Aethiopicæ vsitatis dicenda occurrebant; dubium modo non leue occurrit, vtrum videlicet prædicta Ecclesia alia quapiam præter memoratas linguas, in sacris suis lingua sit vsa? an non: dubium mouent notæ marginales Codicum tum Aegyptiorum, tum Aethiopum, quas antiquo illo charactere Syriaco, quem ܐܣܛܪܢܓܠܐ Estrangelo vocant, passim conscriptas reperio; An illud forsitan, quod è Syria in Aegyptum, & Aethiopiam, vtpote confines regiones traductæ Coloniæ, & linguæ Syræ, & characterum fuerunt traditrices? certè argumenta quamplurima coniecturæ factæ veritatem comprobare videntur.

Vtrum è Syria in Aegyptū, & Aethiopiam Coloniæ trāsmissæ.

At primo quidem ipsa Aethiopica lingua, quæ si pauca exceperis, Syræ, vel Chaldææ (confunduntur enim hæ duæ linguæ passim ab Authoribus) prorsus affinis est. Deinde monimenta varia, & Codices dicto charactere conscri-

pti

pti apud Aegyptios, & Aethiopes in hunc diem (vt Franciſcus Aluarez tradit) adhuc ſuperſtites. Quod & Sacerdotes Abyſſini, (quibuſcum maxima mihi hic Romæ, dum hæc ſcribo, commercium eſt, quorum & nomina ſub cenſura Aethiopica huius libelli reperies) teſtantur. Aiunt enim, libros ſuos, & ſacra volumina duplici quondam charactere à Monachis Abyſſinis fuiſſe conſcripta; Quædam antiquo Suriano (quem & Sanctum ob cauſam paulò poſt indicandam vocant) quo ſoli Sacerdotes & doctiores olim vtebantur; cætera vulgari & communi, quo in hunc diem omnes Abyſſini promiſcuè, cuiuſmodi & nos in hoc opuſculo paſſim exhibemus, vtuntur. atque hoſce characteres illius linguæ propriè Aethiopicæ eſſe, quam ግእዝ Geets, ideſt liberam vocant, quòd à nulla alia (vt gloriantur) originem duxerit: illos Surianos eſſe, ſiue Chaldaicos, à quibus Aethiopica lingua à non paucis poſtmodum Chaldæa, ſeu Aſſyria appellata fuerit.

Aethiopica lingua, Chaldææ affinis.

Franc. Aluarez in l. de rebus Aethiopicis.

Suffragantur in his omnibus opinioni meæ Authores non vulgares, C. Baronius. Author Chronici Alexandrini, Zonaras, Cedrenus, Franciſcus Aluarez, alijq; quibus adſtipulatur Scaliger l. 7. de emendatione temporum: *Arabes*, inquit, *vicini hodie eos vocant* حبشى *habaſchi, & nos inde Abaſſenos, vel vt alij Abyſſinos, ipſi*

C.Bar. t.1. ann.134. Chronicon Alex. anno 1260. Scalig. fol. 338.

Abyſſini ſe vocant Chaldæos

vero

vero se vocant Chaldæos. neque frustra, lingua enim elegantissima & vetustissima qua libros sacros, & profanos conscriptos tenent, proximè abest à Chaldæa, seu Assyria. Quæ ijsdem penè verbis P. Nicolaus Codignus refert. l. de rebus Abyssinis c. 17.

Nicol. Codignus l. de abyss. rebus. c. 17.

Porrò Colonias multas ex Assyria in Aethiopiam traductas, & lingua Chaldaica etiam temporibus Iustiniani eas vsas esse refert vetus historia Ecclesiastica, & ex eadem Nicephorus l. 9. c. 18. Eos verò eadem historia Ecclesiastica Auxumitas vocat, à regia nomine Ἄξωμα, cuius etiam Ptolomæus meminit; ipsi vero teste Aluarez vocant ሐሰሙ Chassumu. Verum Nicephorum de his audiamus. *Porro*, inquit, *ex India, & Arabia magna ad Auxumitas Æthiopas Theophilus est progressus. qui in primis rubri maris littoribus habitabant, quod Oceanus sese vt illi insinuans, efficit, quod sanè rubrum mare in maximam longitudinem protensum, in duos diuiditur sinus. horum alter quidem ad Ægyptum exundans procedit, vbi etiam nomen sibi suum ferre desinit, quem antiquitus filij Israël Ægyptios fugientes siccis pedibus transière, alter ad palæstinam excurrit prope vrbem, cui vetus nomen est Æla. In rubri istius maris partibus exterioribus ad sinistram Auxumitæ sunt, quorum metropolis est Auxumis. Ante hos verò ad extimum pertingentes Ocea-*

Nicephor. l. 9. c. 18.

Aluarez cit. loco.

Aethiopes Auxumitæ.

Oceanum Orientem versus, Assyrij, apud quos etiam hanc appellationem habeat, quos Alexander Macedo, è Syria pulsos, Colonos eo deduxit. ij ad hoc vsque tempus patria vtuntur lingua. (quæ est Syriaca.) hæc Nicephorus. Atque his ita probatis certè non video, cur quispiam de lingua Syra Ecclesiæ Copto-Aethiopicæ, seu Alexandrinæ in sacris vsitata dubitare amplius possit, cum & hæc Ecclesia, cum Syriaca maximum nullo non tempore vltrò citròque habuerit commercium; accedit quod verisimile sit, Ecclesiam dictam Syram linguam tanto didicisse ardentius, quanto & ipse lingua, vtpotè ore Christi nobilitata, & excellentior erat & sacratior. Quod vero huius eiusdem linguæ nominumq; quorundam Aethiopibus, vti & Aegyptijs, Syrisq; vsitatorum, non in Asiæ tantum remotioribus regionibus, sed & vsque adeò in ipsa India, extimoq; Sinarum regno in hunc diem vestigia reperiantur, res haud dubio omni admiratione digna est; monumenta inquam Euangelij quondam in Chinam transportati, partim Sinicis, partim Syriacis literis conscripta, vna cum eorum nominibus qui ibidem dicti Euangelij fuerant prædicatores, qui quidem alij (vti è sequentibus patebit) non erant, nisi Syri, Aegyptij, Coptitæ, & Aethiopes; quæ verò hæc fuerint monumenta, & quomodo in Chinam peruenerint in gratiam cu-

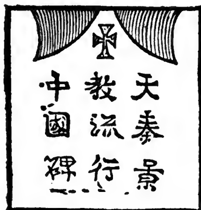
riosi Lectoris, hic declarare, id ipsa rei & dignitate, & vtilitate, raritateq; vel maximè postulante grauari nec debui, nec potui; res itaq; sic se habet. Anno 1625 cum in Villa Sanxuen dicta in magno Sinarum regno, eruta terra, fossa quædam fundamentis muri cuiusdam collocandis præpararetur, contigit, vt Operæ inter cætera monimenta, in ingens etiam saxum, Sinicis characteribus eximiè ornatum inciderent, de inuento monumento mox certior factus loci gubernator, qui cum venerandæ antiquitatis vestigia attentius fuisset intuitus, propediem scripto quodam in inuenti monumenti laudem edito, in altero eiusdem quantitatis lapide totam inuenti saxi perigraphen incidi ijsdem characterum, notarumq; ductibus, ea qua par erat fide, incidi curauit; positamq; in montis cuiusdam in primaria vrbe Sigàn existentis Heremitorio, inuentæ antiquitatis Thesaurum æternæ memoriæ conseruatum posuit. Porrò Patres Societatis nostræ, qui eo ipso tempore fortè in eandem prouinciam recens appulerant, cum multa, fama paulatim longè lateq; percrebrescente, de inuento monumento percepissent, ad id inspiciendum, non tam humano quam diuino instinctu compulsi, eò & ipsi se contulerunt; Erant autem ad interpretationem inscriptionis ritè perficiendã, multi è propinquis locis, & ex Bontzijs, & Man-

da-

darinis accerſiti; Variæ erant variorum de hac inſcriptione ſententiæ & opiniones, quæ tamen in hoc quadrabant omnes, Legis videlicet magni, & veri Dei aliundè in Chinam quondam tranſlati, promulgatiq; interpretationem eſſe. patres itaque in omnem animarum Deo lucrandarum occaſionem intenti hæc audientes, cum multum huiuſmodi ſacri monumenti interpretationem ad infamem & propudioſam Sinenſium religionem confutandam ponderis habiturum eſſe exiſtimarent. Adhibitis quibuſuis linguæ Sinicæ peritioribus magiſtris, eam primo quidem è Sinico ſermone in Luſitanicum tranſlatam, deinde totius ſaxi inſcriptionē fuſioribus commētarijs auctam, in vniuerſum Sinarum regnum, quo plures tanti boni participes eſſe poſſent, eo ſanè animarum fructu, quo tota poſteritas non immeritò gaudebit, euulgarunt. Exemplum verò prototypi iuxta omnem dimenſionem vna cum fideli interpretatione huc Romam tranſtulerunt, vbi in hunc diem non ſine intuentium admiratione in Bibliotheca Domus Profeſſæ Soc. Ieſu, vna cum interpretatione italica, quæ Romæ ex Luſitanica, ad inſtantiam multorum tranſlata impreſſa fuit an. 1631. quam & nos modo latini iuris fecimus, omnibus ſpectandum proponitur. Eſt autem lapidis figura in modum parallelogrammi exten-

ſa, 5 palmis lata, vno craſſa, longa ferè decem; tabulæ limbus ſuperius in pyramidalem figuram duobus palmis longam, latam vno abiens ſummitati inſculptam tenet crucis figuram, non abſimilem ei, quam Equites portant Melitenſes. Supra crucem immediatè titulus lapidis ª characteribus Sinenſibus expreſſus ponitur, vt ſequitur.

Nouem Sinenſes characteres titulum lapidis exprimentes.

Huius autem tituli hæc eſt explicatio.

Lapis

Lapis in laudem & memoriam æternam legis lucis, & veritatis portatæ de Iudæa, & in China promulgatæ erectus.

Titulum ſequitur prologus epigraphes, quæ eſt prima linea Characterum à ſuperiori loco deorſum κϑ' τὸ ὀρθὰς, ſiue ad angulos rectos more Sinenſium, exaratorum; cuius explicatio ſequitur.

Prologus Sacerdotis Regni Iudææ dicti Quìm Cìm.

Poſt hæc denique incipit Epigraphe, tota Sinico inciſa charactere, ſublimi & exquiſito ſtylo compoſita; quam proindè libenter hic vna cum Sinicis characteribus iuxta prototypon apponerem, niſi me cùm intricatiſſimorum characterum multitudo, tùm ſpacij anguſtia ab hoc ſuperuacaneo labore abſterrerent; ne tamen lector huius tam eximij monumenti fructu priuetur, viſum fuit omiſſo charactere, & idiomate Sinico, totam eius interpretationem ex italico in latinum verbo tenus à me tranſlatam, vt pluribus ea communicaretur, hoc loco ea fide, qua inueni, proponere.

De-

Declaratio Inſcriptionis Synicæ Primum è Sinico in Luſitanicam, ex hac in Italicam, & demum ex italica in Latinam linguam de verbo ad verbum tranſlata. vt ſequitur.

Declaratio del Xiù Più.

1 DIco itaque hoc modo, ille qui ſemper verus fuit & quietus, omnis expers principij, intellectus profundiſſimi, & ſemper duraturi, excellente potentia ſua creauit res, infinita Maieſtate ſua & ſanctitate fecit ſanctos. Hæc eſt eſſentia diuina, trina in perſonis, & in ſubſtantia vna, Dominus noſter, verus ſine principio, Olò, ò yu (*quod in Chaldæo idem ac Eloha ſignificat*) in figura Crucis fecit quatuor mundi partes, commouit Chaos, fecit duo Kis (*hoc eſt duas virtutes ſeu duas qualitates dictas Inyam*) mutauit tenebras, fecit cælum & terram, fecit vt Sol & Luna motibus ſuis noctem & diem cauſarentur, res omnes fabricatus eſt. Verùm creando primum hominem ei præterea Iuſtitiam largitus eſt originalem, Dominum eum conſtituendo totius vniuerſi, qui de ſua natura primo vacuus erat,

Creatio rerum.

Kis quid in Sinenſi lingua.

erat, & vilis, ſeipſo plenus, intellectu plano & æquali, & ſine miſtura nullum habens appetitum inordinatum.

2 Poſtquam verò Satanas fraudibus ſuis vſus, effecit; vt Adamus id quod ex ſe & ſua natura purum erat, & perfectum, inficeret. hoc eſt fecit vt malitia in ipſum intrare inciperet perturbatura pacem, & huius ſuæ ſimplicitatis æqualitatem, & diſcordiam illa fraude introduxit. Iccirco trecentis ſexaginta quinque ſectis vna poſt alteram obortis, vnaquæq; earum maximum quem poterat numerum ad ſe trahebat. Aliqui creaturam Creatoris loco habebant. Alij principium rerum omnium vacuum ponebant, & ens reale *(alludit ad hoc ſecta Pagodum & literatorum Sinenſium:)* quoniam illi aſſerunt, quod principium, è quo omnia prodière, ſit vacuum; quod idem illis eſt ac ſubtile, ſenſibus imperceptibile, etiamſi in ſe reale ſit & poſitiuum principium. Literati verò dicunt, quod principium rerum non ſolum reale ſit, & poſitiuum; ſed præterea quod talis ſit figuræ, & corpulentiæ, vt ſenſibus comprehendi queat. Quidam ſacrificijs quærebant beatitudinem. Quidam bonitate quadam gloriabantur ad decipiendos homines, qua in re omnem ſuam ſcientiam & induſtriam collocabant, omni

Lapſus Adami.

365. ſectæ

Varij errores hominum.

omni diligentia, & intentione ſuis affectibus ſeruientes. Verùm fruſtra laborabant, & ſine profectu, ſemper in peius progredientes, quemadmodum contingit ijs, qui è vaſe cretaceo ignem elicere volunt obſcuritatem addentes obſcuritati, & hoc ipſo veram ſemitam perdentes ad viam vitæ reuerti neſcientes.

Incarnatio Filij Dei.

3 Tunc vna de diuinis perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis dicta Meſſias reſtringendo, tegendoq; Maieſtatem ſuam, & ſe humanæ naturæ accommodando homo factus eſt. Quam ob rem ad hoc gaudium annunciandum Angelum ablegauit, & de Virgine in Iudæa natus eſt. Stella magna felicitatis huius fuit annunciatrix. Reges eius claritate perſpecta munera oblaturi venerunt, vt Lex, & Prophetiæ viginti quatuor Prophetarum adimplerentur. Gubernauit autem mundum lege magna, condidit legem diuinam, ſpiritualem ſine verborum ſtrepitu, fide vera conſummauit: octo diſpoſuit beatitudines: res mundanas mutauit in æternas: aperuit portam trium virtutum (*Theologicarum*) vitam dedit deſtruendo mortem. In perſona ſua ad inferos deſcendit, & omnia confudit dæmonia; naue pietatis ſuæ ad cælum conduxit bonos, & iuſtorum animas in ſalutem vindicauit.

uit. Hisce denique finitis sua potentia circa meridiem in cælum ascendit, relinquens viginti septem doctrinæ tomos ad portam magnæ conuersionis mundi aperiendam. Baptismum ex aqua, & spiritu instituit ad abluēda peccata, & mundum ad puritatem reducendum. Cruce vtitur, vt omnes absque exceptione comprehendat, excitat omnes voce charitatis, reuerentiam exhibere iubens versus Orientem, vt pergant in via vitæ gloriosæ.

4 Ministri eius ornamenti exterioris causa barbam alunt, & coronas in capite faciunt (*id est verticem radunt*) vt ostendant se nullo intus affectu malo teneri. Mancipijs non vtuntur: in alto & basso (*puta dominio*) seu humili omnibus se faciunt æquales: diuitias non congregant, sed eas omnibus faciunt communes: ieiunia colunt cùm ad mortificandas passiones, tum ad præcepta diuina seruanda: magni faciunt homines supra se eleuatos & (*à rebus mundanis*) abstractos: septies in die orationes tam pro viuis, quàm pro defunctis faciunt: septenis diebus semel ad animam à peccatis purgandam, puritatemque ei restituendam sacra faciunt. Quia lex vera, & constans excellens est, difficile est ei congruum nomen reperire, cum eius

Apostolorum, Sacerdotũ, seu Ministrorum Christi vita.

Legis christianæ excellentia.

effectus sit illuminare, & omnia claritate perfundere; vnde necessarium fuit eam appellare Kiñ Ki aò, hoc est legem claram & magnam.

5 Lex vbi personæ Regiæ desunt, non extenditur, nec dilatatur: personæ verò Regiæ absq; lege nequaquam magnificantur. Lege itaque, & Regibus concordantibus, & in vnam veluti rem coëuntibus illicò mundus illuminatur. Igitur Rege dicto Tài cùm veũ huamti tempestate illa celebri, singulari prudentia & sanctitate *(Chinam)* administrante, venit ex Iudæa summæ virtutis vir vocatus Olò puèn, qui à nubibus deductus veram doctrinam importauit. deductus etiam per ventos, & chartas hydrographicas multa pericula, & labores sustinuit, & tandem anno Chiñ quoñ & ieù siè *(erat ille annus Christi sexcentesimus trigesimus sextus)* ad Curiam Regiam appulit. Rex verò famoso Colào, qui Fam Kieù lym dicebatur, præcepit, vt accepto iumento obuiam nouo hospiti versus occidentalem partem procederet, hoc est versus suburbium Ciuitatis, eumq; omni beneuolentia exceptum in Regiam introduceret. Iussit Rex traduci doctrinam in palatio, ibidemque vnà inuestigauit veritatem legis. Intellexit Rex esse veram legem, & seriò per totum

Lex in Chinã apportatur.

Per Chinã diuulgatur.

totum regnum cum efficacia, & honore iuſſit diuulgari, & dilatari, & in hoc anno 12. Ciñ quoñ 7. menſe Autumni *(erat is annus Domini 636.)* reſcripſit in hunc modum. *(Promulgationis tenor eſt iſte, qui ſequitur.)* Lex vera non habet nomen determinatum, nec ſancti locum habent, vbi conſiſtant determinatum: excurrunt ad omnes partes, vt mundum doceant, ad mundo laboranti ſuccurrendum, velis remis ad vtilitatem afferendam intenti. Ex hoc Regno Tancìn *(ſiue Iudæa)* Olò puèn magnæ virtutis homo de locis adeo diſſitis doctrinam, & imagines Regiæ noſtræ Curiæ præſentaturus aſportauit. Cuius nos intentum docendi à fundamentis examinantes, inuenimus doctrinam eius admodum excellentem, & ſine ſtrepitu exteriori, fundatam principaliter in creatione mundi. Doctrina eius non eſt multorũ verborum, nec ſuperficietenus ſuam fundat veritatẽ, ſalutem hominibus adferens, & profectum: vnde congruum eſt, vt toto noſtro Imperio diuulgetur. Mandarinis quoque, qui Niñ ſañ dicuntur in eo curiæ loco præcepit, magnam vt Eccleſiam exſtruerent, eidemque viginti & vnum Miniſtros deputarent. *(Author Kìm Cim laudat hic Regem)* ſcilicet ad vires Monarchiæ Cheù Olad iù *(caput hoc eſt* Eccleſia exſtruitur.

H 2 *ſecta*

secta Stai iù) debilitandas. In curru nigro versus Occidentem discessit *(hoc est extra Chinam)* verùm vbi magnus Tañ illustris factus est cum Tao, sanctum Euangelium Chinæ illatum est. Paulò inde Rex effigiem illius *(Olò puèn)* qui vt diximus primus Euangelium attulit, depingi curauit, & muro appendi; excellens eius figura resplenduit portis Ecclesiæ, & memoria semper fulgebit in mundo.

Effigies Olopuen primi Sinensium Apostoli.

6 Iuxta Geographos, qui partium occidentalium mentionem faciunt, & iuxta Historicos duorum Regnorum Hañ & Guei, Regnum Tan cìn *(id est Iudæa)* ab Austro confine est Mari rubro, ab Aquilone relinquit montes gemmarum, ab Occidente boco das fullas *(quod quid sit difficile est conijcere, ego Carmelum suspicor esse)* in prospectu versus sanctos. ab Oriente denique contermina est huic loco Ciamsam, & aquæ, quam mortuam dicunt. Hæc terra cineres eructat igne calentes *(fortè intelligit lacum Asphaltitim)* producit balsamum, gemmas minutas, & Carbunculos *(quibus insinuat Ægyptum cum reliqua ora rubri maris, in qua prædicta reperiuntur.)* Latronibus caret & Assassinis, populus in pace viuit & gaudio; in regnum non admittunt nisi Euangelium; dignitates nulli, nisi virtute me-

Descriptio situs Iudææ iuxta Sinensium Geographos.

meritis conferuntur: ædificia sunt grandia: *(verbo)* regnum celebre est poësi, & bonis moribus.

7 Docào, cùm, filius Taì cùm, gubernacula regni adijt anno Domini 651. *(continuando Author Kìm Cìm hæc dicit)* Caò vìm magnus Imperator minimè virtutibus Aui sui degener, nouit cum honore continuare intentum Aui sui, & dilatare & honorare res patris sui, præcipiens in omnibus prouincijs fieri ecclesias, vnàq; honorans Olò puèn titulo Episcopi magnæ legis, quæ gubernat Regnum Chinæ. Tum lex Dei promulgata est per decem prouincias *(quibus Sinense Regnum continebatur & regnum summa pace fruebatur:)* Ecclesijs replebantur omnes vrbes, & domus felicitate Euangelij florebant. In 10. prouincijs Chinæ prædicatur Euangelium.

8 In hoc anno dicto Xim liè *(qui tum annus Domini 699.)* Bontij Pagodum sectatores suis vsi viribus extulerunt voces *(id est blasphemarunt nostram sanctam legem)* in loco qui dicitur Tuñ cieũ *(erat is fortè in prouincia Honan.)* & in fine huius alterius anni dicti Sien tieñ *(qui respondet anno Domini 713.)* quidam priuati homines in Sienò, quæ erat antiqua Regia Veñ Vañ in prouincia Xeñsi ausi sunt nostram sanctam legem sannis, ludibrio, & vituperio proscindere. Persecutio mouetur contra legem.

Hoc

9 Hoc tempore erat quidam princeps Sacerdotum (*videtur fuisse Episcopus*) nomine Ioannes, & alius magnæ virtutis vir nomine Kie lie. Hi duo cum alijs nobilibus popularibus suis non famâ minus, quam rerum mundanarum contemptu celebribus, cœperunt iterùm ritè Euangelium suum excellens explicare continuando, & fila (*malitia Cacodæmonis*) pridem rupta reficere. Rex dictus Hiueñ cum chi taõ (*cæpit huius Imperium anno 719.*) quinque Regulis præcepit, vt in persona adirent felicem domum, (*hoc est Ecclesiam*) & erigerent altaria. Tum columna legis, quæ ad breue tempus iacuit prostrata, cœpit cursum erigi, & incrementa sumere. In hoc principio anni Tieñ pao (*quod erat anno Domini 743.*) præcepit Rex Ota Ciam Kuen (*nomen tituli*) dicto Cuoliè siè (*erat is Eunuchus summa apud Regem gratia valens & authoritate*) vt effigies veras quinque Regum prædecessorum auorum suorum deportaret, & in Ecclesia collocaret, vnàq; centum preciosarum rerum cimelia in ecclesiam deferret ad solemnitatem hanc celebrandam (*dicit Author Kim Cim in laudem ipsorum Regem*) Barbæ longæ draconis etiamsi longè sint, nihilominus arcus & enses eius manibus apprehendi possunt (*alludit ad hi-*

Lex reuiuiscit.

sto-

storiam quandam antiquam eiusdem Regis :) qui fingebatur ascendisse in aëra Draconi insidens, quem serui, qui se dicebant ituros cum Rege, varijs armorum generibus instruxerant; qui verò remanserant, barbam Draconis vellicantes, arma quædam tulerunt in memoriam Regis, in ijs veluti præsentem eum intuentes. *Alludit itaque Author huius scripturæ ad hanc historiam, vt declaret effigies memoratorum Regum, Regi præsentium, & viuentium loco fuisse; ideo subiungit, Claritudo, quam reddunt hæ imagines, ostendit eos nobis præsentes adesse.* Anno tertio Tień pào *(annus is erat Dominus 745.)* fuit in Iudæa Sacerdos quidam Kie hò, qui stellarum ope ductus in Chinam appulit, & respiciens Solem *(erat hæc Cærimonia eorum, qui ad Regis admittebantur colloquium)* ad conspectum nostri Imperatoris intromissus est. Rex autem iussit, vt Sacerdos Ioannes & Paulus cum alijs eiusdem professionis viris, & cum præsente tantæ virtutis viro Kiè ho ad palatium Hiń Kiń vocatum, ad adorandum, & ad sancta *(deuotionis)* opera exercenda sese conferrent. Hoc tempore litteræ Regiæ in tabellis Ecclesiæ seruabantur, preciosè secundum ordinem ornatæ, splendentes colore rubro & ceruleo, & penna Regia replebat

Fabula Sinensium.

anno 745. Appulit alius Prædicator ex Iudæa.

va-

vacuum, aſcendens, & ad Solem vſque pertingens: fauor eius & dona altitudini montis Auſtri comparantur, & abundantia beneficiorum profunditatem æquat maris orientalis. Ratio non poteſt non probare approbatum, & memoratu dignum. Ideò Rex dictus Sa cum̃ neñ meñ, (*qui regere cœpit anno* 757.) in hoc Lim̃ ſuũ ſeũ, & quinque vrbibus recenti mandato Eccleſias fieri voluit. Erat hic Rex eximiæ indolis, ſub quo porta felicitatis toti Regno aperta eſt, hac felicitate gaudio & plauſu exiſtentibus, res gubernationis regalis maximè eleuatæ ſunt.

Anno 757 Rex Sa cum nen men & eius virtutes.

10 Rex Tai cum̃ veñ vù (*adijt imperium anno* 764.) bonorum temporum particeps factus, negotia regni ſine difficultate adminiſtrabat: feſto naſcentis Chriſti ſingulis annis in gratiarum actionem mittebat odoramenta cæleſtia, & ad honorandos huius ſanctæ legis miniſtros, rerum omnium, & annonæ regiæ aſſignabat prouiſionem; certè cælum mundo tribuit pulchritudinem, & perfectionem, & ideò liberaliter res producit; hic Rex imitabatur cælum, iccirco nouerat alere, & ſuſtentare ſuos.

Anno 764

Regis Tai cum virtutes.

Anno 781 11 Rex Kieñ Cium̃ Xim̃ veñuũ, regnans anno 781. octo vtebatur modis ad præmiandos bonos, & caſtigandos malos. nouas rationes

ad

ad Euangelij ſtatum inſtaurandum, promouendumq; inſtituit. Regimen ipſius erat admodum excellens, rogamus DEVM pro ipſo, non verecundantes in hoc. Magnæ virtutis eſt æquè eſſe humilem, pacificum, & ſciẽtem, tolerare proximum, abundare charitate ad omnes iuuandos, & benefacere omnibus viuentibus. Hæc eſt vera via, & ſcala ſanctæ legis noſtræ, facere vt pluuia & venti ſolitis temporibus reuertantur, mundus ſit quietus, homines bene gubernati, res ſingulæ rectè diſpoſitæ, viuentes bene viuant, defuncti gaudio perfruantur. Hæc habere in promptu, & rationem reddere, in veritate procedit ex noſtra ſancta fide, & omnes effectus ſunt fortitudinis, & potentiæ ſancti Euangelij noſtri. Euangelij & legis Christianæ effectus.

12 Rex Sacerdoti dicto Vsù magno legis promulgatori hoſce titulos dedit Kin iù, quàm lò tai fũ *(officium eſt in regia aula)* & Soù fum ciè tù fũ lèi *(officium extra aulam)* Xi tien, thum Kien *(officium quoque aliud eſt, quorum explicationes non inueni in exemplari.)* Item dicto Sacerdoti magnæ legis promulgatori veſtimentum Eccleſiaſticum coloris cærulei, *(italicè di color pauonazo)* donauit. Erat Sacerdos iſte pacificus, alijs benefacere gaudebat, virtutis opera ſummo ſtudio peragendo. Aduenit ille in Chinam regione remota è lo- Dona regis facti prædicatori verbi Dei.

I co

co dicto Vam Xi ciù Chim̃ regionis Pagodùm, quod idem ac regio longè dissita. Eius res gestæ tres generationes famosas Chinæ superarunt, & reliquas scientias perfectè dilatauit. In principio Regi in aula seruiebat, post eius nomen libro quoque regio illatum. Regulus dictus Cò cù y in principio bellicis studebat negotijs in partibus Sofam. Rex vero dictus Sò cùm præcepit Ay sù, vt Cò cù y fauorabilius ceteris promoueret, *(videtur quod Rex iusserit eũ esse Consiliarium Cò cù y)* etiamsi vehementer à Capitaneo amaretur, non curauit tamen stylum eius ordinarium procedendi; erat enim vngues, & dentes Reip. oculi & aures exercitus *(phrasis Sinica)* sciebat distribuere reditus suos, non domi accumulare. Obtulit Ecclesiæ rem pretiosam dictam Poli *(videtur fuisse ex vitro)* huius loci Cim̃ reguẽ. Præterea tapetes auro intertextos huius loci Ciè Kì dictos: refecit Ecclesias veteres de nouo fundans, & stabiliens atrium, & domum legis: adornans domus, & hospitia splendentia instar Phasianorum volantium, præter exercitia sanctæ legis nostræ operibus studebat charitatis, quotannis quatuor Ecclesiarum Sacerdotes congregando, quibus toto corde inseruiebat, de rebus omnibus necessarijs prouidebat spatio die-

Regis opera charitatis.

rum

rum quinquaginta, adhuc, famelicos satura bat, nudos cooperiebat, infirmos curabat, mortuos sepeliebat.

13 Tempore Tà sò cum omni parsimonia sua similis non est audita bonitas *(erat hic Tà sò Bonzius secta Pagodus,)* qui in maxima quadam congregatione Bonziorum, in qua agendum erat de rebus sectæ suæ, officio fungebatur hospitum excipiendorum, & procurandarum rerum vnicuique necessariarum. *(Ideo author tractando de operibus charitatis Oy siè hunc Tansò anteponit.)* Sed tempore huius Euangelij similes homines videmus, sanctis operibus vacantes. Idcircò, vt in lucem irent opera tam heroica, lapidi huic magno ea insculpere volui. Dico itaque DEVS verus, expers principij, purus, quietus & immutabilis est, ille fuit primus Creationis artifex, aperuit terram, eleuauit cælum; Vna ex personis pro æterna mortalium salute factus est homo, ascendit in altum solis instar, destruens tenebrosum, & in omnibus profundam veritatem stabiliens.

Felix Ecclesiæ Sinensis status. Lapidi inciditur.

14 Splendidissimus ille Rex, qui verissimè primus primorum Regum fuit, opportunitate vsus omnem sustulit difficultatem, cælum dilatatum est, terra extensa. Clarissimum est Euangelium nostrum, quod regno

Tam illatũ eſt, afferendo doctrinam, Eccleſias erigendo, pro viuis & defunctis loco fuit nauigij: omnem felicitatem exaltans, quietem dedit vniuerſo mundo.

15 Caò cum inſiſtendo veſtigijs Aui ſui denuò ad nouas Eccleſias exſtruendas animum adiecit. Templa pacis alta, & magnifica terram repleuerunt omnem. Lex vera induit pulchritudinem. Titulo honorauit Epiſcopum, tranquillitate, & gaudio populi ſine laboribus potiti.

16 Sapiens Rex Niuen cum nouit ingredi vias veras & rectas: tabulæ regiæ erant magnificæ & illuſtres, literæ regiæ in ijs florebant, & reſplendebant. Figuræ Regiæ elucebant: Omnis populus profundè eas venerabatur, omnia dilatabantur, & homines ex eo gaudio ſummo perfruebantur.

17 Hic Rex Sò cum, regnando in propria perſona venit ad Eccleſiam; ſol ſanctus reſplenduit: nubes felices omnem caliginem, & obſcuritatem noctis diſpulerunt. Felicitate in regia domo aggregata, mala ceſſarunt, ſublatisq; diſſenſionibus Imperium noſtrum reſtitutum eſt.

18 Hic Rex Tai cum ſũ obediens fuit, virtute cælum æquauit, & terram; dedit vitam pupulo, & rebus ſingulis progreſſum. Odora-

menta

menta in gratiarum actionem misit Ecclesiæ, exercuit opera charitatis. Sol & Luna in eius vniebantur persona, hoc est, omnes ad obedientiam ei præstandam aduolabant.

19 Hic Rex Kieñ cum in regimine constitutus, claram reddebat virtutem: armis 4 maria pacificauit: literis decem millia confinium illustrauit: instar candelæ secreta hominum illuminauit, & velut in speculo detecta cernebat omnia, totum resuscitauit orbem: cuncti Barbari regulam viuendi acceperunt.

20 Lex, o quanta, quam perfecta, & quam ad omnia sese extendit! volens eam nuncupare non potui non legem diuinam appellare. Reges nouerant res suas disponere, ego Vasallus eas possum enarrare, ideò erigo hunc lapidem prædiuitem, in præconium magnæ felicitatis.

21 In nostro potentatu magni Tam, anno secundo huius Kieñ cium (*videlicet anno Domini 782.*) die septimo mensis Autumni, die Dominica, hic lapis erectus fuit Episcopo Him ciù, Ecclesiam Sinensem administrante, Mandarinus nomine Liu sièci yeñ, tituli erat Ciao y cum, in quo officio ante eum fuit Tai cieù siè su Cañ kiuñ, hanc sua manu confecit inscriptionem. **Lapis erectus anno 782**

Atque

Atque hæc est explicatio inscriptionis saxo insculptæ, in qua illud sanè summa admiratione dignum est. adeò variam, & multiplicem rerum, quam hoc saxum continet, relationem, tam arcto spacio, & characteribus non nisi mille octodecim comprehendi potuisse; Fuit autem huius scripturæ duplex facta interpretatio, præsens admodum conformis est illi, quæ facta fuit Pequini, quæ & elegantior est, & magis propria Sinicæq; phrasi magis conformis, & quamuis ob eandem causam appareat minus elegans in nostra lingua, est ea nihilominus elegantissima, & quo ad stylum, & phrasim Sinicam, maximè ab omnibus ijs, qui se dictæ linguæ Magistros profitentur, laudata. Colligitur autem ex hoc monimento primo legis Christianæ in regnum Sinicum, quæ ante mille circiter annos contigit, introductio. Item quanto cum honore, & veneratione ab Imperatoribus ea fuerit recepta; quomodo, & per quantas prouincias fuerit promulgata, quantum 150. annis, quibus maximè floruit, fuerit dilatata, quales denique persecutiones bis sustinuerit, ita ijs paulatim suppressa, vt nisi eius in hoc monumento remansisset notitia, nulla eius vestigia amplius superessent. Certè in Chronicis Sinensibus, de eius in Chinam introductione præter memoratorum Regum, & Mandarinorum nomina, vix quicquam inuenitur.

Quo tempore lex Christiana Chinæ fuerit illata.

tur. Inuentus autem est hic lapis paucis ante annis, quam Patres Soc. IESV in Chinam appellerent; Vnde apparet tam eximiarum & sublimium rerum interpretationem, non fuisse reseruatam, nisi ijs, qui diuinarum, humanarumq; rerum scientia egregiè instructi, eiusdem doctrinæ, legisq; vetustate temporum obliteratæ, futuri erant annunciatores, propagatoresque. Atque hæc quidem quoad inscriptionem Sinico charactere factam sufficiant. Nunc ad eam, quæ marginibus insculpta est inscriptionem, progrediamur, quæ quidem, cum ob hominum peritorum huius scripturæ in China penuriam hucusque manserit inexplicata, atque ea de causa à PP. nostris Lusitanis in Europam à peritis Syræ linguæ explicanda fuerit transmissa; ego primus eius interpretationem fructu non pœnitendo aggressus, ea tandem, qua par est fide & diligentia expediui. Est autem literis antiquis Syriacis, quas Estrangelo vocant, marginibus lapidis incisa, continetque annum, nomina, & officium eorum, qui tunc temporis, quo hic lapis scriptus est, erectusque, ex Apostolicis viris, & legis diuinæ promotoribus in China versabantur. Meminit huius lapidis, inscriptionumque memoratarum. P. Emanuel Dias in quadam epistola Lusitanica Macao data 23. Aug. 1625. quam hic latinis verbis referre

ferre

ferre visum est. *In Prouincia*, inquit, *Xensi Sinarum, vbi modo est Trigautius, effossus quidam lapis magnitudinis 24 palmorum, aut circiter, in quo patet disertè ante 1243 annos fuisse illic Christianos raso vertice, qui mysteria Trinitatis & Incarnationis prædicarent, ac Sinarum Reges multos illis impendisse fauores. Doctor Leo Christianus rem totam imprimi voluit, ac de mysterijs eo in lapide ostensis à Mandarinis Christianis scribi, vt res magis innotesceret. Id agitur modo, vt in Regis notitiam res tota deueniat, vertat Deus omnia in gloriam suam.*

Confirmat hoc ipsum P. Franciscus Hurtado, e Prouincia Nancheu, additque hoc anno apertam fuisse portam in nouas regni Sinensis prouincias Xensi, Xansi, Fohum, quæ vltima Conchinchinæ contermina est, & exteros facilè admittit. In fine autem ita dicit. *His adscripta erant 10 vel 12 lineæ Syriacæ, quas interpretari non potui. Adiunctæ etiam erant gratiæ à Regibus Sinarum factæ Sacerdotibus illius legis. Versio hæc ad verbum è Sinico idiomate facta est. Aliæ extant versiones, sed omnes conueniunt in essentialibus. In libris Regum Sinarum habetur, ante 994 annos peruenisse ad Sinas fidem nostram, & 140 annis post ingressum, hanc inscriptionem factam esse.* Hæc P. Emanuel Dias. In alijs vero literis paulo recentioribus 21 Nou. 1627 Macao datis ita de hoc

Syriacæ inscriptiones.

hoc lapide scribitur. *Annis præterlapsis inuenta est scriptura quædam longa, & antiqua, lapidi prægrandi incisa lingua Sinensi, & Chaldaica, vel Syriaca; ex qua constat legem Domini Dei nostri iam quasi ab hinc mille annis peruenisse in Sinam, anno scilicet Domini 636. lapis autem ille erectus, & inscriptus fuit anno Domini 782 hoc est 146 annis post legis ibidem prædicationem, qua ingens conuersio ad fidem facta est, Ecclesiæ ædificatæ, Episcopi constituti. Reges, qui tempore illius vixerunt numerantur 8, quorum nomina lapis ille exprimit, qui Christianis fauebant; prædicatores vero legis venerunt ex Palæstina, alijsq; vicinis locis; Continet autem præcipua fidei nostræ mysteria &c. quæ ex inscriptione patent.* Verum operæ precium faciam, si hoc loco Syriacam inscriptionem ijsdem characteribus Strangelicis, quibus in China expressa fuit vna cum interpretatione eius, exhibeam; præsertim cum Patres nostri Sinenses, eam ideò particulari folio in China impresso in Europam eius linguæ Magistris (*vti paulò ante diximus*) ad eam meliùs explicandam transmiserint: hac enim explicata, spero futurum, vt & annus, & nomina, & patria, officiaq; diuinæ legis prædicatorum, & scopus quoque noster melius patefiant. Inscriptio autem Syriaca quemadmodum ea in China impressa fuit, est sequens.

Anno Christi 636. Euangelium Chinæ illatum.

ܐܕܡ ܩܫܝܫܐ ܘܟܘܪ
ܐܦܝܣܩܘܦܐ ܘܦܐܦܫܝ
ܕܨܝܢܣܬܐܢ
ܒܝܘܡܝ ܐܒܐ ܕܐܒܗܬܐ
ܡܪܝ ܚܢܢܝܫܘܥ ܩܬܘܠܝܩܐ
ܦܛܪܝܪܟܝܣ ܒܫܢܬ ܐܠܦ ܘ
ܬܫܥܝܢ ܘܬܪܬܝܢ ܕܝܘܢܝܐ
ܡܪܝ ܝܙܕܒܘܙܝܕ ܩܫܝܫܐ
ܘܟܘ ܪܐܦܝܣܩܘܦܐ
ܕܟܘܡܕܢ ܡܕܝܢܬ
ܡܠܟܘܬܐ ܒܪ ܢܝܚ ܢܦܫܐ
ܡܝܠܝܣ ܩܫܝܫܐ ܕܡܢ
ܒܠܚ ܡܕܝܢܬܐ
ܕܛܚܘܪܣܬܐܢ ܐܩܝܡ ܠܘܚܐ
ܗܢܐ ܕܟܐܦܐ ܕܟܬܝܒܢ ܒܗ
ܡܕܒܪ

Inscriptio Syriaca ad Euangelij in China prædicati testificationem lapidi incisa, & postmodum in China singulari folio impressa.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

僧 靈 寶

Hi Characteres sinenses nōmini, & officia significant.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

檢 校 建

立 碑 僧 行 通

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Adam Kaſiſo vcurapiſcupo vpapaſi dizinſtan. Beiume Abo dabohotho Mor Haná ieſua Katoliko Patriarchis. Beſanath alf vtiſaain vtarten diauanoiè. Mor Iidbuzad Kaſiſo vcurapiſcupo de Cumdan medinah malcutho bar nihh napſo Milis Kaſiſo dmen Balehh medintho Tahhurſtan Akim Lucho hono Papa dictabon beh medabarnutho dpharukan vcaruzuthon dabhain daluat malche dizinio.

Adam meſchamſchòno Bar Iidbuzad Curaphiſcopo

Mar ſargis kaſiſo, vcurapiſcupo

Sarniſchua kaſiſo

Gabriel kaſiſo Varcodiacun, vriſch aihto de Cumbdanvdaſrag

Explicatio eius hæc eſt

Adam Sacerdosſeu, Preſbyter, & Archiepiſcopus & papalis zinoſtan ſeu Regionis Sinarum (vbi nota Stan indica lingua regionem ſignificare, vnde Hindoſtan, ſiue Indoſtan, Sinoſtan, Turkiſtan, ſeu Turcheſtan & ſimilia nomina idem ſignificant, ac regionem, Indorum, Sinarum,

Stan quid ſignificet.

narum,

narum, Turcarum, non secus ac Germanica nomina sequentia friesland franckeland, &c. Frisonum, Franconum, Regiones significant, & innumera alia huiusmodi, quæ omnia ex germanico (land vt indica ex Stā) ex loci, sc. seu regionis proprio nomine componuntur. Quæ ideo hic apponenda duxi, vt causam, cur china zindostan dicatur, non ignorares). *In diebus patris patrum Domini Hanan Iesua, siue Ioannis* Iosue *Catholici Patriarchæ (* Subintellige Alexandrinum, aut Babylonium, qui proprie dicuntur vniuersales seu Catholici Patriarchæ *) Anno millesimo nonagesimo secundo iuxta græcos*; *Dominus Iidbuzad Sacerdos, & Archiepiscopus Cumdan ciuitatis Regni* (sc. Metropolis) *Filius Milis, requies sit animæ eius, Sacerdotis Belehh ciuitatis Taburstan (* lege Turchestan) *erexit tabulam hanc Papa (* sic Supremos in aliquo Ordine Ecclesiastico vocant) *& scripta sunt in ea administratio, seu gubernatio Saluatoris nostri, & prædicatio patrum nostrorum qui sunt apud Reges Sinarum.*

Adam Diaconus filius Iizdbuad Archiepiscopus.
Mar sargis Presbyter, & Archiepiscopus.
Sarnischua Presbyter
Gabriel Presbyter, & Arcidiaconus Princeps Ecclesiarum ciuitatum Cumdan & dasrag.

Atque hæc in folio in China impresso reperiuntur, quæ & in saxo insculpta cernuntur.

Ve-

Verum antequam vlterius hîc progrediar, vna adhuc difficultas, quæ circa annum erectionis huius lapidis occurrit, restat dissoluenda. Annus enim huiusmodi in Sinica inscriptione adeò à Syriaca diuersus reperitur, vt non pauci ea diuersitate perplexi, mecum de vera, & fideli huius lapidis interpretatione dubitarent. Nam ex Sinico Lusitanica versio, & ex hac Italica erecti lapidis annum ponunt post Christum. 782. Syriaca vero iuxta Græcorum computum statuit annum 1092. qui quam ab altero diuersus sit quis non videt? Verum vt exactius hæc omnia reconcilientur, & hic nodus quoquè dissoluatur, priùs inscriptionis dictæ translationes hic verbotenus proponendas duxi.

Lusitanica versio sic habet.

Lusitanica No nosso potentado do grãde Tam, Segundo anno deste kieñ, ciuñ que eram do Senhor 782. no mes de Autuno, no settimo dia, dia de domingo foy alleuantada esta pedra, sendo Bispo Nimciu que gouerna à igreia da China.

Italica ita habet.

Italica Nel nostro potentato del gran Tam, secundo anno di questo kieñ ciuñ (che erano del Signo-

re.

re .782. nel mese di Autunno, nel settimo giorno, giorno di Domenica, fu inalzata questa pietra; essendo Vescouo Nim ciù, che guberna la Chiesa della China.

Vtriusquè interpretatio hęc est.

In nostro potentatu magni Tam. sc. Regis anno secundo huius kień ciuñ, qui erat annus Domini 782. mense Autumni, 7. die, die Dominica, exaltatus fuit hic lapis, Episcopo Nem Latina
ciù Ecclesiam Sinensem administrante.

Syriaca Inscriptio ita habet.

ܒܫܢܬ ܐܠܦ ܘ ܬܫܥܝܢ Syriaca
ܘܬܪܬܝܢ ܕܝܘܢܝܐ

Hoc est.

In Anno millesimo nonagesimo secundo, qui græcorum. Cum ergò Orientales seu græca Ecclesia magna ex parte in computu annorum conueniat cum latina, quæritur, qua ratione hi anni conciliandi sint? Dico itaquè duplici annorum dictis Diuinæ Legis promulgatoribus vsitatorum genere hunc lapidem fuisse insignitum, vno

Eccle-

Ecclesiastico annorum Christi, quo Fideles in China Christiani passim vtebantur; altero politico seu ciuili, qui erat communis Syris, Caldæis, Arabibus, AEygptijs, ac toti propè Orienti; quem vt melius intelligas, notandum est annos Regni Græcorum, quorum meminerunt libri Machabæorum eosdem esse, qui aliàs dicuntur Seleucidarum, Syro-Græcorum, aut Syro-Macedonum à Chaldeis, ab Hebræis verò, anni contractuū, ab AEgiptijs anni Alexandrei, siue à morte Alexandri, ab Arabibus ذو القرنين Dhulkarnaim, quod idem est, ac Alexandri duo cornua tenentis (vocantquè eum ideò, vel, (vt Chrristmannus vult) ob vtraquè orientis scilicet & occidētis mūdi cornua à se subacta, vel vt ego existimo verisimilius ab Ammone Arietino cuius filium se appellabat, aut etiam ob hircum illum Caprarum, cum quo eum Daniel comparauit) aut deniq; anni Philippi (quem تاريخ القبطى supra Albitegniū vocasse diximus) Atquè horū æra incipit annis 12. exactis, ab obitu Alexandri Magni vt ex Eusebio in cap. 9. Dan. S. Hieronimus notat. Quem sequitur Ribera, Torniellus, & alij. Etsi vero ante Iulium Cæsarem hi anni aliam formam, aliud suorum mensium initium habuisse videantur, communi tamen supputatione sumunt à Calend. Octobribus exordium. Nomina mensium aut græca sunt, aut Syro

Cur Alexander Magnus dictus sit DhulKarnaim?

Syro-caldaica, in cæteris cum anni Iuliani quantitate, & forma congruunt, nisi quod dies intercalaris in hac æra adijciatur ad finem mensis Sabath, qui Februario nostro respondet.

His prænotatis primordia Regni græcorum statuimus cum Eusebio, Scaligero, alijsquè anno ante Christi æram trecentesimo decimo fluente, quo acta est Olympias 117. iuxta Chronicon Alexandrinum; si quidem in confesso est, Alexãdrum Magnum mortuum esse eo anno, quo cæpit Olympias 114 postremis diebus mensis hecatombæonis, vt Plutarchus scribit, nempe antè æram Christi 322 (natus enim est Christus 3. anno exclusiuè Olympiad: 194.) differunt igitur anni Regni græcorum ineuntes ab annis Christi labentibus 310. ita vt primo anno Christi inierit annus Regni græcorum 313. Vndè fit, vt si ad annum Christi propositum adijciantur 310, exurgat annus Alexandræus illo Christi anno labente exoriens; Si anno Alexandræo detrahantur 310, remaneat annus Christi, quo Alexandræus ille aperitur. Si deniquè annus Alexandręus subtrahatur à 310 numerus relictus indicet annum ante æram Christi, quo cæpit annus ille græcorum; siuè quo initium fuit æræ Alexandri, تارخ ذو القرنين, vti Arabes, & AEgyptij eam appellant.

Annus Alexandręus

Tarih dhul Karnaim.

His igitur ita demonstratis. Si ab anno Alexan-

 dręo

drẹo siuè græcorum 1092 Syriacis literis lapidi inciso, 310 (quæ est differentia annorum inter annum Christi, & Alexandrinum) subtrahas, remanebunt 782, qui est annus Christi lapidi sinicis numeris incisus, anno Syro-græcorum siuè Alexandrẹo exactè respondens.

Paradigma computus.

Mortuus est Alexander Magnus, Plut: teste ———————— Olymp. —— 114. A
Post cuius mortem B: Hier. teste, annis 12 exactis, incipit æra Alexandrẹa videlicet, ———————— Olymp. —— 117. B
Natus verò est Christus anno 3 exclus: id-est secũdo cõpleto Olymp. —— 194. C
Lapis erectus est añο Alexãdrẹo – 1092. D
Anno verò Christi ———————— 782. E

His positis subtrahe numerum B à numero C, & habebis differentiam dictarum Olympiadum, videlicet Olympiades 77, quæ ductæ in 4 annos, quibus singulæ Olympiades constant producunturq; 308, his adde 2 annos completos Olympiad: Christi nati, & facies 310, quæ subtracta à 1092 relinquunt E. numerum annorum Christi, quo hic lapis erectus est. Studio itaque duplici annorum genere hunc lapidem con-

consignarunt, vt qui annum Christi non intelligerent ex Aduenis, annum saltem Alexandræum, vt pote latiùs patentem, cognoscerent. Difficultare itaquè proposita quoquè dissoluta, nunc ad lapidem reuertamur, in cuius margine præter ea Syriaca quæ hic paulò antè proposuimus, multa adhuc alia nomina propria, quæ in folio dicto desunt, quorum numerus ad 72 excurrit, videntur. Verùm quia pleraque nomina malè expressa sunt; nos 24 tantum, ea videlicet quæ lectu faciliora erant, & ad scopum nostrum conducibiliora hic adijcienda existimauimus. Ex his enim luculenter apparebit, hos Apostolicos viros alios non fuisse, nisi Syros, AEgyptios, Copptitas, & AEthiopas. Vti sequitur.

Nomina eorum qui margini lapidis Syro Charactere incisa spectantur.

ܩܘܣܛܢܛܝܢܘܣ *Costantinus*

ܣܒܐ ܟܘܫܝܐ *Saba Cusio, seù AEthiops*

ܡܪܝ ܣܪܓܝܣ ܛܒܢܝܬܐ *Marsargis Tabennita; seù Dominus Sergius*

IſaaK Kuſius ſeù
AEthiops
Paulus Sacerdos
Simcn Sacerdos
Adam Sacerdos
Zugen meſrius, vel AEgyptius
Matheus Kuſius, ſeù AEthiops
Annania Coptita
Gabriel Sacerdos
Lucas Sacerdos
Suſen Epiſcopus
Iaçob Sacerdos

Abad

[illegible] *Abad gusnaseph*

[illegible] *sacerdos*

ܩܫܝܫܐ ܐܪܝܘܣ *Arius Sacerdos*

ܩܫܝܫܐ ܕܘܝܕ *Dauid Sacerdos*

[illegible] *Asba Kusius, seù*

[illegible] *AEthiops sac.*

ܐܒܐ ܣܘܪܝܐ *Abba Syrus*

ܐܒܪܗܡ ܩܫ *Abraham Sacerd.*

ܫܡܥܘܢ ܩܫܝܫܐ *Simon Sacerdos*

ܦܛܪܘܣ ܩܫ *Petrus Sacerdos*

ܠܘܩܐ ܩܫܝܫܐ *Lucas Sacerdos*

ܡܬܝ ܩܫܝܫܐ *Mathæus Sacer-*

Atquè hæc sunt, quæ de lapidis huius Syro-sinica inscriptione dicenda existimaui; nil igitur restat nisi vt ad particulares Syro-copticarum expeditiones modo calamum conuertamus.

Cap.

CAP: IV.

De Expeditione AEgyptioru͂, seù Coptitaru͂, in India͂, China͂, & reliquas Asiæ regiones facta.

CVm in India, China, cæterisquæ Asiæ regionibus, frequentia in hunc diem adhuc extent Christianæ Religionis vestigia, operæ pretium faciam, si declarato iam Syro-Coptitarum in China reperto monumento, hoc loco quoquè monstrem, qua occasione, & via hi Apostolici Viri in huiusmodi remotissimas plagas penetrarint; hoc enim præstito, AEgyptum non Christianæ tantum Religionis, in exteris regionibus promouendæ; sed, & omnis superstitionis per totum orbem propagatæ Seminarium nullo non tempore fuisse, clarè patebit. Verùm vt in re abstrusa clariùs procedam, primò sententias quorundam hic de ijs proponere visum est; vt illis discussis quid circa rem propositam statuendum sit, luculentiùs pateſiat.

Coloniæ copto-AEthiopicæ Ecclesiæ.

Primò itaquè non desunt, qui huiusmodi Colonias Christianorum in Chinam cæterasquè Asiæ regiones penetrasse asserant ope magni illius Imperatoris Asiatici, quem Authores passim Presbyterum Ioannem vocant; Sed cum maxima sit inter Authores de hoc Imperatore, eiusquè Regnorum situ, qualitate, ac conditione,

Presbyter Ioannes.

tione,cõtrouersia,antè õnia aliqua de ipso eiusq; Regnis ad clariorē rerũ explicationē,a dferemus.

Quemadmodum igitur AEgyptiorum Reges primum Pharaones, deinde Ptolomęi, Mauritanorum Seriphij, Persarum Xerxes quondam, & Artaxerxes, nunc Sophi dicuntur, ita Presbyteri Ioannis nomen quorundam Christianorum Principum à longo iam tempore denotat dignitatem. Quos quidem non apud AEthiopes, aut in vlla alia Africæ parte, vt perperam multi opinantur; sed in Asia imperasse peritiores conueniunt, quo tamen loco imperium habuerit, non est omnino compertum: Nam, quod quidam scripserunt eos fuisse Reges Cathaię, magis dubiam rem facit, cùm hisce proximis annis cognitum sit, quicquid Cathaium est, ad Sinas pertinere, nec vrbem esse vllam, aut regnum hac voce dictum, quod nunc extra Sinarum terminos reperiatur. Sic enim à Mathæo Riccio Societ. Iesu apud Sinas Præposito, geographica demonstratione priùs inuentum, & postea à Benedicto Gœzio eiusdem Societatis ex Regno Mogor Profecto, Cathaiumquè terrestri itinere ex industria inuestigante, satis exploratum. Non crederem ego procul à vero dissitum, præter illam terræ partem, quæ Cathai nomine intra Sinarum limites à nostris reperta est, aliam esse orbis plagam

Vbi Imperium Presbiteri Ioannis.

Cathaium quod Regnum.

mul-

multò ampliorem per Aſiaticos, Scythas, Maſſagetas, Seres, & Paronomiſadas, vicinóſquè circùm effuſam populos; Sinarumquè Regno à meridie, & occaſu conterminam, cui, & Cathai nomen fuerit, & in qua is, de quo nunc agitur Presbyter Ioannes maiorum noſtrorum ætate principatum tenuerit, quam Scythiã extra Imaum Ptolomęus, Paulus Marcus Venetus Imperium magni Cham, ſacræ verò paginæ, teſte Aria Montano Gog, & Magog apppellant de quibus, & Sibylla.

Paulus Mar. Ven.

Sibylla l. carm:

Αἴ αἴ σοι Γὼγ, καὶ πᾶσιν ἐφεξῆς ἄμα Μαγὼγ,
Μαρσῶν ἠδ' Αγγῶν ὅσσα σοι κακὰ μοῖρα πελάζει.

Hæc tibi Gogq; Magoq; alijſq; ex ordine cũctis.
Marſon atq; Angõ tibi quot mala fata propinquant.

Hanc autem Scythiam veram Cathaiam eſſe plurima monſtrant indicia, de quibus & Geographia arabica, per 4 integra climata poſteriora tractat, traditquè hominibus, animalibus, minerisquè refertam, Chriſtianis florentem, ac immenſis Caucaſi diſtrictibus circumuallatam, dictam Iagog, & Magog ita enim part. 9. clim. 5. lin. 21. refert.

Geographia Arabica.

ومن قلعــة خرذا مدينة تهامه فى جهة الجنوب
اربع مراحل ومن مدينة خراذا الى الجبل المسمى
قوقايا سبعة ايام وهذا الجبل الذى يحيط بياجوج
وماجوج

وماجوج وهو جبل قايـــم الحنبـات لا يصعـــد
الى شى منه البتة وان صعد لم يتوصل الى قنتـه
للكثرة الثلج المتعقد به وان لا يتحلل منه ابـدًا
ولان اعلى هذا الجبل عليه شبــه اضباب ابــدًا
الدهر كلّه لا يخلى عنه ولا يزول منــه وهذا
الجبل خلفه من بلاد ياجوج وماجوج مدن كثيرة
وربما تعلق بهذا الجبل النادر من الناس فيرقى لترى
ما فى اعلاه وما خلفه فلا يرجــع ولا يمكـــن
رجوعه انه لعدوان الحيوان عليه او اقبض الامم
الذى خلق الجبل على من طروا عليهـــم مـــن
سايرلامم وربما رجع بالخبر الشاذ منها ويخبرانــه
انه راى بالليل فى تلك الارض التى خلق الجبـــل
نيرانا كثيرواما بالنهار فلا يرى شيا الاضبـــاب
وسرابا مختلطا متصلا وهذا الصنف.

hoc eſt *A diuerſorio Garada ad ciuitatem Tàhamet è latere auſtrali 4 conficiuntur leucæ (quarum videlicet, vna in 25. paſſuum) à ciuitate Garada vſquè ad montem, qui Caucaſus dicitur, 7 dierum iter eſt. Atquè hic mons Regiones Iagog, & Magog circumdat (mons verò lateribus conſtat adeò arduis, vt nemo ea tranſcendere poſſit, & ſi aſcenderit nunquam tamen ad faſtigium montis perueniet, niuium inueteratarum, & in glaciem concretarum copia impeditus; & quoniam eæ nun-* Altitudo montis Caucaſi.

quam dissoluuntur, in vertice montis nebulæ cuiusdã iugis Caucaseis perpetuò insidentis similitudinem exhibent. Post montem verò multæ vrbes Iagog, & Magog. Et contingit non rarò, vt homines huius regionis curiositate ducti ascendant, visuri quid in supremitate montis sit, & quid à tergo eius, & non reuertuntur, & impossibilis est reditus eorum, vel quia à feris siluestribus dilaniantur, vel quia à reliquis populis post montem commorantibus capiuntur; Qui verò subindè redeunt incolumes, narrant quod in transmontana regione nocturno tempore multi ignes; diurno verò; nil aliud, quam nebula mixta caligine cernatur.

Christiani

Et paulò post linea 35. ait *indigenas terræ Iagog, & Magog ignium, & rei cuiuscunquè luminosæ cultores esse*. Iterum in part. 7. climatis dicti lin. 34. *in huius regionibus plurimos quoquè Christianos, seù* Nazareos *habitare*. Et part. 8. lin. 18. *magnam*, dicit, *vim auri, ex huiusmodi montibus colligi, & lapidum pretiosorum varia genera, item ferarum venationes*, demum, *magnum hisce regionibus Principem præesse*. Quæ omnia Imperio magni Cham, seù Cathaio conuenire oculatus inspector Paulus Marcus Venetus l. 1. c. 64. his

Egrigaia Prouincia

uerbis tradit. *Ab Egrigaia Prouincia eundo versus Orientem, iter ad Tenduc ducit, (quam plerique Geographi cum Cathaio confundunt) in qua sunt ciuitates, & castra multa, vbi etiam manere*

con-

consueuit Rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatissimus, vulgo Presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens Regem de progenie Presbyteri Ioannis. Et licet ibi sint aliqui Idololatræ, & Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obseruat Christianam, & hi Christiani primas tenent in hac prouincia; præsertim est ibi gens quædam Argon vocata, quæ reliquis populis sagacior est, & eloquentior; sunt etiam hic Regiones Gog, & Magog, quos illi nominant Lug, & Mongug, in his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimum; sunt etiam in montibus hisce prouinciæ magnæ, mineræ argenti, & multiplices siluestrium animalium venationes; quæ omnia aptè conueniunt paulò antè allegatæ arabicæ descriptioni. De montium verò Iagog, & Magog altitudine, ita lib. 1. cap. 37. scribit: *Hinc si discedas ad Orientalem plagam ascendendum tibi erit per 3 continuos dies, (videlicet arduas Caucasi rupes) quousquè peruenias ad montem altissimum, & quo altior non est in mundo; nulla quoquè ibi apparet auis propter frigus, & nimiam terræ eleuationem, quæ pabulum nullum administrare potest animalibus. Ignis si quandoquè ibi accendatur obstante nimia regionis frigiditate, non est ita lucidus, nec adeò efficax in sua actione, vt in locis demissioribus*, (& paulò post.) *vocaturquè hæc regio Belor omni tempore*

Argon populus.

Gog & Magog

Mons altissimus.

Frigus ingens.

hyems effigiem præsferens donec viator 40 *dietas absoluat*. Hæc Marcus Venetus. Atquè circa hoc Regnum Belor antiquam, scilicet Sacarum stationem, Tebeth principale Presbyteri Ioannis in Cathaio Regnum, situm esse, tum Geographus Arabs, tum tractatus ארח׳ת עולם ארם dictus R. Abraham Pizol clarè demonstrant. Ille quidem id Begarger vocat, in qua & maximam vrbem esse sequentibus verbis asserit.

Belor

R. Abram Pizol

ومن سريقها بلاد الغرغر ومدينتها العظمى لهــا اثنا عشر بابا من حديد واهلها.

In Orientali parte illius est Regio Begarger, cuius vrbs maxima nominatur Centaba duodecim portis è ferro instructa. R. Pizol cum Veneto id Balor vocat, in quo, & Regnum Tebeth recens detectum ait, Verba eius hæc sunt.

מלנות באלור הגדולה העליון לכל אלה אשר כתבו הספרים אצלו שיהודים רבים סגורים בו והוא בצר המזרחי הצפוני גם נתגרשו עוד ישובים אהרים בחרוש הגלילות האלה המזרחים ביבשה יקרא ום בשם יושביהם בט׳בט צינכא בוקטארי עדרי אוראכאום וקרוב לזה למעלה מחבל עיר גדולה לאלהים אין כמות תחת השמים אשר סכלטוב להסתדברים היקרים ומתנהגים כפי הטבע

Regnum, inquit, Balor magnum, & excelsum nimis iuxta omnes illos, qui scripserunt Historicos sunt in eo Iudæi plurimi inclusi, & illud in latere Orientali, & Boreali, & sunt adhuc populi alij non ita pridem detecti in eodem Regno, vocant eos indigenæ

genæ, Tebeth, Zinega e, Bukchari, (lege Buccara) vsquè diarusa (lege Adiarochosa) Ariachosiam vsquè; Huic vicina vrbs est omnes alias vrbes magnitudine superans, penè diuina, non est sicut illa sub Cælo, in qua omnia bona reperiuntur. quæ sanè alia esse non potest; nisi Cambalu; quam vicinam Regno Tebeth omnes pæne constituunt Geographi relationem Pauli Marci Veneti secuti, quibus omnibus ea congruunt, quæ de Regno Tebet h, eiusquè maxima vrbe Chaparangue, atquè de monumentis religionis à Christianis quondam ibi relictis refert P. Antonius Andrada Lusitanus è Soc: IESV, qui cum incolas eius Religione Christianos inaudisset, è Regno Mogor anno 1624 plenam laboris difficultatisquè in id expeditionem suscepit. Id autem vnum è magnæ Cathaiæ regnis asserit; Cathaiam autem, totam illam Asiæ partem complecti, quam extra Imaum montem Ptolomæus collocat, Seriam antiquitùs dictam, quam ab ortu terminant Oceanus, & China; Gangis fontes, Caucasi iuga, Parapanisus, & Aria à meridie; ab occidente tota intra Imaum coarctata Scythia; à Borea deniquè Oceanus Hyperboreus. Vndè patet totam illam Tartariæ magnæ plagam extra Imaum sitam nomine Cathaiæ, aut Regionum Iagog, & Magog intelligi. Ostendit hoc clarè supra citata Geographia Arabica,

Expeditio in regnum Tebeth.

Cathaiæ fines.

bica, quæ de ijs per quatuor integra climata agens, omnia, quæ miranda de ijs cæteri Authores tradunt, confirmat; veluti de Pygmæis Cubitalibus, & insolitæ vastitatis volucribus, in interiori recessu Regnorum Iagog, & Magog, seù Cathaiæ, degentibus. De illis ita part. 10 clim. 5. tradit.

ان فى هذا الجز العاشر من الاقليم الخامس بلاد ياجوج العليا وهي بلاد كثيره عامره وهم عدد كثير وخلفهم خلق صغار جدا وهم كلهم قصار جداً ونهاية القصر حتى ان الرجل منهم لا يتجاوز ثلثة اشبار ونسوانهم مثل ذلك.

pygmæi

Est in parte huius climatis Iagog regio multùm habitata, & post eam homines inueniuntur, omnes minimi statura, in tantum vt ex ijs vnus 3 palmos, vel spithamas non excedat, & mulieres eorum similiter. Cui consentiunt omnes Septentrionalium rerum Scriptores. Ita Paulus Iouius in libro de Moscouitarum legatione. *Vltrà Laponas*, inquit, *in regione, inter Corum, & Aquilonem perpetua oppressa caligine Pygmæos reperiri, aliqui eximiæ fidei testes retulerunt, qui postquam ad summum adoleuerint, nostratis pueri denum annorum mensuram vix excedant, meticulosum genus hominum, & garritu sermonem exprimens, adeò, vt tam Simiæ propinqui, quam statura, &*

sen-

sensibus ac iustæ proceritatis homine remoti videantur. De his vide quoquè Olaum Magnum, qui eos *Screlingers*, hoc est cubitales appellat. Certè meminerunt huiusmodi monstrorum Authores Grauissimi, Aristoteles, Plut. Ctesias, Plinius, ac proindè ea aliquãdo visa esse vti non facilè negauero; ita homines eos veros fuisse non facilè asseruero, cùm in hunc diem metallorum fossoribus huiusmodi monstrorum genus in profundioribus Terræ regionibus, quos dęmonculos Montanos passim vocant, comparere soleat de quibus ita *Georgius Agricola fol. vlt. de animal. subter*. Sunt deniquè mites quidam dæmones, quos Germanorum alij, vt etiam Græci vocant Cobalos; quod hominum sunt imitatores. Nam quasi lętitia gestientes rident, multa videntur facere, quum prorsus nilhil faciant. Alij nominant virunculos montanos, significantes staturam, qua plerunquè sunt, nempe Nani tres dodrantes longi. Videntur autem esse Seneciones, & vestiti more Metallicorum, id est vittato indusio, & corio circum lumbos dependente induti. Hi damnum dare non solent Metallicis; sed vagantur in puteis, & cuniculis: & quum nil agant, in omni laborum genere se exercere videntur; quasi modo fodiant venas, modo in vasa infundant id, quod effossum est: modo versent machinam tractoriam. Quanquam

Pygmæi, vtrum alicubi existant, & an veri homines sint?

Georgius Agricola l. vlt. de animal. Subter.

quam verò interdùm, glareis lacessant operarios, rarissimè tamen eos lædunt. Nec lædunt vnquam, nisi priùs ipsi cachinno fuerint, aut maledicto lacessiti, non dissimiles ijs dæmonibus, quos Gutelos, aut Trullas Germani vocant. Quos sexu, tàm mulieris quàm viri ementito, cùm apud alias nationes, tum apud Sueones maximè in famulatu fuisse ferũt. Hæc Georg: Agric:

Cui astipulátur quotquot in visceribus terræ auro scrutando operam dant; atquè ex horum numero ego dictos Pygmæos, si quando ab hominibus visi sunt fuisse sentio, qui homunculorum specie, in caliginosis huiusmodi regionibus, ad quas damnati sunt, apparentes, hominibus fabulæ de Pygmęis cubitalibus gruum antagonistis, occasionem præbuerint. Atquè hác opinionem haud improbabilem esse, is facilè cognoscet, qui ea, quæ de dæmonum spectris in septentrionalibus regionibus passim comparere solitis Olaus, Iornandes, & Marcus Venetus de deserto Lop in Cathaio tradunt, diligenter fuerit perscrutatus.

Gryphes in Cataio seu Iagog, & Magog

Porrò De vastis volucribus, seù Gryphibus Hyperborreis. p.9.clim.7.hæc tradit Geograph.

Geographia Arabica.

قسمن هذا الجز التاسع من الاقليم السابع قطعه
من ارض ياجوج وماجوج الداخلة وحكى
وقطعه من البحر الزفتى وهواخر البحر الشرقى
وهم .

وهو ايضا مظلم وحكى صاحب كتاب العجايب ان فى داخل بلاذ ياجوج وماجوج نهر يسمى المشهر لا يعرف له قعر فاذا تقاتلوا واسر بعضهم بعضًا طرحوا الاسري فى ذلك الوادى فيرون عند ذلك طيور اعظاما تخرج الى من ان يصلوا الى اخره فترفع بهم الى تلك الكهوف فتاكل اجسومهم .

Continet hæc pars 9. climatis 7. partem Terræ Iagog, & Magog interioris, & partem maris picei; narrat Author libri rerum mirabilium, quod ad introitum regionum Iagog, & Magog fluuius sit dictus Almashar, inexplorabilis profunditatis. Et occisorum in prælio corpora in hoc flumen proiecta, simul ac ingētes quædam Aues conspiciunt, subitò educta in speluncam, quam èlatere Montis habent, deportant ibique corpora eorum deuorant. Meminit horum rapacium volucrum quoq; Beniaminus in itinerario suo, eosque circa eundem Borealem Cathaiæ tractum iuxta quendam maris sinum astro Kesil seù Arcturo subiectum, ac proinde æstuosissimũ ponit, in quem cum homines vi sæuientis maris fuerint coniecti, irremediabiliter eos mori necesse sit, nisi se ope dictarum volucrum, modo quodam admirabili (quem cognoscere non fuerit iniucundum) eripiant.

R. Beniamin in itinerario vbi de Sinarum regione agit

לוקחים עירות בני בקר עמהם ואם יבא אותו הרוח וישלכים כים
הבקפא יקח העור ויכבח בתוכו וסכין אחד בידו ותופר את העור
מפנים כדי שלא יכנס בו המים ומפיל עצמו בתוך המים ורואה
הנשר הגדול ונקרא גריפו והוא סבור שהיא בהמה יורד ולוקח
אותו ומוציאו ליבשה והנה תעילו בהר עמק לאכול אותו וממהר
האדם ומכה אותו בסכין והורגו ויוצא מן העור והוליך עד
שמגיע ליבשה והרבה בני אדם ניצילים בענין זה

Boum coria integra quàm plurima in nauibus imponuntur; qui cùm in has maris angustias vento acti introducũtur singuli singula subeunt, atque collo introrsum complicato, ita consuunt, ne aqua aditus pateat vllus: tum sese mouẽtes in mare conijciũt, quos cum maximæ aquilę illis regionibus familiares gryphes dictę prospiciunt: boues, aut alia animalia esse putantes, aduolantes eripiunt, atque in aridam transportant, tunc verò depositis in valle, vel monte incumbunt, vt ipsis disruptis pascantur; verùm opportuna celeritate vsus, qui intra corium includitur homo, feram ipsam gladio confossam vulnerat, & occidit, atque hoc pacto complures euadunt.

De narrationis huius veritate nolo disputare, vt pote à Rabbino facta, quod genus hominum huiusmodi fabulosis narratiunculis nullo non tempore delectari solitum nemo nescit; hoc scio plerosque Geographos circa hunc extremum Septentrionis, & hyperborei Oceani tractum

ctum inusitatæ magnitudinis Volucres ponere, quos Grifalcos Paulus Marc: vocat iisque ad Venationes M. Chamū, vti solitum tradit. Herberstenius quoque ex recentioribus memorat, tantę hisce locis fortitudinis Aquilas esse, vt vitulum aggredi non vereautur, huc fortè respicit quod cit. Marcus Ven: l. 3. capite de monstrosæ vastitatis volucre Ruc dicta ἐλεφαντομάχῳ narrat. Vt vel hinc appareat non sine causa tanta de hyperboreis Gryphibus ab Authoribus tradita fuisse. Certè Aegyptios Sapientes dicta monstra nequaquam latuisse, imò ea inter hieroglyphica symbola relata ex Oedipo nostro clarè patebit; quare nemo miretur si nos in hac materia Copta seu Aegiptiaca ad Pygmęos, & Gryphes Scythicos dilapsos viderit, quo enim fine id fecerimus, & quanta sit huius digressionis vtilitas tunc apparebit; nunc ad instituti nostri semitam reuertamur. Atque ex his omnibus hucusque dictis tandem concludo; Tartariam, Scythiam, Regiones Iagog, & Magog vno nomine Tartarico Cathai, (quod Regna significat montibus, & desertis referta) comprehendi. Diuiditur autem Cathaia in maiorem, & minorem; maiorem Cathaiam immensa locorum hucusque inexploratorum intercapedine, à Caucaso inter latera videlicet Oceani Hyperborei, & montes Sinarum ad Oceanum Orientalem vsque

Cathai, montes & desertta significat Tartaricè.

extensam, ibi in extremo Septentrionis angulo Americæ isthmo quodam coniungi, ego mathematicis rationibus penè conuictus existimo; Minor verò Cathaia maioris pręcipua pars est, quam nos (quicquid alij dicant qui cum Kitaisko seu nigra Cathaia eandẽ cõfundunt) cum PP. Soc. Iesu, qui eam diligẽter explorarũt, aliam esse nõ dicimus, quam eã videlicet regionẽ quæ Borealibus Sinis cõtermina, Thebet, cuius quoq; paulò ante mentio facta est, vulgò appellatur. Atque in hisce vastis Cathaiæ regionibus longè latèque potentissimum istum Imperatorem Presbyterũ Ioannẽ dominatũ Reges 72. partim Christianos, partim Ethnicos suæ ditioni subditos habuisse comperio; etsi multitudinem regnorum, multitudo nominum ei impositorum secuta, magnam passim Historicis præbuerit confusionis materiam. Quidam enim passim eum cum magno Cham cõfundunt. Alij Aschid vocant origine Persam; ita Almachin. l. 3 c. 4. hist. Sar:

Presbyter Ioannes varijs nominibus intitulatus

كلى ملك فرغانه لقب يالاخشيل كما يسمى
ملك الروم قيصر الفرس كسرى

Omnis Rex Pharganæ (ita Vrbem Sogdianæ, vocant) dicitur Aschid, quemadmodum Romanorum Imperator Cæsar, aut Persarum Cosrai. Sunt qui *cum Aethiopibus eum recenti nomine* የ ሐፄ፡ብላቶ

Iu-

Iuchanes Belul, idest, preciosum Ioannem nũcupent. Nonnulli in honorem Ionæ Vatis dictum apud suos Ioanam, omnibus, qui Imperiũ illud tenebant, cõmuni nomine haud improbabili coniectura asserũt. In his tamen Occiduis Ecclesiæ latinæ partibus Ioannem solitum appellari addito Presbyteri vocabulo, non quod is Sacerdos esset; sed quia Archiepiscopi primatis more Crucem erectam, quo religionis Christianæ defensorem se prædicabat, sibi præferri curabat. Vnde Scaliger eum à Persica voce فرستغانى Prestegiani quod Apostolicũ sonat, ita dictum putat. quas voces Occidui perperam intelligẽtes, pro voce Prestegiani (Presbyter Ioannes) scripserunt. verba eius subiungo. *Sanè non semel mirati sumus gentem nauticæ rei penitùs ignaram adeò terra marique potentem fuisse, vt ab Aethiopia ad Sinas vsque Imperij fines propagarit, Ab illis enim temporibus eius Imperatoris notitia ad nos peruenit; Sed nomine Prestegiani quod persica linqua, quæ tota Asia ferè locum habet, vt in Occidente Latina, significat Apostolicũ. quo nomine Christianum Regem & Orthodoxum intelligi constat. Nam Persicè* فرستغان *Prestegiani, numero plurali* Απόστολοι فرستغانى *Prestegiani verò Apostolicus, velut* قدسه فرستغانى *Padesa Prestegiani; Rex Apostolicus arabicè* ملك الوسرلى

prestegiani Persicè dicitur.

Gentilit iil

الوصلي *Melek alrassuli Aethiopicè* ፡ንጉሠ ፡ ከወሪዊ *Negus Chauuariaui dicitur. Magnum & latum ipsorum Aethiopū in Asia Imperiū fuisse indicio sunt Cruces Aethiopicæ; quæ in Iapan, Sina, & alibi visuntur; quin & Templū Thomæ Apostoli in Regione Maabar situm, nil nisi Aethiopicum habet, Cruces, Structuram, & multa alia, & quod mireris nomen.* hucusq; Scaliger. E quo discursu, benè quidem colligitur, ex Aethiopia in Indiā, Chinā, & cæteras Asiæ Regiones Colonias quasdam, quæ fidem Christianam illis in locis propagarent, traductas, quod & nos modo nitimur ostendere; At quòd Presbyterum Ioannem origine Afrum, aut ex Asia pulsū in Aethiopia Rerum potitum postmodū resedisse, dicat; omninò cōfictum est, & omni fundamento, vt postea videbimus, caret. Diuersos enim fuisse Imperatores Africanum, & Asiaticum, magna meliorū Auctorum pars mecum consentit. Atque Asiatici quidem Imperium multos annos floruit, donec ad Dauidem quendam peruētum, qui vt Paulus Marcus Venetus tradit, à quodam duce Cinge dicto (qui in Imperatorem electus à Scythis, pro Presbytero Vncam cæpit appellari) prælio cum ingente rei Christianæ detrimento victus, & Imperij gloriæ, & Presbyteri Ioannis nomini finem imposuit. Quo tamen errore Presbyteri Ioannis nomen Abassino Imperatori datum sit,

Paul: Mar: Venetus.

rem

rem apertam facio. Eo tempore quo nouas terrarum plagas maritimo cursu Lusitani inquirebant, magna per Europam celebritate ferebatur Presbyteri Ioannis nomen, dicebatur enim esse Imperator potentissimus, multorum Regnorū dominus, Religione Christianus, quo tamen esset loco erat incognitum. Ergo cum Petrus Couillanius, quem Ioannes II. Lusitaniæ Rex ad eum principem per mare mediterraneum primum, terrestri deindè itinere inuestigandum miserat; in Asiatica India ad quam deuenerat, audisset, in in ea Aethiopia quæ sub Aegypto est, principem quendam esse, longè potentissimum, qui Christianam profiteretur Religionem, ad ipsum se contulit; cumque multa apud ipsum reperisset, quæ de vero Presbytero Ioanne constanti fama apud Europæos percrebuerāt, credidit illum esse, qui Presbyter Ioannes dicebatur; hic igitur primus fuit, qui Abyssinū Imperatorē eo cæpit nomine appellare, Eum deinde cæteri imitati, qui consequentibus annis Aethiopiam sunt ingressi, eundem errorem in Europam facilè inuexere. Cum itaque de Presbytero Ioanne loquimur, Abassinum Imperatorem nequaquam intelligimus, cum præter quam, quod ab Asiatico, toto cœlo eius Imperium sit dissitum, nulla quoque in Chronologia Regum Aethiopiæ, vt ex ea patet, quę in Vaticano latina habetur, de eius aut ex

Cur Abassinorum Imperator quoque Presbyter Ioannes dicatur.

Afri-

Damianus à Goes

Africa in Asiam, aut ex hac in illam transmigratione fiat mentio: imo expressè negat Damianus à Goes l. de Aethiopum moribus, eum Presbyterum Ioannem dici, aut vnquam dictum esse, quod & Sacerdotes Aethiopes supra citati asserunt. Sed intelligimus maximũ illum Asiæ Principem, de quo in præcedentibus hactenus dictũ est. Illo enim eiusque successoribus longè latequè in Asia Imperantibus, fidemque Christianam egregiè promouentibus, aut vocatos, aut sponte

Quomodo & vnde Chiſtiani in hæc loca penetrarint.

sua fama illorũ Regnorum & promouẽdæ fidei zelo, aut quod probabilius est dirę illius persecutionis, qua in Syria, Aegypto, vicinisq; Aethiopiæ locis, ad supplicia sæuissima Christianæ vitæ sectatores, passim inquirebantur, compulsos formidine è dictis locis fugientes in media Persia Bactria Turchestane substitisse, deinde in externas Asiæ regiones, paulatim longo exilio peruenisse, omninò verisimile est. Imò id luculenter demonstrat superius adducta Syriaca inscri-

Belech ciuitas Turchestan.

ptio, vbi Iizbuzad Archiepiscopus Sinẽsis dicitur filius Noe Sacerdotis cuiusdã o riũdi ex ciuitate Belech Regni Turchestan; quemadmodum è Syriacis verbis hoc loco repetitis constat;

ܒܫܢܬ ܐܠܦ ܘܬܫܥܝܢ ܘܬܪܬܝܢ ܕܝܘܢܝܐ ܡܪܝ ܝܙܕܒܘܙܝܕ ܩܫܝܫܐ
ܘܟܘܪܐܦܝܣܩܘܦܐ ܕܟܘܡܕܢ ܡܕܝܢܬ ܡܠܟܘܬܐ ܒܪ ܡܝܠܝܣ
ܩܫܝܫܐ ܕܡܢ ܒܠܚ ܡܕܝܢܬܐ ܕܛܚܘܪܣܬܐܢ

An-

Anno millesimo nonagesimo secundo &c. Iydbuzad Sacerdos & Archiepiscopus Cumdan ciuitatis regiæ filius Noe Sacerdotis oriundi ex Belech ciuitate regni Turchestan &c. Turchestan autem Turcarum origine infamem Regionem eam esse, quam Sogdianam Ixarte flumine irriguam Ptolemæus vocat, magnæ Cathaiæ initium, & Ciuitatem Belech in ea sitã, clarè geographus Arabs part.8. clim.4. lin.34. ostendit, vbi de Corasinorum Turchestanis peculiari prouincia agens, Ciuitatis Belech situm non procul à Samarcãda regia magni Tamburlanis Curia, celebratissima quondam vrbe constituit his verbis. Samarcanda Regia Tãburlanis

ان الجز الثامن من الاقليم الرابع تضمن جـــزا
من بلاذ خراسان ومن زرمـــان قصـــر علقمـــه
خمسة عشر ميلا ومنها الى سمرقند ستـــة ميـــلا
والطريق من سمرقند الى مدينـــة بلخ .

Est autem hæc climatis 4. octaui pars, & continet portionem Regionis Corasinæ; & inea 35. *ARarman vsque Kasaralkamat 15. miliaria; hinc Samarcãdã 6. miliaria, & venientiũ è Samarcanda in ciuitatem Belech via est.* Ex quo sanè luculenter apparet Iydbuzadum Archiepiscopum dictum origine Syrum, patriã Sogdianum, seu Corasinum fuisse; multos quoque ex Pagodum Regione, cæterisq; Asiæ regionibus in Chinam Euangelij propa-

O gan-

gandi causa penetrasse, ex superiori Syro-Sinica lapidis inscriptione ostenditur, quæ omnia curioso Lectori vlterius scrutanda relinquimus. Atque hæc de Colonijs in regna Presbyteri Ioannis, & in Chinam traductis sufficiant.

Porrò qui Euangelicos hosce Viros plerosq; primùm, è Syria, AEgypto, AEthiopia in Indiã appulisse, eaque ad fidem Christi eorum opera conuersa, inde in Chinam, ob frequens, quod tunc temporis Indis cum Sinis maritimo itinere intecedebat commercium, è suis Colonias quasdam submisisse arbitrantur, vti verius ita certius sentiunt; cuius expeditionis factæ seriem breuibus apertam facio.

Verè sentiunt qui in Indiam primò eos migrasse asserunt.

Notum est, inter cæteras Asiæ Regiones S. Thomæ Apostoli prædicatione Christo subactas, vnam quoque esse ingentem illum Indiæ transmontanum districtum, qui à Promontorio Comorino Narsingam, & Bengalam vsque excurrens, Zeilanum Insulam celeberrimam è latere respicit; in qua dictus Apostolus innumerabili hominum (qui in hunc diem à S. Thoma Christiani Thomæi vocantur) multitudine ad Christum conuersa, sanguinem quoq; suum fudit, quod Meliaporæ vrbe Regia, & Narsingæ metropoli contigisse, Malabarum Annales tradunt; & si quidam eum Calaminæ distincta Indiæ vrbe; vel vt perperam alij, Salaminæ in Cy-

India à S. Thoma conuersa.

Meliaporæ occubuit.

pro

pro passum velint; quem quidem errorem ex mala vocis *(Calamina)* intelligentia irrepsisse, tum patebit, vbi, quis locus propriè *Calamina* fuerit, aperuerimus. Nota itaq; nullā huius nominis Vrbē, teste Malabarū Chronico nec hodie reperiri in India, nec olim repertam esse; Sed loco Calaminæ; *Calurmina* legendum esse, quam vocem constat Malabaricam, compositam ex *Calur*, *&* *mina*, quarum hæc *(supra)* illa, *petram* significat, quasi dicat *supra petram.* Est autam Meliaporæ eo in loco, vbi S. Apostolus martyrio affectus traditur, ingens quædam petra, quā in hunc diē, *Calur* Malabarica lingua vocant. Dum igitur Malabarū fasti eum Calurminæ passum esse tradunt, ea voce nequaquam Vrbem quādam particularem; sed vicinam Meliaporæ petram *Calur* dictam, quam Apostolus orandi gratiā quotidiè ascēdere solebat, & supra quā dū orationi incumberet, posteà quoq; occisus est, intelligebāt. Vnde si à Thomęis quispiā, vbi S. Apostolus occubuerit, interrogarit, aliud non respōdebūt quàm Meliaporę *Calurmina*, i. Meliaporæ supra petram; ita ore tenus mihi retulit vir fide dignissimus P. Petrus Paulus Godignus Lusitanus Collegij Soc: Iesu Cocini in India Rector, qui dū hæc scriberē Malabaricę prouinciæ Procurator in Vrbem aduenit; atque ita Annales Malabarum habere, & vnanimi con-

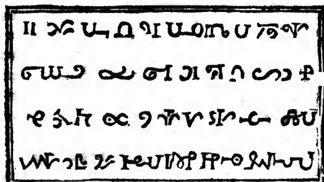
Calumina non est Vrbs separata à Meliapora.

Componitur ex Calur & Mina hoc supra petram.

ſenſu ab omnibus Chriſtianis ita credi aſſeuerauit; ita Crux ipſa mirabilis quæ dum S. Apoſtolus ſanguinem funderet ex ipſius ſanguinis fluxu expreſſa inlapide quodam miraculosè comparens, in hunc diem Meliaporæ in Eccleſia Sãcti Thomæ, sũma deuotione Indigenarũ conſeruata teſtatur; quin & id clariùs docet inſolito characterũ genere circa ipsã crucẽ ad perpetuã rei memoriã inciſa perigraphe, quã ex hiſtoria Xaueriana P. Ioannis Lucenæ decerptã vnà cum myſticis Brachmanũ characteribus hic adnectere visũ eſt.

Ioannes Lucena in vita S. Frãciſci Xauerij. c. 5. fol. 171. col: 2 lin: pen:

Characteres myſtici in circuitu crucis ſcriptę.

Hoſce characteres myſticos veterum philoſophorum fuiſſe, ſingulosque ſingulis dictionibus reſpondere, non ſecus ac AEgyptiorum myſticas notas Brachmanes aſſerũt; quamuis alij veri-

risimilius existimét singulis syllabis singulas respóndere vti ex Alphabeto linguæ Tamul, atq; earundem literarũ Syllabario, quod in hoc typographio habetur, constat. Explicationem verò à Brachmane quodã factã & ex malabarica lingua in Lusitanam traductam supracitatus Lucena sequentibus verbis refert.

Depois que appareceo à ley dos Christãos em o mundo, dali a trinta annos à 21. do mes de dezembro morreo o Apostolo S. Thome em Meliapor, onde ouue conhecimento de Deos & mudança da ley, destruiçam do dæmonio. Naceo Deos da Virgem Maria, esteue em sua obedientia trinta annos & era hum Deos eterno. este Deos insinou à doze Apostolos sua ley, hum delles veyo a Meliapor com hum bordam na mam, & fez hũa igreia, & el Rey de Malabar & o de choromandel, & o de Pandi, & outros de diuersas nacões, & Seitas se determinaram todos de boa vontade, concertandose entresi de se sogeitar à ley de S. Thome varam Sancto & penitente, Veyo tempo, que S. Thome morreo per mam d'hum Brachmene, & de su sangue se fez hũa Cruz.

Crux miraculosa fluxu Sanguinis S. Thomæ expressa

Anno trigesimo, vigesima prima die Decembris, post legis Christianæ factam toto orbe promulgationem S. Apostolus Thomas, in Meliapora mortuus est; Vnde tenet cognitionem Dei, mutationem

le-

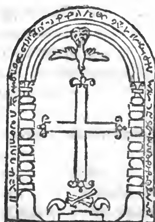
legis, & destructione Dæmonis, Natus est Deus ex Virgine Maria, & sub eius obedienti a 30. annos morabatur, & erat Deus sine fine. Hic Deus suam legem 12. Apostolos docebat, è quorum numero vnus aduenit Meliaporam manu tenens regulam fabri lignarij & palum (fertur hic palus è mari in littus reiectus eius fuisse vastitatis, vt cõplures Elephantes ad eum loco mouendum non fuerint sufficientes, quem tamen S. Apostolus pro Ecclesiæ constituendæ fundamento à Rege donatum, cingulo proprio alligatum, in virtute Christi & S. Crucis non secus ac paleam leuissimam traxisse traditur.) *fecit Ecclesiam. Rex Meliaporæ, & Coromandelis, & Pardorum, alijque diuersarum nationum & sectarum* (Principes) *prompta omnes voluntate sese legi S. Thomæ certatim submittere* (maximo viso miraculo) *constituerunt. Venit tempus, quo S. Thomas occumberet Brahmani cuiusdam manu, & de proprio suo sanguine hæc Crux expressa fuit*. Hac: Lucena.

Miraculum à S. Thoma factum.

Porrò hæc Crux 18. Decembris festo videl: B.V. quod expectationẽ partus Hispani vocant, quotannis tempore Missę solẽnis in varios se colores mutare solet; quin & subinde sãguinẽ cum sudore copiosissimo, emittere; quod tamen semper magnę calamitatis imminẽtis prognosticũ fuisse, experiẽtia docuit: Crucis veram effigiẽ vnà cum characteribus hic apponendã duximus.

Miracula Crucis.

Pauo-

Crux mi raculoſa S.Thomæ APoſtoli Melaporæ in India.

Pauonis figura Cruci imminens inſigne eſt Regis Narſingæ .Cætera quæ circa hanc crucem certis temporibus cõtingere ſolere diximus omninò mirabilia,lege apud dictũ Lucenã,& Oſoriũ quem citat Baronius tom.1. anno Chriſti 57.

Extra ſcopum forſan hæc videri poſſent.Sed cùm in ea neſcio quo caſu inciderim ,ea præterire hoc loco nolui, cùm vt eximiæ antiquitatis monumentum Europæ haud ita forſan notum, tùm vt,quomodo Breuiarium & Martyrologiũ circa locum paſſionis S. Thomæ intelligendum eſſet , hoc digreſſu Lectori forſan haud ingrato, patefacerm. quare ad derelictam ſemitam reuertamur.

Hæc itaque Indiæ tranſmontanæ Regio à S. Thoma Apoſtolo ad Chriſtum conuerſa, cùm

mul

multos annos in suscepta fide cōstanter perseuerasset, tandem deficientibus operarijs, & verbi Dei ministris, Regio à pristino paulatim feruore deficiens, varios gentilium errores imbibit; Vnde tota religio in extremum periculum deducta, parùm abfuit, quin pessum iret; & isset sanè, nisi Diuina Prouidētia tot deficiētis Ecclesię miserata malis, opera deuoti cuiusdam viri natione Syri, qui Martome vulgò dicebatur, hoc est Dominus Thomas, maturè subuenisset; Hic enim singulari Dei instinctu è Syria in Indiam profectus, dum vineam hanc adeò incultam, squalidam, & tribulis spinisque horridam intueretur, pro summa cura, qua Christianæ fidei propagandæ tangebatur, eam sibi excolēdam ratus, primò Indigenarum animis cùm beneuolentia, tùm authoritate, qua pollebat maxima (erat enim non Natalium minus, quam doctrinæ eruditionisque splendore, famaque insignis) lucrefactis, mox Coadiutores Episcopos è Syria, & Babylone AEgypti (ita enim passim modò Cairum appellant) accersitos, per diuersa Regni loca constituit, Syriacam linguam, qua in eadem Regione Apostolus Sanctum Euangelium quondam, vt traditio tenebat, prædicarat, introduxit, nihil deniq; eorum, quæ ad Ecclesiæ incrementum conferre possent, intermisit; hac ratione vinea Christi in pristinum statum reducta, eos pau-

India varios errores imbibit.

Extincta religio suscitatur per quendam Thomā natione Syrum.

paulatim progressus fecit; Vt non iam proprijs contenta finibus, vberrimas propagines suas in omnē Indiā, & in Chinā vsq; extenderit. Verùm contigit tandem successu temporum, vt hi Suriani Sacerdotes Nestorianæ hæreseos labe infecti, quicquid proaui eorum in India laudabiliter in Christianæ religionis propagatione confecerant, ipsi prauis dogmatis turpiter destruxerint. Ita testantur dicti Malabarum Annales; ita Lusitani Annalium Indicarum scriptores Ioannes de Bairres, & Didacus de Coutto. Ita deniquè refert P. Ludoicus Gusmanus in sua de Indicis expeditionibus historia Hispanico sermone cōscripta l. 2. c. 27. cuius formalia verba, ad maiorem fidei attestationem hic adiungenda censui. sic enim scribit.

Malabarici Annales

Son muchos los Christianos que ay en la India con este nombre de S. Thome que passaran de ciento y cinquenta mil, aunque repartidos per diuersos reynos, y subiectos à diuersos Reyes gentiles y Moros. Tienen estos Christianos su Arçobispo, Obispos y Sacerdotes, que vienen da la Suria y communmente los prouee el Patriarcha Oriental de Babylonia (o Alexandria) y porque los Obispos non pueden venir a visitar esta gente, sino de tarde en tarde, paraque no les falten Sacerdotes, ordenan a los Ninós, siendo muy perqueños de todas ordines

P. Ludoicus Gusmanus.

aunque non las exercitan haſta ſer grandes. La cauſa de auer entrada eſtos Obiſpos, y Sacerdotes Surianos en la India, y tener tanta mano, y autoritad con los Chriſtianos de S. Thome, fe vn hombre llamado Martome Suriano, que en lengua Suriana vale tanto, come en la eſpanola Don. Era Martome hombre muy rico, y principal, y a eſta cauſa tuuo entrada con los Reyes de Caranganor, y Colon; y con occaſion del nombre, que tenia de Thome, y ſu autoritad en aquella tierra, fueron ſele pegando los Chriſtianos, que deſcendian del Apoſtol S. Thome y el ſe hizo como Cabeça dellos, amparando los, y fauereciendolos, y por eſta via les fue ganádo las voluntades, y como el era Suriano facilmente les perſuadio, que recibieſſen, y admittieſſen los Obiſpos de aquella tierra, haziédoles creer que aquella era la lengua, en que auia predicado Chriſto nueſtro Senõr en Hieruſalem; y per conſiguiente, que los Obiſpos Surianos enſeñauan la verdadera doctrina del Euangelio, y la que el Apoſtol S. Thome auia predicado à ſus ante paſſados. deſta manera entraron los Obiſpos Surianos lo primero en los Reynos de Caranganor, Colon, y Cochin, y poco a poco ſe fueron eſtendido a todas las partes haſta a China.

Syrè ܡܪܝ ܬܐܘܡܐ idê duod Don Thõ

Hoc eſt Multi in India Christiani quorum numerus vltra centum quinquagita millia ferè excurrit.

rit, Christiani Thomæi dicti, per varia regna diuisi, diuersis Regibus Gentilium & Maurorum subiecti reperiuntur. Habent ij suum Archiepiscopum, Episcopos & Sacerdotes, qui omnes è Suria veniunt plerumque eos ad huiusmodi expeditionem, Patriarcha Babylonio seu Alexandrino designante. Cum verò Episcopi non possint terras adeò remotas nisi admodum tardè & rarò inuisere, ne Sacerdotibus destituantur paruos adhuc pueros ordinibus initari solent, etiamsi non nisi in prouectiori ætate, functiones suas exerceant. Causa verò cur Episcopi & Sacerdotes, Suriani Indiam ingressi tantam sibi apud dictos Christianos authoritatem conciliarint, fuit homo quidam natione Surianus, Martome nomine, quod in nostra lingua dominum Thomam significat. Hic Martome erat admodum diues, & excellens, & ob hanc causam intrarat cum Regibus Caranganor, & Colon, & cum occasione nominis Thomę, & magna qua pollebat authoritatis, Christiani Thomæi ei se coniungebant. Ita Martome veluti caput eorum factus beneuolentia sua ita omnium animos sibi deuinxit, vt difficile non esset, ijs de solis Episcopis Suriæ in Indiam recipiendis admittendisque persuadere. Multùm ad hoc ijs persuadendum poterat lingua Syra, quam eandem esse demonstrabat, qua Christus Saluator noster in Hierosolima quondam esset vsus; & qua S. Apostolus Thomas, suis maioribus sacrum olim promulgasset Euange-

Christiani Thomæi

Martome natione Syrus fidē Christi in India suscitat.

Coloniæ Syrorum.

P lium

lium: Hac igitur ratione Episcopi Suriani primùm Regnum Caranganor, Colon & Cochin ingressi paulatim omnes circa Regiones in Chinam vsque occuparunt. Hæc Gusmanus. Quæ omnia confirmat supracitatus P. Paulus Godignus; atque eos in hunc diem aliam doctrinalem, præter Syriacam linguam nescire; hac omnia monumenta, omnes sacros & Ecclesiasticos Codices conscriptos tenere, omnes deniq; Literatos sacris potissimùm initiandos ad hanc non secus, ac apud nos ad Latinam addiscendam teneri; addit, Vaipocotæ in Collegio Soc: Iesu, eam ex professo veluti ad Brachmanes conuertendos necessariam doceri.

In India lingua Syriana apud Brachmanos hodiè adhuc viget.

Vnde indubitatè colligo, tam eximiarum in vltimos Asiæ fines expeditionum Authores alios nō fuisse, quàm dictos Episcopos Surianos Thomæorum. Inter quos non Syros tantùm; sed & AEgyptios seu Coptitas, AEthiopesque fuisse abundè declarant supraallegata nomina patria lapidis marginibus Suriano charactere insculpta. Vt ܡܨܪܝܐ, Asba ܐܣܒܐ, Saba ܣܒܐ, kusio ܟܘܫܝܐ

Nomina AEthiopica AEgyptia, lapidi incisa.

Tabennoio ܛܒܢܝܐ, Kubtis. ܩܘܒܛܝܣ, Mitsroio

Quorum illa AEthiopica, hæc AEgyptia, cætera Syra esse, vel leuiter tantùm dictarum linguarum cognitione imbutus ignorare non potest. Dicebantur autem hi omnes promiscuè Suriani, vel quod totum illum tractum, qui est ab Eufra-

te ad mare Erythæum vſque vnà cum extimis & citimis dicti maris littoribus Syriam latè dicerent, vel ob linguam Syram, aut Chaldaicam quam omnes doctiores profitentur; quemadmodum de Arabo-AEgyptijs & AEthiopicis Monachis ſupra oſtendimus, & de Sinaitis monachis monſtrat Beniaminus in ſuo Itinerario his verbis. Beniaminus

ומשם שני ימים לרפידים ויושבים שם בני ערב ואין בו מישראל
ומשם יום להר סיני ובראש ההר במה לכומרים הנקראים סור
יאניים ובגי ההר מצבר נקרא טור סיני ויושביו מדברים בלשן
תרגום והם תחת עול מצרים

Vnde in Raphidim duorum dierũ iter eſt, vbi Arabes habitant, nulluſque ex Iſraelitis eſt, Hinc verò ad Sinai montem vna die itur, in cuius cacumine fanum eſt Monachorum, qui Suriani dicuntur; in montis autem radicibus caſtrum magnum eſt, quod Tor Sinai appellant, huius incolæ Chaldaicè loquuntur, hoc eſt lingua targum. ſuntque huius loci incolæ AEgyptiorum ſubditi: Hos autem Monachos Coptitas fuiſſe, librorum Coptorum in huius Arabiæ deſertæ monaſterijs factæ teſtantur inſcriptiones, quas in catalogo librorum Coptorum propoſitas conſidera. Patet igitur Eccleſiam Copto-AEthiopicam, quæ totam dicto modo Syriam comprehēdebat, vni Patriarchæ Alexādrino ſeu Lingua Targum

Cai-

Cairano subdebat; in Indiam primò, atque hinc in Chinam cæterasque Asiæ Regiones, colonias factas nullo non tempore traduxisse. Nam cum AEgyptus optimos quosq; , & commodissimos maris Erythræi portus obtinuerit, ex Erythræo verò mari in AEthiopiam, Persidem ac reliquã denique Indiam non incõmodus traiectus fuerit, frequentissimam nullo non tepmore vltrò citròque fuisse commeationem, præter alias, celeberrima quoque illa Salomonis ex Asiongaber maris Rubri portu in Regionem Ophir facta maritima expeditio satis declarat. Verùm quid Ophir hoc loco propriè sit. inter Interpretes admodum controuersum reperio; scio quosdam Ophir pro ipso auro obrizo accipere, verùm horum opinio iam dudum explosa est; Alios verò per Ophir eam Regionem Americæ designare, quam Peru vulgò dicunt; quæ cum duplex sit Borea & Austrina, eas numero duali Paruaim dictas ex illo colligũt והזהב זהב פרוים. & aurũ illud aurum Paruaim. Ita Arias Montanus. Verùm cum non videam quomodo dicta classis in Antipodum Palestinæ prorsus & è diametro oppositum, disiunctum, ignotumque mortalibus Orbem, absque magnete, cuius tunc temporis vsum ignorabant, alijsque subsidijs, quibus freti nostri Archinautæ eum Orbem detexerunt, destituti, securè, & tam exiguo tempore peruenire potue-

Commoditas ex AEgypto nauigandi in Indiam.

Quid propriè Ophir.

tue-

tuerint; præterea quo animo aurum, gemmas, ligna pretiosa, cum tanto periculo in Regionibus adeò dissitis, quibus in vicinioribus, vtpote Chersoneso aurea abundat, quærere attentarint? hæc inquã qui facere potuerint cũ non videam, meritò eã opinionẽ veluti incongruã explodendã cẽseo. Certius itaq; & securius iter arrepturus dico, Ophir vocẽ Coptã esse, seu AEgyptiacam; qua AEgyptij Veteres eam Indiam appellabant, quæ continet Regna Malabar, Zeilanum, Aureã Chersonesum & ad eam spectantes Samatram, Moluccas, Iauas, aliasque vicinas Insulas Auriferas, in quas Hiram classem Salomonis statutis temporibus expediuisse, non aurũ tantùm, gemmæ, lapides & ligna pretiosa, Pauones, Simiæ, similiaq; quæ è dictis Regionibus, rebus huiusmodi refertis Classis Hiram secum attulit, testãtur. Sed onomasticon nostrum Copto-Arabicum Capite de nominibus gentium id clarè docet. vbi ⲟⲩⲥⲟⲫⲓⲣ هند Hend. quod & Indiam explicat. ⲟⲩⲟⲫⲓⲣⲟⲥ verò هندى seu Indum, Ophir igitur nihil aliud est, quàm India; aurum verò Paruaim ego existimo fuisse ex יאוים Iauaim, hoc est è Iauis Insulis, ita enim has Insulas binas dici, apud Rabbinos me legisse memini. Cum itaque ex Erythræo mari in Ophir seu Indiam adeò frequens fuerit expeditio; certè hac vsos opportunitate, nõ Christianæ tantùm Reli-

Salmoni Vnde aurũ asportatum.

ⲟⲫⲓⲣ Aegyptiacè Indiam significat.

gio-

gionis propagatores; ſed & veteres AEgyptios eorumque Hieromãtas, & philoſophos cum dictis Regionibus ingens habuiſſe vltrò citròque commercium, varia AEgyptiorum in ijs relicta teſtantur monuméta. Inter ea Ormus ſeu Hormuz nobiliſſima Perſici ſinus Vrbs, prima Aegyptiorum in Perſia Colonia, & cõmoda ijs qui in Indiã traijcere volũt, ſtatio, quãq; ab Hermete AEgyptio, (à quo & nomen habet; هرمز Hormoz enim Arabibus idẽ eſt, quod Græcis Ἑρμῆς Mercurius) ædificatã, Hanhon tradit l. de Tartaris c. 6. Iterum Reges Perſiæ AElius Spartianus, ab Oſiride, Pſammoſſires dictos aſſerit; nec imperitè, Oſiridem.n. primùm in eas partes & dein in Indiam conceſſiſſe, Vrbibuſque extructis populos ad meliorem viuendi normam redegiſſe, Diodorus ſequentibus verbis tradit.

Ormus ab Ermete fundata.

In vita Adi:

L.1.c.2.

Ἔπειτα ποιήσασθαι τὴν πορείαν δι' Ἀραβίας παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἕως Ἰνδῶν καὶ τοῦ πέρατος τῆς οἰκουμένης, κτίσαι δὲ καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγας ἐν Ἰνδοῖς, ἐν αἷς καὶ Νῦσαν ὀνομάσαι, βουλόμενον μνημεῖον ἀπολιπεῖν ἐκείνης καθ' ἣν ἐτράφη κατ' Αἴγυπτον. φυτεῦσαι δὲ καὶ κιττὸν ἐν τῇ παρ' Ἰνδοῖς Νύσῃ καὶ διαμένειν τοῦτο τὸ φυτὸν ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ τόπῳ τῶν κατὰ τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν ὅμορον χώραν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας ἀπολελοιπέναι κατ' ἐκείνην τὴν χώραν, δι' ὧν προαχθέντας τοὺς μεταγενεστέρους τῶν Ἰνδῶν ἀμφισβητεῖν περὶ τοῦ Θεοῦ, λέγοντας, Ἰνδὸν εἶναι.

Hinc per Arabiam, ſecus mare Rubrum ad Indos vſque & Orbis habitabilis fines perrexit.

Nec

Nec paucas Indis Vrbes cōdidit, è quibus vnam vocauit Nyſam AEgyptię illius, vbi nutritus fuerat monumentum relinquere volens. In hac Indorum Nyſa hederam plantauit, quę præ omnibus Indiæ, & finitimæ terræ locis tantùm creſcit & permanet. Multa inſuper alia ſui in terras illas aduentus ſigna reliquit. quibus Indi poſteriores inducti, controuerſiam mouent ſuper hoc Deo, & natione Indum eſſe contendunt; Huius ſecuti veſtigia, frequentius poſtmodum huiuſmodi plagas AEgyptios adijſſe veriſimile eſt. Certè Perſarum Magos, Indorum Brachmanas, vti & cæteros Aſiæ ſapientes omnem philoſophandi rationem, omnes circa Deorum cultum ritus, & cerimonias ab AEgyptijs nō aliter, quàm hoc reciproco cōmercio accepiſſe, præterquàm quod clarè in vita Apollonij id doceat Philoſtratus; certè ipſa dictarum Gentium mores & conſuetudines, id luculenter indicant; Cum in hodiernum diem in India, China, Iapone, Tartaria ſeu Cathaia, quin etiam in ipſa America, Solis, Lunæ, Siderum, Terræ, Animalium omnis generis cultum, nō ſecus, ac in AEgypto ab immemorabili tempore, vigere intueamur. Polymorphas Oſiridis & Iſidis ſtatuas, Apides quoq; Anubides, Canopos, & ſimilia AEgyptiorum monſtra ibi paſſim coli reperias; pyramides myſticas & magnificentiſſima Templa Genijs ad AEgy-

Indorum philoſophi omnem ſcientiam ab AEgyptijs hauſerunt.

Idololatria AEgyptiorum in tota India paſſim adhuc viget.

ptiorum normam erecta, verbo AEgyptiacam rerum faciem vbique videas. Quæ omnia hic fusiùs declararem, nisi ea in primæ Oedipi nostri partis Syntagmate quarto (quam Simiam AEgyptiacam voco) fusissimè & particulatim pertractassem, quare Lectorem eò remittimus. Atque hæc sunt, quæ de Colonijs Coptitarum siue AEgyptiorum hucusque dicenda existimaui; de quibus non ignoro alios aliter forsan sentire posse; Verùm ista mihi visa sunt verisimiliora, potuissemque rei propositæ alias non contemnendas in medium rationes afferre, si aut instituti mei ratio id modò postulasset, aut mea interesset assensum à Lectoribus violenter extorquere. Sufficit nobis, ex AEgypto factas in totum Orbem expeditiones, qui vnicus noster scopus erat, dilucidè, etsi fusiùs forsan, quàm par erat, hoc loco demonstrasse. Quare his relictis ad linguam Coptam postliminiò reuertamur.

Cap.

CAPVT .V.

Vtrum Lingua Copta vera & antiqua sit AEgyptiorum Lingua.

VEteres AEgyptios, præter Hieroglyphicas literas (de quibus nos, cum non tam scriptura propriè sit, quàm symbolica quædam & sublimioris Theosophiæ per vniuersales animi notiones expressa repræsentatio; modo silemus) aliam propriã linguã, omnibusq; commune idioma habuisse, nequaquam dubitari debet, nisi forsã eos quispiã per Hieroglyphicas notas, gestu nutuque expressas, Astomorum more locutos asserat; quod ridiculũ, ne dicam stolidum est asserere. Quænam igitur fuerit antiqua illa AEgyptiorum lingua, si quis ex me quærat; ei facilius quid sentiam respondebo, quàm quid scripto prodere debeã; cum nullũ, quem in hac vetustatis nebula sequar, inueniã; ita Scriptorum omniũ in ea peruidẽda caligant oculi; ita altũ de ea omnium silentium. Veruntamen quandoquidem semper gloriosum esse duxi, in quam maximè arduis conari tantùm; ego sanè toto penè semestri spatio, quo Codicis huius nostri Coptarabici tum versioni, tum descriptioni incubui, singulari semper studio, id vnum contendi, vt è

Difficultas in inquirenda lingua antiqua AEgyptiaca.

Sacris Biblijs, Chronicis, atq; antiquioribus Scriptoribus Trismegisto, Beroso, Herodoto, Philone, Plutarcho, Eusebio, Pausania, Horo, Porphyrio, Iamblicho, alijsq; Hebræis, Arabicis, & Syriacis Authoribus, vocibus antiquæ AEgyptiacæ linguæ proprijs in vnum collectis, ijsque cum Coptæ linguæ vocabulis collatis, quid de vtraq; sentiendum esset, cognoscerem. quo labore id tandem consecutus esse videor, vt dubitatione omni sublata, id, de quo paulò ante suspicabar, clarè viderem. Nam ex ijs, quæ ad nostra vsque tempora dictorum Authorum traditione peruenerunt, nescio quid affinitatis vnius ad alteram, (quemadmodum in sequentibus monstrabimus) deprehendi. Nam examine cæterarum Orientalium ad has instituto, sicuti Copta ad antiquam AEgyptiacam, ita vtraque ad nullam maiorem deprehenditur affinitatem habere, quàm ad Græcam. Falluntur igitur omnes ij, qui illud צפנתפענח, quo ixta vulgatã editionem Pharao Iosephum mũdi Saluatorem appellat, coacta & violenta deriuatione aliud, quàm AEgyptiacum esse asserunt. Nam præterquàm quod, non D. Hieronymus tantùm; sed etiam quotquot de eius versione rectè sentiunt, id AEgyptiacum esse asserant; certè ipsæ Sacræ literæ non obstante defectu verborum id apertè significantium id adeò clarè sanè hisce verbis mõstrare videntur,

Magna affinitas AEgyptiacæ linguæ ad linguam Græcam.

Tsaphnath Phaneahh vel Tsaphnat phanech non est Hebraicũ

vt nulli amplius dubitandi locus relinquatur. Gen. 41. v. 44.

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח

Hoc eſt *& vocauit Pharao nomen Ioſeph Tſaphnath phanehh.* in hoc verſu Hebraico, deſunt quidem hæc verba (in lingua AEgyptia) ex quo vnico aduerſæ partis ſententiæ erroris ſui originem traxiſſe videntur. Sed eorum in Hebraico fieri mentionem, neceſſarium non erat; cum vocabulum à Moſe hoc loco poſitum ſeipſum veluti peregrinũ, atq; ab Hebraica phraſi ſpurium, apud omnes linguæ ſanctæ gnaros ſatis explicet. Quod & Rabbini omnes fatentur. Rabbi Schlomo Iarrhi hoc loco inquit ואין לפענח דמיון במרקא *non eſt ſimile verbum Phanech in Scriptura.* Cui ſubſcribit Rabbi Abraham hoc loco ita commentans. אמ זה מלה מצרית לא ידענו פרושה *Si inquit hæc verba, verba AEgyptia, neſcimus eorum ſignificationem* Cum autem barbarum ſit & peregrinũ, & cuius, vti probauimus, ſignificatio neſciatur, ex ſequela ſanè verborumq; cõtextu ad aliam linguam pertinere non poteſt, niſi ad eam, quæ Pharaoni erat vernacula, quaq; Ioſephum quotidie alloqui erat ſolitus, videlicet AEgyptiam, cui affinẽ, imò eãdem diximus Coptã. Dicimus itaq; hoc vocabulũ Tſaphnath Phanech idẽ eſſe quoq AEgyptia-

Tſaphnath Phanech Aegyptia vox.

Rabbini

R. Salomon Iarrhi in comment. huius loci

R. Abrahã hoc loco

cum

Tsaphnath Phanech idē quod psōtom phanech

cum seu Coptū ⲯⲟⲩⲧⲟⲙⲡⲁⲛⲏⲕ vel ⲯⲟⲛⲑⲟⲙ ⲫⲁⲛⲏϫ, quorum prius ⲯⲟⲛⲧⲟⲙ in AEgyptiaca lingua futura; ⲡⲁⲛⲓⲕ vel ⲫⲁⲛⲏϫ verò vatem vel Augurem significat, aut eū qui futura & abscondita aperit. Hoc autem ita esse docet Pētateuchus Coptus seu AEgyptiacus

Pentateuchus Coptus in Bibliotheca Vaticana n.4.

qui ab iniuria temporū vindicatus, summo Reip. literariȩ bono hodiè in Vaticana Bibliotheca cōseruatur. Vbi ⲯⲟⲛⲧⲟⲙⲡⲁⲛⲏϫ pro Hebrȩo צפנתפענח legitur vti. Ⲟⲩⲟϩ ⲁⲫⲁⲣⲁⲱ ⲉⲗⲡⲉ ϥⲱⲓϭⲟⲩⲣⲉⲃⲟⲗϩⲓ, ⲧⲟⲧϥⲁϥⲧⲏⲓϥⲉϫⲓϫⲓ̀ⲓⲱⲥⲏⲫ ⲟⲩⲟϩ ⲁϥϯⲛⲟⲩϩⲉⲃ ⲥⲱⲛ̀ ϣⲉⲛⲟϩⲓ ⲱⲧϥⲟⲩⲟϩⲁϥϯ, ⲛⲟⲩϫⲗⲁⲗ ⲛ̀ⲛⲟⲩⲃⲉⲫⲏⲧϥ. ⲟⲩⲟϩⲁϥⲧⲁⲗⲟϥⲉϫⲉ ⲛⲉϯⲃⲉⲣⲉϭⲱⲟⲩⲧⲥ̀ⲙⲙⲁϩⲁϥⲧⲁⲗⲟϥ ⲉϫⲉⲛϯⲃⲉⲣⲉϭⲱⲟⲩⲧⲥ̀ⲙⲙⲁϩⲥⲛⲟⲩϯ, ⲟⲩⲟϩⲁ ⲡⲓⲕⲩⲣⲓⲍⲱ ϣⲉⲃⲟⲗ ϧⲁϫⲱϥⲟⲩ ⲟϩⲁϥϫⲁϥⲉϫⲉⲛ ⲡⲓⲕⲁϩⲓⲧⲏⲣϥⲛ̀ϫⲏⲙⲓ. & paulò post. Ⲟⲩⲟϩⲁⲫⲁⲣⲁⲱ ϯⲣⲉⲛⲫⲣⲁⲛ ⲛ̀ⲓⲱⲥⲏⲫϫⲉ **ⲮⲞⲚⲐⲞⲚ ⲪⲀⲚⲎⲔ**.

Textus Coptus

Hoc est, *Dixit Pharao ad Ioseph quia reuelauit tibi Deus, omnia quæ locutus es, nunquid Sapientiorem & consimilem tui inuenire potero?* & posteà versu 42. *Tulitque Pharao annulū de manu sua; & dedit eum in manu eius Ioseph; vestiuitq; eum stola byssina & collo torquem aureum cirum-*

pos-

posuit. fecitque eum ascendere super currum suum secundum præcone clamante, vt omnes coram eo genuflecterent & propositum esse scirent vniuersæ terræ AEgypti. & post. versu 45. *Mutauique Pharao nomẽ Ioseph in* ⲯⲟⲛⲑⲟⲙⲫⲁⲛⲏⲕ (quod est futurorum vates.) Ex quo sanè luculenter patet nomen illud aliud non esse, nisi AEgyptiacum. Non enim verisimile est, Pharaonem nomen Ioseph in aliam, quàm quę ei vernacula erat, linguam commutasse. Sed si forsan cuipiam in hac versione Copta, vtpote lingua peregrina, barbara & hucusque Europæis incognita minus satisfactum esset, ille adeat 70. interpretum translationem, quam ita sanè congruam Coptæ reperiet, vt in nullo ab ea differre videatur. Sic enim vertũt. Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ τὸ ὄνομα Ἰωσὴφ Ψονθομφανὴχ *& vocauit nomen Ioseph Psontomphanech*. Quod si nunc quispiam præter Sacræ Scripturæ testimonia profanas quoque desiderat authoritates, nec illæ desunt. Nam omnes eos qui futura prædicerent, AEgyptiaca voce Psontomphanchtes appellatos esse, maximè verò Mosen hoc nomine ab AEgyptijs cohonestatum asserit Chronicum Alexandrinum hisce verbis. Τὸν Μωϋσέω μετὰ τὸ ἐπαγαγεῖν αὐτὸν τὰς πληγὰς, οἱ ΑΕγύπτιοι Ψον-θομ-φαγ-χθῆ προσηγόρευσαν, ὃ ἑρμηνεύεται ᾧ ἀπεκαλύφθη τὰ μέλλον. *Mosem inquit, cum 10. plagas in AEgyptum introduxisset, AEgyptij appellabant Psont homphanchthi*, cuiu-

70. Interpretes habet Psontomphanech.

Gen. 41 n. 44.

AEgyptij Augures & Interpretes sõniorum & futurorum prædictores vocabantur Psontomphanctes.

Chronicõ Alexàdrinum f. 179 edit. Græcolatinæ

Moses ob prodigia patrata vocatur Psontomphacthes

cuius interpretatio eſt, cui futurum reuelatum eſt. Pſonthom phanech igitur nil aliud eſt quàm futurorum ſeu Abſconditorum interpres, qualis Ioſeph reputabatur, eo, quod obſcura ſomniorum præſagia ſagaciter intellexiſſet, & prudenter interpretatus eſſet. Et hoc modo intelligendam eſſe illam vocem AEgyptiam, docet Philo in libro de Ioſeph. Ioſephus libro primo antiquitatũ, quibus aſtipulantur Expoſitiones Thargumicæ; Nam vbi Hebræi legunt צפנת פענח, Rabbi Onkelos Paraphraſtes Chaldæus ſic vertit.

Philo l. de Ioſeph

Ioſeph l. de Antiquit.

Rabbi Onchelos in paraphraſi Caldaica huius loci.

וקרא פרעה שום יוסף גברא דמטמרן גלין ליה

Et vocauit Pharao nomen Ioſeph Virum cui manifeſtantur abſcondita. Conſetit huic Rabbi Ionathan Ben Vziel qui hoc nomen in Thargum Babylonico ſic vertit.

R. Ionathas Ben Vziel in Thargũ Babylonico

וקרא פרעה שמיה דיוסף גברא דטמירן מפרשם

Et vocauit Pharao nomẽ Ioſeph Virum abſcondita exponentem. cui conſonat Syrica quoque verſio;

[illegible]
[illegible]

Dabmeztrin vqcro Faraun ſchmeh Iauſeph Zafnat Fanech dcaſiotſo ghlion lech. *Et præfecit Pharao Ioſeph, eo, quod occulta ei eſſent reuelata.* Cui quadrat id quod Onomaſticum Syriacum, vocem interpretando aſſerit.

Syriacus Pentateuchus apud Maronitas hoc loco.

Q

ܨܦܢܬ ܦܥܢܚ ܡܫܟܚܚܢܐ ܕܟܣܝܬܐ.

Zafnat fanech meſchachhono dcaſiotſo. Hoc eſt *Inuentorem arcanorum, & abſconditorum*. Arabica quoque verſio idem habet hoc loco. *Arabica Lectio.*

وسمى فرعون اسما يوسف موضح الخفيـــات.

Et vocauit Pharao nomen Ioſeph quaſi qui aperiret abſcondita. Vaijſmi Faraun Eſma Iuſef mutſachalhhafiat. Samaritana tamen magis congruit Hebræo textui, ſic.n. in Vaticano codice legitur. *Pentateuchus Samaritanus Vaticanus cit. loco.*

ࠅࠉࠀࠌࠓ·ࠐࠓࠏࠄ·ࠀࠋ:ࠉࠅࠎࠐ
ࠀࠍࠉ:ࠐࠓࠏࠄ·ࠅࠁࠋࠏࠃࠉࠊ:
ࠋࠀ·ࠉࠓࠉࠌ·ࠀࠉࠔ:ࠀࠕ:ࠉࠃࠅ
:ࠅࠀࠕ:ࠓࠂࠋࠅ:ࠁࠊࠋ:ࠀࠓࠑ:
ࠌࠑࠓࠉࠌ:ࠅࠉࠒࠓࠀ:ࠐࠓࠏࠄ·ࠔࠌ
ࠉࠅࠎࠐ·ࠑࠐࠍࠕ·ࠐࠏࠍࠇ:

Vaiomer Pharao al Ioſef Ani Pharao vbalgatach lo iarim iſch eth iado veeth raglo becol Mitſraim Vaicra Farao ſchem Ioſeph Tſaphnath phanech. *Et dixit Pharao ad Ioſeph Ego Pharao & præter te non leuabit vir manum ſuam, aut pedem ſuum in vniuerſa terra Ægypti. Et vocauit nomē Ioſeph Tſaphnat Phanech, id eſt arcanorū interpretē*. Armenica verò Biblia pro Tſaſnat fanech habēt Feſuut. vt in vaticano exēplari legitur *Armenica Biblia Vaticana.*

Եւ կոչեաց փարաւոն նանուն: յովսեփայ զսովթ

Eui gociatſi Paraun ſanun Houſepu Feſuut. *Et appellauit Pharao Ioſeph Feſuut.* &c. quod vocabulũ quid propriè ſignificet, nullus mihi Armenorum quibuſcum frequens mihi hic Romæ familiaritas eſt, explicare potuit. Atque ex hac authoritatum farragine luculẽter apparet, hanc vocem Tſaphnath phanech, idem eſſe quod Pſonthom phanech, corruptumque eſſe ab Hebræis, ob difficultatem qua AEgyptiacas voces pronũciabant. Nam cùm hoc verbum abſconditorum reuelatorem ſignificare intelligerent; veriſimile eſt eos Pſonthon in Tſaphan (צפן enim idem quod occultum eſt) vt Hebraicæ phraſi lectionẽ redderent ſimiliorem, tranſmutaſſe. In qua opinione fuiſſe videtur Oleaſter in hunc locum cõmentans, ex Hebræorum libris perſuaſus. *Mihi videtur*, inquit, *ſi Tſaphnath phanech dictiones Hebrææ ſunt, nullum eſſe dubium quin prior* צפנת *Tſaphnoth ſignificet occultum, à* צפן *quod eſt abſcondere, ſeu occultare. De ſignificatione verò ſecundæ dictionis magis dubitatur, quod ea ſolùm hoc loco reperiatur. Rabini tamen noſtri omnes dicunt ſignificare reuelatorem lingua barbara.* Quibus aſtipulatur R. Moſes AEgyptius vulgò Rambam maximarum difficultatum egregius interpres, qui & ob eximiam eruditionis ſuæ ſoliditatem, hoc in epitaphio ſuo in hũc diem ad lacum Geneſareth in Palæſtina, viſẽdo à poſteris Hebræis

Tſaphnat phanech eſt corruptum AEgyptiacũ

Oleaſter ex R. Iari in com: in Gen:

Eulo-

Eulogium meruit ממשה עד משה לא קם כמשה *à Mose ad Mosem non surrexit sicut Moses*. Hic, inquam, Moses AEgyptius natione, in commentatione huius loci expressis verbis asserit vocem Zaphnath phanech esse AEgyptiacam, qua arcanorũ reuelatorem significarent, & ab Hebræis corruptam, & hoc ab ipsis linguæ AEgyptiæ peritis se accepisse. Ⲯⲟⲛⲑⲟⲙ igitur ad difficultatẽ pronunciationis vitandam in Tsaphnat versum, idẽ esse facilè ea nomina comparanti patebit. Vnde satis mirari non possum, quid in mentem venerit Eugubino, quod Tsaphnat phanech verum AEgyptiacum, Psontomphanik autem corruptũ asserere ausus sit; tãtùm abest vt hoc corruptum sit, vt potius 70. Interpretes ab ipsis Sacerdotibus AEgyptijs instructos, id tanquam propriam AEgyptiæ linguæ vocem posuisse, cẽsendum sit.

Eugubinus in 4 super Genes.

Porrò perperã sentit Diodorus Siculus apud Claudium Duretum, qui præterquàm quod linguam antiquam AEgyptiorum extinctam dicat, tantam eius ad Hebræam adstruit affinitatem, vt hasce duas Gẽtes sine difficultate sese intellexisse innuere videatur. Quod si verum est, quomodo seruabitur illud psalmi de Ioseph loquentis, *Cùm exiret de terra Ægypti, linguam quam non nouerat audiuit*? Aut vnde tantam ad Hebræam contraxit similitudinẽ; an è cõmercio, vel vtriusque populi freqũeti digressu? Sed Hebræos AE-

Diodorus Siculus apud Claudiũ Duretum del'origine des langues decest Vniuers c. 41.

Psal. 80. V. 4.

Genes. 41

gyptijs commiſceri nefas eſſe, ſacra pagina teſtatur. Si porrò dixerimus quod à prima origine huiuſmodi inter eos extiterit ſimilitudo, id certè cùm nulla huius rei exiſtant veſtigia, gratis aſſeremus. Quod porrò alij obijciāt illud Beniamini Iudæi aſſerentis, AEgyptiacam linguam ab Hebraica parùm differre, refutatione nō indiget; cùm illud nequaquam de lingua antiqua AEgyptiorum; ſed Arabica, qua ante quadringentos circiter annos, quo tempore Beniamin AEgyptum luſtrabat, vulgò vtebantur; intelligendum ſit. Hanc enim cū ſororibus ſuis Chaldaica, Syra, AEthiopica vnicam matrem ſuam profiteri clarū eſt. Et teſtatur Author libri Gozri. his verbis.

Beniaminus Iudæus

Arabica lingua affinis Hebrææ.

היו אלו שלש לשנות משותפות מתדמות הארמי והערבית
והעברית בשמותיהם הליכוהם וכשמושיהם

Tres iſtæ linguæ, Chaldaica, Arabica, & Hebraica cōiūgūtur ex ſimilitudine in nominibus ſuis cōſuetudinibus & miniſterijs. Quī & hoc ipsū textus Beniamini Hebrçus clarè indicat: ſic enim habet.

Chaldaica & Arabica ſimiles Hebrææ.

ונתנאל ראש הכנסת וסנדרין יושב בשואן בית המלך בעיר
הגדולה במצרים אשר היא ראשונה לבני ערב לשונם כלשון הקדש

Tractans de primarijs ſectæ Iudaicæ viris. *Inter hos*, ait, *primas tenet Nathanael; primus Eccleſiæ Synedrij, Sedens in Domo Regis in Soan in Vrbe magna Ægypti, quæ filiorum Arab, id eſt, Arabum Metropolis eſt, lingua eorum ſicut lingua ſancta,*

Beniamino Itinerario manuſcripto Hebraico Iudæi cuiuſdā Romani.

Vbi

Vbi forsan pro voce Arabica ערב, Authores עבר quod Hebræum significat sumentes, erroris causam dederunt. Porrò qui linguam AEgyptiam, AEthiopicæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Syriacæ, alijsq; Orientalibus affinem dicunt, veluti Bibliander, Gesnerus, Volaterranus, Eugubinus, Ambrosius Theseus, nominibus quibusdam Coptis persuasi id asserere videntur. *Patrem enim*, ait Theseus, **Πιωτ ϛ Πϣηρι** *filium appellant, & per literas non secus ac Hebræi, Arabes, & Chaldæi (quorum linguam quoque affectare videntur.) computant*. Sed quid quæso hæc ad linguas Orientales? certè vti totius linguæ, ita quoque nominum horum à cætera Orientalium linguarum phrasi diuersitatem maximam esse, nullo alio testimonio, nisi dictarum linguarum cum Copta comparatione, opus esse arbitror. Sed operæ precium faciam si id exemplo aliquo demonstrauero.

Beniamini Textus corruptus pro ערב accipientis עבר

Gesnerus Volaterranus, Ambrosius, Thesius, intoduct: ling: Chald: Syriac: Armen:

Lingua AEgyptiaca ad nullam Orientalium affinitatem habet.

Dicunt Patrem & Filium	*Hebræi*	אב ובן	*Ab vben*
	Chaldæi	ܐܒܐ ܘܒܪܐ	*Aba vbra*
	Syri	ܐܒܐ ܘܒܪܐ	*Abo vabro*
	Arabes	الاب والابن	*Ellab vallebn*
	AEthiopes	ኣበ፡ወወልደ	*Ab wawalda*
	Armeni	[illegible]	*Hor eui ordu*
	Samaritani	[illegible]	*Ab vben*
	Coptitæ AEgyptij	Φιωτ πεμϣηρι	*Phiot nemsiri*

Quem-

Quemadmodum è ſequenti catholicæ religionis verſiculo (In nomine Patris & Filij & Spiritus S.) toti orthodoxo mundo paſſim vſitato, patet.

Hebræi	בשם האב ובן ורוח חקדש *Beſchem haab vbèn veruàh hakòdeſch*
Chaldæi	ܒܫܡ ܐܒܐ ܘܒܪܐ ܘܪܘܚܐ ܩܕܝܫܐ *Biſma aba vbra varuhha Kdiſcha*
Syri	ܒܫܡ ܐܒܐ ܘܒܪܐ ܘܪܘܚܐ ܩܕܝܫܐ *Beſchem abo vabro varucho Kudſco*
Arabes	بسم الاب والابن والروح القدس *Biſmillab vallebn varuch elkods.*
AEthiopes	በስመ፡አብ፡ ወወልድ፡ ወመንፈስ፡ ቅዱስ። *Baſma walwalda wa m anphas Kedus.*
Armeni	յանուն Հաւր եւ որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ *Anun hor eui ordu eui hocun ſerbu*
Samarit:	ࠁࠔࠌ:ࠄࠀࠁ:ࠅࠁࠍ:ࠅࠓࠅࠇ ࠄࠒࠃࠔ: *Beſchem ab vben veruach haKKodeſch*
Coptitæ	ϧⲉⲙⲫⲣⲁⲛ ⲙ̀ⲫⲓⲱⲧ ⲛⲉⲙⲡϣⲏ ⲣⲓ ⲛⲉⲙ̀ ⲡⲓⲡⲛⲁ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ *Chenphrā phiot nem pſiri nē pipna et buab*

Qui

Qui iam verba in hisce paradigmatis propo-sita diligenter contulerit, videbit magnam qui-dem Orientalium hìc citatarum linguarum ad se inuicem esse affinitatem; sed ad Coptam nul-lam prorsus. Quid enim ⲡⲓⲱⲧ & ⲡⲉϣⲏⲣⲓ ad *Ab ben*, *Abo vabro*, *Ab vbnu*, *wawalda* & cætera huius generis obtineat, dispicere vix possum. Accedit quod Theseus linguarum affinitatem, ex vno atque altero vocabulo malè concludat. Nam hac ratione Germanicam dicerem maxi-mè affinem Hebraicæ, aut etiam Persicæ, cùm plurima cõtineat nomina dictis linguis propria. Pari ratione imprudenter faceret qui ex pauculis vocabulis Armenicis V.G. գուրջաստան *Gurcudã* Թաթարստան *Tataristan*. Թուրքստան *Turchi-stan*. չինաստան *Schaisdan*; quibus vocabulis Indi & Armeni, Georgiam, Tartariam, Turciam Armeniã indicant, ideò Armenicę Indicã affinẽ esse concluderet. cùm vix lingua sit, quæ non ab alijs quædam vocabula mutuetur, etsi ipsæ inter se sint diuersissimæ. Sed hæc de nomine Pson-tomphanech dicta sint.

Porrò ij, qui nomen Moysis ab Hebraica voce משה diductum, Hebraicum esse volunt, grauiter quoque errant. Cùm hanc vocem Co-ptam seu AEgyptiacam esse, præter Authores paulò post allegandos id certè sacra scriptura clarè indicet his verbis.

ויגדל הילד ותבאהו לבת־פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה
ותאמר כי מן המים משיתהו

Philo de Vita Mosis.

Adultum verò tradidit filiæ Pharaonis; quem illa adoptauit in locum filij; vocauitque nomen eius Moyses, dicens, quia ex aquis extraxi eum. E quibus verbis clarè patet hoc nomen Moysi non à Parentibus, nec ab aliquo alio ex Hebræorum Gente, sed ab ipsa Pharaonis filia inditum esse; quæ cùm præter vernaculam AEgyptiam aliam familiarem non haberet; certè inuentum puerum eam AEgyptio nomine Moysem, quasi diceret, ex aquis seruatum, appellasse, in confesso est; quin & id antiquissimi Scriptores Philo, & Fl. Iosephus clarè ostendunt: quorum ille in vita Moysis ita disserit. Εἶτα δίδωσιν ὄνομα, θεμένη Μωσῆν ἐτύμως, διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι. τὸ γὰρ ὕδωρ Μῶ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι. *Post hæc nomen ei datur sumptum ex re ipsa, quod esset ex aqua sublatus. Nam Ægyptiorum lingua Mos aqua dicitur;* hic verò l. 2. de antiquit: Iudæorum ita dicit. Καὶ αὐτῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ Μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. σωθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. *Et quia proiectus fuerat in flumen ab hoc casu nomen sortitus est. Aquam enim Ægypij Mo vocant.* ὑσῆς *verò seruatum. Quare*

Mos vel Moy, aut Mo. AEgyptiacè idē quod aqua

com-

composita voce ex vtrisque nomen Moysi fuit inditum. Hisce astipulatur R. Aben Ezra, etsi eum Monios (voce vt ego reor corrupta) AEgyptiacè dictum tradat. verba eius sunt.

שם משה מתורגם מלשון מצרי בלשון הקדש ושמו בלשון מצרי מוניוס וכן כתיב בספר עברת ה אדמה הנעתק מלשון מצרי אל לשון קדרים גם כבה בספרי חכמי יון אולי למדה לבת פרעה לשוננו

Est nomen inquit Mosis traductum de lingua AEgyptiaca in linguam sanctam, & nomen eius in lingua AEgyptiaca fuerat Monios. Ita scriptum est in libro de cultu, seu seruitute terræ, traducto de lingua AEgyptia in linguam AEthiopicam. Et ita quoque legitur in libris Sapientum Græciæ. forsan filia Pharaonis didicit nostram linguam. Quicquid sit, hác vocem, Moses, AEgyptiacam à voce Copta ⲙⲱⲟⲩ dictam in Pentateucho Copto Vaticano clarè ostenditur; in quo, vti & in Thesauro nostro copto, Aqua, ⲙⲱⲟⲩ, vel cum articulo præposito ⲡⲓⲙⲱⲟⲩ, dicta passim reperitur: vox scilicet, à ⲙⲱⲩⲙⲱⲥ. ⲙⲟⲛⲓⲟⲥ, non discrepans Textũ Copto-arabicum adiungẽdum hic duxi.

ⲟⲩⲟϩ ⲁϥϣⲱⲡⲓ ⲛⲁⲥ ⲉⲩϣⲏⲣⲓ ⲁⲥϯⲣⲉⲛ ⲡⲉϥⲣⲁⲛ ϫⲉ ⲙⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲉⲥϫⲱ ⲙⲙⲟⲥ ϫⲉ ⲉϯⲁⲓⲛⲉϥ ⲉⲛⲉϥϣⲱⲓ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲉⲛ ⲡⲓⲙⲱⲟⲩ

فلما شبّ الغلام ادخلته الى ابنـــة فرعون وصار لها ولدًا ودعت اسمه موسى قايلة انّى انتشلته من

الما مس *Et cum iam creuiſſet introduxit eum ad ſe filia Faraum, & factus eſt ei in filium, & vocauit nomen eius Moſes, dicens quia de aqua tuli eum.* cui & Clem: Alex: l. 1. ſtromat: ſubſcribit hiſce verbis: *Deinde nomen imponit Regina, Moyſes, capta etymologia eò, quod eum ex aqua ſuſtuliſſet. Aquam enim Moy vocãt AEgyptij in qua moriturus fuerat expoſitus: Moyſen enim vocant eum, qui ex aqua emerſus reſpirauerit.* Ad quod haud obſcurè alludit Targum Vzielidis his verbis.

ורבא רביא ואיית תיה לבת פרעה והוה לה הביב חי כביר וקרת
שמיה משה ארום אמרת מן מוי דנהרא שחילתה

Et adultum venire fecit ad ſe filia Pharaonis, & fuit ei dilectus, & cum iam validus eſſet, vocauit nomen eius Moyſes; quia dixit (min de Moy) hoc eſt, de aqua eduxi eum. Ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ igitur AEgyptiacum eſt, non Hebraicum. à ⲙⲱⲩ, & ⲩⲥⲏⲥ, quod ex aquis ſeruatum dicit, vt benè Ioſephus notat, compoſitum. Atque ex his colligitur, eos qui Muſicam à voce AEgyptiaca ⲙⲱⲟⲩ, quod aquam ſignificare diximus, deriuant, eò quod AEgyptij primi eam ad aquas inuenerint, haud inconuenienter ſentire. Cum enim in AEgypto Papyrus, & arundo ex ſtagnantis Nili lacunis copioſa propagine pullulaſceret; ex arundine verò prima fiſtularum, & monaulorum inuentio extiterit, occaſione fiſtu-

Muſica ab aquis ſic dicta.

ſtularum arundinearum,quæ ſtagnantis aquæ ſoboles paſſim habentur, Muſicam prima fundamenta ſua ieciſſe, haud inueriſimile eſt. Vnde & Μῶσα quoque,quod artem Copticè ſignificat, à ⲙⲱⲟⲩ non malè diduxero, cum AEgyptios omnes artes occaſione aquæ,& fluminum reperiſſe, alibi abundè demonſtremus.

Præterea linguam Coptam AEgyptiacæ antiquæ non affinem tantùm, ſed & penitùs eandem fuiſſe,prçter eas,de quibus dictum eſt,innumeræ aliæ voces in omnibus antiquitatum monumentis adhuc ſuperſtites, affatim declarant. Verùm ne gratis id aſſerere videamur, dicta exemplis confirmemus.

Ac primò quidem 12.Menſium nomina priſcis AEgyptijs vſitata, Coptitis adhuc incorrupta manere Tabula Menſium Copticorum id clarè demonſtrat;quã ex Theſauro noſtro Copto-Arabico depromptam, vnà cum AEthiopum, & Arabum menſibus proponere volui.

Nomina Menſium AEgyptiorum & Coptitarum,vt reſpondent Menſibus.Romanis, & AEhtiopicis.

Ⲛⲓⲣⲁⲙⲡⲉⲧⲉⲛⲁⲃⲟⲧ ⲙ̀ⲙⲉⲧⲄⲓⲡⲧⲓⲟⲥ
dicit Coptica.
Nomina Mensium AEgyptiorum sunt hæc.

Thoth	Ⲁ 1 Ⲑⲱⲟⲩⲧ توت	መስከረም፡ Mascerrum	29 *August:*
Paophi	Ⲃ 2 Ⲡⲁⲟⲡⲓ بابة	ጥቅምት፡ Techemt	28 *Septem:*
Athir	Ⲅ 3 Ⲁⲑⲱⲣ هتور	ሕዳር። Hedar	29 *Octob.*
Chæac	Ⲇ 4 Ⲭⲟⲓⲁⲕ كيهك	ታኅሣሥ። Thechsas	27 *Novem:*
Tybi	Ⲉ 5 Ⲧⲱⲃⲓ طوبه	ጥር። Thir	27 *Decem:*
Mechir	Ⲋ 6 Ⲙⲉⲭⲓⲣ مشير	የካቲት። Lecahit	26 *Ian:*
Phamenoth	Ⲍ 7 Ⲫⲁⲙⲉⲛⲱⲑ برمهات	መጋቢት። Megabit	26 *Feb:*
Pharmuthi	Ⲏ 8 Ⲫⲁⲣⲙⲟⲩⲑⲓ برموده	ሚያዝያ፡ Miazia	27 *Mart:*
Paony	Ⲑ 9 Ⲡⲁϣⲱⲛⲥ نشنس	ግንቦት። Gunbuoth	26 *April:*
payni	Ⲓ 10 Ⲡⲁⲱⲛⲓ بوونه	ሰኔ። Seni	26 *Maij*
Epiphi	ⲀⲒ 11 Ⲉⲡⲏⲡ ابيب	ሐምሌ። Kmali	25 *Iunij*
Mesori	ⲂⲒ 12 Ⲙⲉⲥⲱⲣⲓ مشرى	ነሐሴ። Nahasi	25 *Iulij*

Re-

Residuos verò dies ⲡⲉⲛⲧⲉⲙⲧⲉⲣⲡⲟⲛ ⲉⲡⲁⲅⲟⲙⲉⲛⲁⲥ seu intercalares vocant.

De anni Coptici & AEgyptiaci antiqui ratione.

Notandum itaque antiquitùs, præsertim apud AEgyptios annum, etsi diebus tãtùm 360. constiterit, (qui quidem numerus propter æquabilitatem diuisionis est aptissimus) neutiquam tamen annum omninò perfectum ac Zodiaco correspondentem extitisse. Quare AEgyptij Hierophantæ, qui cum scirent anno populari ad perfectionem deesse dies integros quinque, ac quadrantẽ; eum annum perfectum, si quando significare vellent, Serpentẽ in orbem, ac circulũ cõuolutũ, caudam ore admorsam Hieroglyphicῶς exprimebant; tanquam Sol perfectum & absolutum Zodiaci curriculum non conficiat si quinque illę dies desint. Eum Serpẽtem ⲚⲈⲒⲤⲒ vocabant; retinent hanc vocẽ hodie Coptitæ, & AEgyptij vetustissimi Christiani, qui τὰς ἐπαγομένας vocare solẽt Nesi lingua prisca AEgyptiaca, seu Copta, de qua modo tractamus. Ita enim Onomasticum Coptum de ijs loquitur.

Serpens caudam mordens in Orbem circumuolutus AEgyptiacè Nisi dicitur. quo nomine Coptitæ dies ἐπαγομένας vocant.

Onomasticon Coptarabicum fol.55. de mensibus Copt:

الشهور القبطيه ستتهم ثلثمايه وخمسه وستين
يومًا خمس النسى يوم الكبس فى كل اربع سنين
بدو السنه النوروز وهي لفطه فارسيه.

AlschahuralKoptihich sanathom toltmaieh hhenseh satin iuman hhamś Nesi iumalkeis phil

col

col arba Sanin badu alſanee, ilnuruz voahi lephath pharſieh.

Menſes Coptitarum ſunt duodecim, annus eorum continet trecentos ſexaginta quinque dies.quinque dies Neſi intercalātur omni anno quarto; Initium anni Neuruz, eſt illa vox Perſica. Horus quoque Serpentem illum κοσμοειδῶς ἐσχηματισμένον quo annum, Mundum, Regem,& alia ſignificaban, Μεισὶ vocari ſcribit,ſed corruptè, vt multa alia in Horo occurrentia; Nam finē anni Solaris etiamnum Coptitas Neſi vocare,ex citatis paulò ante verbis patuit.Porrò nomen ἐπαγομένων dictum eſt κατὰ σέρησιν, tanquam olim annus 360 dierũ ſimpliciter fuiſſet.Quod; vt dixi Hierophantæ ipſi nō ſolùm in libris ſuis ſcriptum habebant, ſed & fabulam origini & cauſæ τῶν ἐπαγομένων adijciebant. Mercurium alea cum Luna ludentem viciſſe, & ſeptuageſimam ſecundam partem anni ab eo extorſiſſe; quam poſteà 360 diebus, qui modus erat anni priſci,adiecerit.Plutarchus ita rem narrat. Aiũt Rheam furtim in complexum Saturni veniſſe; mox & cum Sole congreſſam eſſe;ſed quaſi prægnatione damnatam, neque annum, neq; menſem qui pareret inueniſſe.Mercurij etiam amore captam cum eo concubuiſſe. Subinde autem cum Luna ludentem Aſtragalis diei cuiuſque ſeptuageſimam abſtuliſſe,ex quibus 5 dies conſe-

Apud Horum Serpens Miſi dicitur. tu pro Miſi corrupto; lege Neſi.

Cauſa & origo dierum ἐπαγομένων.

Plutarcus l. de Oſ: & Iſ: circa principiũ.

fe-

fecit eosque trecentis sexaginta coniunxit; Eos nunc AEgyptij ἐπαγομένας id est Superinductos vocãt, & Deorũ Natales putant. Ex quibus patet ἐπαγομένας antè non fuisse, sed dicta occasione adiectas esse; quarum cognomina erant, vt infra subiecta sunt.

Ἐπαγόμεναι ἤτοι **ΗΕΙCΙ** νησὶ

Πρώτη	**OCIPIC**		Osiris
Δευτέρα	**ⲀPOYPIC**		Arueris
Τρίτη	**TYΦⲰⲈYC**		Typhon
Τετάρτη	**ICIC**		Isis
Πέμπτη	**HⲈΦΘH**	ἤτοι ἀποφεάς	Nephte

Natales Deorum AEgyptiorum

Annus ergo AEgyptiacus fuit dierum 365 sine quadrantis adiectione, cuius Thoth Mercurio dicatus primus mensis necessariò cæpit ab ortu caniculæ, Sole in Leonem transeunte, nouilunio. Quia obseruatio anni, & temporum in caniculæ ortu ab AEgyptijs statuebatur: eaq; erat ipsis cursus Solaris epocha. Et quamuis eorum Thoth laxis habenis in anteriora fugeret,

Thoth primus mens AEgypt: incipit à ortu Caniculæ.

ta-

tamen quarto quoque anno diem intercalabant, vt Diodorus Siculus lib. 1. Dies non secundum Lunam, sed secundum Solem metiuntur, triginta dierum mensem conficientes. Quinque autē dies, & quartam partem 12 mensibus adiungentes, anni cursum perficiūt. Quod ea qua sequitur ratione fiebat. Sit nouiluniū Thoth mensis, V G. prima die Augusti, Canicula oriente: post quartū annum Thoth superatis Kalendis Augusti ascendet in 31 Iulij. Quare AEgyptiorum Hierophātæ quinto anno ineunte, annū suum Ἱερογλυφικὸν à secunda die Thoth auspicabantur, & spacium illud quadriennij Κυνικὸν ἐνιαυτὸν, item Ἡλιακὸν ἔτος, aut ἔτος Θεοῦ, id est Solis, vocabant. Pari ratione quadriennio exacto, noui anni principium à 3. Thoth numerabant: quadriennium quidem exactum ἔτος Θεοῦ appellantes, æquabilem verò annū labentem quadrantem; ideò illum Ἱερογλυφικῶς designare volentes, quartam arui seu iugeri partem pingebant. Horus. Ἔτος τὸ ἐνιστάμενον γράφοντες, τέταρτον ἀρούρας γράφουσιν. ἔστι δὲ μέτρον γῆς ἡ ἄρουρα, πηχῶν ἑκατόν. βουλόμενοι δὲ ἔτος εἰπεῖν, τέταρτον λέγουσιν. ἐπειδή φασι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἄστρου τῆς Σώθεως, μέχρι τῆς ἄλλης ἀνατολῆς, τέταρτον ἡμέρας προστίθεσθαι, ὡς εἶναι τὸ ἔτος τοῦ Θεοῦ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἡμερῶν. ὅθεν καὶ διὰ τετραετηρίδος περισσὴν ἡμέραν ἀριθμοῦσιν Αἰγύπτιοι. τὰ γὰρ τέσσαρα τέταρτα ἡμέραν ἀπαρτίζει. Instantem, inquit, annum significantes arui partem pingunt. Est autem ἄρουρα, vnde Latinis aruum

Diodorus Siculus l. 1. part. 2. c. 1

Exemplū

Κυνικὸς ἐνιαυτὸς seu Canicularis. *annus.*

Quomodo annum æquabilē labentem Hieroglyphicè exprimerēt.

aruum dicitur terræ menſura centum complectens cubitos. Itaque annum volentes dicere, quartum dicunt. eò quod ab vno, vt tradunt, Sideris, cui Σώθις nomen fecimus (Copticè Ⲥⲓⲱϯ,) ortu ad alterum, quarta ſit interiecta diei pars. Enim verò Dei (Solis inquam) annus 365 diebus abſoluitur. Quamobrem & quarto quoque anno ſuperuacuum diem computant, atque intercalant AEgyptij. quatuor ſiquidem diei quadrantes, diem perficiunt. Quæ confirmãtur ab Eudoxo apud Plinium; cuius quidem luſtrum nihil aliud eſt; quàm quadriennium caniculare, vt & computus Coptus antiquo AEgyptiorum computui, quo ad annos dictos ad vnguem quadrans, oſtendit. de quo in fine opuſculi huius fuſius dicemus, vbi etiam quid per Neuruz Coptitæ velint, explicatum inuenies. *Plin. l. 2.*

Patet igitur ex dictis, Coptitas non menſium tantùm antiquorum AEgyptiorum, ac Niſi, ſeu dierum ἐπαγομένων nomina; ſed & omnem quoq; computus Eccleſiaſtici inſtituendi rationem à Proauis ſuis acceptam, ad vltima vſque tempora traduxiſſe: At menſes quidem Coptos eoſdem cum AEgyptiacis non noſtrum duntaxat Onomaſticon; ſed & cæteri Authores, quos infra citamus, abundè demonſtrant. Ac menſe quidem Ⲡⲁⲱⲡ, Oſiridem è diuturna peregrinatione reducem, Pauſanias tradit. Menſe verò Ⲁⲑⲱⲣ *Pauſanias in Arcad:*

Φα μεχωυ à Typhone occiſum Plutarchus Author eſt. In nouilunio quoque menſis Φαμενωθ feſtum agunt, eodem Authore teſte, quod Oſiridis ingreſſum in Lunam nũcupant. Iterum trigeſima Επηπ ſeu vulgò Ephephi menſis feſtum celebrant, quod naralem oculorum Hori nũcupant.

Ephebi

Paophi menſis.

Et octauum diem Παοπι, ſeu abeuntis Paophi, feſtum rurſus agunt, quo baculos Solis naſci tenent; & ſexto eiuſdem Harpocratem ab Iſide gigni. Idem 7 die menſis Τωβι, ſeu Tybi ſacris operantur AEgyptij, eumque diem vocãt aduentum Iſidis è Phœnicia, & in placentulis hippopotamum ligatum efformãt. Verùm qui plura huiuſmodi deſiderat, conſulat Plutarchum, Herodotum, & ex recentioribus Lilium Gyraldum, è quibus dicta ferè deſumpſimus.

Tybi menſis.

Plutarchus. Herodotus. Lylius Gyraldus.

Porrò nec menſium tantùm AEgyptiorum nomina; ſed & Aſtrorum Copticis vocibus reſpondent. Dicunt AEgyptij Solem Patrio nomine πιρη ab ignea, qua pollet, virtute; Saturnum Ρηφαν Rephan, de quo mentio fit 7 Actorum. πιοϩ Lunam &c. quibus Copta Planetarum nomina magna ex parte reſpondent; vt in Tabula adiuncta apparet.

Nomina planetarũ in lingua AEgyptiaca

πιζ

Πιϩⲁⲙⲫⲁⲓⲥⲧⲏⲣ ⲉⲧⲕⲁⲧϯ

7 *Planetarum seu ambulantium Siderum nomina.*

Copticè	*Latinè.*	*Hebraicè.*	*Arabicè*
Πιιοϩ	*Luna*	לבנה	القمر
Πιερⲙⲏⲥ	*Merc:*	כוכב	عطارد
Ⲥⲟⲩⲣⲟⲧ	*Venus*	נוגה	الزهرة
Πιρⲏ	*Sol*	שמש	الشمس
Ⲙⲟⲗⲟϫ	*Mars*	מאדים	المريخ
Πιϩⲉⲩⲥ	*Iuppiter*	צדק	المشتري
Ρⲏⲫⲁⲛ	*Saturnus*	שבתאי	زحل

Verùm hæc Planetarum nomina in Oedipo noſtro Hieroglyphico exactius diſcutiemus. Ex ſtellis fixis apud antiquos AEgyptios reperio celebratiſſimum Sidus Ⲥⲱⲑⲓⲥ, quod Σείειον interpretantur. Sed & idem reperio apud Coptitas nuncupatum Ⲥⲓⲱϯ Sioti. Cum verò Ⲥⲱⲑⲓⲥ Sidus ab AEgyptijs Sanctum dictum fue-

Ⲥⲱⲑⲓⲥ Stella quæ canicula ſeu ἀστροκύων appellatur.

fuerit, vti in præcedentibus ex Plutarcho mõstrauimus; ideò Coptitæ idem Ⲥⲓⲱⲟⲩϯ, vel Ⲥⲱⲟⲩⲓⲥ, ⲁⲅⲓⲁ quoque, hoc est sanctũ appellasse videntur. Vnde apparet Ⲥⲱⲟⲩⲓⲥ & Ⲥⲓⲱⲟⲩϯ idem esse nomen, eandemque rem significare. Multa similia ex Thesauro nostro Copto patefient. Dixerunt prisci à Chamo Noemi filio, AEgptum Χημίαν, (à quo & Chemitæ apud Berosum AEgyptij dicuntur) quam Neoterici Coptitæ modò vocant Ⲭⲏⲙⲓ, nomine priori haud absimili, atque ex hac voce postmodum Græcis mista, heterogenea nata nominum monstra, magnã passim corruptionis occasionẽ dederunt. Vti ex voce ἑρμοχύμιος, aut ἑρμοχάμιος quod Mercurium, vel interpretem AEgyptium significat, voce è Græca & AEgyptia conflata patet. Similia hic de nomiuibus ⲥⲃⲱ, ⲫⲟⲁⲥ, ⲃⲁⲗ. ⲕⲩⲫⲏ, dicere possem, nisi earum vocum discussionem alijs locis reseruassem.

Præstereà Horus & Apuleius plurima nomina proferunt, quæ cum Coptis comparata magnã vtriusq; linguæ ad se inuicẽ monstrant affinitatẽ. Vocat Horus in Hieroglyphicis Serpẽtẽ Vbæũ, vel vt melius Vphæum; Accipitrẽ Baieth, Cornicem Cori, Cucupham Vpupam, Cicumam Ciconiam, quibus in lingua Copta totidem vocabula respondent Ⲡⲓⲟⲫⲓⲟⲛ. Ⲃⲁⲓϯ. Baithi.

Nomina AEgyptia animalium

Ⲡⲓ-

Πικορι · Κονκονφατ . ϯκακα- Sbo. ματ. Vocant AEgyptij institutionem cϭω- Nomen AEgyptiũ. quo nomine & Coptitæ eam vocant. vnde & deriuata eius πρεϥϯcϭω Magister. ϩαν- ϣϭω cognitiones. ϥϯcϭω nouit, cognoscit, scit, &c. Nomina quoque Plantarum ab Apu- Nomina Planta rũ AEgyptia: leio in suo, de virtutibus plantarum, tractatu indicatarum, cum Copticis herbarum nominibus comparata exiguam habere differẽtiam comperiuntur. Vocant, teste Apuleio, Draconteam seu *Apuleius c. 91. l. de Plantis.* Viperinam, AEgyptij Eminion, cui Coptum Διμανον in eadem significatione respondet. Atque hæc est herba cuius Plutarchus meminit à Magis, & Prophetis in Mythræ sacrificijs vsitata, Omomum, dictum. de qua nos fusè suo Herba Omomum loco. Item Scolopendrium, seu Adianton, quod alij piper aquaticum quoq; nũcupant; AEgyptij pheper vocant, Coptitæ Φεπροc. Peristereon etiam dicitur Thiophenges, quod iuxta Coptam deriuationem idem sonat, ac Dæmones apparere facere, à Prophetis Pharijs teste citato Apuleio, dicebatur αἷμα τοῦ Ἑρμοῦ. sanguis videlicet Mercurij. Pari ratione Pemptemphtam donum Dei à πεμπτεμ & Φϯ didu ctum quo nomine ob eximiam qua pollet vim, Verbenacam Copto-AEgyptij vocant. Saphta verò ex Sa & Phta compositum, id est, quod contra Deum, quo nomi-

mine AEgyptij priſci, & Coptitæ moderni Hyoſciamon herbam vocāt: atque hæc eſt herba quam Typhonion teſte Apuleio Sacerdotes AEgypti vocabant, eò quod illa herba Typh onis naturę eſſet, & Oſiridi AEgyptio Deo contraria. Portulacam priſci dicebant ⲧ̀ⲁⲉⲗⲗⲙⲟ́ⲩⲑⲟⲥ, quam Coptitæ ⲧ̀ⲙⲉⲗⲗⲙⲟⲩϩⲓ corruptè dicunt; Centauream verò illi αἴθιμις, hi αἰτίαμας. His adiungi poſſunt Mene, Sylitho, Thaborin, Emen ipſe, herbarum nomina AEgyptia, quibus in Latino reſpondent Satyrion, Scylla, Chamæleon, Dictamnus, quæ cū Coptis dictionibus cōparata, ex quo fonte profluxerint, facilè monſtrabunt. Sed cum huiuſmodi vocabula ab Authoribus multis tractata, ac paulatìm corrupta à genuina appellatione receſſerint; conſultò de ijs tacemus, ne forſan, ob pluſculum diſcrepantia verba, coactam & violentam comparationem inſtituiſſe videamur.

Cum itaque (vt ex dictis patet) nulla lingua antiquæ AEgyptiacę Copta ſimilior ſit, certè indubitatum relinquitur, eam veram eſſe & germanam antiquæ AEgyptiacæ linguæ filiam: non puram quidem, qualis ab initio, videlicet floreſcentis AEgyptiorum Imperij, tempore Patriarcharum vigebat; ſed è varia hominum, linguarumque commixtione, ſtatuſque AEgyptiaci fre-

quen-

quēti mutatione, ſuccedentibus ſęculis corruptā.

Cæterùm vnum meritò quiſpiam mirari poſſit, cur nullus apud Coptitas AEgyptios de Gentilium Deorum nominibus, præter vnicum Ptha (de quo in ſequente capite) ſermo ſit. neq; enim vnquā Oſiridis, Iſidis, Hori, Ichtō, Emeph, aliorumq; à Plutarcho & Iamblicho citatorum nominum; etſi id ſingulari ſemper ſtudio inquiſiuerim, in eorum libris mentionem fieri deprehendi. Quod cum me multùm perplexum, & ancipitem animo redderet; reperi tandem, id non factum eſſe, quod Coptitæ huiuſmodi nomina ignorarent; ſed quod ſummæ religionis amore moti, nefas eſſe putarent, ſacras hiſtorias, in quibus conſcribendis toti erant, fabuloſis Gētiliū Deorum nominibus profanare; in hoc imitantes Hebræos, qui alto quoq; ſilentio huiuſmodi nomina ſuppreſſiſſe vidētur, tùm quia AEgyptijs nunquā licitū erat Hebræis cōmiſceri, tùm ob ſummā Idololatriæ, ac alienæ ſeruitutis deteſtationē, quam tanto odio perſequebātur; vt falſi numinis nomē, vel ore proferre, crimē exiſtimarēt morte piandū; atq; hæc eſt ratio, cur non nomina tantū; verùm etiā ipſas hiſtorias eorū, quæ in AEgypto quondā ab Heroibus & maioribus eorū gerebātur, veluti teneris mētibus noxias attingere temerariū exiſtimarent. Sed quid de nomine Dei Copto ſentiendum ſit, iam aperiamus.

Apud Coptitas nullum Deorum nomē præter Phta ſupereſt.

Cap.

tanta ſit fides habenda; Ego certè, qui huius rei veritatẽ è Copticarũ monumentis ſummo ſtudio inueſtigare contendi, nomen Dei Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ ſæpeſæpiùs quidem; Ⲫⲛⲟⲩϯ autem, quod ipſi Ⲫϯ contracto æquipollere dicunt, nunquam in vllo Coptorum monumẽtorũ me legiſſe memini. E quo vel ſolo luculẽter patet, Ⲫϯ à nomine Dei Ⲫⲛⲟⲩϯ, vel vt melius, Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ, omninò diuerſum eſſe. dato tamen, non conceſſo, Ⲫϯ idem eſſe, quod Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ, inde tamẽ nulla ratione ſequitur, illud in abbreuiatione ſua non Phta, ſed Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ neceſſariò pronunciandũ eſſe, cũ nemo ignoret, plerorumq; Orientaliũ morẽ eſſe, abbreuiata nomina qualiacũque maioris breuitatis cauſa, eo quo ſcribũtur modo, abbreuiatè pronunciare; Rem aliquibus exemplis clariorẽ reddo; ⲛ̅ⲟ̅ⲥ̅ abbreuiatũ Dei nomẽ, apud Copticas idẽ eſt, quod Dominus. nec aliã tamẽ pronũciationẽ, niſi quã literę dãt, habet. אגלא & הבה Agla & Haba, Hebræorum Dei nomina abbreuiata ſunt; ex ijs literis quas ראשי תבות appellant, reſultantia; Agla quidem ex capitalibus dictionum ſequentis ſententiæ. Raſche theboth.

אתה גיבור לעולם אדוני

hoc eſt

Tu es fortis in æternum Deus.

Haba verò ex hac ſententia emergit; הקדוש. ברוך הוא *Sanctus benedictus ille* nec tamen dum mentio fit horum nominum, ea expansè, ſed contractè, vt gnari huius linguæ ſciunt, pronunciantur. Innumera ſimilia ex Hebræis, Arabibus, Syriacis, Perſicis, hìc adducere poſſem; ſi aut fuſiores demonſtrationes requireret patefacta veritas, aut Prodromi feſtinatio id permitteret. Manet igitur, abbreuiata Dei nomina non neceſſariò expansè pronunciari.

Alij verò, qui hoc nomen Φ-ϯ, (eò quod ϯ litera, non ⊖ Th; ſed D ſonet) ideò non Phtha, ſed Phda pronunciari debere aſſerunt, ſimiliter falluntur. Cum in propatulo ſit, hanc vltimam literã Alphabeti Coptici ϯ, myſtico Hebræorum, & Samaritanorũ Thau, Græcorum ⊖, ſono æquipollenti omninò reſpondere; quod autem AEgyptij Coptitæ id paſſim veluti D pronuncient, id non tàm ob naturalem pronunciationem, quàm ob linguæ vitium, quo in hac litera ϯ pronuncianda Coptitæ laborant, fieri cenſendum eſt.

Sed dicent alij, inueriſimile eſſe, Chriſtianos AEgyptios hoc profano Dei gentilis nomine pro veri Dei nomine vſos eſſe; Verùm his reſpõdemus; hoc nomen Φ-ϯ vnum fuiſſe ex abſolutis Dei nominibus, qualia Thoyth, Emeph, Ichthõ quoq; erãt, certos Dei effectus explicãtia.

&

& qualia apud Hebræos, יהוה Iehoua, מקם makom, שם Schem. ארני Adonai אל el. & apud Arabes الله alla; ac proindè vitio ijs nequaquã vertendum esse, si illud nomen Dei vnà cum lingua AEgyptiorũ Veterũ retinuerint. His igitur ita prælibatis, nunc tandẽ, quid propriè sit illud Dei nomen Φⲧ, vnde deriuatum, quæ mysteria referat, aut cuius rei Hieroglyphicum sit, postliminiò aperiamus. Dico igitur hoc nomen Dei Φⲧ Coptitas ab Antiquis acceptum inter secreta & mysteriosa Dei nomina, recensuisse. quod vt intelligatur sciendum est. Mysticorum nominũ rationẽ olim postulasse certis quibusdã Characteribus, seu Monogrammis distingui, ne cõmunioribus vocabulis mista profanarẽtur; quod præ cæteris Gentibus, Hebræis, Chaldæis, Arabibus vsitatum fuisse legimus: qui nomen Dei non tãtùm mysticè scribebant; sed & illud apertè scribere aut temerè quoquè pronunciare sub grauissima pœna prohibebant. Vndè Rabbi Iohanan filius Beroca, in Pirckeauoth dicit. *Rabbi Iohanan.* פרקי אבות

כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם

Omnis, inquit, homo, qui clam & in secreto verendum Dei nomen inhonorat, iste palàm debitas sceleri suo pænas luet. Rabbi Ionathan quoque in expositione sua Chaldaica, quæ Syriacis literis *Rabbi Ionathan.*

 scri-

scripta in Vaticano seruatur, hanc ad fidelium cætum facit admonitionem de Dei nomine non publicando.

Targum Babyloni-cũ Syriacis literis scri-ptum in Bibl. Vat.

ܥܡܝ ܐܝܣܪܝܠ ܠܘ ܡܦܪܫ ܫܡ ܡܢܚܡ ܫܡܗ ܡܪܝܗ ܕܐܠܗܐ ܡܛܠ ܡܙܟܐ ܐܠܗܐ ܒܝܘܡܐ ܕܕܝܢܐ ܪܒܐ

Ami Israil lu mephar sem menachum smo morih dalloh metul mezci alho beiuma ddina raba *Popule meus Israel nemo ex te publicet nomen, seu verbum Dei, quia non iustificabitur, quicunque fecerit illud, in die iudicij magno*. Ac proindè studio summo magnum illud nomẽ Dei Τετραγεάμματον, quod המפרש appellant, tegebant; & sicut ob supremam Diuini Numinis reuerentiam id humanis labijs pronunciando profanari nollent, ita nec legi. Quam ob causam varijs id modis referebant; nunc per tria Iodim circulo inscripta, ad 3 Diuinas proprietates, quas מדות vocant, in arbore Sephiroth indicandas. vti apparet. Nunc per י & ה, vti sequitur. יה. Sæpè quoque per vnicã tantummodo literam י aut ה, quibus singulis scribendi rationibus maxima quæuis mysteria insinuabant. quemadmodum in Hieroglyphico opere fusè declarabimus. Quamuis apud Græcos nomen Dei his tribus literis ΙΑΩ scriptũ quoq; reperiam. vel vt in circulo sequenti Nam Diodorus,

Nomè Dei Tetragrã-maton variè referebatur.

Si-

Siculus, qui primus, ſi Plinio credendum eſt, apud Græcos nugari deſijt, ſpectatorque rerum plurimarum fuit, inter cætera, Moſen hoc nomine vocatũ his verbis prodit. Apud Iudæos Moſes ab Iao, quem illi Deum inuocant, acceptas leges dare præſeferebat &c. Quo loco nomine Iao ſacroſanctum Dei Tetragrammaton יהוה à Diodoro deſignatum eſſe, certum eſt. Græcos enim iſtud Dei nomen ſic ſcripſiſſe, tùm ex Macrobio, tùm ex Clemente Alexandrino clariſſimè patet; Macrobius enim cum Deorum omniũ nomina ad vnum Deum referre vellet, hunc Orphei verſiculum recitat.

Plinius l. 7. c. 56. & c. 12. l. 5.
Diodorus l. 3.
Moſes Iao dictus.
Macrobius Saturn. l. 1. c. 18.

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἅδης, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος. *Orpheus.*

Id eſt. Iuppiter eſt vnus, Pluto vnus, Bacchus eſt vnus, vnus Sol.

Vel vt Caninius vno verſu tradit

Bacchus, Sol, Orcus, & Iuppiter vnus & idẽ. *Caninius.*

Huius, inquit, Macrobius verſus authoritas fundatur Oraculo Apollinis Clarij, in quo aliud quoquè nomen Soli adijcitur, qui in eiuſdem ſacris verſibus inter cætera vocatur Ιαω. Nam conſultus Apollo Clarius, quis Deorum habendus ſit, qui vocatur Ιαω, ita effatus eſt.

Oraculum Apollinis Clarij.

Ὄργια μὲν δεδαῶτας ἐχρῆν νηπευθέα κεύθειν.
Ἐν δ' ἀπάτῃ παύρη σύνεσις καὶ νοῦς ἀλαπαδνός.
Φράζεο τὸν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν Ιαω.

Quorum verſuũ ſentẽtia ſic à Caninio appẽditur.

Orgia qui norunt, arcana recondere par eſt. Oraculum

Fra-

Fraudē mētis inops agitat, quē inscitia versat
Diuorum summum cunctorum en accipe Ιαω.

Clem. Alex: l. 3 Strom:

Clemens Alexandrinus, *quatuor literarum,* inquit, *nomen mysticum est, quo illi circundabantur, qui soli adytum ingrediebantur. Dicitur autem* Ιαου, *quod exponitur Existens* (ὁ ὤν). Verùm de hoc nomine Ιαω eiusque mysterijs, in hieroglyphicis fusius tractabimus, cum de Basilidis, Valentini, Marci, aliorumque Gnosticorum, qui primi hoc nomen Ιαω ad superstitiones innumeras traduxerūt, dicemus. quare hisce per transennam dictis, ad nostra monogrāmata reuertamur.

Ιαου quasi ὁ ὤν.

McKubalim aliàs Kabalistæ.

Secuti sunt hosce Hæbræorum Mekubalim, omnes propè Oriētales populi. Nā præter Chaldæos, qui nomen suū diuinum plerumq; sic referunt ,, , aut sic etiā ,,, , vti in antiquis manuscriptis apparet. Græci quoque hosce secuti Christi Seruatoris nostri nomen, mystico hoc monogrammate diuinitùs accepto formare sunt soliti. ☧. vel α☧ω. cuiusmodi μονόγραμμα adeò in primitiua Ecclesia post Constantinum Magnum vsitatum fuit, vt nullum Christianorum epitaphium eo carere videatur. Quemadmodum hìc Romæ in Callisti, Priscillæ, Lucillæ, Calepodij Cæmiterijs subterraneis non semel cum summa animi voluptate videre licuit. Et egregium illud Romæ subterraneæ opus recens edi-

Chaldæi.

Græci.

Roma subterranea Iacobi Bosij.

editum luculenter demonſtrat. Hanc itaque arcanā nominis Dei & Chriſti ſcribendi rationem ad Latinam quoque Eccleſiam traductam, monſtrant ſequentia monogrammata Chriſti Latini.

IHS · XC · quibus monogrammatum dictorū apud Coptitas ſcribendi ratio, adeò affinis eſt; vt, an Latini à Coptitis, an hi ab illis eam deſumpſerint diſpici vix poſſit. Simili enim characterum genere dicta nomina effigiant. Coptitæ.

IHC · XC · Ieſus Chriſtus. Armeni quoque nomen Dei, ac ſumma quæuis myſteria fidei, teſte Ambroſio Theſeo, literis conſignant. Nam per primam Alphabeti literam ա quam *Aip* vocant, coniunctam vltimæ dicti Alphabeti, videlicet trigeſimę nonæ o, quā Aipun dicunt, idē denotant, quod Hebræorum ſapientes per 3 Iodim circulo inſcripta, ſeu quod Græci per primam & vltimam Alphabeti ſui literam Α & Ω, videlicet illum, qui ſe Α & Ω, ա & o *Aip* & *Aipun*, principium ſcilicet & finem eſſe dicebat. Nam in ա Aip. prima Alphabeti Armeniaci litera, quæ tribus lineolis ad baſim literæ perpendiculariter erectis effigiata eſt, tria in vno cōueniunt, Pater videlicet, & Filius, & Spiritus Sanctus; tres vnum ſunt. Et o *Aipun* trigeſima nona litera Alphabetum claudens, nec ad

Armenorum myſteria in literis.

Myſteriū Trinitatis.

qua-

quadragenarium numerum transire permittens, orbis est in se reuolutus, atque reflexus principio & fine carens, Trinitatis vnionem inscrutabilem designat. Testatur hoc monográma Armenicũ, quod in libro, seu charta quadã côuoluta Armenicè scripta Bibliothecæ Vaticanæ, orationũ principijs præfixũ videtur; vt sequitur;

Liber seu Charta Côuoluta Armenice scripta in Vaticano.

 ac proindè hoc nomen per huiusmodi characteres repræsentatum idem est, quod Հէլի Հուպէլ որ Թարգմանի մեծէ ած. Heli hubel vr tarcmani mietie astuuati, hoc est, *Heli Hubel quod exponitur magnus Deus*. Alia prætereà plurima in voce Adam, quam per primam hanc literam referunt, recõdita Sacramenta ostendũt. Sed quia illa digna sunt scitu, ea hìc subiungã. Dicunt Armeni literã ա *Aip* propagationis humani generis per Adamum primũ, & redemptionis deperditi, per Christum Adamum secundũ factæ, symbolum esse. Hinc eã vocant mysticè ադամ Adam. hoc est հող *huug terram* aut կուրդ երկիր *curt ergir* terra virgo; vel հող մարմնա ցեալ *huug marmnatial*, terra incarnata; aut կարմիր հող. *carmir huug* terra rubens: vel quẽ admodum alii queq; explicant, teste Ambros: Thes: qui ex terra tota sua. de quo illud quoque D. Pauli intelligunt Armeni որպէս առաջնովն ամենեքեան մեռանին նոյնպէս քն իւ ամենեքեան կեն

Quid Armenicè Heli Hubel.

Adam.

Adam significat Terram. Terram Virginem Terram incarnatã. Terram rubentem. Eum qui ex terra tota sua.

կենդանասցէն vrbes Adamauen amenechian merran nun bes Chriſtus eui amenechian ghien tanatian *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes viuificabuntur*. Sed hæc ideo fuſius tradidi, vt oſtenderem, quanto Oriētales populi huiuſmodi myſterioſos Characteres honore proſecuti ſint. Arabes quoq; ad ſuperſtitionem vſque huiuſmodi myſticis monogrammatis fingendis deditos, ſatis ſuperque in Hieroglyphicis noſtris apparebit; Tempus me chartaque deficeret, ſi omnia de myſticis Oriētalium nominibus recenſere vellem, quare ijs omiſſis ad Coptitas redeamus. Arabes ſuperſtitioſi in nominibus Dei.

Non abſimilem itaque rationem Coptitæ in myſterioſo nomine Φϯ Hebræos imitati, obſeruaſſe videntur. Conſtat id duobus elementis Φ & ϯ (quamuis in Coptitarum libris id monogramma contractum etiam reperiam, vti in characteribus paulò poſt ponendis apparebit.) Per Φ, eadem quæ aut Hebræi per characterem ,,, ,vel Armeni per literam ш, naturam nempè Diuinam 3 perſonis ſubſiſtentem, idque per tres lineas quibus litera cōſtat, ſignificatam; aut etiam Perſonam Chriſti duabus naturis ſubſiſtentem, non incongruè per circulares ſimul, & rectas lineas, quibus character componitur, quarum illæ Diuinam, æternam, immortalem, incorruptibilem; hæc verò humanam & ex ſe- Figura Φϯ quid myſticè ſignificet.

naturam fragilem & mortalem refert, designasse videtur. Per ┽ verò, quæ in Coptico Alphabeto vltima est, & Thau viuificum illud signum salutis humanę affectat, scilicet Seruatorē nostrū, qui corpus ex elementorum commistione coagmentatum, (quæ elemēta aptè per quatuor Crucis ✠ ramos designantur), assumens, voluntarium Crucis supplicium subijt, vt quadripartito mundo salutē perditā restitueret, eos indigitasse verisimile est. Verùm si hæc forsan alicui minus placeant; audiat quid mihi ex insperato in mentē venerit. Tradunt AEgyptij, teste Eusebio, Supremum illud AEgyptiorū Numen, quod Emeph vel Hemeph vocant, (alij corruptè Cneph, vel Emeth) ouum ex ore producere, è quo Deus, quē Phtha nuncupant, nascitur. Græci Vulcanum, Taautū Phœnices appellant; *De quo Suidas his verbis.* Φθᾶς ὁ Ἡφαίστιος παρὰ Μεμφίταις, καὶ παροιμία ὁ Φθᾶς σοι λελάληκε. *Phthas Vulcanus dicitur à Memphitis, & proverbium est, Vulcanus siue Phthas tibi locutus est.* Mundum itaque per ouū intelligētes cùm pingere vellent, in circulo Serpentem seu Aspidem ἱερακόμορφον, quemque ob igneam quandam viuacitatem Deum existimabant, vocatum Ἀγαθοδαίμονα, ea ratione adaptabāt; vt Θ Theta græcæ literæ simillimum constitueret characterē. Atque hac figura eum quem vniuersum regere, atque conseruare cre-

Tāu signū

Euseb: de preparat: Euangel: l.3.c.2 & 3

Heme pht ouum ex ore producit è quo Deus Phta.

credebant, descriptum adorabant, & sanctè venerabantur. Hoc item nomen Dei aiebant peragrare vniuersum Orbem; de quo ita Iamblichus. *Hanc sanè,* inquit *viam deificam & anagogicã ad diuina Mercurij docuit, & disseruit, explanauit, & eandem interpretatus est Bitys Propheta Ammoni Regi; quam inuenit in adytis descriptã literis Hieroglyphicis, in vrbe AEgyptia, quam Soin appellant. Idem Propheta Dei nomen tradidit, nomen inquam Dei perambulans vniuersum mundum.* Hæc Iamblichus. Constat autem totus character duobus, circulo, & serpente, qui alis extensis capiteque accipitrino sursum sublato, cauda deorsum vergente, formam Crucis exactè referebat, vti in hac figura apparet. Oculos huius eo, artificio teste Eusebio, adornabant AEgyptij, vt & claudi & aperiri possent. Hunc itaque simul atque oculis apertis proferebant; vniuersa AEgyptus lętitia, atq; hilaritate perfundebatur; perinde ac si Deorũ oculi eos aspicerent, opemque præsentem omnibus pollicerentur; in luce igitur & in propatulo omnes esse, risui & iocis atque cõuiuijs dare operam; Quo si clausis eum oculis extulissent, ibi tum omnia mærore luctuque confundi, auersos & iratos esse Deos existimari, se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deploratione pro se quemque niti,

Nomen perambulans vniuersum Orbem.

Iamblichus segm. 8. c. 5.

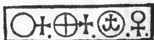
Bytis Propheta AEgyptius.

Nomẽ Dei perambulãs mudum.

Eusebius de prepar. Euangel.

Artificiosa fabrica Taauti Agathodæmonis.

vt Deorum indignationem quacunque possent ratione mitigarent. Hunc characterem capiti seu fronti Serapidis inserebant. Hunc Osiris & Isis in manibus portabant; quæ omnia in Hieroglyphicis nostris ex uarijs authoribus stabiliemus; antiqui autē AEgyptij varijs modis hoc monogrāma Hieroglyphicum conficiebant, vti in præsentibus apparet. Quibus quidem characteribus in Hieroglyphicis obeliscis, & Bembina Tabula nil frequentius; vti ea perlustranti luculenter patebit. Hos itaque characteres mysticos, cum primi Christiani AEgyptij studiosiùs considerarent, & aliquam ad characteres suos, queis nomen Altissimi referre solebant, videlicet Φ⌐ꝭ, Phtha, vel Empth, quod iam veluti mysticum traditione perceperant, affinitatem deprehenderent; verisimile est eos, cum eadem signa toties, non in obeliscis tantùm, aut pyramidibus; Sed etiam in manibus Idolorum, in templorum valuis, alijsque celebrioribus locis incisa viderent, & magnum quiddam ab AEgyptijs significari intelligerent, veluti symbolum quoddam à fidei suę mysterijs nequaquam alienum, in sacrum vsum, tanto libētiùs, quanto Crucis figura, quam huiusmodi monogrammata exprimebāt, maiora mysteria indigitare videbantur, conuertisse. Sed ne quis forsan sola me coniectura

Characteres Phtha seu Taaut variè afformabantur ab AEgyptijs.

Bembina tabula.

du-

ductum id dicere existimet, audiat Ruffinum, cuius narrationem optimè quadrare meæ assertioni, verba sequentia satis demonstrant. *Signum, dominicæ Crucis inter illas, quas dicunt* Ἱερατικὰς *seu Sacerdotales literas habere Aegyptij dicuntur. veluti vnum ex ijs, quæ apud illos sunt, literarum elementis. Cuius literæ seu vocabuli hanc asserunt esse interpretationem, vita ventura.* Subscribit huic Sozomenus. his verbis. Φασὶ δὲ, τοῦ ναοῦ χαρακτῆρας σταυροῦ σημείῳ ἐμφερεῖς ἐγκεχαραγμένους τοῖς λίθοις ἀναφανῆναι, παρ' ἐπιστημόνων δὲ τὰ τοιάδε ἑρμηνευθεῖσαν σημαίνειν ταύτην τὴν γραφὴν ζωὴν ἐπερχομένην. *Aiunt,* inquit, *templo illo Serapidis diruto disiectoque, quasdam ex ijs, quas hieroglyphicas vocant notas, similes signo Crucis inscriptas lapidibus apparuisse. Ab ijs autem qui docti hæc talia, explicatam eam notam, significare Vitam venturam.* in Suida quoque hæc historiola breuiter. Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου βασιλέως καθαιρουμένων τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν, εὑρέθησαν ἐν τῷ Σεράπιδος νεῷ ἱερογλυφικὰ γράμματα σταυροῦ ἔχοντα τύπους. ἅπερ θεασάμενοι οἱ ἐξ ἑλλήνων χριστιανίσαντες, ἔφασαν, σημαίνειν τὸν σταυρὸν παρὰ τοῖς ἱερογλυφικὰ γινώσκουσι γράμματα, τὴν ζωὴν ἐπερχομένην. *Tempore Theodosij Imperatoris, cum templa Ethnicorum euerterentur, inuentæ sunt in templo Serapidis hieroglyphicæ literæ Crucis figuram habentes; quas videntes ij Gentilium, qui Christo iam addicti erãt, aiebant, significare Crucem apud peritos hieroglyphicarum notarum, vitam venturam.* Socrates demum

Ruffinus Eccles. hist. l. 2. c. 29.

Sozomenus l. 7. Eccles. hist. c. 15.

Suidas in Theod.

Socrates l.9. hist. tripar.

mum in historia sua tripartita, hisce iam dictis astipulatur. *Cum, inquit, Serapidis templum spoliaretur, & in sacris, vti vocant, literis Crucis figuræ fuissent inuentæ, ea res in disputationem venit; Christiani enim, quibus notarum periti astipulabantur, Crucem Christo adiudicabant. Ethnici verò quippiã cõmune Christo cũ Serapide esse impiè contendebant; tutatus est Deus causam suã. Nam plurimi eorum, quos Diabolus deceperat, Christo nomẽ dederunt, & trophæum passionis, Crux triumphalis notata frontibus refulsit inde.* Astruunt hanc historiam picturæ, in quibus passim hodiè videas D. Antonij vetustissimi Archimandritæ penulæ & manui assui, aut imponi hanc Crucem. An quia AEgyptius ille vir, quibus iam notum, & inter Sacra hoc signum? Certè obeliscis qui inde Romam vecti sunt, insculptũ sæpissimè videmus. Atque ex hactenus dictis patet origo nominis Coptici Φ┬. Norunt enim Copritæ benè, figuram, quam Φ refert, diuinitatis atque æternitatis symbolum esse; Legerant præterea in Sacris literis de virtute Salutiferi signi Thau, dolentium frontibus impressi; sciebant illud signum finem legis esse, & omnis iustitiæ complementum; admirabantur præterea admirabilem Dei O. M. prouidentiam, volentis illud in densissimis etiam infidelitatis tenebris, ceu vnicum, ac fulgentissimum salutis symbolum, characte-

Cur Antonius Baculum Thau insignitum gestet.

rem-

remque non Idololatris tantùm, sed & ipsis Dæmonibus venerandum proponere: Atque ex his omnibus diligenter inter se collatis, id iam ausim, quod suprà verebar, inferre. Ⲫⲧ nimirum Coptum idem significare, quod Phtha nomen diuinum, antiquis AEgyptijs receptum: quod præter composita nomina ex hoc Ⲡⲉⲙⲧⲉⲛⲫⲧ Pemtenptha, Ⲥⲁⲫⲧ Saptha, de quibus suprà c. 5. dictum est, egregiè quoque docet Iamblichus cit: loco. Namsicut, Emepht supremum apud AEgyptios Numen, intelligentiam omnia in sese conuertentem significat, ita Phtha, quem Emepht ex ouo produxisse suprà diximus, eum significat, cum veritate & absque falso omnia artificiosè conficientem, hoc est, qui executorem agit rerum ab Emepht in ouo mũdano dispositarum; quod verum esse, vel ex ipso nominis etymo patet. Numen enim Phtha sic dictum à persuadendo, seu inflectendo oratione, (à quo & Græcorum πειθὼ promanasse arbitror) indicat eum omnia verbo & virtute ad se trahere, immutare omnia, omnia flectere, conseruare omnia; Quod Deum AEgyptiorũ Phtha, Phœnicum Taautum, Alexandrinorum Thoth, vel Ⲑⲱⲟⲩⲧ, Græcorum Vulcanum, vel Mercuriũ aut πειθὼ seu Suadã prestare notiùs, quàm dici debeat; præter arbitrium enim in mundum

Emepht quid significet.

Phtha vnde deriuetur.

vniuerſum, ⲫϯ reſponſa quoque conſulentibus dabat, (vnde & prouerbium ſuprà indicatum Φθαὶς σοι λελάληκε. Phthas tibi locutus eſt; promanaſſe probabile eſt). Ac proinde non incongruè vti ſuprà diximus, hunc Taautum, Thoth, ſeu Mercurium Ἀγαθοδαίμονα, per circulum exprimebant, Serpente Ιεραχομόρφῳ, quem in modum Crucis alatum efformabant, ei impoſito. Aptè enim hoc Hieroglyphico eius in hoc mundo dominium exprimebant, & forſan hũc Crucis characterem AEgyptij primùm à Moſe exaltante Serpentem in deſerto, aut ex baculo eius ſeu virga mirifica in qua Tetragrammaton Dei nomen forma Crucis inciſum fuiſſe traditur, vt in margine apparet, didicerunt.

Nomen Dei forma Crucis inſcriptum virga Moyſis.

י
ו ✱ ה
ה

Porrò ⲫϯ Copticarum, ſicut nec charactere à charactere Taauti multùm diſcrepat, ita nec ſignificatione. Significant enim Coptitæ per hoc ipſum Dei naturam & eſſentiam, non ſecus ac AEgyptij per characterem ſuum Tauticum, ac Hebræi per nomen illud שם המפרש, τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἄῤῥητον καὶ ἀνεκφώνητον denotare ſolent: veluti in ſequẽtibus exemplis patet, in quibus vſurpant appropriatum Dei nomen ⲫϯ. vt Ⲡⲟⲥ ⲫϯ *Dominus Deus* ϯⲧⲁⲣⲕⲉⲙⲙⲟⲕ ⲫϯ *adiuro te Deus.* ⲁⲛⲟⲕ ⲫϯ *ego Deus.* Ⲡⲉϫⲉ ⲫϯ *dixit Deus.* ⲁⲗⲗⲁ ⲉⲧⲁⲧⲉⲙⲁⲥⲟⲩⲧⲉⲃⲟⲗ-

ⲫϯ Appropriatum Dei nomẽ

ex

ϨⲓⲛⲪϯ *Sed ex Deo nati sũnt.* Quibus apud Hebręos respõdẽt. ויאמר יהוה *dixit Dominus.* אני יהוה *ego Dominus.* & sic de cęteris. Iehoua autẽ appropriatũ Deo nomẽ, nulli nõ notũ est. Notandũ præterea omnia Dei nomnia cõtracta apud Copritas lineola quadã trãsuersa superposita signari. veluti

Ⲡⲟ̄ⲥ *Dominus.* Ⲓⲏ̄ⲥ *Iesus.* Ⲭ̄ⲥ *Christus.* Ⲑ̄ⲥ *Deus.* aliaq; similia; Ⲫϯ verò nullibi hac lineola notatũ reperiri, volenti Copticos libros patebit. Quod cum primùm aduertissem, ab eorũ qui id nomẽ cõtractum dicunt, discessi sentẽtia. Iterùm hoc nomẽ Phtha nullã recipit mutationẽ, nec affixũ vllum; Sed loco eius Coptitæ vtũtur nomine Ⲡⲓⲛⲟⲩϯ; veluti Ⲡⲁⲛⲟⲩϯ *Deus meus* Ⲡⲉⲕⲛⲟⲩϯ *Deus tuus.* Ⲡⲉϥⲛⲟⲩϯ *Deus eius*; non secus ac Hebræi, qui loco יהוה vtuntur אדוני *Adonai* אלהים *Elohim.* Non minus igitur inuariabile est, quàm Τετραγράμματον Dei nomẽ. Sicut igitur magnũ illud Dei nomẽ mysticis rationibus constat, sic & hoc Coptum. Iterum sicut nomẽ Dei יהוה iuxta Rabbenu Hakadosch, Deũ generãtẽ significat, sic & hec nõ apud Coptitas tãtùm; sed apud AEgyptios Antiquos quoq; Emepht, seu cũ aspiratione Hemepht, seu ϨⲉⲙⲪϯ quod nos ex Copto interpretamur (in Phtha), quasi diceres, Deũ omnia peragẽtẽ in Phtha filio, quẽ produxit; vel, vt cũ Iamblicho loquar, Emepht nimirum

Nomen Ⲫϯ non recipit mutationem, nec affixũ

Significat Deum generãtẽ

Quid Emepht Copta lingua.

producẽtẽ ex ouo Phtha, hoc eſt, intelligentiã ad exẽplar ſuũ ΙΧθυν generantẽ ſapiẽtiã, omnia cũ veritate artificiosè diſponentẽ, nempè Taautũ illum ſupradictũ; quem proindè appoſitè per hos characteres ſeu μονογράμματα repræſentabant: per circulum ⊕ ♀ Φ primũ mundi genitorẽ, æternumq; conſeruatorẽ; diuinitatemq; eius vbiq; diffuſam. per ⫟ verò ſapientiã mundũ gubernantem intelligẽtes; quæ ſanè multùm affinitatis ad ſacroſancta fidei noſtræ myſteria habere, quis non videt? Veriſimile igitur eſt, primos Chriſtianos AEgyptios, vti ex allegatis ſuprà Chronologorũ teſtimonijs patet, Cum ex AEgyptijs Gentilibus de nominis huius myſterijs ſæpenumero differentes audiſſent, veluti ſpeculum myſticum & ſymbolum fidei, vitæque futuræ propoſitum, vnanimi conſenſu, in Eccleſiam ſuam recepiſſe. Atque hæc ſunt quæ de hoc nomine Dei Φ⫟ dicenda putaui, præiudicio nò obfuturus, ſi meliora quis in medium protulerit. Miſit non ita pridem ad me ſcripto, ſuam de hoc nomine opinionem Illuſtriſſimus D. Petrus à Valle Coptitarum olim in AEgypto Auditor, in qua multa præclara de hoc nomine obſeruat, quam proindè libenter hìc apponerem; ſed ne Prodromum iam propè fatigatum, nimis onerarem, eam Oedipo reſeruare volui.

CAPVT VII.

De affinitate Linguæ Coptæ, ſiue AEgyptiacę ad Græcam, eiuſque corruptione ſucceſſu temporis facta.

PRopinquitas, quam Copta ſeu antiqua AEgyptia ad linguã Gręcam obtinet, ea eſt; vt, num hęc ab illa, an ab hac illa profluxerit, diſpici vix poſſit. Vndè non malè eam antiquiſſimam Græcam dicere poſſemus. Veriſimile enim eſt, AEgyptiam vnà cũ literis à Cadmo & Phœnice poſt Deucalionis diluuium, ſi Plinio & Euſebio credimus, in Græciam primùm tranſportatam, ibidem filiam, nempè linguam Græcã peperiſſe; Imò Græcos quoque ab AEgyptijs per literas numerandi rationem accepiſſe, ſatis oſtendit litera Copta ⲋ, quę ſicut ſextum in ordine literarum obtinet, ita ſenarij quoq; index eſt. Quam & Græci in hunc diem pro figura ϛ ſenarij vſurpant, aliumque extra numeros vſum non habet. Quod ſignum luculentum eſt linguam AEgyptiam in Græcia nouam Coloniam inſtituiſſe; quæ poſteà ſenſim exculta, breui ingentia incrementa ſe-

Figura numeri Senarij apud Græcos ϛ. apud Coptitas ſextum inter literas locum occupat.

fecerit;adeò, vt ipſe Rex Pſammeticus, teſte Herodoto,è Græcia linguæ peritiores,qui ſubiectos populos puritatem linguæ eius docerent, in AEgyptum accerſiuerit. (erat autem tunc, quantum quidem coniectura aſſequi poſſum, ea inter AEgyptiorum vernaculam, & Græcam diſtinctio, quæ modò inter Italicam, Hiſpanicam aut etiam Gallicam & Latinam;adeò vt nec Græcis AEgyptiam, nec AEgyptijs Græcam linguam addiſcere eſſet difficile. Quod & Sixtus Senenſis inſinuare videtur; qui ait Triſmegiſti libros pleroſque videri ſtylo Græco conſcriptos.Quicquid ſit, certè linguã Græcam apud AEgyptios in vſu fuiſſe, teſtantur complurium Philoſophorum in AEgyptum ſuſceptæ expeditiones; continuumq; literarum vtrinque cõmercium. Quod factum non eſſet niſi communi aliqua lingua,ſicuti Europęi Latina, vſi eſſent. Confirmant id quoque variæ paſſim Cipporum, & Columnarum Græca lingua ab antiquis Regibus factę inſcriptiones; quas vide apud Diodorũ Siculũ.Democritus Abderita Philoſophus in libro cui titulus eſt, *φυσικὰ καὶ μυστικὰ*, & Syneſius, qui in illum ad Dioſcorum magni Serapidis Alexãdrini Dei Sacerdotẽ Scholia cõpoſuit,& is Græcas quoque profert inſcriptiones. Nã in AEgyptũ profectus, apud magnum Hoſtenẽ in tẽplo Memphis, vnà cũ Sacerdotis filijs miniſtri officio fungebatur;

Lingua Græca ſe habebat ad AEgyptiã vti ad Italicam Latina

Sixtus Senenſis l.2. fol 76. lin. 40.

Diodorus Siculus l.1.c.2. fol.14. ed: Baſil.

Democritus Abderita apud Syneſium.

&

& dum in templo cibũ ſumeret, repẽtè ſpõte ſua, lapidea apparuit in cinereo puluere ſciſſa columna, ex qua πιξώας βίβλυς id eſt libros lapideos extrahentes inuenerunt in eis, aliud prorſus nihil, quàm tria hæc Græca lingua conſcripta.

Ἡ φύσις τῇ φύσει τέρπεται *Natura natura delectatur.*
Ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ *Natura naturam vincit.*
Ἡ φύσις τὴν φύσιν κρατεῖ *Natura naturæ dominatur*

Inſcriptio Græca

Altera inſcriptio huic ſimilis, nõ procul à Memphi ſaxo inciſa verbis quidẽ Græcis; ſed myſticoquodã characterum genere tectis (teſte Barachia-Abenephi) extare fertur; quorũ verborum ſenſus non diſſentit ab ijs, quæ in Smaragdina Hermetis Triſmegiſti tabula proponuntur. Inſcriptio eſt.

ΟΥΡΑΝΟ ΑΝΩ ΟΥ ΡΑΝΟ ΚΑΤΩ.
ΑΣΤΡΑ ΑΝΩ ΑΣΤΡΑ ΚΑΤΩ.
ΠΑΝ Ο ΑΝΩ ΠΑΝ ΤΟΥΤΟ ΚΑΤΩ.
ΤΑΥΤΑ ΛΑΒΕ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΕ.

Hoc eſt *Cœlũ ſurſum, Cœlũ deorſum, Aſtra ſurſum, Aſtra deorſũ, omne quod ſurſũ, omne id deorſũ, Hęc cape & proſperare.* Pręterea & hieroglyphicis ſchematiſmis, Græcas ſubinde inſcriptiones ſupponi, luculẽter teſtatur figura 38 Theſauri Hieroglyphicorum Heruartij, vbi ſub Anubide crocodilo inſiſtente, ſtipantibus eum à lateribus, Ammone, & Serapide, cum alijs Hieroglyphicis notis, hæc verba Græca, Copto tamen chara-

Hieroglyphicis miſcebantur nomina Græca.

ctere inſcripta videntur.

ⲤⲨⲚⲐⲢⲞⲚⲞⲒⲤ ⲦⲞⲒⲤ ⲈⲚ
ⲀⲒⲄⲨⲠⲦⲰⲒ ⲐⲈⲞⲒⲤ ⲒⲤⲒⲀⲤ
ⲀⲢⲬⲒⲈⲢⲈⲨⲤ ⲀⲚⲈⲐ.

Affeclis Dijs in AEgypto Iſias Archiſacerdos poſuit

Fuiſſe autem hanc inſcriptionẽ ab AEgyptio factã,nõ à Græco;duo probant. primum,ipſa in AEgypto facta,vt ex verbis patet,inſcriptio; alterum,ipſa Symbolorum ratio,quę purè Hieroglyphica eſt, & à nemine niſi in adytis AEgyptiorũ educato perfici potuit,vt in Oedipo noſtro apparebit,vbi ſingula huius ſchematis explicabuntur, cuius quoq;mẽtio fiet 9 cap.huius.Ex quibus patet, Græcã linguã AEgyptijs non familiarem tãtùm;ſed & AEgyptiacę quàm ſimillimam fuiſſe, nominibus AEgyptiacis (quotquot à Veteribus Authoribus poſteritati conſignata adhuc ſuperſunt) quæ omnia neſcio quid Græcum ſapiunt, id abundè oſtendentibus. Quid enim aliud Oſiris,niſi ὅσιος ἱερὸς Sacroſanctus? Quid aliud Iſis niſi prudens naturæ progreſſus ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι, hoc eſt ab eundo deducto nomine? Horus quoque certè ἀπὸ τῶν ὡρῶν vel ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι deriuatum nomen, nil aliud ſignificat,niſi τὸν ἥλιον παντεπόπτην & curſu quem in Zodiaco perficit, annum in quatuor partes, quas ὥρας, teſte Macrobio, dicebant, diſpertientem. Sic Typhon ἀπὸ τοῦ σμᾶν hoc eſt à dif-

Oſiris vnde riuetur.

Iſis vnde

Horus

Typhon

diſſipando Smy & ἀπὸ τύφειν ab incendendo ſeu vrendo Typhon & βέβων appellatus eſt. Sera- Serapis
pis etiam, ſiue ἀπὸ τοῦ σώρου καὶ Ἄπιδος à ciſta videlicet, in qua à Titanibus Apis coniectus eſt; ſiue ἀπὸ τοῦ σαίρειν, hoc eſt à gaudio & hilaritate, vti Plutarcho placet, denominatus; à Græco certè nomen vel inuenit, vel Græco id impertijt; Sic Βὰλ quod myrrham ſignificat, Biblos nomen Vrbis, quorum illud ἀπὸ τοῦ βάλλειν deductum, Bal diſcuſ-
Plutarchus diſcuſſionem dementiæ vocat; hoc à ſio demen-
multitudine papyrorum, ſeu arundinum aut iun- tiæ.
corum ibi naſcentium Biblos nuncupant Stra- Biblos
bo & Herodotus. Iſin quoque Μοῦθ hoc eſt matrem ἀπὸ τοῦ μητῆρος vocabulo Germanico Mutter Iſis μοῦθ
non multùm diſſimili, appellant. Hanc alio dicitur
quoque nomine vocāt Ἀθυρι & Μεθύερ; quorum illud mundanam domum, ἄθυρον hoc eſt apertā, & quaſi ſine portis: hoc omne ex multitudine & cauſa compoſitum ſignificat. Sed his omnibus fuſiùs tractantem l. de Oſiride & Iſide, Plutarchum conſule. Quis ignorat Mercurium illum Termaximum, ob eximiam qua pollebat ſapiē- Menſis
tiam, AEgyptiacè Thoth, vel vt alij Θωυθ, Thoth Mercurio
menſe quoque Θωογθ nomini eius honoriq; dicatus.
conſecrato, Deum appellatum? quod verbum non longè abeſt à Græco Θεὸς, ſi finale Θ in Σ mutaueris. Nō deſunt hoc loco, qui Deorum ſeu

Ido-

Idolornm Syrorum nomina Aſima, Thartac, Seſach, Neſroch,& ſexcenta alia huiuſmodi mõſtra quorũ mentionem Sacra facit hiſtoria, inter AEgyptiaca quoque numerant. Sed nos eorum opinionem in ſyntagmate 3 Oedipi noſtri AEptiaci amplè exploſimus. Nec enim VG. Aſima, AEgyptiacum, aut Græcum eſt, vti ipſi pertinaciter volunt, ſed Samaritanum vocabulum eſt, quo Deum, ſub Hircina forma efformatum paſſim indigitabãt; vt benè R. Nathan in Baal aruch oſtendit, vbi hunc Deum, per contemptum non aliter vocari ſolitum aſſerit, quàm תיש בלי צמר hircum abſque lana (ſeu pilis) hinc Hebræos quoque Cuthæis ſeu Samaritanis exprobraſſe legimus, quod Geneſim ſuam ab hirco ridiculè ſanè, hiſce verbis, inciperent.

ࠁࠓࠀࠔࠉࠕ : ࠁࠓࠀ : ࠀࠔࠉࠌࠀ

Hoc eſt, *in principio creauit Aſima, id eſt Hircus*; quod & Abenezra in proœmio in Eſteris librũ aduertit; vbi diſquirens cur in toto libro illo Dei nominis nulla fieret mentio; tandem cauſam illius reddit hiſce verbis

והנכון בעיני שזאת המגילה חברה מרדכי וזה הטעם וישלח ספרים וכולם
מסכים ספר אחד שהוא המגילה כטעם פתשגן והעתיקה הפרסיים ונכתבה בדבר'
הימים והם היו עובדי עבודה זרה והיו כותבין תחת השם הנכבד והנורא שם
תועבותם כאשר עשו הכותים שכתבו תחת בראשית ברא אלהים ברא אשימא
והנה כבוד השם שלא יזכרנו מרדכי במגילה

Re-

Certum autem nobis visum est, hoc volumen Mardochæum composuisse, eo consilio, vt omnes libri sacri ex vno hoc volumine transcripti iuxta exemplar translationis Persarum mitterentur, & hoc describeretur in libris dierum Regum priorum. Cum autem seruituti alienæ seruirent, (id est Idolorum cultui essent addicti) scripserunt pro nomine glorioso & terribili, nomen abominationum suarum, quemadmodum fecerunt Cuthijm (Samaritani) qui scripserunt pro, (In principio creauit Deus) creauit Asima, & ecce ad gloriã Dei est, quod eius Mardocheus non meminerit. Verùm hãc calumniã ex odio quo Samaritanos persequebantur, ab Hebręis, ipsis Cuthæis falsò affictam, apertè docet Pẽtateuchus Samaritanus Vaticanus, in quo nulla omninò huius Asimę fit mẽtio, sed verba Samaritana vndequaq; Hebręæ lectioni respõdere videntur. quod & Ioannes Morinus quoq; in exercitationibus suis in Pẽtateuchũ Samaritanũ obseruauit, vt fides cõstet, Hebræo—Samaritanas lectiones, hìc adduxi, in quarum nulla Asimæ mentio fit.

[illegible]

Bresit bara Elohim & schamaim veeth haaretz.

[illegible]

Bekameadah talmez Elehah ith schòmih vaith araah. Sed hæc παρέργως.

Porrò cum nihil in reru m natura ſtabile, nil firmum, ſed omnia fluxa reperiantur & fallacia; mirum ſanè non eſt; ſi ſicut in omnibus alijs linguis, ſic & in Copta ſucceſſu temporum maximæ mutationes cõtigerint. Nihil enim mutationi magis obnoxium eſſe, quàm linguas, tùm alij, tùm præclarè admodũ in hiſtoria Latinitatis ſacræ oſtẽdit pereruditus P. Melchior Inchoferus, quin & omnia Occidẽtis Regna id abundè demõſtrant. Quis enim hodiè nouerit antiquam Hetruſcorum linguam? Quis Saxonum wandalorum, cæterarumque Gentium antiqua ab hodiernis facilè diſcernat idiomata? Certè quantùm Hetruſca & Latina lingua hodierna receſſerit ab antiqua, inſcriptiones monſtrant, tùm tabulæ Eugubinæ, antiquis Hetruſcorum literis & lingua ſcriptæ, magis ad Hebraicam dicendi rationẽ, quàm Latinã accedentes; tùm roſtratæ columnę nulli hucuſq, plenè exploratæ. Quantæ etiam linguarũ corruptelę è finitimo diuerſarũ Gentiũ cõuentu exoriãtur, nos docẽt Itali, Galli, Dalmatæ, Iſtri, Slauo nes finitimi Germaniæ, quarũ dialectus adeò ex harũ nationũ idiotiſmis cõfuſa eſt, vt pleriq; lingua promiſcua loquẽtes, nihil loqui videantur. Pœnorum quoque antiqua lingua tantùm ab Hebraica & Syra cum quibus eadem erat, teſt e Hieronymo, degenerauit; vt vix dignoſci poſſit. Quemadmodum è

Plau-

Plautino illo versu ab Hannone Pœno prolato apparet. *Ny Ethaloim valon vth si coratsissima consith*. In quo si ineptas iuncturas, atque imperitas verborum distinctiones tollas, facies hanc lectionem Hebraicam.

נא את עליונים עליונות שקורה אתם מקום הזות

Na ethelionim elionoth schacora otham makom hazoth. Hoc est, obsecro vos superos superasq; quibus contigit locus iste. Multa sanè similia hìc dicere possem, si tempus permitteret, quare qui plura huiusmodi desiderabit, consulat Bernardum Ildretum Canonicum Cordubensem l.2 c.2, voluminis (varias Antiquitades de Espannã Africa, y otras prouincias) inscripti. apud quem vocabula Punica singulari studio cõgesta reperies. Sed nos ad Coptam reuertamur; quam sanè linguam communi omnibus alijs vicissitudini subiectam, probant ex omni ferè natione, quæ successu temporum in hanc linguam irrepsere, petita vocabula. quæ libenter hìc quoque recenserem, nisi à referendis nominum mõstris Lectoris me remoueret patientia; aliqua tamen hìc, vt corruptio manifestiùs appareat, adducere visum est. Nam Romanis AEgyptũ occupantibus, in eam iam ante à Grecis penè corruptam, plurima vocabula Latina quoq;, maximè ea, quę militare negotium concernunt, irrepserunt. Vti Πικεнcοc Census. Πιδονξ Dux. Πιπρε

ⲧⲱⲣⲓⲟⲛ *Prætorium*. Ⲡⲓⲕⲟⲩⲣⲁⲧⲱⲣ *Curator*. Ⲡⲓⲧⲣⲓⲃⲟⲩⲛⲟⲥ *Tribunus*. Ⲡⲓⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲟⲥ *Notarius*, aliaque quàmplurima, quę tibi Thesaurus noster suppeditabit. Hebręorum verò ea nomina, quæ ad mensuras & pondera pertinẽt assumpsisse videntur. Vti Ⲡⲓⲕⲟⲙⲟⲣ *Chomor*. Ⲡⲓⲃⲁⲧⲟⲥ *Bathus*. Ⲡⲓⲕⲟⲣⲟⲥ *Corus*. Ⲡⲓⲥⲓⲕⲗⲟⲥ *Siclus*. Arabica quoque & Persica quamplurima reperio; quæ tamẽ breuitatis causa libẽs prætereo. Græca verò lingua, si nuda tantùm vocabula respicias, meritò magna ex parte Coptam sibi vendicare videtur. si syntaxim nomiuumq; constructionem, tantò ab ea videbitur esse remotior, quantò in vocabulis affinior. Non enim à Græca tantùm; sed etiam ab omnibus alijs linguis, in declinandorum nominum, ac coniugandorum verborum ratione ita diuersa est & difformis; vt si pauca excipias, cum nulla in nullo prorsus conuenire videatur. Est etiam proprium huius linguæ, omnem mutationem sortiri à principijs verborũ fine semper immutabili vt Ⲡⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ *Angelus*. Ⲛⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ *Angeli*. Ⲡⲓⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ *Discipulus*. Ⲛⲓⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ *Discipuli*. similiaque quamplurima, quæ ex elementis nostris Coptis huic libro adiunctis deprehendes. In quibus omnibus si verba respicias,

Copta lingua affinis est Græcæ nominibus non nominum syntaxi.

magnam affinitatem ad Græcam linguam; si syntaxin, insignem diuersitatem reperies. ac proinde quando superiùs de huius ad Græcam linguam affinitate locuti sumus; id nequaquam de syntaxi; sed de vocabulis tantùm nudè sumptis intelligas velim. accedit, quòd nulla habita distinctionis ratione verba alicuius periodi ita in vnum coaceruêt Coptitæ, vt vnum verbum constituere velle videantur. Patet id in sequentibus sententijs. ⲡⲉⲥⲁϫⲓⲁϥⲉⲣⲟⲩⲥⲁⲣⲝ *& Verbum caro factum est.* & illud ⲫⲁⲓⲡⲉⲁϥⲉⲣⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ ⲛ̀ⲓⲏⲥ. *hic est Discipulus ille Iesu*. Item. ⲫϯⲟⲩⲕⲣⲓⲧⲏⲥ ⲙ̀ⲙⲏⲓⲡⲉ. *Deus Iudex verus ille.* quæ iuxta nostrum scribendi morem, ita scribi deberent. ⲡⲥⲁϫⲓ ⲁϥⲉⲣ ⲟⲩⲥⲁⲣⲝ *Verbum fuit caro*. ⲫϯⲟⲩⲕⲣⲓⲧⲏⲥⲙⲙⲏⲓⲡⲉ &c. Atque in hisce sanè verborum contextibus, si dictiones aliquas exceperis, nec in periodis distinctio, nec in cõstructione ἰλλωισμὸς vllus reperitur. Vtrum verò huius Coptæ linguæ intricata, & difformis dictionum construendarum ratio eadem fuerit; quæ antiquæ AEgyptiorum linguæ, difficile omninò est asserere; præsertim cum libri modò nobis desint antiqua pura lingua AEgyptiorum scripti. Probabile tamen est, & quantum ex Coptitarum monumentis, vario-

Copta lingua difficilis

rio-

riorum Authorum lectionumqne antiquarum collatione colligere licuit. eam si non eandem, vtpote vetustate temporum corruptam, saltem non omninò absimilem fuisse Coptæ, quæ ab ea profluxit, & magnam vocabulorum partem antiquæ propriorum adhuc tenet. Verùm, vt aliquid certi de hoc statueretur, AEgyptus consulenda foret, videndumque, si forsan aliqua adhuc in vetustis pyramidum ruinis eius vestigia reperirentur, quæ si haberentur, difficile non esset, ex cōparatione cum Copta facta, in eius proprietatum cognitionē deuenire. Sed quoniam desunt, qui indefesso studio huiusmodi deperditas antiquitates eruant; mirum non est, eas hoc sæculo manere inaccessas. nihilque remanere nobis nisi pauca quædam veluti ex temporum naufragio relicta fragmenta; Pauca inquam vocabula quædam, à Vetustis Authoribus obseruata, quibus inopiam nostram solemur.

CAPVT VIII.

De Vtilitate Linguæ Coptæ seu AEgyptiacæ.

MIratus sum semper, cur ex tanto scribētium numero, tantaque librorum copia adeò pauci reperiantur, qui, aut reconditioris lite-

literaturæ difficultates perfectè attingāt; aūt deprehensas superent, Videmus enim nobis dubitantibus innumeros quidem obuios libros esse, quos tamē si benè expenderis, ex mille vix vnū repereris qui in perplexitate constitutis animis subsidio esse possit. Imò, quod dicere pudet, omnes Scriptores in vnius verba ita coniurare, vt si verborum fucum tuleris, eandem omninò rem scriptam, subscriptam, transcriptamque reperias. Hinc fieri arbitror; vt concatenatorum more cæcorum vno trahente alterum, omnes in inemendabilium errorum barathrum labātur. Cuius quidem literariæ calamitatis aliam causam esse non existimo, nisi externarum literarum artiumque neglectum, quæ cùm plerumque summo labore addiscantur, quidam ad propudiosum illud ignauiæ Asylum confugientes, segnitiem mentisque inopiam velare conātur: illud (cui bono) probro suomalè prætexentes, quasi nihil prosit, nisi vnde vēter & marsupiū turgeat. Mihi sanè lōgè alia mēs, alius ad literas animus: quo ita à natura sum cōparatus, vt nihil ingenuo homine dignius existimē; quàm industriā, viresq; ingenij, ijs in rebus potissimū, quas vel obliuiosa, ac indocta sæcula successu tēporū neglexerūt, restaurādis; aut quas natura in secretioribus penetralibus recondidit, sagaciter rimandis experiri; ita quidem vt omnes huius-

mo-

modi abditos Thesauros pellustrem, & si minus eos exportare possim; saltem Alcmæonis more me in ijs volutem, atque humeris, sinu, calceis quantulum licet conueham. Eo studio instigatus, Coptæ quoq; linguæ, seu antiquæ AEgyptiacæ, vnà cum Hieroglyphicæ vetustate temporum deperditę disciplinę instaurationem, molior; in quo negotio si non omnia ad desideratam perfectionem perduxisse videar, satis tamen fecisse cẽsebor, primus hanc glaciem tẽtasse, alijsque ad vlteriùs inceptum iam opus promouendum, viam monstrasse. Quod si hìc spes me quoq; fefellerit; certè nil restare video nisi vt laudem in conatu reponam. Sed hæc forsan fusiùs quàm par erat, prosequutus sum. Quare linguam Coptam prosequamur, quæ, si Hebraicam excipias cum non immeritò linguarũ antiquissima sit; nemini quoque dubium esse debet, ex eius instauratione ingentẽ oriri posse tùm literis tùm Ecclesiæ vtilitatem & emolumentum. Literis quidem, cum eius ope innumera atque obscurissima antiquitatis mysteria, ac præsertim in Hieroglyphicis obeliscorum notis abdita; queãdmodum ex ijs, quæ in Oedipo nostro AEgyptiaco prodemus, apparebit; Libros enim ex omni facultate & scientia hac lingua conscriptos esse, adeò certum est, vt ad hoc probandum nulla alia authoritate opus sit,

nisi

nisi Thesauri nostri, seu onomastici Coptici, in quo omnium facultatum & sciētiarum termini, Copticis vocabulis adeò propriè exponuntur, vt in eo nulli alteri linguæ cedere velle videatur. Nomina autem huiusmodi, non est credibile ab Authore onomastici fuisse excogitata; sed ex Authoribus huius, vel illius facultatis deprompta fuisse, & summo studio collecta. Ego certè famosa illa Trismegisti volumina alia lingua non fuisse scripta, nisi Copta, multis rationibus, quas alibi prodemus, inducor. Magna igitur emolumenta ex huius linguæ instauratione Reip:literariæ prouenire posse, quis est qui nō videt? Ecclesiæ quidē, quia antiquissima AEgypti Christianorum Ecclesia, hac lingua, licet ipsismet hac tempestate ferè penitùs ignota, in sacris vtitur, eademque exaratos habet omnes, cùm veteris, tùm noui testamenti Codices; quin & 4 prima Concilia, aliaque permulta ad rem Ecclesiasticam facientia, vt suprà quoque recensuimus; quæ omnia plurimùm conferent ad confundendas impias atque abominandas nostri temporis hæreses; quandoquidem AEgyptiorum Ecclesia licet ab hinc mille & ducentis circiter annis, sub diuersis Episcopis Alexandrinis ab Ecclesia Romana frequenti schismate sit diuisa, in sacris tamen peragendis & in sacrorum librorum receptione ab illa nūquam dissensit. Porrò quo tem-

pore huiuſmodi ſacrorum voluminum in linguã Coptam prima facta fuerit tranſlatio,hucuſq;cognoſcere non licuit; quantùm tamen è martyrologio Coptico, quod Arabicè ſcriptũ in Maronitarum Collegio conſeruatur,colligere licuit;ea facta eſt ab hinc mille circiter & trecentis annis, quo tempore, teſte Nicephoro, ſtudium ſacrarum literarum in Thebaide,& per totam paſſim AEgyptum, maximè florebat; quod & dictum martyrologium, in prima proluſione menſis Thoth apertè dicit; præcipuam Monachorum eius temporis occupationem fuiſſe Sacra Biblia è Græca,Chaldaica,& Hebraica,in linguam ipſis propriam, Coptam nimirum, transferre; quæ prototypa deinde ſuccedẽtibus ſæculis, alij & alij identidem deſcribentes, numerum librorum pro multitudine Cœnobiorum, Monachorumque in immenſum auxerunt. His igitur ita ritè declaratis,nunc antequàm vlterius progrediar,in gratiam ſtudioſi Lectoris eorum librorum catalogum,qui hodiè in Bibliotheca Vaticana lingua Copta ſcripti conſeruantur, priùs hoc loco prodere viſum eſt, ne autem id obiter, vt dici ſolet, & ſuperficietenus fiat,quidam Amicorum meorum rem haud ingratam me facturum exiſtimarunt,ſi præter nudas Codicum denominationes ſingulorum quoque titulos & inſcriptiones tàm Copticas,quàm Arabicas, & ſi quæ alia eſſent di-

cto-

ctorum librorũ proſcænia, ex quibus annus, quo quiſque ſcriptus; patria ad hæc, & nomen Authorum, ſimileſque circumſtantiæ à Lectore faciliùs percipi poſſent, adiungerem. Tàm laudabili amicorum poſtulationi deeſſe nec potui, nec debui: etſi labores tantò fuerint grauiores, quantò pauciores eſſent, qui in ijs exantlandis auxilio mihi conſilioque eſſe poſſent. Nam inſcriptiones plurimas quidem inueni; ſed ita ſitu ſqualidas, ita corroſas, ac quod peſſimum erat, ea negligentia & incuria exaratas, vt à peritioribus etiam Arabicæ linguæ vix legi, nedum intelligi poſſe viderentur. Quare omiſſis ſemeſis huiuſmodi librorum titulis, ac vetuſtate obliteratis annotationibus, aliquas tantùm, hìc & eas quidem, quæ minorem in enodando difficultatem habebant, apponendas duxi.

CATALOGVS

Librorum Coptorum, ſeu AEgyptiorum, qui hoc tempore in Bibliotheca Vaticana conſeruantur.

Primo loco ſeſe offert Pentateuchus 3 tomis in folio magno comprehenſus, quorum primo Geneſis & Exodus: ſecundo Leuiticus, & nume- I

ri: tertio Deuteronomium continetur. Primi tomi inſcriptio Copto—Arabica eſt ſequens.

Ⲥⲩⲛ Ⲑⲉⲱ

Ⲧⲉⲛⲉⲣϩⲏⲧⲥ ϧⲉⲛϯ ⲃⲟⲏⲑⲓⲁ ⲛ̀ⲧⲉ ⲫϯ ⲧⲉⲛⲥϧⲁⲓⲛⲈⲛ̀ϫⲱⲙ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ.

نبتدى بعون الله نكتب خمسة اسفار التوراه لموسى

Hoc eſt, *Incipimus cum adiutorio Dei ſcribere quinque libros Legis Moſis Prophetæ.*

Poſteà ſingulorum quinque librorum tituli incipiunt eo quo ſequitur modo.

Genesis. Ⲏϯⲅⲉⲛⲉⲥⲓⲥ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲡⲓⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲡⲓϫⲱⲙⲉⲛⲉ̀ⲙⲉⲛϩⲟⲩⲓⲧ ⲛ̀ⲧⲉϯⲙⲉⲧⲣⲉϥⲥⲱⲛⲧ ⲡⲉ. Hoc eſt· *Geneſis Moſis Prophetæ, liber continens creationem rerum.*

1

Exodus. Ⲡⲓϫⲱⲙⲙⲉ̀ⲙⲁϩ ⲃ̄ ⲛ̀ⲧⲉ̀ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲡⲓⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲡⲓϫⲱⲙ ⲛ̀ⲉⲝⲟⲇⲟⲥ. Hoc eſt. *Liber ſecundus Moſis Prophetæ, liber Exodus.*

Leuiticus. Ⲡⲓⲙⲁϩ ⲅ̄ ⲛ̀ϫⲱⲙⲉⲛ̀ϯⲅⲉⲛⲉⲥⲓⲥ ⲛ̀ⲧⲉ ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲛ̀ⲑⲟϥⲡⲉⲡϫⲱⲙ ⲛ̀ⲛⲓⲗⲉⲩⲓⲧⲓⲕⲟⲛ. *Tertius poſt libros Geneſeos Moſis Prophetæ ille eſt liber Leuiticus.*

2

Numeri. Ⲡⲓϫⲱⲙ ⲇ̄ ⲛ̀ⲧⲉ ⲙⲱⲩⲥⲏⲥ ⲡⲓⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ

ⲉⲧⲡⲓϫⲱⲙⲙ̀ⲛⲁⲣⲓⲑⲙⲟⲥ. *Liber quartus Mosis Prophetæ, ille liber Numerorum.*

Ⲡⲓⲉ̅ⲛ̀ϫⲱⲙ ⲙⲛⲧⲉ ⲙⲱⲟⲩⲥⲏⲥ ⲡⲓ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲡϫⲱⲙ ⲛ̀ⲧⲉ Ⲇⲉⲩⲧⲉⲣⲟⲛⲟ ⲙⲓⲟⲛ. *Quintus liber Mosis Prophetæ, liber est Deuteronomij.* Descripta verò fuerunt hi 3 Tomi ãno Copto 1115. opera cuiusdã Gabrielis filij Phanus, sic enim in fine libri habetur. *3. Deuteronomium.*

كتب فى ثلث عشرين من شهر مسرى المبارك سنة
الف ومايه وخمسة عشر للشهدا الاطهار رزقنا بركتهم

Descrpsit autem hoc opus vigesimo tertio mensis Megori benedicti, anno 1115. SS. Martyrum; det nobis Deus de benedictionibus eorum.

Est porrò Pentateuchus hic præ reliquis singulari cura scriptus; & accuratissima partitione in suas lectiones, Κεφάλαια & versus distinctus, qua scribendi ratione, omnibus alijs palmam præcipere videntur. Dictiones Legis, aliorumque scriptorum separãt Coptitæ lineola, non solo spacio, vt Iudæi, cæteræq; nationes. etsi in incisis mẽbris & periodis vix vllam distinctionis, vt paulò ante dictum est, habeant rationem: tenent tamen nonullas alias notas, quibus cum sensus distinctione animi affectus exprimunt, veluti oppositionis, interiectionis, protractionis, interrogationis, obsecrationis, indignationis. Distingnunt

Præ-

præterea singulos Mosis libros in lectiones, quas ⲛ̀ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ (versus) appellāt, פרשים & סדרים paraschim & sedarim Iudaicis longè breuiores. Sexcentas triginta liber Genesis earum numerat. Exodus 603. Leuiticus 702. Numeroū 835. &c. quorum numerus finito libro exprimitur hisce verbis Coptis.

ⲅⲉⲛⲉⲥⲓⲥ ⲉⲛⲟⲓⲣⲏⲛⲛⲁⲧⲏⲛ ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ ⲗ̅ⲭ̅.
Genesis continet versus 630.

ⲉⲝⲟⲇⲟⲥ ⲉⲛⲏⲣⲏⲛⲛ ⲧⲓⲕⲱⲁⲧⲓⲛ ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ —— ⲅ̅ⲭ̅.
Exodus continet versus 603.

ⲗⲉⲩⲓⲧⲓⲕⲟⲛ ⲉⲛⲟⲓⲣⲏⲛⲛ ⲧⲱⲕⲱⲁⲧⲏ ⲛ̀ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ ⲃ̅ⲯ̅.
Leuiticus continet in summa 702.

ⲁⲣⲓⲑⲙⲟⲥ ⲉⲛⲏⲣⲏⲛⲛⲁⲧⲏⲛ ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ ⲱ̅ⲗ̅ⲉ̅.
Numerorum liber continet versus 835.

Deuteronomium quot versus habeat ob tritam & exesam vetustate paginam colligere non valui. Atque in hoc mihi Samaritanos imitari videntur Coptitæ. Distinguunt illi eadem ratione 5 libros Moysis, in sectiones quasdam quas ꠰ꠀꠁ Katsim vocant, quarum 250 in Genesis libro numerāt, & in tota Lege 960. & numerum earum non secus ac Coptitæ suos

ⲥⲧⲟⲓ

ⲥⲧⲟⲓⲭⲟⲥ, & Hebræi Masorethæ suas paraſchas & Sedarim apponunt, quemadmodum in Vaticano codice patet. [illegible]

[illegible]

Haze Sepher hariſchon Katſin mathaim, hamiſchin ſchanin. hic liber primus habet ſectiones 250. & in fine.

[illegible]

[illegible]

Ve ſoma Katſin becol thorath) ——— (960
Summa ſectionum totius Legis) ——— (

4 Poſt Pentateuchũ quarto loco occurrit liber Euangeliorum, non minus varietate picturarum, quàm ſcripturæ venuſtate cum primis ſpectabilis. Scriptus ille fuit in Conuentu S. Mercurij in AEgypto à quodam Gabriele nomine, eo anno quo ſequitur.

كتب ذلك المسكين غبرايل بكنيسة القديس
مرقوريس فى مصر المحروسه بدير القديس العظيم
انطونيوس ببرّية العربة بحضور الحكيم المذكور فى
ثالث برحهات برمهات سنة ستة وثمانين وتسع
مايه للشهدا الاطهار الموافق الخامس رجب الصوم
سنة ثمان وعشرين تسعمايه

Sripſit hoc in Conuentu S.Mercurij in AEgypto Gabriel pauper & humilis, & cuſtoditur id mo-
do

Ⲁⲡⲟⲅⲁⲗⲩⲯⲓⲥ ⲧⲟⲩ ⲁⲅⲓⲟⲩ Ⲓⲱⲁⲛⲛⲟⲩ Ⲉⲩⲁⲅⲅⲉⲗⲓⲥⲧⲟⲩ.

Visio seu reuelatio S. Ioannis Euangelistæ. in fine verò ponuntur sequentia verba.

في يوم الجمعه الخامس عشرين من شهر برمهات
سنة احدى وستين والف للشهدا الاطهار وهو
الاسبوع السادس من الصوم المقدس اعاد الله
من بركاته علقه لنفسي ولمن يشا الله تعالى بعد
العبد الحقير المسكين العاجز من جميع الفضايل
الخاطي كثر من كل بشر

Hoc est. *Die Veneris 25 mensis Pharmuthi anno 1061 SS. Mart: & illa erat septimana sexta Ieiunij sancti. det Deus de benedictione sua continentiam animæ meæ, & cui voluerit Deus excelsus post me abiectum, vilem, pauperem omnibus meritis & excellentijs priuatum, peccatorem inter mortales maximum.*

8 Psalterium Dauidis descriptum fuit iussu venerabilis Domini Patriarchæ Gabrielis. 22 mensis Paophi anno Coptico millesimo 82.

9 Liturgia S. Marci. titulus eius est

ϯⲁⲅⲓⲁ ⲁⲛⲁⲫⲟⲣⲁ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲓⲁⲅⲓⲟⲥ Ⲙⲁⲣⲕ. ⲡⲓⲉⲩⲁⲅⲅⲉⲗⲓⲥⲧⲏⲥ ⲟⲩⲉⲩⲬⲏ.

Missa seu oblatio S. Marci Euangelistæ vnà cum orationibus, & precibus quotidiè recitandis.

10 Cõtinet hic codex *Liturgiã S.Gregorij*;cui in fine adiũctę sũt orationes Copta lingua cõſcriptę S. Cyrilli, quẽ Arabicè كيريلس kirilas vocant

11 Miſſa ſeu Liturgia S. Baſilij, Gregorii, Cyrilli. Epigraphe libri eſt Copto-Arabica.

قداس القديس باسيليوس كيريلس وغريغوريوس

Ⲱⲩⲁⲛⲁⲫⲟⲣⲁ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲁⲅⲓⲟⲥ Ⲃⲁⲥⲓⲗⲓⲟⲥ Ⲕⲩⲣⲓⲗⲗⲟⲥ, Ⲅⲣⲏⲅⲟⲣⲓⲟⲥ.

12 *Rituale Monachorum* , in quo de varijs ritibus & cerimonijs Antiquorũ Monachorum agitur. Item de varia ſacrorũ veſtimentorum ratione. quis huius Codicis ſit Author, aut quando ſcriptus fuerit, mihi vt ſcirem, tineæ inuiderunt.

13 *Manuale variarum orationum ſeu precum*, lingua Copta cõſcriptarum; iuxta diſtributionem temporis diſpoſitarum.

14 Aliud *Miſſale*, in quo variæ Liturgiæ continentur. Annus & nomen Authoris deſunt.

15 *Grammatica & dictionarium* , Lingua Copta ſcriptum ante 400 circiter annos. Authoris anonymi.

61 *Miſſale* ſeu Codex variarum Liturgiarum S.Cyrilli , Gregorij, Baſilij. qui deſcriptus eſt per quẽdam Religioſum Andream nomine.

71 *Epiſtolæ* Beati Pauli . Canonicæ . & Actus Apoſtolorum.

18 *Miſſale* Coptum.

Miſ-

19 *Missale S. Cyrilli*

ϯⲁⲛⲁⲫⲟⲣⲁ ⲙⲁⲣⲓⲟⲥ Ⲕⲩⲣⲓⲗⲗⲟⲥ.

20 *Grammatica & dictionarium.*

21 *Missale.*

22 *Grammatica & dictionarium.*

23 *Euangelia.*

24 *Orationes sacræ.*

Atq; hi sunt Codices Copti, quos Bibliotheca Vaticana hodiè conseruat, in alijs quoque celebrioribus Vrbis Bibliothecis varia quoq; hac lingua cõscripta monumenta reperiuntur: est in Bibliotheca Collegij nosti Maronitici inter cęteros Arabicos Codices Martyrologium quoque Copticum, in quo Sanctorum Orientalis Ecclesiæ, potissimùm AEgyptiorum Monachorum vitæ, iuxta dies 12. mensium Coptorum singulari studio Arabica lingua, Coptitis vernacula, descriptæ spectantur; dignum sanè opus, quod ob rerum memorabilium copiam, & historias gestaque Sanctorum Latinæ Ecclesiæ hucusque ignota, publici iuris fiat. Est & liber asceticus Epistolarũ S. Antonij ad Monachos AEgyptios cõscriptarũ, nõ minori rerũ copia refertus. Quæ Coptitarum monumenta esse plerisq; libris præfixæ, aut in fine adnexæ, aut marginibus etiam appositæ inscriptiones luculenter ostendunt. Porrò in priuatis quoque aliorum Bibliothecis non desunt Coptici Codices, inter quos Thesau-

rus noster Coptarabicus, (quem mihi Illustrissimus Vir D. Petrus à Valle Patritius Romanus, pro egregio suo erga linguarum Orientalium restaurationem affectu, ex AEgypto non ita pridem allatum, communicauit vertendum) præ cæteris omnibus ob rerum, nominum, verborumque copiam, qua refertus est, dignus visus est qui sine mora publici iuris fieret. Constat verò dictus Thesaurus à nobis ex Arabica Coptaque lingua, in Latinum versus, tribus potissimùm partibus. Primam partem sibi vendicant ea, quæ ad Grammaticam spectant. Alteram verò nomina rerum in certas classes seu materias distributarum, quam ideò ὀνομαστικὸν seu Nomenclatorem cum Iunio non malè vocamus. Tertiam partem denique absoluunt dictiones singulæ in Copticis monumentis passim occurrentes, iuxta Alphabeticum ordinem dispositæ; vnde & eam dictionarium vocamus; Coptitæ Scalam Electam appellant, non incongruo vocabulo. Ordinantur enim in ea dictiones singulæ iuxta earundem fines, methodo ab ordine nostrorum dictionariorum prorsus contraria. sicut enim apud nos inquisitio dictionum instituitur à literis Capitalibus; ita apud Coptitas ex literis dictionum desinentibus vocum inquisitio instituenda est. quem modum Kamus quoq; celebre Arabum dictionarium obseruat.

Hic

Hic itaq; noſter Copto arabico-latinus Theſaurus, ea verborum nominumque copia refertus eſt, vt nullam Literatorum familiam eſſe arbitrer, cui non ſummam vtilitatem ſit allaturus. Inuenient in eo primò ſacrarum literarum interpretes, inſignem rerum & nominum eorum inſtituto propriorum copiam, qua in obſcuris nominibus in ſacris literis occurrentibus adiuuentur. Medici huius ope è varijs dubijs, quæ in nominibus plantarum, mineralium, aliorumque medicamentorum hìc Coptarabicolatinè expoſitorum paſſim occurrunt, eruentur. Aſtronomi mox cœleſtem Siderum exercitum, ſingulaſque ſtellas antiquis nominibus ſuis, queis eas primi aſtronomiæ Inuentores AEgyptij & Arabes olim inſignierant, cohoneſtatas aſpicient. Nec Phyſicis deerit materia, qua obiecta ſua excolant. Nam & elemẽtorum, lapidum, arborum, plãtarum, animalium quadrupedum, volucrum, piſcium, ſerpentium nomina, prout ab Antiquis indigitata ſunt, cum ſummo gaudio contemplabuntur. Mathematici antiquos quoque artium terminos in geometricis, ſtaticis, arithmeticis, aſtronomicis, muſicis, ſimilibuſque artibus & ſcientijs, ſingula nominibus Coptis, Arabicis, Latinis, inſignita reperient. Antiquarijs denique hic nil aliud erit, quàm promus condus, ex quo innumera emolumẽta literis promanatura mox

ex

Interpretes ſacræ Scripturæ.

Medici

Aſtronomi.

Phyſici.

Mathemathici.

Antiquarij

experientur. Atque hi ſunt libri Copti qui ad notitiam meam peruenerunt.

Obtulit non ita pridem, ex familiaribus quidam, inſcriptiones varias, inter Coptos ſeu AEgyptiacos Codices, vt ipſe, aiebat, repertas, eo charactere, quem Salomonis perperam quidam appellant, exaratos. Has inſcriptiones, cùm analyticæ artis ſubſidio, labore nõ adeò magno enodaſſem, deprehendi, tùm dictarum inſcriptionum ſenſum, tùm alienam in multis ab Arabum ſcribendi ratione phraſin, neſcio cuius impoſturæ ſpeciem habere; vnde induci nulla ratione potui, vt hoſce Salomonis characteres Coptitis vnquam vſitatos fuiſſe crederem; accedebat, quod nulla horum, nec in Coptitarum monumentis, nec apud alios ſinceros Authores eorum ſub hoc nomine reperirentur veſtigia; quare, ne hoc Eridis pomum tangẽdo cuiquam præiudicio forem, earum explicationes conſultò omittendas exiſtimaui. Scio multos paſſim huius farinæ characteres inſcriptioneſque Salomonis nomine circumferri, quibus tamen multum fidei habere nolim, cùm neſcio quid ſuppoſititij partus oleãt, veriùſq; è maleferiatorum hominum, quàm Salomonis officina deprompti videantur. Quia verò iudicium meum circa id genus characteres, quidam deſiderant; dico huiuſmodi characterem nequaquam Salomonis eſſe, cùm purè Arabicus

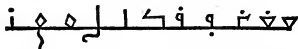
ſit

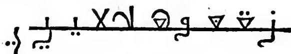
ſit, & poſteris temporibus è chirographico, ſeu currente Hebræorum charactere, (vti clarè alibi demonſtrabimus) profluxerit; Sed Agarenorum eſſe, ſeu Saracenorum Africanorũ; hos enim literis Arabicis ſuper lineas data opera ductas veluti cõcatenatis, olim καλλιγραφίας ergò vti ſolitos, è varijs numiſmatũ inſcriptionibus comperio; & celebratiſſima illa inſcriptio Arabica, quã Georgius Gualterius in antiquitatibus Siculis in S. Reſtituta, in marmore quodam perpetuo venuſtiſſimè ſuper lineas agglutinatis ſpectabilem proponit, abundè teſtatur. Verùm cùm multæ paſſim hoc charactere inſcriptiones factæ, circũ ferantur, viſum fuit dictorum characterum Alphabetum, præſertim cùm à nemine id præſtitum adhuc ſciam, hoc loco apponere, vt ſi huiuſmodi quandoque inſcriptiones in manus Arabicæ linguæ periti inciderint (vti in meas nõ infrequenter inciderunt) clauem qua ad interiora eius faciliùs penetrare poſſit, hìc reperiret.

Alphabetum
Characterum Agarenorum. ſeu
Saracenorum in Africa.

R Dh D Ch hh G Th T B A

His itaque ostẽsis, cùm in hanc variarum inscriptionum materiem nescio qua occasione inciderimus, iniuriam me Reip. Literariæ facturum existimaui, si hoc loco præterirem scripturam aliam sacram, seu hieroglyphicam, verè mirabilem, à nemine adhuc, vt intelligo, explicatam; cuius enodationem ego diuina Numinis gratia opitulante aggressus, tandem feliciter primus expediui. Attamen, vt inuenta veritas luculentiùs patefiat, totius rei historiam ab ouo ordiri visum est.

Mira-

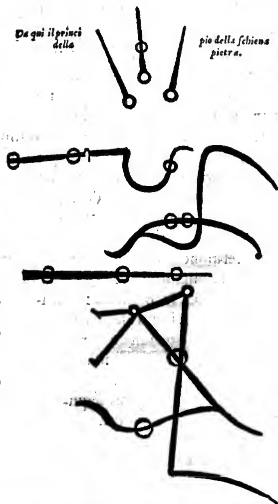
Mirabilis vetustissimæq; Inscriptionis, in rupe quadam montis Oreb quæ pars montis Sinai est, incisæ, à nemine antehac explanatæ, vera, certa, & fidelis interpretatio.

Prodromum AEgyptiacum mihi adornanti, dum à varijs, varij griphi, varijque hieroglyphici nodi dissoluẽdi offerrẽtur; inter cæteros, R.P. Dominicus Germanus, natione Silesius, Arabicæ linguæ professor, ex ordine S.P.Frãcisci; cùm de meo in abstrusis huiusmodi notis enucleandis molimine inaudisset, & ipse scripturã quandã attulit; in rupe quadã mõtis Sinæ sesquipalmaribus literis incisam quã, R. P. Thomas Obecinus Nouariensis ex eadẽ D. Francisci Familia, vir ob egregiam eruditionem, linguarumque Orientalium peritiam passim notus; dum eas oras olim lustraret, summa diligentia, & fide, suis manibus descriptã, Romam eo animo secum asportauit: vt Europæis eam veluti hieroglyphicum quoddam, quo indagando ingenij vires experirentur, proponeret; Audio enim in tantum vnicam hanc scripturam Orientalinm hucusque torsisse ingenia; vt non defuerint, qui explicatu eam assererent omninò impossibilem; Quidam

ob difficultatem hieroglyphicis; alij Cabalicis ſymbolis annumerarent: alij denique alia, vt in huiuſmodi rebus arduis & abſtruſis fieri ſolet, de ea comminiſcerentur.

Hanc itaq; ſcripuram omnium Orientalium opinione inexplicabilem, cùm mihi ita D.O.M. diſponente primò oblatam penitiùs inſpexiſſem, mox animum ſubijt ſcriptura illa Apuleiana de adytis prolata, ignorabilibus literis, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis, partim, capreolatim condenſis apicibus prænotata; quibus tamẽ tantum abeſt, vt animo conciderim, aut de ea penetrãda animũ deſponderim; vt nil potiùs habuerim antiquiùs, animum meum inſolito quodam veritatis cognoſcendæ inuadente deſiderio, quàm in maximis myſterijs, quæ neſcio, quo inſtinctu ei ſubeſſe cognoſcebam, intelligendis indagãdiſque, omnem induſtriam, vireſq; ingenij experiri. Diuino itaque priùs implorato auxilio, mox trium linguarum, Hebraicæ, Samaritanæ, & Syriacæ, ad quas dictæ ſcripturæ characteres proximè accedere videbantur, adhibitis quoque mihi conſuetis artis cõbinatoriæ regulis, ſedulam occepi comparationem; & ecce ſcripturæ cæteroquin intricatiſſimę, omniumq; opinione inexplicabilis, ſenſus vti opinione citiùs, ita quoque labore non adeò magno & ſingulari, (Deo Patri luminum ſit honor) clarus, omnibuſque ſolutus no-

nodis tandem emersit. Vnde si quis à me quæsierit, quomodo *tàm citò* rem adeò difficilem *inuenire potuerim*, illi aliud nõ respondeo, nisi illud Iacobi Isaacidis, *quia voluntas Dei fuit vt citò occurreret quod volebam*. Verùm antequàm inuentam veritatem pandamus, memoratam scripturã priùs cũ exemplari, doctissimi viri Ioannis Baptistæ Doni, qui eam ab Anglo quodam acceperat collatam (quam quidem nostro simillimam reperimus) ea fide qua eam citatus P. Thomas, alijque ex rupe Sinaica decerpserunt, vnà cum authentica facti relatione, priùs hìc ob oculos ponere visum est. vt ea, qua in rebus incognitis & difficilibus decet, ingenuitate procedamus. Scripturæ typus sequitur. Gen: c. 27. v. 20.

Typus Inscriptionsi Sinaicæ.

Et da qui è il fine occupando le lettera tutto il dosso della pietra.

P. Thomæ Obecini Nouarienſis authenticum huius ſcripturæ teſtimonium.

Queſte figure ò lettere ſi trouano ſculpite in vna pietra piccola poſta à piedi del monte Oreb, doue Dio N.S. diede la legge, & ſi vede la pietra eſſer di radice del monte. Ma poco eleuata da terra, & mi diſſero quei Padri, & Arabi, che m'accompagnauano, che era traditione preſſo di loro, che quella ſcrittura fuſſe di Geremia Profeta. Ma che niuno l'aueua mai potuto interpretare; Che però teneuano, che in quelle lettere manifeſtaſſe Geremia, oue haueua naſcoſto li ſacri vaſi del tempio, & m'affermauano, quei Padri, che dal monaſterio (qual è vicino) alcuni deuoti Religioſi teſtificano ſpeſſe volte hauer viſto ſopra quella pietra vn ſplendore mirabile. Quanto al fatto, che Geremia naſcondeſſe i ſacri vaſi, l'habbiamo ne Machabei nel cap. 2. del l. 2. ma non ſi dice, che aſcendeſſe al monte Oreb, ma al monte doue aſceſe Moſe, & vidde l'heredità di Dio, & queſto fù il monte Nebo poſta nella terra di Moab, dirimpetto à Gerico, come nel Deut. 34. leggiamo. Sia come ſi vole, l'hò voluto notare per eſſercitio de virtuoſi. S'auertirà che la ſcrittura eſſendo incauata nella ſchiena della pietra, parte delle lettere declinano da vn lato & parte dall'altro, & ſono di grandezza più d'vn palmo & mezzo; & quelli forami che ſe moſtrano

qui

qui con figure d'O, sono piu profondi, che l'intagliatura della lettera, oue comodamente v'entrano le parte delle dita, che piu chi meno grande, come del soprascritto essemplare si mostra.

Io Frà Tomaso da Nouara cauai da luoghi citati le presente figure di lettere Hebraiche antiche.

Quæ omnia approbat Illustrissimus D. Petrus à Valle, tùm montis Sinæ; tùm memoratæ scripturæ oculatus inspector. Hac itaque testificatione accepta, dico, hanc scripturam antiquam Chaldaicam esse, quam Assyriam, & Thargumicam alij; alij Aramæã, Libonæã seu Babyloniam, eò quòd tempore Regum Israel, & captiuitatis Babylonicæ ea passim & vulgò vterẽtur; alij denique alijs nominibus appellant. Character verò eius antiquus Hebræus est, monogrammatικῶς ad mysteria sub eo latentia, à profanorum lectione securiùs occultanda, exaratus; cuius sensum istum esse dicimus, qui sequitur.

DEVS VIRGINEM CONCIPERE FACIET.

Verùm, vt explicationis factæ veritas luculentiùs omnibus innotescat, singularum vocum resolutionem in suas literas hìc apponam.

Ard

Ανάλυσις
Inſcriptionis Chaldaicæ
antiquæ

Ανάλυσις Literarum

יבטן עלמתא ייי — Hebraicè.

Chaldaicè

Iebten *Almatha* *Adonai* — Lectio.

Deus *Virginem concipere faciet.* — Interpretatio.

Hanc literarum analyſin cùm penſiculatiùs excuſſiſſem, in vltima voce בטן, duas alias adhuc voces contineri aduerti, videlicet ſequentes.

Vethabten Ben. & *illa parietfilium.*

Itavt totius ſcripturæ ſenſus ſit·

ܝܝܝ ܥܠܡܬܐ ܢܒܛܢ ܘܬܒܛܢ ܒܪ

ייי . עלמתא יבטן ותבטן בן

Deus Virginē concipere faciet, & illa pariet filium.

Sed Lector lectiones has, vt volet accipere poterit, siue enim hæ duæ vltimæ voces addantur priori, in quo implicitè cōtinentur, siue non, semper idem manebit scripturæ sensus.

Porrò, cùm huius scripturæ interpretationem Viris Hebraicæ, Chaldaicæ, atq; Syriacæ linguæ vndequaque peritissimis recognoscēdam dedissem; videlicet Reuerendissimo & Illustrissimo D.D. Sergio Risio Archiepiscopo Damasceno Maronitæ; Admodum R.P. Domino Philippo Guadagnolo Ord. Cler. minor. Theologo; D. Abrahamo Ecchellensi Maronitæ Arabicæ & Chaldaicæ in Academia Pisana professori, eo ipso tēpore Romę cōmoráti; viris pręter linguarum cognitionē cōplurium aliarū rerum notitia claris. Prætereà Reuer. quoq; doctissimisq; PPP. Soc: Iesu, Cornelio à Lapide, Ignatio Lomelino, Ioanni Baptistæ Ferrario, Hebraicæ in collegio Romano professori; multis deniqne alijs, cùm, inquam, ostendissem, singularumque literarum à confusa illa scribendi ratione, analytica methodo vindicatis apicibus, sensus veritatis vltrò ijs innotuisset, eam non approbarūt tantùm; sed & ex eius interpretatione tàm appositè facta, summā

vo-

voluptatem haurire visi sunt. Authores itaque fuerunt vt hanc adeò antiquam nouitatem, vel vt meliùs dicā, antiquitatem adeò nouam, vtpote quæ ingētia Ecclesiæ emolumēta adferre possit, non in Europæorum tantùm; sed & Asiaticorum gratiam, mox publici iuris facerem, quod quidem per Prodromum hunc AEgyptiacum commodè fieri posse iudicaui.

Veruntamen vt & Lectori dictarum linguarum ignaro quoque satisfiat, & nequicquam vel proprio confinxisse ingenio, vel quippiam violenter tortum explicasse, aut coniecturis vagis indulsisse videar; singularum literarum, vti & vocum rationem varia authoritate stabiliēdam duxi. Ac primò quidem 3. illos apices seu 3 Iodim in modum coronæ dispositā, mysticum Dei nomen יהוה olim significasse, Galatinus paulò post citandus tradit, & Ioannes Fortius Hortensius Neophytus in libello de mystica literarum significatione docet his verbis.

Iehoua

Galatinus.

כי הקדמנים באופן אחת כתבן שם יהוה באופן אחרת היו קוריין קצת מהם כתבוהו ב ׳ג ׳׳י קצת ב ג תגים לרמז הסוד ג מדות. *Veteres, inquit, alia ratione scribebant Dei nomen* יהוה, *alia legebant. Quidam id 3 Iod, quidā 3 apicibus, ad 3 Diuinarum proprietatum, seu* מדות *sacramentum indicandum scribebant*. Certè nomē Dei 3 *Iod* circulo inclusis olim mysticè scriptū

D d fuis-

fuiſſe, ſuprà c.7. declaratum eſt. & clarè ex Hebraicis antiquis Authoribus docet Lilius Gyraldus ſynt: 1. hiſtor: Deor: fol. 2. *Alij*, inquit, *rectius Iehoua enunciant; quod apud Antiquos quoſdam Hebræos legimus hac ſignificatione notatũ, tribus videlicet Iod literis, quæ circulo concludebantur, ſuppoſito puncto chamez hoc modo.* Confirmant hanc ſcribendi rationem Antiquiſſimi tùm impreſſi, tùm manuſcripti Hebræorum Codices Vaticani, in quibus paſſim hoc nomen Dei יהוה tribus hiſce apicibus ſcriptum reperias. Qua quidem ſcribendi ratione nil aliud denotabant, niſi Sacroſanctæ Trinitatis myſteriũ, trina nominis יה *iah* repetitione implicitè indicatum. Vt vel hinc appareat, Sacerdotes ſummos ſolennem olim populo daturos benedictionem, tribus medijs digitis dextræ manus extenſis veluti tribus ’’’ Iod, hoc nomen, teſte perplexorum doctore Rambam non ſine cauſa myſticè expreſſiſſe: erat enim

Vide Talmud l. כריתת *c.1 R Salomon ibid: & Exod:29.n. 36. l.* מנוחות *c.8. & 2.* משנות *fol. 96.n.3. c.6. Rambã in* מרע *fol: 55 p.2. Baal aruch Voce* כי *Aben ſchueb l.2.c.11. fol. 50. in Exodum.*

illa typus quidam benedictionis per Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum in lege gratię dandæ fidelibus: Certè per hoc nomen tribus quoq; digitis eleuatis, (vel vt alij ſẽtiũt vno digito, in quo 3 internodia 3 Iod exprimebant, extenſo)

iu-

iuramentum veteres præstitisse apud varios cõperio.& in hunc diem non in Græca tãtùm Ecclesia,sed & Latina multis in locis adhuc moris esse intelligo; etsi moderni Hebræi in odium Sanctæ fidei nostræ vno omisso Iod, plerunque duobus tantùm id effigient, vt sequitur ∴. Sed de huiusmodi apicibus nominis Dei,eiusque origine & mysterijs, consule R. Abraham Picol libro de expositione תגים hoc est apicum;linea quæ sequentibus verbis incipit.

והנה אני מעורדך על ענין סוד זה חסימן הגדול משבעה אותיות

Ecce doceo te quid secreti contineatur in signo magno literarum, vbi præclara quæuis de eo tradit & Sacram Triadem eo signari doctè demõstrat. Itaque clarè patet, hos 3 apices mysticos esse, & aliud non significare nisi nomen Dei. ⁖ *Iah Iah Iah.* ex hisce verbis Exodi. 3.v:14.

אהיה אשר אהיה כה תאמר אהיה שלחני אליכם

hoc est, *Ego sum qui sum, qui est misit me ad vos* Ehieh
extractum: quasi per tertiò repetitũ אהיה manifestè diceret אניהוא יה Ego sum ille Deus,ego ille Deus,sic dices יהוה qui est Deus ipse misit me ad vos. vt ex citati Rabbini verbis, patet, & pulchrè declarat Archãgelus Burgus. in Cabalisticis dogmatis fol. 152.& l.2. de declaratione nominis Iesu. Tres igitur apices hosce idẽ esse cũ

nomine Dei יהוה ex ſequentibus clarè liquebit. Sicut enim nomen Dei Τετραγράμματον, יהוה teſte R.Hakkadoſch, Deum generãtem, & per conſequẽs trinũ denotat, eo modo, vt per י principiũ ſeu prima perſona Patris; per ה filius, ſecunda; per ו *vau*, deniq; nexus, ſeu vinculũ aut amor, videlicet Spiritus ſanctus per duo vero ה *he* duplex reſpectus ſecundæ perſonæ producti ſcilicet, & producẽtis, vel etiam naturarum in Chriſto δυὰς deſignatur; ita, inquam, per 3 hoſce apices, quorum vnuſquiſque circulo gaudet, 3 perſonas diuinas, ſeu hypoſtaſes coæternas, & conſubſtantiales, Patrem videlicet per primum; filium per ſecundũ, (qui & cùm medius ſit, non ſine cauſa duobus circulis cõſtat, vt videlicet duplex paulò ante memoratus in ſecunda perſona reſpectus, vel δυὰς naturarum in Chriſto, diuina videlicet & humana deſignaretur.) per tertium denique apicem Spiritum ſanctum, hunc Scriptorem indicaſſe veriſimile eſt. Certè Galatinus dicta adeò clarè demonſtrat, vt meas in hoc nomine exponendo partes aſſumpſiſſe videatur. ita enim l. 2. c. 10. fol: 49. & 50. diſſerit. *Literæ itaque nominis Dei* יהוה *quo ad numerum ſunt 4, vnde & Τετραγράμματον dicitur. In veritate tamen non ſunt niſi 3. ſcilicet* יהו. *Tres igitur huius nominis literæ 3 diuinas deſignãt hypoſtaſes. prima quidem* י *quæ principium interpretatur, eò quòd omnium aliarum*

In reuelatore arcanorum.

prin-

principium sit; cùm ab ea vnaquæque originem scripturæ habeat, ipsaque à nulla originem sumat, rectè Patrem in diuinis insinuat; qui cùm à nullo sit; aliæque personæ ab eo emanent, principium sine principio dicitur. secunda verò scilicet ה, quæ esse vel viuere significat, filiũ aptissimè innuit, per quẽ omnia facta sunt, & esse cæperunt, & quicquid factũ est, in ipso vita erat. Tertia autem, scilicet ו, quæ copulatiuam particulam, &, denotat, Spiritum sanctum optimè exprimit, qui cùm sit amor Patris & filij, quo se vicissim amant, rectè scilicet nexus vtriusque nuncupatur. ה verò geminatur ad insinuandum, solum filium, qui secunda est in Trinitate persona, duplicẽ habere respectum. Nam Pater cùm sit tantùm producens & non productus; vnum etiam duntaxat quo ad hoc respectum habet; Filius autem cùm productus sit, & producens; duos habet respectus: Nam & à Patre producitur, & vnà cum Patre producit Spiritum sanctum. Quamobrem in antiquis Hebræorũ Codicibus hoc nomẽ Τετραγράμματον *per 3 Iod literas scriptũ reperitur, quæ & circulo clauduntur, & eis pũctus Camez supponitur hoc modo. in quo duo insinuantur arcana, quorum primum est, quia Iod idem est quod principium; et si igitur principium in operibus Trinitatis intrinsecis soli Patri conueniat, in operationibus tamen extrinsecis, tribus personis commune est. tria igitur* ׳׳׳ *tres sunt hypostases, vnica verò Camez tribus Iod*

sup-

ſuppoſita, diuina natura eſt, quæ vnicuique hypoſtaſi,tota impartibiliter communicatur: circulus autem quo tria Iod includuntur, eſt ipſa naturæ identitas.qua ſimul ipſæ diuinæ hypoſtaſes tãquam vnicum principium, & vna prima cauſa, ad omnium actiones cõcurrũt.Alterum arcanum eſt, quod 3 Iod æqualia trium perſonarum æqualitatem ſignificant. Hactenus Galatinus; Ex quibus etiam patet, cur reliquis literis huius ſcripturæ pleriſq; partim 2 partim 3 circuli inſcripti ſint. Certè ad nil aliud meo iudicio, niſi vel ad myſteriũ incarnationis, vel duas in Chriſto naturas, aut ad 3 hypoſtaſes diuinas indicãdas.Forſan per vocis עלמתא, ם

Lemarbeh hamischra. hoc loco clauſum, & duobus circulis ſignatum, ad myſterioſum illud למרבה המשרה hoc eſt, *multiplicabitur imperiũ eius*,Iſa:9.Scriptor alludit.Eſt enim hoc loco ם medium præter naturam clauſum. & in ſacris literis nunquam alibi reperitur. Certè plerique commentatores in hunc locum portam illam Orientalem myſticam videlicet illibatam Deiparæ virginitatem, intelligunt. Præ-

Miriam tereà & duas filiationes in Chriſto, nomen item B. Virginis, מרים: Tempus denique annorum à prophetia huius vſque ad aduentum Meſſiæ, ſcrutinio admodũ ſubtili eruunt. Sed de his vide Galatin:l.7.c.13. Hoc vnum addam, omnes ductus harum literarum myſticos eſſe,& myſterijs ingentibus refertos. quæ tamen ſagaci Lecto-

ctori vlteriùs inueſtiganda relinquo. Alterum vocabulum עלמתא *almatha* idem ſignificat ac Virginem; quam eodem nomine Hebræi עלמה, Syri ܥܠܝܡܬܐ *Aleimtha*, Chaldæi ſiue Babylonij אלמתא *Almatha*, ſine Iod in medio, hoc eſt, *Virginem iuuenculam & abſconditam* appellant. Vt ex lexicis eorum patet. Nota hoc loco; primam & vltimam literam huius vocis ad Syrorum literas ܥ *Aiu* & ܐ *Olaph* proximè accedere, atque ſic vulgò has literas veteres Hebræos expreſſiſſe Abram Balmis l. מקנה fol. 6. lin. 15. docet, & antiquum Hebræorum Syrorumque Alphabetum apud Claudium Duretum l. de linguarum origine in fine peculiari folio impreſſum luculenter demonſtrat. Reliqui verò characteres למת ad Hebraicarum literarum formam propiùs accedere cuiuis perito facilè patebit. Vnde colligo hos characteres antiquos Hebræorum eſſe, & hanc ſcripturam ante inuentionem punctorum vocaliũ inciſam; imò Syras, Arabicas, Samaritanaſq; quicquid alij dicãt, aliunde nõprofluxiſſe, niſi ex ãtiquo hoc charactere; ſuo loco oſtẽdã. nũc hæc tãtùm indicaſſe ſufficiat. Tertia vox ſequẽtia verba in ſe concludit μονογραμματικῶς inſerta יכבן ותכבן בן hoc eſt, *concipere faciet, & pariet filium*, quorum primum futuri temporis, 3 perſ: maſcul: in Aphil אכבין *concipere facere ſeu grauidam reddere*; alterum fut: temp: perſ: fœmin: à

Del'origine des lãgues de ceſt vniuers.

ver-

verbo ܒܛܢ *bten* (vel à nomine Chaldæo בטנא aut Hebræo בטן, quod *ventrem* significat, didu-ctum) idem quod *fœtum ex ventre producere, seu parere*, significat. ita Fabricius Boderianus in suo Lexico Syro-Chaldaico voce ܒܛܢ docet, quē consule. Non ignoro verbum Syriacum ܒܛܢ, magis concipere, quàm, parere significare. Targumica tamen phrasi idem esse, ac parere, multa loca apud Ionathan & Onkelos paraphrastas Chaldæos, docent, quæ vide citato Lexici loco.

Atque ex his omnibus tandem cōcludo. Hanc Scripturā antiquissimā esse, & multis ante Christi aduētum sæculis (quod tùm phrasis, characteres, eorumq; profunda vetustissimaque in rupe incisio, cùm scripturæ ipsius non factum; sed futurum Virginis partum apertè indigitātis sensus; traditio deniq; Indigenarū indubitatè monstrat) vel à Propheta, vel ab alio quopiā viro singulari vt ad illud Esaiæ והנה העלמה הורה וילדת בן *Ecce Virgo*
Isa. 7. v. 14. *concipiet*, alluderet, incisam. Atque hanc scripturā ante Christi aduentum exaratā fuisse, libenter hìc demonstrarem, verùm cùm hæc materia plura & maiora, quàm vt prodromus iste ferre possit, supponat, Oedipo eam commodiùs reseruaui: vbi & hāc scripturam penitiùs discutiemus. Secundò, hanc scripturam eodem in loco incisam esse, in quo Deus Moysi olim in Rubo incōbusto apparens oretenus locutus dicitur, & in

quo

quo primùm nomen ſuum admirabile, de quo in præcedentibus diximus, Moyſi, vt per id omnia mirabilia perpetraret, reuelauit. hoc autem ad radicem montis Oreb contigiſſe ſacra pagina docet, c. 2. Exodi. *Moyſes autem paſcebat oues Iethro ſoceri ſui Sacerdotis Madian, cumq; minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad mõtẽ Dei Oreb; apparuitq; ei Dominus in flãma ignis, de medio Rubi, & videbat quod rubus arderet, & non combureretur.* Quæ loci deſcriptio, exactè quadrat, loco, in quo memorata ſcriptura, teſte P. Thoma, inciſa dicitur. Ex quo etiam apparet; quo fine harum exarator literarum rubi huic dictam inſcripſerit ſentẽtiam. Cùm enim primam hoc loco redemptionis humanæ delineationẽ τυπικῶς adumbratã fuiſſe cognoſceret; altiſſima præterea vti ſub nomine Dei אהיה aut יהוה hoc loco Moyſi primùm manifeſtato, ita & ſub rubo incombuſto abſcondita conſideraret; prophetico imbutum Spiritu, ea claris quidem verbis; ſed myſtica quadam & intricata ſcribendi ratione tectis, vt ad dicta myſteria alluderet, incidere voluiſſe; quaſi ſub pauculis hiſce verbis totum hunc ſequentem ſenſum implicitè contentum indicare voluerit. *Deus qui hoc loco Moyſi in rubo incõbuſto apparens, ſeipſum ei reuelando dixit* אהיה אשר אהיה *Ego ſum qui ſum Deus Patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob; ille nouiſſimis temporibus*

Hæc Scriptura inciſa fuit ea in rupe, in qua Moyſes rubũ quõdam vidit incombuſtum.

Virginem, cuius rubus incombustus hoc loco visus, typus quidam erat, concipere faciet, & illa pariet filium Iesum Messiam qui saluū faciet populum suū à peccatis eorum. Non defuerunt hoc loco, qui viso & examinato hoc corollario, senserint ab ipso Moyse fortassis hāc scripturā, eo in loco vbi dux populi Dei primò declaratus fuerat, & in quo sub visione hac grādi rubi incombusti mysteria redemptionis humanæ cognorat, vt ad ea alluderet, incisam. Quicquid sit ex hac scriptura duo maxima & præcipua Christianæ Religionis mysteria colligūtur. videlicet SS. Trinitatis & incarnationis, illud quidem, per mysticum Dei nomen de quo suprà. hoc, per rubum incombustum. Quid enim aliud rubus iste incōbustus indicat, nisi Beatissimam illam Virginem, Dei matrem, quæ sine vllo carnalis concupiscentiæ ardore, Iesum verum Messiam & humani generis Seruatorem, conceptum; inuiolato pudoris claustro mundo miro modo peperit. Atque hæc sunt quæ de hac scriptura dicēda existimaui. in qua si quicquam prçstitiisse videbor, D.O.M. eiusq; Sāctissimæ matri id acceptum velim. Ego certè, partim ex summo, quo erga hanc Virginem Deiparam feror, affectu; partim ingentibus mysterijs sub hac scriptura reconditis, alijsque emolumentis, quę suo tempore Ecclesiæ sanctæ hanc interpretationem adferre posse videbam, motus, eam

Maxima christianæ Religionis mysteria sub scriptura hac latent.

po-

poſteritati per Prodromum hunc promulgatam inuidere nolui.

Porrò plures antiquo charactere Hebraico in deſerto Sin rupibus inciſas, mihi ſupra allegatus Pater obtulit, quarum aliæ locum 70 palmarum, & collectionis mannæ; aliæ locum confractionis tabularum Moſaicarum, aliæ alia indicant, quas abſque vllo ferè labore primo intuitu ſolutas libenter hìc proponerem, niſi Oedipo noſtro eas reſeruaſſem; Huius itaque ſacri hieroglyphici expoſitione præmiſſa, nil reſtat, niſi vt ad profani quoque hieroglyphici interpretationis ſpecimen quoddam exhibendum nos accingamus.

CAPVT VLTIMVM.

Vtrum vulgares AEgyptiorum characteres & Nomina, Hieroglyphicis inſerta reperiantur.

SOlent ij, qui in paupere Domo conuiuium inſtruunt, caput cenæ plerunq; in extremos miſſus reſeruare, ita prorſus mihi accidiſſe videtur; prçmiſſis enim ijs, quæ de lingua Copta, ſiue AEgyptiaca pro ingenij ſuppellectiliſq; tenuitate dicenda videbantur, præcipuam Prodromi noſtri partem conſultò huc reſeruare viſum eſt; vt

circa hanc materiam vti difficilem, ignotam, & à nemine pertractatam, ita raram, ſterilem, & infæcundam oborta Lectori tædia, hac ratiocinatione haud forſan ingrata, veluti vltimo miſſu, eoque (niſi mea me fallit opinio) haud inſipido attemperarem. Quæritur itaque; vtrum veteres AEgyptiorum Hieromanthæ vulgaris linguæ characteres, & nomina, hieroglyphicis notis inſerere ſint ſoliti? Hæreo; cùm qui de propoſita quæſtione è claſſicis Authoribus quicquam tradiderit, reperiam neminem, pleriſque AEgyptios veteres præter ſacras literas alias prorſus habuiſſe nullas opinantibus. iuxta illud Luc: l. 3.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat, & ſaxis tantùm volucreſque feraſque
Sculptaque ſeruabat, magicas animalia linguas.

Quam quidem erroneam opinionem inde ortam exiſtimo, quod, quamnam priſci AEgyptij vernaculam, quamnam communem ſcribẽdi rationem, quam denique habuerint, inter characteres vulgares & ſacros differentiam, ignorarint. Verùm nos adhibito exacto dictæ difficultatis ſcrutinio, frequentique ſingulorum characterum ad inuicem comparatione, rem paulò ſcrupuloſiùs ponderantes, eam multò aliter ſeſe habere comperimus. Attamen vt circa argumẽtum adeò nouum, inſolens, &, παράδοξον, aliquid certi ſtatuatur, veritaſque opinionis noſtræ lucu-

len-

lentius demonstretur, de literis & scripturis Veterum AEgyptiorum, quædam breuiter, & non nisi ex mente aliorum prælibare visum est. Nota itaque tres apud AEgyptios characterum species vsitatas fuisse, videlicet ἐπιστολογραφικὴν, ἱερατικὴν, & ἱερογλυφικὴν; de quibus Clemens Alexandrinus l. 5. strom: his verbis. Αὐτίκα οἱ παρ' Αἰγυπτίον παιδευόμενοι πρῶτον μὲν πάντων τὴν Αἰγυπτίων γραμμάτων μέθοδον ἐκμανθάνουσι, τὴν ἐπιστολογραφικὴν καλουμένην. δεύτερον δὲ τὴν ἱερατικὴν ᾗ χρῶνται οἱ ἱερογραμματεῖς. ὑστάτην δὲ καὶ τελευταῖον τὴν ἱερογλυφικὴν, ἧς ἡ μὲν ἐστὶ διὰ τῶν πρώτων στοιχείων κυριολογικὴ. ἡ δὲ συμβολικὴ. τῆς δὲ συμβολικῆς, ἡ μὲν κυριολογεῖται κατὰ μίμησιν. ἡ δ' ὥσπερ τροπικῶς γράφεται. ἡ δὲ ἄντικρυς ἀλληγορεῖται κατά τινας αἰνιγμούς. ἥλιον γὰρ οὖν γράψαι βουλόμενοι, κύκλον ποιοῦσι, σελήνην δὲ σχῆμα μηνοειδές. &c.

Apud AEgyptios triplex literarum genus.

Qui ab AEgyptijs instituuntur, primùm quidem omnium eam AEgyptiarum literarum viam & rationem addiscunt, quam ἐπιστολογραφικὴν *vocant.* videlicet, qua tunc temporis, vtpote toti AEgypto communi, in literis vulgari lingua conscribendis, passim vtebantur, quam quidem aliam non fuisse, quàm Coptam è sequentibus patebit. *Secundam autem* ἱερατικὴν *seu Sacerdotalem, qua vtuntur* οἱ ἱερογραμματεῖς, *scilicet ij, qui de rebus sacris scribunt*. Hoc est, qui arcana Theologiæ aut philosophiæ suæ mysteria, arcano quodam characterum, è varijs formis similitudinibusque rerum naturalium, artificialiumque figuris à sapiētibus AEgypti, institutorum genere consignabant

ἐπιστολογραφικὴ

Epistolaris scriptura alia non erat quàm Copta.

Ἱερατικὴ *seu Sacerdotalis.*

bant; cuiusmodi minutum illum characterem, quem mumijs, Canopis, Isiacis statuis, ac hieroglyphicis schematismis in Bembina tabula appictum videmus, fuisse, alibi demonstrabimus, qué & ego ob dictas rationes aliter vocare non soleo, nisi characterem hieroglyphicum currentem, non enim ab hieroglyphicis differre videtur, nisi, quod ille proprius esset τῶν ἱερογραμματέων, quorum officium erat, ea quæ ob artis defectum pingere nequirent, minutiori charactere & ad scribendum aptiori exprimere; hic verò τῶν ἱερογλύφων, quorum erat sacra symbolorum schemata maiora saxis & lapidibus iuxta artis sculptoriæ regulas incidere. Non desunt tamen, qui hanc scripturam Sacerdotalem ex mysticis certi cuiusdam alphabeti figuris conflatam asserant, cuiusmodi in appendice diuersarum linguarũ introductionis suæ in ling: Orient: Ambrosius Theseus adducit, verùm cùm nulla inter hieroglyphicorum monumenta huius alphabeti vestigia reperiam, meritò cæteris id suppositi tijs annumerandum censeo. Etsi, eos præter communes literas, quarum apices mysterijs non omninò carebant, aliud mysticum quoddam alphabetũ quoque habuisse certum sit, & in Oedipo abundè demonstretur. *Vltimam autem* scripturæ speciẽ, *ἱερογλυφικὴν, id est sacram, quæ insculpitur scripturã, cuius vna quidem est per prima elementa* κυριολογικὴ *id*

Hierogrã-matei & Hieroglyphi quomodo distinguãtur

Ἱερογλυφικὴ duplex.

id est propriè loquens; siue quæ res per consimiles characteres exprimit. altera verò symbolica, id est per signa significans; symbolicæ autem vna quidem propriè loquitur per imitationem, alia verò scribitur veluti tropicè, alia verò apertè sumitur allegoricè per quædam ænigmata. Qui Solem itaque volunt scribere, faciunt circulum. Lunam autem, figuram Lunæ cornuum formam præferentem, conuenienter ei formæ quæ propriè dicitur. Tropica siue translatitia est, quæ varias diuersarum rerum, præsertim animalium formas, figurasque transfert, ad significandum vel Deorum, vel aliarum rerum ad diuinum cultum spectantium dignitates, & mysteria; ita Ibide & Accipitre Scarabæoformi indicant hieroglyphicè à Sole Lunam pulchritudinem suam participare, nempè lucem, quæ diuinæ pulchritudinis imago quædam est, & per Accipitrem innuitur; sicuti Sol & Luna per Scarabæum & Ibim. His igitur præmissis, & veluti præsuppositis dico, hieroglyphicis non sacros tantùm, aut eos quos κυριολογικὰς seu ἱερατικὰς vocant; sed & vulgaris linguæ Coptæ characteres nominaque inserta esse; dogma multis antehac non παράδοξον tãtùm; sed & quibusdam etiã, quod amplius, prorsus ἀδιανόητον. Verùm dicta exemplis declaremus.

Κυριολογική. Τροπική

Nemini ignotum esse arbitror; celeberrimũ illud antiquitatis monumẽtum hieroglyphicum,

quod

Tabula Bembina

quod Tabulam Bembinam, ab Amplissimo Cardinale Petro Bembo, (in cuius manus Pauli III. Pont: Max: munere primùm incidit,) vulgò vocant. In huius itaq; Tabulæ à diuersis postmodum æri incisæ, inferiori limbo, secũdo loco hieroglyphicum schema, monstri sub Scarabæi indumento humanam faciem mentientis similitudine effigiatũ occurrit. Cuius capiti Lunæ crescẽtis species imminẽs cornibus in se cõuersis figuram exprimit circuli, è cuius centro character in crucis similitudinẽ diffusus, nescio quid mysteriosum indigitat. Cõtinet prætereà Scarabæus ille αἰθεροπόμορφος chelarum deductarum intercapedine, conclusam Tabellam quandam veluti scriptoriam, seu pugillares, quibus antiquo Copto

Hieroglycum schema.

charactere hoc nomẽ exaratum reperio, ϕɣλο, quod antiqua AEgyptiaca lingua seu Copta nihil

hil aliud, quàm amorem ſignificare,& hieroglyphici ſchematis cõtextus,& dictionariũ noſtrum Copto-arabicum in Scala nominum in O deſinentium, clarè teſtatur, vbi ⲫⲧⲗⲟ idem quod محبة* id eſt amorem Author explicat. cui Græca vtpote ab eo deriuata vocabula, φιλεῖν, φίλος, φιλία, admodum affinia ſunt. Etſi autem primus character, vel negligentia ſculptorum, aut vetuſtate tẽporum obliteratus, ita clarè expreſſus non videatur, illum tamen Φ Coptum eſſe, tùm exemplar AEneæ Vici iuxta prototypon ipſum Bembinũ immediatè ſumma cura adumbratum, in quo memoratus character perfectiùs quàm in exemplari Herwartiano eluceſcit; tùm reliqui ſequẽtes characteres ναο, quos eoſdẽ in omnibus exemplaribus reperio, apertè demonſtrant. Hanc autem in tabella expreſſam ſcripturam verè Coptam eſſe, atque ipſam eandem, quam ἐπιστολογραφικὴν Clemens vocat, ſeu qua in AEgypto vulgò quondam vtebantur; duo potiſſimùm me ad id indubitanter ſentiendum inducunt; Primum eſt, ſumma dictorum characterum ad Coptos hoc tempore ſuperſtites affinitas. Alterum eſt non hoc loco tantùm, ſed & in cæteris quoque AEgyptiorum monumentis, ſimilia nomina quædam Copto charactere exarata hieroglyphicis inſerta commiſtaque reperiri, quod neſcio an ab aliquo hucuſque ſit notatum; veriſſimum tamen eſt, vt

Mahhabeth.

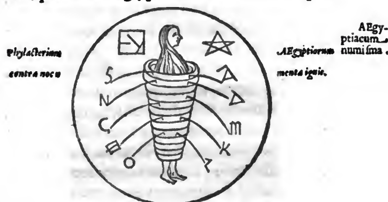
ⲫⲧ ⲗⲟ Copta vox eſt.

ex ſequẽtibus patebit. Sunt in domo Petri à Valle, quem ſupra laudauimus duæ mumiæ, hoc eſt corpora humana ab immemorabili tempore varia vnguentorum atque aromatum cõmiſtione condita, مومى *mumi* à Perſis dicta. Has ipſe propria manu, dum AEgyptum luſtraret, è Pyramidum ruinis eruta Romam ſecum aduexit; in vnius horum maſculi videlicet inuolucro, cæteris hieroglyphicis ſymbolis commiſtam quoq; videmus, hanc clariſſimè expreſſam vocem Coptam Ⲉⲩⲧⲩⲭⲓ, quam idem ſignificare, ac *proſperetur*, & dictionarium noſtrum Coptum docet, & ex inſcriptione c. 7. allegata, vbi idem vocabulum occurrit, patet. Characteres quoque ijs, quos ſuprà è tabula Bembina eruimus, præſertim V nequaquam diſſimiles ſunt. Vti manifeſtum vnum cũ altero comparanti fiet. vbi & illud nota. Ⲩ pſilon Coptum olim omninò ſimile fuiſſe V latino, cuius & pronunciationem affectat. Præterea in variarũ antiquitatum officina Petri Stephanoni Ciuis Romani AEgyptiacum numiſma eſt, in cuius vtraque ſuperficie characteres varij inciſi conſpiciuntur; qui quidem alij non ſunt quàm AEgyptij, atque ex eorum, quos paulò ante produximus, numero. Figura numiſmatis impreſſa vnà cum characteribus ſequitur.

Mumia quid perfecè.

Ⲉⲩⲧⲩⲭⲓ vox Copta inter hieroglyphica ſcripta reperitur.

Hoc autem AEgyptiacum monumentum esse, præter hieroglyphica ei adiuncta, in eo quo-

AEgyptiacum numisma.

que Canopi Ignis victoris repræsentata historia satis demonstrat. quæ, teste Suida, & Ruffino, ita sese habet. Olim vt fama fert, Chaldæi suum Deum, qui est ignis, magnificis verbis extollentes, passim circūferebant, vt cum omnibus Prouinciarum Dijs compararetur, & vt ille, qui cæteros vicisset, ab omnibus iudicaretur Deus. Cæterarum autem Prouinciarum & nationum Dij, quod ex ære, vel argento, ligno, aut lapide, vel alia huiusmodi materia confecti, & in tēplo, locisque sacris essent collocati, & huiusmodi materia facilè ab igne consumeretur, necesse erat, vt vbique ignis semper vinceret; hoc audito Canopi Sacerdos, quoddam huiusmodi callidum consilium inijt; In varijs AEgypti partibus ficti-

 les

les hydriæ minutis, & continuis foraminibus interpunctæ fieri ſolebant; vt per illa foramina aqua turbida percolata, pura redderetur & lĩpida Canopi Sacerdos cùm harũ vnam accepiſſet, & illa foramina obturaſſet cera, & varijs coloribus depinxiſſet, in Græco eſt καὶ διαφόροις ζωγραφήσας χρώμασι, hoc eſt, varijs animalium hieroglyphicis figuris, coloribuſque delineatis, aqua repletum, vt Deum collocauit; cumque veteris ſtatuæ caput amputaſſet, quæ Menelai cuiuſdam Gubernatoris fuiſſe dicebatur, id illi ſuæ nouæ ſtatuæ imponens accuratè accommodauit. Aduenerunt poſteà Chaldæi: accenſus eſt ignis, & cera qua obturata erant illa foramina liqueſcebat; Hydria autem ſudante & aquam eijciente per foramina, ignis extinguebatur. Hac igitur calliditate & verſutia, Canopus victor Chaldæorũ declaratus eſt, & ab eo tempore vt Deus colitur. Atque hãc quidẽ hiſtoriam exactè refert numiſmatis paulò ante propoſiti figura; quam AEgyptij poſtmodum more ſuo in omne ſuperſtitionis genus præcipites, iuxta relatæ hiſtoriæ ſeriem in certa materie effingentes, inter ſacra ſymbola collocarunt. eoque phylacterij loco poſtmodum illos contra ignis flammarumque violentiam vſos, πεντάλφα ſeu πεντάγραμμον à latere ei adiunctum, abundè docet; hoc enim eò quòd hanc vocem Græcam ΥΓΕΙΑ quod ſalutem ſignificat variò

Hiſtoria & origo Canopi.

Symbolum ſalutis.

ſitu

ſitu referat, proſperitatis ſymbolũ apud AEgyptios fuiſſe, tritum eſt ex hiſtoria Antiochi Soteris, qui contra Galatas decertaturus, huius ſymboli vexillis impoſiti ſubſidio, de quo faciendo in ſomno monitus fuerat, inſignem victoriam reportaſſe fertur. Quadratum autem ex altera parte nihil aliud quàm μονόγραμμα nominis Kanub hoc eſt Canopi eſſe oſtendunt literæ **Ⲕⲁⲛⲱⲃ**, quæ omnes in dicto monogrammate continentur. Et ratio ſcribendi fuit AEgyptijs propria, vt alibi dicetur. Atque hiſce duobus ſymbolis Canopi Numinis contra ignis flammarumque nocumenta prophylacticam imaginem adhibendam eſſe, ἱερογλυφικῶς, ſignificarunt. Literas verò ſingulis vaſis canalibus appoſitas Coptas eſſe, alia quidẽ ad id probãdũ authoritate opus eſſe non arbitror, niſi parallela quadã dictorũ characterũ inter ſe facta cõparatione, quã Lectori relinquo ex hac tabula iudicandam. Monogrãma Canopi.

AEgypt:	*Copt:*	*AEgypt:*	*Copt:*
Ƨ	ϭ	Ⲁ	ⲁ
N	ⲛ	Δ	ⲇ
Ϛ	c	m	ⲙ
⊟	ⲑ	K	ⲕ
O	ⲟ	Z	ⲍ

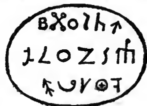
Ve-

Verùm cùm hæ literæ initiales verborum sint, ac proinde peculiarem vtentium mentem ac sensum respiciant, eas hucusque, vtpote extra humanæ cognitionis limites longè constitutas, quid sibi velint, inuestigare non licuit; si tamen augurari liceat, dicerem eos esse, qui mysteriosum quendam numerũ in se continerent effectus & operationes Canopi connotantem; Verùm de his fusior dabitur in Oedipo dicendi materia; sufficiat interim, has literas Coptas esse, demonstrasse. Scio futuros quosdam, qui dum hæc legẽt, hasce literas cum Ephesijs, aut etiam ijs, quibus in amuletis suis Gnostici portentosa illa nomina ΑΒραξας, Cεβαω, Ιαω &c. exarare solebãt, confusuri, huiusmodi inscriptiones Græcorum, non AEgyptiorum figmenta dicent. Verùm hosce manifestè redarguent monumenta hieroglyphica, quibus huiusmodi literas passim insertas videmus, vt in obelisco Lateranensi col: 2. sch: 3. in inferiori quoque limbo tabulæ Bembinæ inter nauem Osiridis, & Androsphyngem. in hieroglyphica denique Isiacæ statuæ in Thesauro hieroglyphico num: 62. notata inscriptione: ex horum quoque numero sunt literæ Amuleti AEgyptiaci, quas ex Thesauro hieroglyphicorum figura 61. depromptas hic inserere libuit.

Gnostici Hæretici.

Quod

Quod quidẽ amuletũ etsi Gnosticorũ appareat, AEgyptiacum tamen esse, literæ Coptæ, quibus

inter hieroglyphica similes passim, vti dictum est, reperiuntur, clarè ostendunt: accedit quod Gnostici nihil non ab AEgyptijs desumpserint. Tempus me deficeret, si omnia huius materiæ propria hic coaceruare vellem, quare qui plura desiderabit, Oedipum nostrum consulet, vbi fusius de his tractabitur.

Porrò priscos AEgyptios huiusmodi monogrammis, ac mysticis characterum apicibus non secus ac Hebræos, à quibus id forsitan edocti sunt, vsos esse, præter eos, de quibus paulò ante diximus characteres, quam plurimi alij obeliscis cæterisque AEgyptiorum monumentis hinc inde inserti luculẽter ostendunt; è quorum numero hoc quoque μονόγραμμον A ex Δ & A compositum, in nullo non obelisco frequentissimum AEgyptiacarum vocum Aγα θοc Δεμον quibus bonũ Geniũ Deltæ Nili seu AEgypti signant, index; cum præter dictarum vocum capitales literas, eius quoque AEgy-

Monogrãmis AEgyptij vsi sunt inter hieroglyphica.

Character A monogramma Agathodæmonis

pti

pti portionis figuram, quam Δ passim vocant, clarè dictum μονόγραμμον exprimat. Atque hanc rem ita sese habere apertissimè docent hieroglyphica Simulacra Osiridis, Isidis, Anubidis, Ammonis, plerisque in obeliscis obuia, quorum manibus hunc characterem vel gestari, vel à latere ijs apponi passim reperias; vbicunque igitur hāc notam repereris, illa Agathodæmonem AEgypti signari noueris; Rem exemplo manifestam facio; Obuia sit passim in obeliscis sacra quædam imaginis ἱερακομόρφου sculptura cum charactere A, ei à latere adiuncto, qua quidem nihil aliud significare volunt quàm Osiridem, seu Solem lucis & caloris fontem Genium AEgypti, ita quidem, vt per Accipitris fulgentissimos oculos, & calorem, quo abundat, naturalem, teste Porphyrio, lucem & calorem Solis, per A verò Genium AEgypti bonum ἱερογλυφικῶς præfigurando indicent. Analysim schematis vnà cum methodo eam legendi subiungendam duxi.

Quid accipitris oculi hieroglyphicę.

● *Diuus*

A *Osiris, id est, Sol fons lucis, & caloris.*

A ΑΓΑΘΟϹ ΔΑΙΜΩΝ *eu bonus Genius AEgypti.*

Con-

Confirmat hæc egregiè μονόγραμμον aliud figuræ 38 Thesauri hieroglyphici insertum, vbi è dextro Anubidis Crocodilo insistentis latere Ammonis arietino capiti hic character sub iunctus, nil aliud significat nisi has voces Coptas ⲀⲘⲞⲨⲚ ⲀⲄⲀⲐⲞⲤ ⲆⲈⲖⲦⲞⲚ. Ammon Bonus Genius Deltæ Nili, seu AEgypti; cùm omnes literæ vocis ⲀⲘⲞⲨⲚ in eo expressæ cernantur. Vnde non sine ratione Asterismum deltoton super caput Arietis, cui subiectam credebant AEgyptum, veteres Astrologi posuerunt. Verùm ne quicquam proprio ingenio confixisse, aut etiam vaga quadam coniectura affirmasse videamur, modò rationes singulorum dicemus, vbi tamen priùs dictorum characterum monogrãmorum institutionem, primamque originem recensuerimus. Ferunt prisci AEgyptiacarum rerum Scriptores Herodotus, Diodorus, Strabo, alijque, hanc inferiorem AEgypti partem mari olim tectam fuisse; Osiridem autẽ primum AEgypti Regem (quidam Herculem, alij Mercurium fuisse tradũt; sed perinde est, cùm vterq; cum Osiride passim confundatur) cum ex ingenti limi arenarumq; ex AEthiopia aduectarum coaceruatione Nili defluxu facta, hunc maris sinum nescio quid terreste parturire cerneret; Nili aquis in alueos certos diductis, terram intermediam ab aquis separatam, habitatoribus non aptam tantùm, sed & iu-

Monogrammum Ammonis

Cur triãgulum super caput Arietis ponatur.

Origo huius monogrammi A

iucundam reddidisse. ingenti verò serpentum è putrefacto limo natorum copia locum continuò infestum reddēte, cùm multi quotidiè è serpentum morsibus, inter quos & Osiridis Nauclerus Canopus, perirent; magnam Osiridem vim Ibium hisce locis immisisse, qui deuoratis serpentibus, locum breui tempore expurgatum, à periculis immunē reddiderunt. Multiplicatis itaque Ibibus, cùm posteri notarent, dictas aues rostro, duorumque crurum diuaricatione eam figuram, quam Mercurius olim simili occasione inuentā, inter sacras iam notas primam posuerat, & quam terræ Nili aquis circumfusæ figura triquetra referret, exprimere; accedentibus multis alijs beneficijs ab Ibide collatis, eam Agathodæmona seu Genium AEgypti, ē monogrammo illo quod pedibus effigiabat, appellare cœperunt. Atque ex eo tempore Ibis semper boni ominis auis habita, & in sacrorum Animalium album relata, in sui venerationem totam imposterum traxit AEgyptum, adeò quidem, vt locum ipsum, in quo primò comparuerunt Ibes, illud videlicet Nili brachium, quod Africam respicit & arenas Libiæ seu catabathmum, AEgypti alio nomine non appellarint, quàm Agathodæmona, quod & maiorum traditione edoctus Ptolemæus docet. Δέλτα μέγιστον ἐκεῖνο καλεῖται καθ' ὃ ἐκζέπεται ὁ μέγας ποταμὸς λεγόμενος Αγαθὸς Δαίμων. *Delta magnum,* in-

Ab Ibi inuenta litera.

Ibis à figura quæ pedibus exprimebat dicta Agathodæmon.

Brachium Nili dicitur Agathodæmō

inquit, *vocatur id iuxta quod diuertitur fluuius dictus Agathodæmon*. Porrò Ibin roſtro diuaricatis cruribus tranſuerſim inſerto, figuram non abſimilem Latino A, quam poſteà Ibin dictam, primam literarum conſtituerit Mercurius, expreſſiſſe Plutarchus docet. Ἶβις δὲ ποιεῖ τῇ τῶν ποδῶν διαστάσει πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τὸ ῥύγχος ἰσόπλευρον τρίγωνον. *Ibis*, inquit, *pedum diuaricatione eorum inter ſe, & cum roſtro comparatione triangulum repræſentat æquilaterum*. & l.9.ſympoſ:q.3. Ἑρμῆς λέγεται θεῶν ἐν Αἰγύπτῳ γράμματα πρῶτος εὑρεῖν, διὸ καὶ τὸ τῶν γραμμάτων Αἰγύπτιοι πρῶτον Ἶβιν γράφουσιν ὡς Ἑρμῇ προσήκουσαν. *Mercurius primus Deorum in AEgypto traditur inueniſſe literas, atque Ibin AEgyptij ſignum primam literam faciunt, veluti Mercurio conuenientem.* Quæ omnia clarius à Valeriano l.17. hierogl. ſ de Ibi exponuntur his verbis. *Eſt alia*, inquit, *ratio cur AEgyptum hieroglyphicè ſignificarent Ibes, nempe cum ea regio Delton à Δ Græcæ literæ figura nuncuparetur, eam cum Ibibus ſimilitudinem habet, quod alites hæ literam eo inceſſu pedũ, interſtitio ad æquales trianguli lineas diducto, ſignare videntur, idemque roſtrum patefactum ſignat*. Et l.47. de 7. literis. *Mercurium*, inquit, *qui primus literas AEgyptijs communicauit, Ibim primam literam eſſe voluiſſe, refert quidem ea in inceſſu triangularem effigiem, cruribus ita diſpoſitis, vt ſuo loco dictũ eſt. & quæ prima apud nos & Græcos litera eſt, ad iſoſcelis trianguli faciẽ accõmodatur*. Atq; huc forſan re-

Plutarchus ſympoſ: 5. & l 9.ſympoſ:q.5.

Pier:l. 17. hieroglyph: de Ibi

In exposit: tab: in fine

respicere videtur gemma apud Pignoriam, in qua Mercurius κυνοπρόσωπος è regione Ibidis serpente diuaricatis cruribus circumuoluto perfectè literam A exprimentis, quasi eam hoc situ admirabundus data opera obseruaret, non sine mysterio effictus spectatur.

Ibis Litera prima à Mercurio inuenta.

Ibis vna è 4 literis

Porrò Ibim non huius tantùm literæ, sed & complurium aliarum rerum inuentricem fuisse, atque eam ob causam locum inter 4 aureas literas, quas per compita platearum publica pompa quotannis circumferre consueuerunt, meruisse.

Clem: Alex:

Clemens l. 5. strom: tradit his verbis ἤδη δὲ κἀν ταῖς καλουμέναις παρ' αὐτοῖς κωμασίαις τῶν Θεῶν χρυσᾶ ἀγάλματα, δύο μὲν κύνας, ἕνα δὲ ἱέρακα, καὶ Ἶβιν μίαν περιφέρουσι, καὶ καλοῦσι τὰ τέσσαρα τῶν ἀγαλμάτων εἴδωλα τέσσαρα γράμματα, *Iam verò in ijs quæ ab alijs vocantur Deorum Comasiæ, aureas imagines Deorum, duos quidem canes, vnum accipitrem, & vnam Ibim circumferunt, & vocant 4 illa simulacra, 4 literas.* Et paulò post de Ibi ita dicit. ἀριθμοῦ γὰρ ἐπινοίας καὶ μέτρου μάλιστα τῶν ζώων ἡ Ἶβις ἀρχὴν παρέσχηκε τοῖς Αἰγυ-

Comasiæ Deorum quid?

γυπτίοις δοκεῖ ὡς τῶν κύκλων λοξός. *Numerum enim inuentionis & mensuræ maximè ex animantibus videtur præbuisse AEgyptijs, sicuti ex circulis obliquus.* Atque ex his omnibus ita probatis patet, hunc Ibiacum characterem A non sine mysticis rationibus Bonum Geniũ præfigurasse; cum enim, præterquam, quod ipsum nomen AEgyptiacum Ⲁⲅⲁⲑⲟⲥ Ⲁⲉⲙⲟⲛ perfecto monogrammo, sicuti Δ Niliacum exprimat, è Genialis quoq; volucris incessu ab ipso AEgypti Agathodæmone Mercurio primò inuentus fuerit, vt dictum est, certè congruentius ei symbolum nulla ratione conuenire poterat. Dicta autem postmodum hæc Ibiaca litera à Cadmo Alpha, eò quòd אליף *Aluph* (ita enim lingua phœnicum quibus AEgyptias literas primus tradebat Cadmus, Bouem vocant) maximum AEgyptiorum Numen, eorumque veluti Dux & caput haberetur. quod indè ad Græcos, & hinc ad Romanos, & cæteras Nationes posteà traductum, inter omnes populorum literas principatum tandem obtinuit; ita Plutarch: l.9.Sympos: q.3. Κάδμον, φασὶ, τὸ ἄλφα πάντων προτάξαι διὰ τὸ τοὺς Φοίνικας, οὕτω καλεῖν τὸν βοῦν, οὐ δεύτερον, οὐδὲ τρίτον (ὥσπερ Ησίοδος) ἀλλὰ πρῶτον τίθεσθαι τῶν ἀναγκαίων. *Cadmum ferunt ideò Alpha primam literam posuisse, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non secundum, aut tertium, vti Hesiodus, sed primum locum inter res*

Ibiaca litera A à Cadmo cur Alpha dicta.

Plutarchus l.9. Symp: q.3.

res necessarias existimant. Multa hoc loco mihi de alijs Coptis characteribus, vti ϕ.ϯ.Θ.U M.X.V.ʌ. quæ passim inter sacras sculpturas reperiuntur, dicenda essent. Verùm quia ex parte de ijs dictum est, & in Oedipo nostro fusissimè veluti proprio loco de ijs tractaturi sumus, hîc ne Prodromo festinanti remoram obijcerem, longior esse nolui. Nil igitur restat nisi vt me sine mora ad aliquod hieroglyphicæ interpretationis specimen ostendendum accingam. Deus Optimus Maximus fortunet molimina.

Specimen Hieroglyphicæ Interpretationis in sequenti Schemate exhibendum.

CVm occasione Coptarum literarum, in hoc hieroglyphicũ schema inciderimus, extra propositum scopum nequaquam me collineaturum existimaui; si id, quod vnicè multi desiderabunt, in curiosi Lectoris gratiam videlicet hieroglyphicæ explanationis specimen quoddã hoc loco exhiberem, cùm, vt quantam & quam admirabilem rerum abstrusissimarum copiam & varietatem in Oedipo nostro prodituri simus, ex hac veluti minima eius particula Lectori patefieret; tùm etiam, vt quam in similiũ symbolorum, operumque secuturorum hieroglyphicis

enodationibus methodum essem seruaturus, hoc supramemorato hieroglyphico schemate ceu in prototypo quodam declararem. quod dum facio ad pleniorem singularum partium expositionem, Anatomicos imitaturus, totum hieroglphicũ corpus in suas partes, vt quid pars vnaquæque sibi velit, quæ mysteria aliјs connexa indicet, quo fine denique à Sapientibus instituta sit, clariùs repræsentetur, dissoluam.

Sex itaq; distinctis symbolis, quorum vnumquodque insignium mysteriorum virtutumque maximarum index est, hic mysticus schematismus constituitur.

Primum horum Scarabęi corpus est, per quẽ, quod ad mundi figuram eius accedat fœtus procreatio AEgyptij mundum, eiusque conuersiones ac motus siderum cœlorumque indigitare, vt posteà patebit, solebant. Alterum facies hu- Quid per Scarabæũ

ma-

Quid per caput humanum

mana eſt ita corpori Scarabæi adaptata, vt vnum quid πολύμορφον cum eo conſtituere videatur, atque hoc ſymbolo Orum, ſeu Solem mundi mẽtem intellectu, & prudentia ſingula mundi gubernantem deſignabant. Tertium concentricos aliquot circulos continet, orbitarum cœleſtium, totiuſque mundi cyclicis rationibus conſtantis ſymbolum κυκλολογούμενον. Quarto loco cornuta Lunæ creſcentis facies in circulum abiens occurrit, quæ innixa Solis ſymbolo Oro, phaſes Lunares, quas menſtrua circumuolutione cum Sole efficit, ſignat. Quintò è centro Lunari circuli character in crucis ſimilitudinem diffuſus ponitur, quo 4 elementorum, prout Solis & Lunæ influxibus ſubſtant, motus, arcana quadam naturæ ſimilitudine exprimuntur. Sextò Tabella cum inſcriptione vocis ϕτλ ſpectanda exhibetur, quo indicat has mundi partes conſeruari nequaquam poſſe, niſi amore veluti totius vniuerſi glutino quodam coaduniantur, qui amor iuxta eorum opinionem, cum aliunde quàm ab anima mundi, cuius amor affectio quædam eſt, non procedat, ideò Septimum ſymbolum appoſuerunt, globum videlicet alatum, ex eius concauo ſerpentibus hinc inde proſilientibus, dictæ mundi animæ omnia permeantis, & vitali calore animantis ſymbolum. Analyſi itaque totius hieroglyphici ſchematis propoſita; nunc ne temerè,

Quid circuli

Quid Lunæ facies.

Quid character crucis.

Quid ϕτλ

Quid globus alatus.

aut

aut proprio iudicio freti, quicquam asseruisse videamur; ipsa incognitæ disciplinæ ratio postulare videtur, vt dictorum veritatem congruis Antiquorum probatorumque Scriptorum testimonijs authoritatibusque, ea qua in hoc molimine decet, fide comprobemus & stabiliamus. Scarabæus mundum significat.

Primo itaque Scarabæi symbolo mundum significari apud veteres AEgyptios, præter Eusebium Pamphilum, Manethonem, Hecatæumque apud Laertium, aliosque, clarissimis verbis Horapollo l. 1. hierogl: 50 hierogl: docet. Horapol-
μονογενὲς δὲ δηλοῦντες, ἢ γένεσιν, ἢ πατέρα, ἢ κόσμον, ἢ lo.
ἄνδρα, Κάνθαρον ζωγραφοῦσι. *Vnigenitum,* inquit, *aut ortum, aut patrem, aut mundum, &c. significantes, Scarabæum scribunt*. Et paulò post, κόσμον δὲ, ἐπειδὴ κοσμοειδῆ τὴν γένεσιν ποιεῖται. *mundum verò significant per Scarabæum, quod ad mundi figuram eius procreatio & fætus accedat*. Nam certo anni Natura Scarabæi.
tempore bubulum excrementum nactus, materiem eam sibi suscipit elaborãdam, quod primò *Aristopha-*
statim pacis suę versu mordet Aristophanes αἶρε, *nes.*
αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ, quo loco μᾶζαν Poeta pro excremento ponit, vtcunque primùm ex eo pilulas conficit. Vt iam mundi ipsius formam initio imitetur, vel vt Clemens ait. ἐπειδὴ κυκλο- *Clemens Alex. l. 5.*
τερεῖς ἐκ τῆς βοείας ὄνθου σχῆμα πλασσομένους, ἀντιπρόσωπος *Strom:*
κυλίνδει, id est, mox eas ab ortu occasum versus posticis impellens pedibus, non intermissa rota-

tione protrudit, ipſe interim auerſus Orbem ſpectat, quaſi de induſtria det operam, vt ipſius cœli exemplar intuendo imaginem eius exprimere conetur. Quid verò illud, quod inter trudendum à Subſolano in Africum fertur, quaſi aſtrorum curſui fieri obuiam contendat, qui quidē proprio motu ab Africo in Subſolanum

Plinius

eſt? Plinius l. 30. c. 11. n. 7. *Scarabæus*, inquit, *qui pilulas voluit; propter hunc AEgypti magna pars Scarabæos inter numina colit, curioſa Apionis interpretatione, colligit Solis operum ſimilitudinem huic animali ineſſe ad excuſandos gentis ſuæ ritus.* Certè in ea veneratione vile animal, nullo non tempore AEgyptijs fuiſſe comperio, vt per publicas ſemitas viaſque incedentes, hoc vnicum ſumma cura cauere viderentur, ne Numen illud

Hiſtoria iucunda

fimoſum ſibi fortè obuium incauti pedibus obtererent; atque huc facit, quod in tract: arabico qui dialogus duorum peregrinorum inſcribitur, de Perſa & AEgyptio iter facientibus, ad propoſitū Scarabæi cultū haud iniucundè narratur. Perſa enim dum Scarabæum luteum orbem per ſemitam hinc inde volutantem forte fortuna calcaſſet; fertur calamitoſū caſum intuitus AEgyptius manibus in Cœlum ſublatis, omnia Numina, ab hoc ſe ſcelere immunem eſſe conteſtatus. Perſa verò, quid hac inſolita cōteſtatione ſibi vellet, rogante, neq; tu, inquit AEgyptius, vin-

vindictam Deorum formidas, qui sacrã & magnam Dei nostri Osiridis imaginem in qua habitans nos cœlorum motus, omnemque agriculturæ rationem docet; adeò temerè, & indignè tractare audes? hac interpretatione emendatus Persa in posterum cautiùs incessit, ne lutosum hunc Deastrũ fortassis lædẽdo indignationẽ Numinum incurreret. Verba Arabica subdo.

وكانا رجلان فرسى ومصرى سايــران الى كــورة
بعيده فبين:ما كانا ماضيــان فى الطريــق راى
الرجل المصــرى الرجـــل الفرسى إنّـــه يدوس
بالاتفاق على الخنافس الذى هو مارعًا كــره من
الشريقين وصرخ المصرى بصوت عظيــم شهد كل
الهتهم انّه كان نقى من هذه الخطية فلما سالـــه
الفرسى سبب هذا العوبـــل فاجاب هل انــت
تخاف قضى الهتنا الذى لصورتهم هكذا امتهنت

Duo viri Persa & AEgyptius proficiscentes in Regionem longinquam, ijs ambulantibus, cùm AEgyptius videret quod Persa Scarabæum, qui pilulam è stercore Asini conglobatã voluebat, fortè calcaret, miserabili ploratu omnes Deos testatus est, ab hoc crimine immunem se esse, cùmq; insolitæ eiulationis causam Persa rogaret, respondit AEgyptius, non ne tu Dei nostri vindictam times, qui imaginem eius ita indignè tractare audes? Sed hęc animi gratia.

Plura hoc loco de admirandis obſeruationibus AEgyptiorum circa Scarabæi naturam & proprietates maiori mundo prorſus analogas proferre poſſem, vt, quomodo totius mundi partes in corpuſculo ſuo expreſſas teneat; quin Solis & Lunæ motũ per Zodiacum imitetur, aliaque non minus iucunda, quàm erudita proferre poſſem, verùm quia ea omnia Oedipo noſtro reſeruauimus, ſuperuacaneum eſſe ratus ſum ijs diutiùs hìc inhærere, qui interim de Scarabæo plura deſiderat, præter Latinos Græcoſque naturalium rerum Scriptores conſulat, Pandectarium quoque Arabicum voce حنافس Elluchaſem l. de animalibus. R. Eliezer in comment: in Leuit: in מקרא הגדלה linea 58. quæ incipit חגב ירוע בלשון אשמאלי Tractatum denique de משלי שועלים parabolis vulpium. parab: de Scarabæo & aquila. Atque hæc de Scarabæo ſufficiant.

Secundum ſymbolum humani capitis Scarabæo coaptatam figuram exhibet, qua nota nihil aliud denotari, quàm Orum Iſidis & Oſiridis filium Bembina Tabula clarè docet, quẽ ſub vittati pueri ac faſcijs, reticulatoque amictu inuoluti ſpecie paſſim exprimit. (vide figuram ſecundam infimi ſpacij Tabulæ Bembinæ) quo habitu in plurimis gemmis quoque effictus cernitur. A Sacerdotibus quoque ſub forma infantis certis ſolennitatibus Ori imaginem circumferri ſoli-

Orus ſub forma pueri vittati & faſcijs inuoluti pingitur.

litum, Epiphanius l. 3. hæreſ.t: 2 fol. 354, ſequentibus verbis luculenter demonſtrat. *Quot autem ſunt apud alios, veluti hi, qui apud Butum ciuitatem Harpocratem nutriunt inſtar nutricum, qui ſenes iam ſunt ætate, quique in menſis ſolennitate imaginarias Ori Numinis afflationes perficere ex Dæmone cogũtur? vnuſquiſque autem ciuis & valde ſenex, vnà cum adoleſcentibus contribulibus, & alijs ætatibus puberibus, Sacerdotes eiuſdem Ori videlicet, & Harpocratis exiſtentes, capite raſi, vnuſquiſque, inquam, fert impudenter ſeruile ac deteſtabile ſignum; & furioſi & deſipientes pulticulis farinæ ac ſimilaginis atque alijs huiuſmodi confectionibns primùm facie obliti, poſteà impertiũt per manum de facie abſtergentes, vnicuique petenti; vt particeps fiat; atque hoc ſanitatis ac medelæ morborum gratia;* Huius Ori dicta ratione circumlati veſtigia clarè quoque monſtrat apud Pignoriam Numus Adriani Imperatoris in quo Iſis puellum Orum vberibus exertis admouet, vti & gemma hieroglyphica è doctiſſimi Nicolai Fabricij de Pereſc Gazophylacio deprompta, vbi Orus puer in Baride virgata veſte indutus pedibus iacet indiſcretis, quem hinc inde mediante Scarabæo duæ ſtipant vpupæ, quo ſymbolo ingens rerum varietas, quam Sol per vaſtiſſima cœlorum ſpacia quodam veluti nauigio delatus, influxu ſuo in vniuerſo cauſatur

Epiphani,

Pignorij Gemma.

tur, hieroglyphicæq; indicatur. Gemma sequitur.

Horus ita depictus symbolum Solis fuit. Porrò Orum hac pueri forma depictum Solem symbolicè significasse, Plutarchus docet l. de Osiride & Iside. verba eius sunt. ἐν δὲ ταῖς
Plutarchus. Ἑρμοῦ λεγομέναις βίβλοις ἱστοροῦσι. γέγραπται περὶ τῶν ἱερῶν ὀνομάτων, ὅτι τὴν μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς τεταγμένην δύναμιν, Ὧρον, Ἕλληνες δὲ Ἀπόλλωνα καλοῦσι.
Macrobius Ita Macrobius quoque l. 1. Satur: c. 27. l. 63. *Apollo,* inquit, *qui est Sol, apud eosdem Orus vocatur, ex quo & 24 horæ quibus dies noxque conficitur, nomen acceperūt & 4 tempora, quibus annuus orbis impletur, horæ vocantur.* Fingitur autem puerili
Isidorus. forma, quod Sol (vti l. 8. orig: Isidorus docet) quotidiè oriatur, & noua luce reparetur; siue vt
Phornutus. Phornuto placet, ad Solis indicandam pulcritudinem, sicut enim nihil in hac rerū vniuersitate Sole pulchrius cōparet, ita nulla ætas adolescentiū ætate pulchrior est; aut certè, quod Solis vis calorque vnde vitam cuncta hauriunt, idem sem-
Fulgentius 10. mythol. per sit, neque senescat; iuxta illud Veteris Poetæ.

Sol semper iuuenis, rapidum qui diuidis axem.

Quia occidendo (inquit Fulgentius) & renascendo semper est iunior, siue, quòd nunquam in sua virtute deficiat.

Quod

Quòd verò caput Ori Scarabæo coniunctum sit, factum est, vt hac κανθαρομορφώσει innueretur vniuersum illud, quod per Scarabæum paulò ante significatum diximus, Solis, quem & ob eam causam inuisibilis Dei visibilem filiũ Plato non incongruè dicebat, prouidentia & intellectu gubernari. Atque hoc ita sese habere, facilè ex Clemente Alexand: probatur, qui l. 5. strom: de Sphyngum AEgyptiarum cõpositione agens, faciem humanam cuilibet alteri animali cõiunctam, priscis ingenium & prudentiam significasse tradit. Sed hæc clariùs apud Porphyrium l. 4. pag. 76. de abstinẽtia demõstrantur. *Ad Deorum,* inquit, *fabricam omne animal vnà cum homine assumptum esse ab AEgyptijs, in qua & pecudum, & hominis, & auium, item & hominis corpora commiscuere; Nam & singulæ apud ipsos Deorum statuæ, vel vsque ad collum humanam speciem præferunt, faciem verò vel auis, vel Leonis, vel alicuius alterius animalis impositam habent, vel è contrario capiti humano subiectum, alterius animalis corpus præmõstrãt.* Orum itaq; dicta ratione κανθαρόμορφον, intelligentiæ Solaris mundi gubernatricis symbolum esse, præ cæteris apertè ostendit gemmæ apud Pignoriam Typus, in quo Solis seu Ori radiosum caput concinnè Scarabæo impositũ, quæ omnia serpens caudam vorans ambit; vt ea daretur intelligi Orum seu Solem temporũ, annorum

Clemens.

Porphyrius.

rum

rum, & omnis cyclicæ conuerſionis in mundo Authorem eſſe. Gemma ſequitur.

Orus ſeu Sol Vniuerſi Dominus Tẽporum & omnis cyclicæ conuerſionis Author

Tertium ſymbolum circuli ſunt, Scarabæum inter & Ori caput intermedij, quibus quidem nil aliud niſi cœleſtes orbitas ſuperiores ſignificari, è ſuſcepto interpretationis contextu liquebit; ſunt enim ex eorum numero ſymbolorum, quæ ſupra ex Clemente κυριολογούμενα, hoc eſt propria, & eam rem quam ſignificant, exprimentia, diximus: cui Porphyrius apud Euſebium ſubſcribit, de ſymbolis enim AEgyptiorum ibi tractans, *inde*, iquit, *factum eſt, vt omnia candida cœleſtibus Dijs attribuerentur, pila & rotunda omnia mundo, præcipuè Soli & Lunę. Circulus autem, & quę circularia ſunt, ſęculo & motui cœleſti, & zonis & circulis, qui in Cœlo eſſe intelliguntur.* Quibus quidem verbis nihil clarius eſſe poteſt, quare eo vnico contenti, vt breuitati ſtudeamus, omiſſis alijs teſtimonijs, quas ex varijs Orientalium monumentis hìc proferre poſſem, ad reliqua ſymbola nos conferamus.

Euſebius l. 3. c. 3. præpar: Euangelica fol: 50. lin: vlt:

Quartum ſymbolum cornutam Lunæ faciem Ori capiti innixam exhibet, quo ipſam Lunam eiuſ-

eiusque motum, & cyclicas rationes κυκλολογικῶς AEgyptios indigitasse, & ex Porphyrio paulò antè patuit, & ex Clemente supra allegato luculentiùs patet. ἥλιον μὲν οὖν γράψαι βουλόμενοι κύκλον ποιοῦσι σελήνην δὲ σχῆμα μηνοειδὲς κατὰ τὸ κυριολογούμενον εἶδος. *Solem indicaturi, circulum faciunt, Lunam, verò figuram Lunæ cornuum formam præferentem, conuenientem ei formæ quæ propriè dicitur.*

Quintum symbolum Crucis character est, intra Lunaris circuli orbitam contentus; sublunaris seu elementaris mundi, circa quem Osiris & Isis, id est Sol & Luna, teste Diodoro, ambulantes, omnem influxibus suis temporum generationúque, atque corruptionum vicissitudines producunt, typus proprius. Atque ita se habere egregiè è priscis Scriptorum monumentis ostendit Marsilius Ficinus c. 18. l. 3. de vita cœlitus propaganda; *Postremi*, inquit, *quidam imaginum Authores vninersam earum formam ad Cœli similitudinem accepere rotundam: Antiquiores autem, quemadmodum in quodam Arabum Collegio legimus, figuram crucis cunctis anteponebant, qui corpora per virtutem agunt ad superficiem iam diffusam; prima verò superficies cruce describitur; sic enim imprimis habet longitudinem, primaque figura est, & omniũ recta quàm maximè & 4 rectos angulos continet, effectus verò cœlestiũ maximè per rectitudinem radiorum, angulorumque resultant. Tunc enim stellæ*

Diodorus

Crucis character elementaris mundi symbolum

 ma-

magnoperè ſunt potentes, quando 4 cæli tenent angulos, imò cardines, Orientis videlicet, Occidentiſq; & medij vtrinque cæli; ſic verò diſpoſitæ radios ita conijciunt in ſe inuicem, vt crucem inde conſtituant. Crucem ergo veteres figuram eſſe dicebant, tum ſtellarum fortitudiue factam, tum earundem fortitudinis ſuſceptaculum (videlicet mundum elementarem quadripartitum). & paulò poſt. *Hæc autem opinio ab Ægyptijs vel inducta eſt, vel maximè confirmata, inter quorum characteres crux vna erat inſignis.* Hæc Marſilius. In Saracenicæ quoque Cabalæ fragmentis, quæ arabicè ſcripta apud me extant, Philoſophos, & Medicos AEgyptiorum, Perſarum, Indorum, & Græcorum ſignificaturos elementa, Crucis figuram ſcripſiſſe inuenio.

Philoſophi & medici AEgyptiorum Perſarum, Indorum, ſignificantes elementa crucem pingebant

اهل الفلسفه وطبّا مصر وفرس الهند والروم كانوا يدلّون العناصر ويكتبونهم مربع بصورة الصليب:

Nec mirũ, elemẽtis enim extra ſuas ſedes naturales dimotis ea ſuos ad eaſdem reditus, naturaliter per rectas facere lineas, diſlocatæ eorundem homogeneę partes experientẽ docebũt. nequaquam igitur incongruè Sapientes dicti per has 4 rectas, ab vnico puncto, ſeu centro circuli indiuiduo in contrarias partes excurrentes, 4 elementorum myſteriũ indigitarũt Crucis autem inferior curuatura, neſcio quid circulare affectans myſterio nulla ratione caret; Cùm enim nec circulus ſine re-

Curuilinea Crux quid?

recta, nec sine puncto recta artificiosè fieri possit, puncti proinde monadisq; ratione, res & esse cæperint primò, & peripheria affectę partes centralis puncti ministerio neutiquam carere possint; certè clarum est, per hanc curuilineam crucem primam, simplicissimamque rerum omniũ tùm existentium, tum in naturæ latentium inuolucris in lucem productionem, repræsentationemque à Sapientibus denotatam fuisse. Idque Deenus pulchrè docet in monade hierogyphica. & Riuera l. de mundo magico.

Creatio rerum expuncto per lineã in circulũ

Prætereà cùm hæc naturæ fabrica plena mysterijs, atque adeò cõcinna singularum partium ex puncto in infinitam propè peripheriarum amplitudinem emanantium adaptatio sine vinculo consistere non possint, aptè sanè inter Scarabæi Chelas tabellam Φιλο, id est amoris nomine insignitam, reposuerunt, vt eo videlicet, mundum sine amore conseruari nequaquam posse, indigitarent. iuxta illud Orphei

Vinculum vniuersi amor.

Μῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴκημα κρατύνεις·

Verùm vt Lectori patefiat, quam nulla res apud AEgyptios mysterio caruerit; & quanta sub minimis etiam similitudinum vmbris mysteria abdiderint; mysticam dictorum characterum significationem hoc loco exponendam existimaui; Constat itaque vox Φιλο quatuor literis, quarum prima pyramidis inuersæ; altera

ra rectæ;tertia globi figurā exprimit:quibus omnibus tot ac tanta mysteria indicantur, vt ijs singulis explicandis,non dicam hæc pagina, sed nec volumen quidem magnum sufficiat. Quare aliqua earum,adeòq;generalia tantùm hoc loco attingam,vt de alijs Lector iudicium faciat: ac primò quidem character Φ ex circulo & linea cōpositus, quid significet paulò ante indicauimus, & de eo c.7. tractatum est. videlicet, rerum ex centro per lineas rectas in circulorum peripherias diffusarum primordia, reliquis verò tribus literis V Λ O. aptissimè sanè & eleganissimè amoris in hoc mundo vim, & à centro ad circūferentiam, & ab hac ad illud reciprocum motus processum,exprimētibus: Amor enim nō tātùm versus inferiora, demittit radios, quo cuncta viuificet,verùm & virtute naturali,seu magica naturarum cognatione sursum attrahit, & in amplexus mutuos plena conuersione compellit;sic enim progressus vel descensus à Deo, seu vt Platonicè loquar, anima mundi per mundi res vniuersas, vsque ad materiem, quem processum descensumque aptè pyramidalis litera Λ refert.Et hinc per naturam denuò reditus,ad naturæ præsidem, videlicet monadem illam indiuiduam,pyramidis mundanæ apicem. Similiter ascensus ad vastissimas Cœlorum peripherias per intermedia mūdi spacia à cētro vniuersi nō ab-

Φ V Λ O

Hæc litera amoris in mundo processū denotat.

absurdè per radiosam seu, inuersæ pyramidis literam V indicatus amoris ascensus, quid aliud significat, nisi *magicam* illam amoris superiora inferioribus connectentem catenam, in reciproca singularum partium cõspiratione defixam. Vnde non malè amorem ita summus Philosophus Areopagita definit. vt quidã sit *circulus à bono in bonum perpetuò reuolutus*; Nam, vt à Deo incipit, & allicit, perfectæ pulchritudinis rationem præsefert; vt autem in mundum transit, amor potissimùm dicitur. Voluptas denique prout in Authorem remeans pulcho exemplari, pulchram imaginem, pulchra reuolutione conuertit. In hoc circuitu per omnia penetrans sursum eadem secum, deorsumque volui continuò facit; non secus ac Solis simplex radius per se vniformis in Cœlo lucem, splendorem in æthere, in elementis lumẽ, in mistis corporibus colorem lucidum creat. Patet itaque quòd amatorius ordo, sit causa conuersionis in rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem, & formam principem, atque (vt verbis Procli vtar) reducat sequentia ad illam omnia, eique coniungens, & coniuncta confirmans; & mox inde sequentia replens, diuini luminis dotes inde scaturientes per vniuersa distribuat. Quod quidem AEgyptijs aliud non fuit quàm anima mũdi, rerum omnium in mundo causa & origo; quam aptissimè sanè expresserunt in hoc hiero-

Quid amor propriè sit iuxta Dionysium.

Amatorius ordo causa rerũ

gly-

glyphico schemate, alati globi serpentibus hinc inde prosilientibus circumsepti, mundano systemati suprapoſita figura. Atque globus quidem nihil aliud, quàm orbem vniuersi, designat vt in præcedentibus probatum eſt. Alis teſte Macrobio, Martiano, & Apuleio vis ſubtilis & celer omnia penetrās in mūdo, denotabatur, vt vel hinc Alatam animam AEgyptios tradidiſſe, mirum non ſit, cùm plerique Platonici, è Zoraſtris doctrina AEgyptiorumque id paſſim doceant. Serpentem verò fæcūdi ſpiritus ſymbolum eſſe, Porphyrius apud Euſebium l. 3. c. 3. Euangelicæ præpar: abundè docet; adeòque clarè à Virgilio oſtenditur, vt ad hoc ſymbolum animæ mundi omnia penetrantis viuificantiſque vnicè reſpexiſſe videatur, dum canit.

Macrobius Martianus Apuleius

Porphyrius

Principio Cœlum ac terras, campoſque liquētes
Lucentemque globum Lunæ Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit, totumque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Virgil: Maro l. 6. AEneid:

Meminit huius hieroglyphici Barachias Albenephi, Arabs, l. de veterum AEgyptiorū diſciplinis; quem volente Deo breui latinitati donatum publici iuris faciemus. ita autem dicit.

في مسالة فرعون

De obeliscis Pharaonis.

والدور مجنح محلق بحيات هو علامة نفس وروح العالم

Barachias Albenephi

Globus, inquit, *alatus*, *ſerpentibus circumdatus*, *dum*

dum pingebatur, ſymbolum erat animę ſeu ſpiritus mundi. Et ex Tabula Bembina id clarum fit, vbi ijs hieroglyphicis ſchematis, quæ magna myſteria continere cenſebantur, plerunque hoc ſymbolum ad faciliorem animæ mundi attractum ponebatur; patet hoc ex eo, quòd ſub Throno pantomorphæ naturæ eiuſdem tabulæ hiſce hieroglyphicis expreſſum ponitur. vbi ſuper alatum globum ſerpente ſceptrigero inſtructum characteres ſacri currrẽtes, circulus, hemiſphęriũ atq; character ἴχματος figura poſita, hunc ſenſum faciunt. Coniungitur inferius ei quod ſuperius virtute animæ mũdi omnia viuificãtis, cuius imperio omnia ſubſunt. Hieroglyphica vnà cum lectione eorundem ſequuntur.

Atque hanc lectionem certam & veram iuxta mentem hierogrammateon eſſe, libenter fusè hic oſtenderem; verùm quia hi characteres plura ſupponunt, quàm vt hoc Prodromo tradi poſſint, ideò Lectorem ad Oepidum remittimus

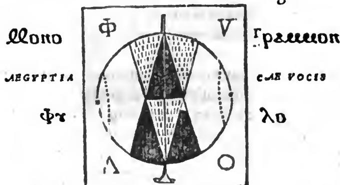
vbi

vbi omnia fusè tractata & probata inueniet. Satis interim me fecisse arbitratus, hoc loco Lectori irritamẽtum quoddam ad alia secutura obiecisse. Porrò quomodo amor animam mundi moueat, ad omnibus mundi partibus sese insinuandam, pulchrè declarat Hierotheus. Ait enim *amorem esse vim quandam Animę mũdi propriam, rebusque insiticiam, quę superiora mouet ad inferiorum prouidentiam: inferiora, vt versus sublimia conuertantur. æqualia denique ad socialem inuicem sui communionem*. Vnde, meo quidem iudicio, Amorem rectissimè statuas, vt desiderium quoddam boni pulchrique, vel bonitatis per pulchritudinem ipsam conferendæ vel accipiendæ, videlicet, cuius potestas veluti vnius sit magnitudinis dimanatio, cuius punctum vel apex sit primus in Deo, progressus per mundum triplicem tripliciter distributum, finis autem in ipsa materie, cuius denique quædam sit infinitudo circa verticem, potentiæ meræ infinitudo circa materiem, connexionis virtus infinita per omnes naturæ intermedios gradus. Quæ omnia pulchrè dictis characterum figuris referuntur. vbi vides Φ inferioris mundi symbolum. V amoris à centro versus suprema; Λ à Cœlo, quod circularis litera O exprimit, versus inferiora processus ἔκτυπον. Vnde & nobilissimum illud μονόγραμμον vocis Φϒλο AEgyptijs vsitatum, quod in Tabula

Amoris definitio.

Bem-

Bembina haud infrequenter occurrit, reſultat, quo omnia quæ hucuſque de anima mundi et amore mundano dicta ſunt, ſub forma ſphæræ mundanæ admirabili quadam ratione exprimuntur. vt ſequitur. Ego characterem in meliorem formam redactum, hìc ſubiungo.

Qui quidem ſi pauca excipias non differt à charactere qui paſſim in Bembina Tabula occurrit, mũdi quadripartiti ſymbolum. & forſan idem μονόγραμμον cum præcedente eſt, cùm omnes literas vocis Φτλο contineat. Sed hoc in Geometria AEgyptiaca melius diſcutiemus. Nunc ad amorem redeamus, cuius prior effectus eſt vniuerſum. *Amor enim*, teſte, Dionyſio, *non permiſit Regem omnium ſine germine permanere.* Idem propagandi ſtudium ab Authore primo in omnes eiuſdem imagines dimanauit. Per hunc enim intelligentiæ cœlos mouent, & ſequentibus om-

Dionyſius

Amor cauſa omniũ

 ni-

nibus: sua munera largiuntur. Per hunc sidera suum lumen in elementa diffundunt; ignis aeri, aer vim suam cōmunicat aquæ, aqua terræ; elementa simplicia mistis quibusque siue compositis rebus; plantæ & animalia speciei suæ multiplicādæ desiderio largiūtur, iuxta illud Georg: 3.

Omne adeò genus in terris, hominūq; ferarumq;
Et genus æquoreum, pecudes, pictæque volucres
In furias ignemque ruunt, amor omnibus idem.

Per eiusdem amoris impulsum obediunt vicissim inferiora supernis maximè; sic terra tractabilis aquæ, & hæc in aerem deinde resoluitur: aer in ignem, ac dein per poros insensibiles digesta in æthera, sublunaris substantiæ portiūcula firmioris paulatim concretionis, atque coaguli particeps, rapitur altiùs in cœli occultas fibras, vbi quemadmodum in animantibus fieri solet, elaborata magis magisq; apponitur; primū inde agglutinata assimilatur penitus, & in cœlestem indolem transmutatur. Quis igitur iam nō videt, quàm appositè monogrammum illud vocis ΦΥΛΟ vniuerso adaptetur? certè cùm hoc paulò profundiùs scrutarer, tunc illud Iamblichi verum esse cognoui; *Characteres AEgyptiorum, haudquaquam fortuitò, aut temerè; sed magno ingenio ad naturæ exemplar fabricatos esse.* Vti in hoc vel maximè elucescit; in quo sub duabus pyramidibus contrario processu implicatis,

Iamblichus

in charactere sphærico ⏀, subitò coluri, meridiani, tropici, & æquator, amoris mundi, id est Solis semitæ (in Sole enim maximè amor viget mundanus,) tota denique amoris sphæra elucescit; vt vel hinc intelligeretur; Amorem per vniuersum diffusum omnibus in rebus esse. Cùm verò magna rerum in hoc mundo sit diuersitas, necessarium est, eum ex contrarijs sæpè nasci, neque enim vlla pars mūdi alteram odit, nisi amore sui, vt pulchrè in explicatione conuiuij Marsilius docet; & rursum eum contrariorum maximè effectricem causam, vnde illud Plautinum oppidò eleganter. *Marsilius*

Diua Astartha hominum, Deorumque vis, vita,
Salus, rursum eademque est
Pernicies, mors, interitus, mare, tellus, cœlū, sidera
Iouis quæcunque templa colimus, eius ducuntur
nutu, & obtemperant.

Hinc Orpheus in Argonauticis nòn sine causa hunc Amorem, vt mundi genium, & magnum antiquissimumque laudat. Cùm enim Chaos ante mundum posuerit, ante Saturnum Iouem & cæteros Deos, Amorem sanè in sinu ipsius Chaos constituit. eundem adeò sic definiens, vt principium, quo res informis ornamentum seu Κόσμον perfectionemque desiderat. Cui & illud Maronis consonat. *Orpheus*

 Vul-

Vulcani Martisque dolos, & dulcia furta
Atque chaos, densos Diuum referebat amores.

Vbi ſanè & ad 3 mundi principia tacitè viſus eſt & ad AEgyptiorũ mẽtem alluſiſſe; per Martem, vti AEgyptij per Oſiridem, agendi principium ſubintelligens, veluti formam; per Venerem, vti AEgyptij per Iſidem, paſſionis vim ſeu materiam agentibus formis vbique ſubſtratam: Per Vulcanum denique, vt AEgyptij per Horum omnia connectentem ſpiritum, vel proportionem mediam. Quæ omnia clariſſimè ex hieroglyphico ſchemate noſtro cognoſci poſſunt. vbi inter Oſiridem Καρθαερόμορφον & Iſidem ſublunarem mundum ſuperiores ſcilicet & inferiores circulos mundi mens Horus, ſeu Sol inter duplicem quinarium conſtitutus, veluti in arbore

Siphereth 10 ספירות Sephiroth ſeu numerationum, תפארת, copulata cũ מלכות Malkuth, remanet amoris habitaculum, decus & gloria cœli, omnium artifex, nodus & copula totiuſque machinæ fundamentum, vniuerſi denique, vt cum Orpheo loquar, clauiger. Atque hæc de explicatione ſingularum

Ratio legẽdi hieroglyphicæ ſcripturæ.

partium huius ſchematis ſufficiant. Nunc videamus quis ſenſus eius ſit, aut qua ratione id in partes reſolutum legi poſſit. Scripturam enim hanc quandam eſſe certum eſt, non eam quidem, qua ex literis, verbis, nominibus, certiſque orationis partibus compoſita, nos plerunque vtimur. Sed

mul-

multò excellentiorem, ſublimiorem, & abſtra-ctis mentibus viciniorem, qua integra ſæpe numerò ratiocinatio rerumq; altiſſimarum conceptio, aut inſigne aliquod in naturæ aut diuinitatis ſinu deliteſcens myſterium, hoc vel ſimili artificioſo ſymbolorum contextu intellectui ſapientis vno intuitu obijcitur; oportet igitur in huiuſmodi ſcripturis, relictis orationis circũſtantijs quarum nulla ratio habetur; ab apparente foris imagine duci ad rerum abditas formas, & à ſenſibili obiecto, ad intelligibilis notionem. iuxta illud cõmune Kabaliſtarũ רימון מצאתי תוכו אכלתי קליפתו זרקתי id eſt *malogranatum inueni, interiora comedi corticem abieci*. Quia tamen conceptus hieroglyphicus mentalis, ſine conceptu rerum per nomina, voces, aliaſque orationis partes indicatarum minimè concipi poteſt, ob formalis conceptus ab obiecto, ſeu rebus ſenſibilibus dependentiam, Lectio quædam ijs nominibus, & verbis quibus res per ſymbola ſignificabantur, poſitis, inſtituebatur, cuius vt ſpecimen aliquod curioſus Lector videat, Lectionis παρά-δειγμα ſubiungendum duxi, quod cùm generaliſſimum ſit, & omnes analogarum rerum ſpecies comprehendat, ei varios quoque ſenſus pro diuerſis analogiæ rationibus inter dictæ tamen analogiæ limites, competere neceſſe eſt, vti ex ſequente ſchemate patet.

Paradigma Lectionis Hieroglyphicæ.

Iuxta ſenſum proprium ita legi poteſt.	Ἀνάλυσις *ſchematis in ſuas partes*	*Iuxta ſenſum Anagogicū, Myſticū, Magicum.*
Anima mundi vita rerum		*Hemephta, ſiue ſupremus intellectus*
Vniuerſam mundi machinam		*Oſiris*
Cœlorū orbitas		*Cœleſtes Genij*
Solem		*Horus*
Lunam		*Iſis*
Elementa, ſuperiora videlicet inferioribus amore connectit, connexa in ſuo eſſe conſeruat.		*Dæmones; ſublunares, faſcinati hoc ſimilitudinario typo, veluti potenti catena trahuntur.*

Cum.

Cum verò mundi diuersi, à diuersis vti mundus minor seu humanus, politicus, ethicus, chimicus, & iuxta variam, quam cum maiori tenẽt analogiam, constituantur, variam quoque lectionem huius symbolicæ scripturæ resultare necesse est. Hinc medici sic legere possent; Anima, corpus organicum & singulas partes, &c. membra vitalia, cor, cerebrum, partibus inferioribus miro fœdere coniuncta in suo esse cõseruat. Ethici verò ita; Anima rationalis totum hominem, potentias superiores, intellectum, voluntatem, cum inferioribus & exterioribus sensibus rectæ rationis dictamine concordes facit; & sic de cæteris quæ Lectori applicanda relinquimus. Vides igitur, quàm multarum rerum, & altissimarum, simplici hoc hieroglyphico schemate, quanto ingenio indigitarint AEgyptij, quomodo ad vnã mundanam ideam, omnes reliquas ei analogas concatenatas veluti traxerint; ita quidem vt non vno sensu contenta, sed per innumeras rerum analogas species exporrecta, occulta quadam similitudine omnium processum seriemq; , etiam ipsa Christianorũ mysteria expressisse videãtur. An non huc respicit ad mirandũ illud in בראשית beresith elucescens mysterium, quod metathetica quadam Cabalicæ disciplinæ methodo resolutum, sensum ei, quem hieroglyphicum schema non absimilem his verbis exprimit.

Iuxta analogiam variam variè legi potest.

אב בבר רשית שבת ברא ראש אששת רב איש ברית טוב

Christianis mysterijs applicari optimè potest

Hoc est, *Pater in filio, principium, quietem & finem, creauit caput, ignem, fundamentum hominis magni, fædere bono*. Quid aliud per alatum globum, nisi circulus ille, cuius centrum vbique circūferentia nusquam, vt Trismegistus loquitur, denotatur; videlicet intellectus ille abstractus, supramundanus, mens prima, Pater inquam cœlestis; quid aliud per Scarabæi corpus nisi vnigenitus filius eius, quem Pater principium, quietem, & finem constituit rerum omnium, per quem facta sunt omnia, & sine ipso factum est nihil. Ne verò quispiam indignum clamitet, Deum ipsum, omni admiratione maiorem, infecto omnium vilissimo, teterrimo, putidissimoque assimilari, ille audiat, quid de admiranda Christi humanitate in soliloquijs suis magnū Ecclesiæ lumen S. Augustinus dicat. *Bonus*, inquit, *ille Scarabæus meus, non ea tantum de causa, quòd vnigenitus, quòd ipsemet sui Author; mortalium speciem induerit; sed quòd in hac fæce nostra sese volutarit, & ex ipsa nasci homo voluerit*. Neque enim veritus est Sāctus iste Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in nitidissimo Dei fulgore contemplando, hominisque ex oppo-

Pater per globum alatum

Christus per Scarabæum

S. Aug:

posita parte Cloacalẽ quendam, vt cum Catone loquar, putorem expendendo; subturpiculam locutionis quodammodo stomachosæ nauseam, delicatiori habitam derisui, qui satis exploratum haberet, Deum se vermem etiam per Prophetam appellasse, quo loco multi Scarabæum vertunt: vt sic vilitas conditionis humanæ, qua infinita maiestas Dei induta in mundum venit, indicaretur. Per hunc itaque filium, æternam sapientiam, & verum Osiridem mũdus creatus est, magnus ille homo, cuius caput Angelicus mundus, fons cognitionis; cuius ignis Sol est cœlorum cor, fons motus, vitæ & caloris; cuius fundamentum denique sublunaris mundus cõtinuis vicissitudinibus veluti ventris inferiores partes, obnoxius. Quid aliud per ϕⲧⲗⲟ amorem designátur, nisi Spiritus ille מרחפת על פני המים, *qui succubans aquis*, omnia igne amoris sui viuificat, fæcundat, & conglutinat fædere bono, fædere, inquam, pacis & amicitiæ ex naturarum cognatione, & mutuo consensu exorto coniungit; dicitur autem bonum, quia ad Deum qui est ipsum bonum ita dirigitur & ordinatur; Vt quemadmodum inter se totus mundus vnus, ita & cũ suo Authore postremò sit vnum. Sed tempestiuè hoc loco pedem retrahens ad magis faciliora me confero; ne ab hoc impenetrabili profunditatis abysso absorptus temerarij scrutinij pœnas luam.

Spiritus S. per ϕⲧ ⲗⲟ id est amorem.

Porrò præter dicta varijs ſenſibus in hieroglyphico ſymbolo expreſſa, alia quàmplurima adhuc continentur myſteria quorũ aliqua particulatim hìc indicare vi ſum eſt: Primò igitur AEgyptij hoc ſchemate ideali ſummo ingenio totius mundi ſyſtema, corporum ſeriem, omnemque partium mundanarum nexum deſignabãt, quod verum eſſe ex ſequentibus patebit. Tradit Albumazar, alijque Arabum Aſtrologi, AEgyptios Solem inter duos mũdi quinarios poſuiſſe, nempe ſuper hunc, planetas quinque; ſub hoc, Lunam, & quatuor elementa, vt ſequitur.

1	Ⲣⲉⲫⲁⲛ	زحل	*Saturnus*
2	Ⲡⲓⲍⲉⲩⲥ	المشتري	*Iuppiter*
3	Ⲙⲟⲗⲟϫ	المريخ	*Mars*
4	Ⲥⲟⲩⲣⲟⲩ	الزهرة	*Venus*
5	Ⲡⲓⲉⲣⲙⲏⲥ	عطارد	*Mercur:*
	Ⲡⲓⲣⲏ	الشمس	*Sol*
1	Ⲡⲓⲓⲟϩ	القمر	*Luna*
2	Ⲡⲓϫⲣⲱⲙ	لنار	*Ignis*
3	Ⲡⲓⲑⲏⲟⲩ	االهوا	*Aer*
4	Ⲡⲓⲙⲱⲟⲩ	الما	*Aqua*
5	Ⲡⲓⲕⲁϩⲓ	الارض	*Terra*

Quod

Quod ſanè tunc verùm eſſe cognoui, cùm primùm in abdita huius ſacræ ſculpturæ perueni. Vides quàm aptè in eo Orus ſeu Sol veluti cœli Rex ac Dominus vnicus, duos inter quinarios medius ſuperiorem 5 planetarum, & inferiorem Lunæ elementorumq; conſtituatur? Sed audiamus de his Marſilium Ficinum l. de Sole c. 6. *Solem*, inquit, *quaſi Dominum omnes in mundo medium, quamuis diuerſa ratione, conſtituere; Chaldæi quidem medium planetarum; AEgyptij verò inter duos mundi quinarios, nempe ſuper hunc planetas 5. ſub hoc Lunam & 4 elementa, propinquiorem verò terræ, quàm firmamento poſitum à prouidentia putant, vt eius feruente ſpiritu, & igne, Lunæ, aeris, aquæ humor, & craſſa terrenorum materia foueretur.* Quàm hęc vera ſint figura hieroglyphica clarè oſtendit. eique eruditiſſimus Rambam AEgyptius l 2 מורה נבוכים more nebuchim c. 9. ſubſcribit, ubi ita clarè hoc mundi ſyſtema AEgyptiacum depingit, vt ex hac ſacra ſculptura veluti ex πρωτοτύπῳ quodam id adumbraſſe videatur. verba eius ſunt.

Marſilius

Syſtema cœlorum

R. moyſes AEgyptius Ben Maimō

דעבי גלגל נוגה וכוכב יש מחלקת בחם בין הראשונים מאנשי
חלמדים אם הם למעלת בין חשמש או תחת חשמש מפני שאין
שם מופת יורנו על סרור שני הכדורים תאלה והיה רעת הראשונים
כולם שכידורי נוגה וכוכב למעלת מן חשמש והרע זה ותבינתו
מאד ואחר כן בא פטלמיוס והכריע היתם מתחת ואמר שהוא
הנאות כענין הטבעי שהוא השמש באמצע ושלש כוכבים למעלה

ושלשה למטה סוף דבר יהיה הענין כן או לא יהיה הנה הראשונים כולם היו מסדרים נוגה וכוכב למעלה מן השמש וזה היו מונים הכדורים הכדור ירח למטה וכדור השמש אשר הוא למעלה ממנו בהכרה וכדור החמשה הכוכבים יולכים וכדור הכוכבים עומדים והגלגל מקיף בכל אשר אין כוכב בו

Scito ergò, quòd in ſphæris Veneris & Mercurij, controuerſia fuit inter Antiquos, qui ſtudebant in mathematicis. Vtrum ſuprà Solem ſint an infrà? non enim vlla eſt demonſtratio, ordinis harum ſphærarum: omnium tamẽ Antiquorum opinio fuit, quod iſtæ duæ ſphæræ, ſcilicet Veneris & Mercurij ſint ſuprà Solem. Intẽde ergò in hoc & ſcito. Vnde ſecutus eſt poſteà Ptolemæus, & ſub Sole eos conſtituit, aſſerens conuenientius eſſe naturæ Solem in medio planetarum, ita vt 3 ſuprà, 3 infrà ponantur, ordinare. Quicquid ſit, omnes primi Sapientes Venerem & Mercurium ſuprà Solem ordinauerunt. & idcircò duas ſphæras numerauerũt. Sphæram Lunæ quæ ſine dubio propinqua eſt nobis, & ſphæram Solis quæ ſuprà Lunam eſt neceſſariò. Sphæras autem 5 planetarum pro vna reputabant. Sphæram ſtellarum fixarum pro alia, & cælum circum omnia in quo non ſunt ſtellæ. Quòd ſi ita eſt, dicemus, quòd numerus ſphęrarum in quibus ſunt formę ſtellarum, (ſic enim ſtellas Antiqui vocabant, vt ſcitur ex libris eorum), Quaternarius eſt; ſphęra ſcilicet ſtellarum fixarum; ſphęra 5 planetarum; ſphęra Solis, & ſphęra Lunę; ſuprà omnes

Mercurij & Veneris ſphæra ſupra Solem ſunt iuxta Veteres Ægyptios

4 Sphæræ Ægyptijs

verò

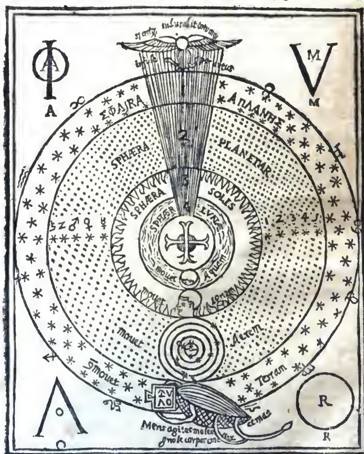
verò sphæras quædam, in qua nulla stella est. Hæc Rambam: An non hic quaternarius sphærarum clarè in nostro hieroglyphico schemate expressus videtur? certè expressius nihil. Quid enim aliud fulgida illa ac radiosa Scarabæi pterygia nisi rutilam stellarum fixarum sphæram, significant, in qua 12 signa Zodiaci per 12 Scarabæi digitos maiores, indicata reponuntur? quid aliud globus ille 5 circulorum, nisi sphæram 5 planetarum notat? vides sphæram Solis in Hori capite, & Lunæ sphærã in propria figura repræsentatam, elementarem mundum includentem. quæ omnia ambit globus alatus, sphæra videlicet inuisibilis de qua paulò ante Rambam locutus est.

Ne verò hunc quaternarium gratis ab AEgyptijs cõfictum quispiam existimet, eius mysteriũ hìc indicandum duxi. AEgyptij itaque cùm ex admirabili illa rerum omnium nexu & concatenatione deprehendissent, superiora corpora, inferiora valdè potẽter mouere; & 4 elemẽta, 4 sphæris veluti principijs actiuis substerni; prætereà sphęræ Lunari vim quandam efficacem inesse ad elemẽtum aquæ cõmouendum, Solari ad ignem, ad aerem ob varias radiorum cõmistiones 5 planetarum sphæræ; ad terram denique alterandam ipsi firmamento; quis non videt, eos magno ingenio hanc quadruplicem catenam, quadruplicia inferioris & superioris mundi similia (Quatuor sphæræ respondent 4 elemẽti)

cor-

corpora similibus connectentem sub quaternario numero, seu cubo mystico indigitasse? certè qui mentem nostram hìc viderit facilè myste-

Systema mundi iuxta mentē veterū AEgyptiorum.

rium

rium illius Cabalistici intelliget. אין לך עשב ועשב למטה שאין לו מזל ברקיע מכה אותו ואומר גדל. *Non est tibi herba seu planta aliqua inferiùs, quæ non Stellam habeat in firmamento, quæ percutiat eam & dicat cresce*. Atque ex his patet, quàm concinnè AEgyptij rerum omnium nexum sub hoc symbolico schemate repræsentarint. Verùm cùm à nemine adhuc quod sciam, systema cœlorum iuxta mentem Veterum AEgyptiorum productum sit. ego in gratiam Philosophorum & Mathematicorũ id primus ab immemorabili temporum vetustate vindicatum hoc loco proponere volui.

Demum, cùm in hoc mundo maiore vna circumferẽtia ita alteri adnexa sit, vt ad conuersionem orbis superioris inferna conuersio quælibet gubernetur, totiusq; circuitus ratio per amorem in quadam attractione & pulsione reciproca collocetur. Amor magus. Prætereà cùm in circumfusa mundi machina connexis corporibus cuncta naturas mutuent inuicem, & mutuentur, ex cõmuni autem hac cognatione cõcomitanter nascatur amor, ex amore similium attractus, & propulsio contrariorum, verè Amorem vel eo nomine magum rectissimè Veteres appellarunt; quicunque in arte quauis, & facultatum genere eo vsque peruenire potuit, vt ex analogia agentium rerum ad res passibiles, similium ad

si-

ſimiles, contrariorũ ad cõtrarias, naturaliũ operũ rationẽ proximè viſus eſt imitari; hunc, inquam, Veteres magum, & verè Sapientem, incãtamento & faſcino potentem, in Diuorũ penè numerũ relatũ nuncupauerũt. Nam vt rectè Mor Iſaach in philoſophia ſua *Syra* c. 6. philoſophatur.

Mor Iſac

ܟܠ ܚܘܟܡܬܐ ܗܘ ܡܢ ܚܝ̈ܠܐ ܡܥܠܝܐ ܘܡܕܒܪ̈ܢܘܬܐ ܘܥܡ
ܗܘܠܐ ܐܪ̈ܥܢܝܬܐ ܘܫܘܬܦܘܬܐ ܘܡܟܫܪܘܬܐ ܥܡ ܫܡܝ̈ܢܐ ܡܥܠܝܐ
ܥܡ ܬܚܬܝ̈ܐ

Scientiæ enim magicæ ratio à ſupremis perficitur potentijs, vnà cum materijs terrenis, familiaritatem item ac conuenientiam ſupernis cum inferioribus quæ ſub Luna ſunt, habentibus, quibus cognitis, mira patrari poſſe quis non videt? Eſt enim hoc præcipuum doctrinæ magicæ caput, præceptumque, vt vnum ab alio naturæ affinitate alliciatur, vel eiuſdem diſſimilitudine repellatur. Atque in hac ſcientia præ cæteris AEgyptij excelluiſſe feruntur. Hos enim, cum inferiorum effigies cœleſtibus vultibus ſubiectas cognoſcerent, ſcilicet صـــــورات الارض لصـــورات السمـــــــــآ, è certis mundi materijs imagines certas, quas ab effectu diuinas illices Zoroaſter appellat, eò quòd ijs magna prodigia operarentur, facere ſub certo ſiderum poſitu, conſueuiſſe, Haly Arabs tradit. l. de imaginibus cœleſtibus. cuiuſmodi

In quo Magia naturalis conſiſtat

Zoroaſter

Haly

vt

vt innumeras alias; de quibus exprofeſsò in Oedipo tractabitur, prętereà, hęc præſens figura hieroglyphica vna fuit, cuius virtutes magicas vnà cum ritibus cærimonijſque, quibus in eiuſmodi cõficiendis vtebantur, libens proferrem; ſed cùm humani generis hoſtis plerumq; huiuſmodi operationibus eorum ſeſe occultè immiſcere ſit ſolitus, multaq; circa confectionem earum Chriſtianæ pietati prorſus contraria, & à S. Matre Eccleſia iam dudum prohibita occurrant, ne tenerioribus mentibns ijs recitandis offendiculo ſim, vt nunc, ita in alijs libens ſupprimam, niſi Eccleſiæ bonum, cui ſtudeo, aliud ſuadeat; ſed hoc ijs, quibus hac in parte ſubſum, iudicandum relinquo. Habes igitur hieroglyphicum ſyſtema pulcherrimum ſanè & prorſus muſicum, quod interuallis iunctum imparibus, ſed tamen pro rata proportione diſtinctis, acutà cum grauibus temperans, varios æqualiter concẽtus efficit, etſi illum aures non capiant noſtræ, quippe ad ſublunares turbines, affectuumque procellas varias, veluti ad catadupa Nili obſurdeſcentes; habes omnia philoſophiæ recondita in hoc vnico ſymbolico ſchemate, in totius mundi veluti compẽdio quodam & ἀνακεφαλαιώσει arcana rerum ſimilitudine adumbrata. Cuius quidem vniuerſam gloriam ab ipſo veſtibulo ſpectandam protinus exhibere nolui; tùm quòd illius ambitum, ac latè

exporrectam dicionẽ nemo perlustret facilè nisi ingressus altiùs, vel adusque penetralia mentem direxerit suam; tùm quòd eiusdem fulgor atque infanda acies, sic omnes perstringat animi neruos, omnemq; exuperet dicẽdi facultatẽ, robur, & copiam, vt nullum sit adeò fęcundum ingenij flumen, nulla tàm studiosè affectata oratio, quæ veræ laudis huiusmodi, aut speciem, aut magnitudinem comprehendat. Præstat igitur hác scribendi rationem non tàm longè quæsitis encomijs persequi, quàm (quod fieri in huiusmodi AEgyptiorum mysterijs solebat) solo silentio, Numinis instar venerari, contenti scilicet vsus istius imagine quadam rudiuscula, dum sese Silenus hìc prorsus aperiat, radioque diuinitatis repentino cuncta perfundat. Hoc vnicum addo, qui mentẽ AEgyptiorũ sub hac sculptura latentẽ penetrauerit; facilè quid mysticum illud המקבלים *Hammekkabalim* pronunciatum velit, intelliget.

שיודע סוד המחבור תפארת עם המלכות ביסוד אין סוף ומוציאות
חכמת מאין יצל'ח במאמרי וידע סוד ההרים הרמים

Qui norit quomodo in arbore sephirotico coniungãtur Tipheret & Malkuth mediãte Ensuph, & extus fiat Sapiẽtiæ de Meain; illustrabitur in verbis hisce, & altissimorum montium secreta sciet. Cognoscet quoque quò vergant ænigmatica verba Algazielis Arabis Philosophi l. de influentijs.

كل من يعرف السلسله التي يلفق بها العالم العالي
مع التحتي هو يعرف الاسرار الطبيعية
فيفعل المعجزات

Quicunq; norit vinculum, seu catenam illam magnam superiorem mundum inferiori connectentem, sciet omnia naturæ mysteria, & mirabilium patratorem aget. Est enim ille fons omnis felicitatis cœlitus in terram deriuatus, quem Nilum cœlestem AEthiopes dicunt. Vnde & illud prouerbium mysticum AEthiopibus vsitatū. ገዮን፡ ፈለገ፡ሰማይ፡ዘይፈለስ፡ወእኤት፡፡ ፈለገ፡ ወተመልአ፡መዱር፡በከ በኩሉ፡ ሠናይተ፡ወይረኢየከ፡ ዲበ፡ገብለ፡፡ወይሁበከ፡ሰአለተ፡፡ ልብከ፡ *Nilus cœlestis est, qui deriuatus super terram tuam, replebit eam, & pasceris diuitijs eius, & desiderium tuum admolebitur.* Dictum AEthiopicum.

Sub hoc clarè reconditum illud AEgyptiacum supra allegatum mysterium reperies. ⲟⲩⲣⲁⲛⲟ ⲁⲛⲱ, ⲟⲩⲣⲁⲛⲟ ⲕⲁⲧⲱ, ⲁⲥⲧⲣⲁ ⲁⲛⲱ, ⲁⲥⲧⲣⲁ ⲕⲁⲧⲱ, ⲡⲁⲛⲧⲁ ⲁⲛⲱ, ⲡⲁⲛⲧⲁ ⲕⲁⲧⲱ. ⲧⲁⲩⲧⲁ ⲕⲁⲧⲁⲗⲁⲃⲉ ⲕⲉ ⲉⲩⲧⲩⲭⲏⲥ. AEgyptiacum

Sub hoc admirabilem illum fontem operies, de quo ita in Veterum Chaldæorum oraculis legitur. φασὶ δὲ καὶ ἀρχικὸν ἥλιον ἀπὸ τῆς ὑλικῆς πηγῆς, καὶ ἀρχαγγελικὸν καὶ πηγὴν αἰσθήσεως, καὶ πηγαίαν κρίσιν, καὶ κεραύνιον πηγὴν, καὶ πηγὴν διοπτρῶν, καὶ χαρακτήρων πηγὴν ἐπιβατεύουσαν τοῖς ἀγνώστοις συνθήμασι, καὶ πηγαίας ἀκρότητας Ἀπόλλωνος, Ὀσίριδος, Ἑρμοῦ, Oraculum Chaldæorum.

Turba Philosophorum.

Ponunt ij Solem imperatorem, speculorum fontem, characterum fontem, incognitis signis, & symbolis incumbentem, & summitates fontanas Apollinis, Osiridis, Mercurij. Quorum mysteria disquiruntur apud Balgũ, Eximidium, Ariastem, aliosque in turba Philosophorũ. Ex hoc luculenter deniq; patebit sagaci animo, quomodo Amor mũdi sit excellentissimus metaphysicus, Physicus, Astrologus, musicus, Geometra, Arithmeticus, Dialecticus, Rhetor, Poeta, Historiographus, Iuriscõsultus, Ethicus, Medicus, Nauta, Agricola, Architectus, Pictor Venator, Hortulanus, Augur, & Παντομαίτις, verbo absolutissimus Magus. *Nemo igitur naturam adeat qui hunc Pana non attraxerit*. Verùm tempestiuè finio, ne immensum hunc vastitatis Oceanum ingressus, pedem referre non liceat. Atque hæc sunt Beneuole Lector, quæ antequam Thesaurum linguæ Coptæ, & post illum Oedipum AEgyptiacum luci darem, per hũc Prodromum meum, de vtraque AEgyptiorum lingua vulgari, & hieroglyphica, tibi intimare volui; eumq; hic præmittere, vt expeditior & cũ maiori voluptate, secutura opera adires, simulque ad ea intelligenda hisce præsuppositis fieres instructior. Ad methodum tamen huius Prodromi quod attinet, fateor multa me hic prætèrijsse, quæ cùm explicatione longa & exacta indigerent, commodiùs

ad

ad Oedipum nostrum remisimus, plura me quoque eorum, quorum certa notitia haberi non poterat, obmisisse, aut obscuriora iusto sæpius inculcasse, vt fert ipsarum partium affinitas summa, rerumque tractandarum difficultas, vt fert demum prima quæque inuentio, de qua non dubito vsu venire mihi, quod mille alijs solet vt, vsus, ætas, ratio scilicet semper aliquid apportent noui, [illegible]que vulgato poruerbio.

δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι.

Interim Beneuole & candide Lector si quæ tibi antiquitatis hieroglyphica monumenta; si libri huius argumenti, si Gemmæ, Mumiæ, Canopi, Idola, aut alia, in quibus huius generis AEgyptum redolentia symbola effigiata cernuntur suppetant pro cura qua bono Reip. Lit: promouendo tangeris, ea mecum, vt ea operi meo inserta sub nomine tuo publicentur, communicare ne graueris, memor illius Hebraici.

כל המוסף מוסיפין לו והגורע גורעין לו

Addenti addetur, & subtrahenti subtrahetur. Ἄφθονοι γὰρ Μουσῶν θύραι. *Expertes enim sunt Musarum Ianuæ inuidia*. Sic enim fiet, vt sicuti laboris mecum, ita & fructus sis particeps, ego verò tua opera fretus, verè dicere possim

Nunc te marmoreũ pro tempore fecimus; at tu si fatura gregem suppleuerit, aureus esto.

Finis Prodromi.

Nota.

Cùm expedito Prodromo aliquot hoc loco folia vacarent, operæ prætium me facturum existimaui, si in eorum gratiam qui variorum characterum studio delectantur, earum linguarum, quas ad confirmationem rerum assertarum hic prodromus adduxit, alphabeta quoque subiungerem; ne quicquam, quod Amanti literarum commodo & emolumento esse posset, obmisisse viderer.

AEthiopicum siue Abyssinum

	A bre:	V lóg:	I lóg:	A lóg:	E lóg:	O bre:	
H	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ h
L	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ l
H	ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ h
M	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ m
S	ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ f
R	ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሬ	ር	ሮ r
S	ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ f
K	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ r
B	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ b
T	ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ t
Hh	ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ hh
N	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ n
A	አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	ኦ a
C	ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ g
V	ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ n

Hebreum	*Syriacum*	*Chaldæum*	*Estrangelo*	*Samaritan.*	
א	ܐ	ܐ	ܐ	ࠀ	A
ב	ܒ	ܒ	ܒ	ࠁ	B
ג	ܓ	ܓ	ܓ	ࠂ	G
ד	ܕ	ܕ	ܕ	ࠃ	D
ה	ܗ	ܗ	ܗ	ࠄ	H
ו	ܘ	ܘ	ܘ	ࠅ	V
ז	ܙ	ܙ	ܙ	ࠆ	Z
ח	ܚ	ܚ	ܚ	ࠇ	hh
ט	ܛ	ܛ	ܛ	ࠈ	T

A V I A E O

H	ሀ ሁ ሂ ሃ ሄ ህ ሆ	h
Z	ዘ ዙ ዚ ዛ ዜ ዝ ዞ	z
I	የ ዩ ዪ ያ ዬ ይ ዮ	i
D	ደ ዱ ዲ ዳ ዴ ድ ዶ	d
G	ገ ጉ ጊ ጋ ጌ ግ ጎ	g
T	ጠ ጡ ጢ ጣ ጤ ጥ ጦ	t
Pp	ጰ ጱ ጲ ጳ ጴ ጵ ጶ	p
Tſ	ጸ ጹ ጺ ጻ ጼ ጽ ጾ	ſn
Zz	ፀ ፁ ፂ ፃ ፄ ፅ ፆ	zz
A	ፈ ፉ ፊ ፋ ፌ ፍ ፎ	a
Pſ	ፐ ፑ ፒ ፓ ፔ ፕ ፖ	sp

Si valorem cuiusq; literæ Aethiopicæ ſcire deſideres, accipe conſonantes à latere cum vocalibus in vertice, hæc vnâ ſumpta ſyllabam dictæ literæ conſtituent.

כך						K
ל						L
מם						M
נן						N
ס						S
ע						A
פף						Ph
צץ						Tſ
ק						Q
ר						R
ש						Sch
ת						Th

Alphabetum Armenicum

Ա	ա	Aip	a	1
Բ	բ	pien	p	2
Գ	գ	Chim	ch	3
Դ	դ	Ta		4
Ե	ե	Iec		
Զ	զ	Sſ	ſſ	6
Է	է	E	e	7
Ը	ը	Iet	ie	8
Թ	թ	To	tt	9
Ժ	ժ	Sce	ſc	0

Arabicum

Finis.	Medium	Principium
Al ـا ا	ـا	ا
B ب ـب	ـبـ	بـ
T ت ـت	ـتـ	تـ
T ث ـث	ـثـ	ثـ

Ի	ի	Ini	i	10
Լ	լ	Liun	l	30
Խ	խ	Che	chh	40
Ծ	ծ	Za	z	50
Կ	կ	Ghien	gh	60
Հ	հ	Hho	hh	70
Ձ	ձ	Zza	zz	80
Ղ	ղ	Chat	ch	90
Ճ	ճ	Ge	g	100
Մ	մ	men	m	200
Յ	յ	Hi	hi	300
Ն	ն	No	n	400
Շ	շ	Scia	ſc	500
Ո	ո	Vo	u	600
Չ	չ	Cia	c	070
Պ	պ	Be	b	800
Ջ	ջ	Cieh	cc	900
Ռ	ռ	Rra	rr	1000
Ս	ս	Se	ſ	3000
Վ	վ	Vieu	uu	3000
Տ	տ	Diun	d	4000
Ր	ր	Re	r	5000
Ց	ց	Zo	z	6000
Ւ	ւ	Hiun	hi	7000
Փ	փ	Piur	P	8000
Ք	ք	Che	cch	6000
և	և	Iecunieu	ieu	10000
Ֆ	ֆ	Fe	f	
Օ	օ	O		

G	ج	ـج	ـجـ	جـ
Hh	ح	ـح	ـحـ	حـ
Ch	خ	ـخ	ـخـ	خـ
D	د	ـد	ـد	د
D	ذ	ـذ	ـذ	ذ
R	ر	ـر	ـر	ر
Z	ز	ـز	ـز	ز
S	س	ـس	ـسـ	سـ
Si	ش	ـش	ـشـ	شـ
S	ص	ـص	ـصـ	صـ
D	ض	ـض	ـضـ	ضـ
T	ط	ـط	ـطـ	طـ
D	ظ	ـظ	ـظـ	ظـ
Ain	ع	ـع	ـعـ	عـ
Gaiu	غ	ـغ	ـغـ	غـ
F	ف	ـف	ـفـ	فـ
K	ق	ـق	ـقـ	قـ
C	ك	ـك	ـكـ	كـ
L	ل	ـل	ـلـ	لـ
M	م	ـم	ـمـ	مـ
N	ن	ـن	ـنـ	نـ
He	ه	ـه	ـهـ	هـ
w	و	ـو	ـو	و
La	لا	ـلا	ـلا	لا
I	ى	ـي	ـيـ	يـ

PRIMITIAE LINGVAE COPTAE

siue

AEGYPTIACAE ANTIQVAE

Ad Eminentiss: Principem S.R.E. Card:

FRANCISCVM BARBERINVM.

Præfatio.

CVm ita nobis, Eminentissime Princeps, à natura comparatum sit, vt ijs rebus, quas aut ob nouitatem suspicimus aut quarum cognoscẽdarum feruente tenemur desiderio, haud planè acquiescamus, nisi plenam & integram de ijs instructionem capiamus, quod cùm in alijs omnibus, tùm potissimum in rebus ad scientiam pertinentibus locum habere quotidiè experimur. Certè rem haudquaquam ingratam auidis & curiosis Lectoribus me facturum existimaui, si Prodromo iam expedito, in quo de linguę Coptę proprietatibus non nisi generatim tantùm, à me disceptatũ fuit. Specialem quandam, breuem ac perspicuam de huius linguę pręceptionibus ac regulis tractationem hoc loco quoque subijcerem, ne quicquam ad res Coptas plenè intelligẽdas in Prodromo nostro omisisse viderer. Discussa itaque sine mora ingenti sanè Grammaticarum Coptarum, quas partim The-

sau-

ſauro noſtro Coptarabico, partim alijs Codicibus Vaticanis præfixas reperi farragine; epitomen præſentem compilare aggreſſus ſum, quam iuxta conſuetas noſtrorum Grammaticorum leges, ab omni confuſione vindicatam, ea methodo diſpoſui, vt quæcunque vel in Arabica verſione obſcura, aut ob peregrinam tradendi methodum eſſent difficilia; ea Tyronum ingenijs accommodata, hic breuiter, clarè ac dilucidè traderentur. Ne quoque Lector forſan ob ignotę linguę ſpinoſas traditiones, vnà cum tędio animum ad ea addiſcenda abijceret: minutiorum rerum ſeu particularum quarundam plus difficultatis habentium tractationem Theſauro Copto reſeruaui, in quo Lector omnia ea quæ ad linguam eam perfectè intelligendam pertinent, Coptarabicolatinè tractata pleniùs & penitiùs reperiet. Vale itaq; munificentiſſime Princeps atque hiſce pauculis interim fruere.

LINGVAE COPTAE

seu

AEGYPTIACAE ANTIQVAE.

PARS PRIMA

CAPVT PRIMVM.

De literis Coptitarum.

Habent Coptitæ in vniuerſum literas 32. quarum figuras, nomina, poteſtates, in ſequente ſchemate contemplare.

Figura	Nomen	Nomen	Poteſtas
Ⲁ ⲁ	Ⲁⲗⲫⲁ	Alpha	A
Ⲃ ⲃ	Ⲃⲓⲇⲁ	Vida	V
Ⲅ ⲅ	Ⲅⲁⲙⲙⲁ	Gamma	G
Ⲇ ⲇ	Ⲇⲁⲗⲇⲁ	Dalda	D
Ⲉ ⲉ ε	Ⲉⲓ	Ei	E
Ϛ ϛ	Ϛⲟ	So	S
Ⲍ ⲍ	Ⲍⲓⲧⲁ	Zida	Z

Figura		Nomen	Nomen	Poteſtas
Ⲏ	ⲏ	Ⲏⲓⲧⲁ	Hida	I
Ⲑ	ⲑ	Ⲑⲓⲧⲁ	Thita	Th
Ⲓ	ⲓ	Ⲓⲁⲩⲧⲁ	Iauda	I
Ⲕ	ⲕ	Ⲕⲁⲡⲁ	Kabba	K
Ⲗ	ⲗ	Ⲗⲁⲩⲇⲁ	Lauda	L
Ⲙ	ⲙ	Ⲙⲓ	Mi	M
Ⲛ	ⲛ	Ⲛⲓ	Ni	N
Ⲝ	ⲝ	Ⲝⲓ	Exi	X
Ⲟ	ⲟ	Ⲟ	O	O
Ⲡ	ⲡ	Ⲡⲓ	Bi	P
Ⲣ	ⲣ	Ⲣⲟ	Ro	R
Ⲥ	ⲥ	Ⲥⲓⲙⲁ	Sima	S
Ⲧ	ϯ ⲧ	Ⲧⲁⲩ	Dau	T
Ⲩ	ⲩ	Ƅⲉ	H	E
Ⲫ	ⲫ	Ⲫⲓ	Phi	F
Ⲭ	ⲭ	Ⲭⲓ	Chi	Ch

Figura		Nomen	Nomen	Poteſtas
Ⲱ	ⲱ	Ⲁⲩ	O	O
Ϣ	ϣ	Ϣⲉⲓ	*Scei*	*Sc*
Ϥ	ϥ	Ϥⲉⲓ	Fei	F
Ϧ	ϧ	Ϧⲉⲓ	Chei	Ch
Ϩ	ϩ	Ϩⲟⲣⲓ	Hori	H
Ϫ	ϫ	Ϫⲁⲛϫⲁ	Giangia	Gi
Ϭ	ϭ	Ϭⲓⲙⲁ	*Scima*	*Sc*
Ϯ	ϯ	Ϯ	Dei	Di
Ⲯ	ⲯ	Ⲯⲓ	Ebſi	Ps

CAPVT SECVNDVM.

De Literarum quarundam pronunciatione.

B, Vida. v cõſonans, pronunciatur vt β: velut Ⲃⲏⲑⲁⲛⲓⲁ. Vithania. Bethania.

H, Hida ſimilis eſt literæ Græcę η, quæ I longum eſt: pronunciatur, vt I declinans ad E; ſed quãdo inuenitur cum accentu deſuper ὴ, pro-

pronunciatur, I, clarum. prioris exemplum ⲏⲧⲉ quasi ἄτι. ⲛ̀ⲙⲓⲛ. imin.

Ⲏ Ⲛ, Ni. in fine dictionis mutat formam, & scribitur sic ⳤ. sicut Hebraicum נ in fine ן. Exemplum. Ⲡⲣⲉⲧⲟⲣⲓⲟⳤ ⲡⲓⲕⲩⲕⲗⲟⳤ.

Ⲑ, Thida vt ϑ VG. Ⲑⲱⲟⲩⲧ. Thoth mensis primus AEgyptiorum.

Ⲡ, Bi. pronũciatur vt P. Ex. G. ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ piromi.

Ⲧ, Dau. cùm sit T. pronunciatur tamen vt D. Ex:C. ⲧⲉⲧⲉⲛⲛⲁϩϯ tetennahdi credidit.

Ⲩ, He. profertur aliquando vt I, & y, & post ⲁ est v, vocalis. Exem: C. Ⲑⲩⲃⲓ, Thybi, ⲉⲧⲓⲙⲁⲩ etimau.

Ⲫ, Phi. aliquando P, declinans ad B. Ex:C. Ⲫⲩⲗⲓⲝ Philix aut Bilix.

Ⲭ, Chi. absque aspiratione pronunciatur eâ ferè ratione quâ Galli pronunciare solent χ Græcum..

Ⲯ, Ebsi, vt ψ pronunciatur. Ex: C. Ⲯⲩⲭⲏ psychi.

Ϣ, Scei, Sc, pronũciatur vt ש Scin Hebræum & ش Arabicum. Ex:C. Ⲛⲁⲩϣⲱⲡ. Nauschop.

Ϧ, Ch. cum aspiratione vt ח Hebræorum vel خ Arabum. vt Ϧⲉⲛ hhen.

Ϩ, Hori h. vt Hebræorum ה vel Arabum ه.

ϫ, Giangia profertur vt I, iota Hispanicū. vt hijo.
ϭ, Scima, Sc, similis in pronunciatione est, superiori literæ ϣ Schei.
ϯ ת, Hebræorum æquiualet, simile est Thau Samaritanorum mystico, hoc est literæ Tau antiquorum Hebræorum, à quibus AEgyptij mutuati videntur. sic autem scribitur: ϯ. à Coptis pronũciatur Di EG. ⲫϯ phtha, phda.

CAPVT TERTIVM

De varia diuisione Literarum.

Coptitæ quoque ad valorem & potestatem literarum melius dignoscendam, Hebræos imitati literas has in 5 veluti classes distinxerunt, secundum quinque præcipua organa, quæ natura cuique sono distinctè efferendo destinauit, nempè in literas Gutturis, Linguæ, Palati, Dentium, & Labiorum.

Gutturis siue Gutturales sunt, quæ spiritu in Gutture formato efferuntur; suntque sequentes.

ⲁ ⲉ ⲏ ⲓ ⲩ ϩ ⲱ

Linguæ siue linguales sunt, quæ lingua ad radi-

radices dentium affixa, & inde ad inferiores relabente pronunciantur. suntque sequentes.

ⲇ ⲑ ⲗ ⲛ ⲧ ϯ ⲧ

Palati siue Palatinæ, aere ad palatum oris protruso pronunciantur. vt

ⲅ ⲕ ⲓ ⲭ ϧ ϫ

Dentium siue dentales, quæ dentibus anterioribus lingua pulsatis efferuntur. vt

ⲍ ⲉ ⲣ ⲥ ϣ ϭ

Labiorum siue Labiales, quæ è labijs compressis erumpunt. vt

ⲃ ϥ ⲡ ⲫ ⲯ ϥ

CAPVT QVARTVM.

De particulis seu literis quibusdam genus dictionum distinguentibus.

Notandum hîc primò in Coptis dictionibus seu nominibus genus nequaquam ex fine, quemadmodum apud Latinos, Græcos, & Hebræos, aut per articulos, dignosci; sed ex præfixis quibusdam literis seu signis vt ipsi vocant, quæ articulorum ad instar sunt, totam nominum generis distinctio-

ctionem desumendam esse vt in exemplo.

I. Omnis dictio quę præfixum habuerit signum Πι, indicat nomen masculinum singulare determinatum articulo, quod Arabes cognoscunt per ا & ﻻ. vt Exem: C

πιρωμι	Vir.	πισωτηρ	Saluat pr.
πιμωιτ	Semita.	πιμαρτυρος.	Testis.

Exceptio.

Nomina propria hoc signo carent. vti etiam apud Latinos, Græcos. vt

Μαρκος	Marcus		(πιμαρκος
Cιμων	Simon.	non	(πισιμων
Cαυλος	Saulus.		(πισαυλος
Παυλος	Paulus.		(πιπαυλος

2 Omnis dictio quæ habuerit præfixum signum ϯ significat nomen fæmininum determinatum, quod Arabes per ا & ل cognoscunt.

ϯεκκλησια Eccesià. ϯπαρθενος Vrgo.
ϯδιαθηκη Testamenuũ. ϯϩιρηνη Pax.

Signum ϯ quoque indicat hominem (vt iuxta Arabum idioma loquar) de se ipso loquẽtem in prima persona singulari.

ϯнαсαχι loquar. ϯнαєрϩнтс incipiam.
ϯнατωнт surgam. ϯнαєрϩєλπιс sperabo.

. Omnis dictio quæ initio habuerit præfixum signum Νι, indicat pluralitatem nominum, vel fæmininorum, vel

masculinorum, determinatè seu cum articulo ا & ل ab Arabibus cognitam.

Ⲛⲓⲣⲱⲙⲓ		Viri.
Ⲛⲓϩⲓⲟⲙⲓ		Mulieres.
Ⲛⲓⲙⲁⲙⲁⲓⲟⲩ	pluralis numeri.	Fontes
Ⲛⲓⲫⲏⲟⲩⲓ		Cœli.
Ⲛⲓⲧⲱⲟⲩ		Montes
ⲚⲓⲁⲄⲄⲉⲗⲟⲥ		Angeli

Omnis dictio quæ signum ⲟⲩ habuerit pæfixum; significat nomen masculinorum vel fæmininorum indeterminatè; hoc est sine articulo.

ⲟⲩⲣⲱⲙⲓ Vir. ⲟⲩⲏⲓ Domus.
ⲟⲩⲥϩⲓⲙⲓ Mulier. ⲟⲩⲓⲱⲧ Pater.

Omnis dictio quæ præfixum habuerit signum ϩⲁⲛ, indicat nomina pluralia indeterminatè sine articulo, vel sine ا & ل cognita.

ϩⲁⲛⲁⲄⲄⲉⲗⲟⲥ Angeli. ϩⲁⲛⲙⲁⲩ Matres.
ϩⲁⲛⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ Prophetæ. ϩⲁⲛⲣⲱⲙⲓ Viri.

CAPVT. V.

De octo literis Seruilibus mensurantibus omnem dictionem tàm in nominibus quàm verbis.

Nota. Quemadmodũ in cæteris linguis Orientalibus, literæ quædam sunt, quarũ additione vel subtractione, in cer-

certā alicuius dictionis significationem deuenimus, quas & ideò seruiles vocant, sic etiam in lingua Copta octo tenentur Literæ, quarum vnaquæque iterum alia 14 signa habet. quibus omnis dictio in nominibus & verbis mensuratur. Sed de his in sequentibus

PARS II.

De Nomine.

In nominibus Copticis 5 consideranda sunt; Qualitas, Species, Genus, Numerus, Casus, de quibus breuiter totidem capitibus agendum.

CAPVT. I.

De qualitate Nominum AEgyptiorum.

Qualitate apud AEgyptios, & Copticas, sicuti & apud cæteras gentes, nomen aliud est substantiuum, aliud adiectiuum. Substantiuum verò iterum est vel

	Proprium	vel		Appellatiuum	
	Ιωαννης	Ioannes		πρωμι	Vir:
vt	Ιακωβος	Iacobus	vt	πιωτ	Pater.
	Μαρκος	Marcus		πκαϩι	Terra
	Πετρος	Petrus.		πιμωου	Aqua.

Adiectiuorum verò

aliud est propriè dictum adiectiuum: aliud est adiectiuum demonstrat:

Adiect:propriè		Adiect:demonstr:	
Oⲛⲁϣ	magnus.	ⲫⲁⲓ.	hic.
VG. ⲉⲛⲉⲥⲉ	Bonus.	VG. ⲛⲏⲟⲥ	illa vel hæc.
ϣⲉ	multus.	ⲑⲁⲓ	ille.

Quibus proprium & adiectiuum demonstratiuum est sua natura restricta sunt & determinata; Appellatiuum autem & reliqua adiectiua, latè patentia & vaga restringuntur præfixo articulo. vti in superioribus exemplis patet, vbi vides articulum V.G. ⲡⲓ masculini generis, nequaquam proprijs nominibus, sed appellatiuis tantùm adiūgi.

CAPVT. II.

De Specie Nominum.

Species apud Coptitas duplex est, Primitiua & Deriuatiua. Nomen primitiuū est, quod nō deriuatur aliunde, vt

ϯⲫⲉ	Cœlum	ⲀⲄⲄⲈⲖⲞⲤ	Angelus.
Ⲡ̅ⲟ̅ⲥ̅	Dominus.	Ⲡ̅ⲛ̅ⲁ̅	Spiritus.

Deriuatiuum verò quod ab alio deriuatur. estque verbale & Nominale. Verbale est quod deriuatur à verbo, qualia ferè sūt omnia adiectiua & participia: vt ⲉⲓⲥⲁϫⲓ. loquens. & cætera quæ à verbo formātur. Nominale verò est quod à nomine originē suā trahit; qualia sunt omnia illa adiectiua, quæ ab appellatiuo quopiam formantur. vt

Ⲡ̅ⲛ̅ⲁ̅ⲧⲓⲕⲟⲛ	deducuntur à	(Ⲡ̅ⲛ̅ⲁ̅	Spiritus.
ⲥⲁⲣⲕⲓⲕⲟⲛ		(ⲥⲁⲣⲝ	caro.

ⲥⲁⲙⲁⲣⲓⲧⲏⲥ		(ⲥⲁⲙⲁⲣⲓⲁ	Samaria
ⲗⲉⲩⲓⲧⲏⲥ	deducuntur à	(ⲗⲉⲩⲓ	Leui.
ⲡⲓⲥⲩⲣⲟⲥ		(ϯⲥⲩⲣⲓⲁ	Siria.
ⲥⲱⲙⲁⲧⲓⲕⲟⲛ		(ⲥⲱⲙⲁ	corpus.

His quoque annumerari possunt, nomina deriuatiua locorum, quæ formantur præfixa particula, ⲡⲓⲣⲉⲙ vt

ⲡⲓⲣⲉⲙⲣⲁⲕⲟϯ	Alexandrinus.
ⲡⲓⲣⲉⲙⲛⲁⲍⲁⲣⲉⲑ	Nazarenus.
ⲡⲓⲣⲉⲙⲣⲱⲙⲓ	Romnus.a
ⲡⲓⲣⲉⲙⲛⲓⲕⲏ	Nicænus

Sunt præter hæc multa alia deriuatiua nomina, veluti loci, temporis, instrumenti, actionis, vicis, possessionis, diminutionis, similiaque; Verùm ne similibus nominum monstris horrorem Lectori inferamus, vtpote ad nostrum institutum non magni momenti futurorum, consultò hoc loco ea omittenda censuimus.

CAPVT. III.

De genere Nominum.

Genus duplex est, masculinum & fæmininum; Fæminina sunt ex significatione. 1. Nomina mulierum, & ea quæ mulieribus tantùm conueniunt, vt ⲙⲁⲣⲓⲁ Maria. ⲗⲟⲩⲕⲓⲁ Lucia. ⲕⲁⲑⲁⲣⲓⲛⲁ Ca-tharina. 2. Nomina Regionum & Vrbium. vt ⲭⲏⲙⲓ AEgyptus. ⲁⲗⲉⲝⲁⲛⲇⲣⲓⲁ Alexandria. ϯⲁⲣⲁⲃⲓⲁ

Arabia. **Ⲕⲩⲡⲣⲟⲥ** Cyprus. **Ⲥⲉⲃⲉⲥⲧⲁ** Sebaſta. & ſic cæteris.

3. Omnia nomina appellatiua facillimè cognoſcuntur ex præfixo ſibi articulo, quo nunquam carent. cuius rei cape ſequentem regulam.

Omnia nomina maſculina vno ex his 4 ſignãtur articulis.

Ⲡ. Ⲡⲓ. Ⲫ. Ⲫⲏ.

Eexplum

Ⲡⲣⲉϥϯⲥⲃⲱ	Magiſter.	ⲡⲓⲕⲟⲥⲙⲟⲥ	Mundus.
ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Vir homo.	ⲡⲓⲗⲟⲅⲓⲟⲛ	Rationale.
Ⲫⲣⲁⲛ	Nomen	ⲡⲓⲭⲣⲱⲙ	Ignis.
Ⲫⲏⲉⲧϫⲱⲙ̀ⲙⲟⲥ	dicens	ⲡⲓⲑⲏⲟⲩ	Aer.
ⲡⲓⲡⲛⲁ	Spiritus.	ⲡⲓⲙⲱⲟⲩ	Aqua.
ⲡⲓⲥⲱⲛⲧ	Creatio.	ⲡⲓⲕⲁϩⲓ	Terra.

Regula 2.

Omnia nomina quæaliquẽ ex his 5 habuerint præfixũ articulũ, erunt generis fæminini. Articuli autem ſunt iſti.

Ⲑ. Ⲧ. Ⲧⲁ. Ⲧⲉ. Ϯ.

Exempla.

Ⲑ	Ⲑⲃⲁⲕⲓ		Ciuitas.
Ⲧ	Ⲧϩⲓⲣⲏⲛⲏ		Pax.
Ⲧⲁ	Ⲧⲁⲡⲁⲣⲭⲏ	hoceſt.	Toparcha
Ⲧⲉ	Ⲧⲉϩⲛⲏ		Voluntas.
Ϯ	Ϯⲛⲏϫⲓ		Venter.
Ϯ	Ϯⲥⲱⲧⲏⲣⲓⲁ		Salus.

Ho-

Horum ϯ omnium dictorum articulorum vſitatiſſimus eſt, & frequentiſſimus.

Regula 3.

Omnis dictio quæ ſignum ⲟⲩ initio habuerit præfixum, ſignificat nomen fæmininum vel maſculinum indeterminatè, ſine articulo.

ⲟⲩⲣⲱⲙⲓ	Vir.	ⲟⲩⲏⲓ	Domus
ⲟⲩⲥϩⲓⲙⲓ	Mulier.	ⲟⲩϩⲟ	Frater.
ⲟⲩⲓⲱⲧ	Pater.	ⲟⲩⲙⲁⲩ	Mater.

Quomodo verò ſpecificetur hæc particula, in arabica lectione ſuprà diximus.

CAPVT. IIII.

De numero Nominum AEgyptiacorum

Numeri nominum apud Coptitas ſunt tres. Singularis, dualis, pluralis. De ſingulari, eiuſque ſignificatione in præcedentibus dictum eſt; de duali & plurali cape ſequentes regulas.

Regula I. Omne nomen pluralis numeri determinatę ſignificationis, ſiue id maſculinum fuerit, ſiue fęmininum deſignatur per præfixos hoſce articulos.

Ⲛⲓ. Ⲛⲉ. Ⲛⲏ. Ⲛ.

m

Sing:		Plural;	
ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	homo.	ⲛⲓⲣⲱⲙⲓ	homines.
ⲡⲉⲑⲙⲱⲟⲩⲧ	mortuus.	ⲛⲉⲑⲙⲱⲟⲩⲧ	mortui.
ⲡⲓⲫⲓⲛ	futurum.	ⲛⲏⲫⲓⲛ	futura.
ⲡⲉϫⲱⲣϩ	nox.	ⲛⲓⲉϫⲱⲣϩ	noctes.
ⲟⲩⲥϩⲓⲙⲓ	mulier.	ⲛⲓϩⲓⲟⲙⲓ	mulieres.
ϯⲫⲉ	cœlum	ⲛⲓⲫⲏⲓ	cœli.

Regula 2. Omne nomen indeterminatum pluralis numeri, siue id fuerit masculini, siue fæminini generis, designatur per præfixum articulum. ϩⲁⲛ.

Sing:		Plur:	
ⲟⲩⲣⲱⲙⲓ	homo.	ϩⲁⲛⲣⲱⲙⲓ	homines.
ⲟⲩⲥϩⲓⲙⲓ	mulier.	ϩⲁⲛⲥϩⲓⲙⲓ	mulieres.
ⲟⲩⲙⲁⲩ	mater.	ϩⲁⲛⲙⲁⲩ	matres.
ⲡⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ	Angelus.	ϩⲁⲛⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ	Angeli.

Ex quibus patet Cophtam linguam in inflexione nominum, nullam cum Græcis habere communionem; Apud Græcos enim pluralis cognoscitur ex fine nominis; secus apud Cophtitas; apud quos ipsa substantia nominis semper manet intacta, sola mutatione facta in additione particularum dictarum.

Regula 3. Omne nomen siue id masculinum fuerit siue fæmininum, cuius initium signatur articulo ϩⲁⲛ aut Ⲛⲓ & finis litera Ⲃ, quod duo Cophtitis signficat, dualis est numeri. Vt

ⲟⲩⲣⲱⲙⲓ	Viri.	ϩⲁⲛⲣⲱⲙⲓⲃ	duo Viri.

ⲟⲩⲥϩⲓ

ⲟⲩⲥϩⲓⲙⲓ mulier. ϩⲁⲛⲥϩⲓⲙⲓ β duę mulieres.
Ⲡⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ Angelus. ϩⲁⲛⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ β duo Ang:
ⲟⲩⲙⲁⲩ mater. ϩⲁⲛⲙⲁⲩ β duæ matres.
ⲡⲓⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ diſcipulus. ⲛⲓⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ β duo diſcip:
Ϯⲫⲉ Cœlum. ⲛⲓⲫⲏⲟⲩⲓ β duo Cœli.
Ⲡⲓⲟⲩⲣⲟ Rex. ⲛⲓⲟⲩⲣⲱⲟⲩ β duo Reges.

Tota igitur generis nominum cognitio conſiſtit in hiſce ſignis ſeu literis præfixis. quæ ſi diligenter aduerteris, nullam difficultatem inuenies in cognoſcendo genere nominum Coptorum.

Maſc:ſing:	Fæm:ſing:	Com:ſing:	Plur:com:	Plur:com:
Ⲡ	Ⲑ	Ⲟⲩ	Ⲛⲓ	ϩⲁⲛ
Ⲡⲓ	Ϯ	ⲟⲩ	Ⲛⲉ	ϩⲁⲛ
Ⲫ	Ϯⲁ	ⲟⲩ	Ⲛⲏ	ϩⲁⲛ
Ⲫⲏ	Ϯⲉ	ⲟⲩ	Ⲛ	ϩⲁⲛ
	Ϯ			

CAPVT V.

De Caſu Nominum.

Quemadmodum apud Hebræos, Chaldæos, Arabes, AEthiopes, quibuſdam articulis nominibus præfixis conſtituuntur caſus; ſic etiam apud Coptitas, quamuis eorum non tanta ratio habeatur, vt in linguis Occidẽtalibus. cùm affixa fermè omnẽ eorum defectũ facilè ſupplere poſſint.

Præter particulas tamẽ ſequẽtes Ⲡⲓ. Ϯ. ⲟⲩ. ⲛⲓ. ϩⲁⲛ.

quæ nominatiuis casibus tàm in singulari quàm plurali aut duali vti dictum est, inseruiunt; alias quoque particulas cæteris casibus promiscuè seruientes Coptitis reperio. suntque sequentes.

ⲛ̀ⲧⲉ. ⲛ. ⲙ̀.

Ⲛ̀ⲧⲉ. Genitiui particula est. maximèque conuenit nomini quod est in regimine. Quemadmodum in sequentibus exemplis patet.

ⲛⲓⲫⲏⲟⲩⲓ ⲛ̀ⲧⲉⲛⲓⲫⲏⲟⲩⲓ Cœli Cœlorum.
ⲟⲩⲙⲁⲩ ⲛ̀ⲧⲉⲫϯ Mater Dei.
ⲟⲩϩⲟ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲕⲁϩⲓ facies terræ.
ⲛⲓⲟⲩⲣⲱⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲓⲕⲁϩⲓ Reges terræ.
ϧⲉⲛⲛⲉⲛϫⲓϫ ⲛ̀ⲧⲉⲛⲉⲛϫⲁϫⲓ de manibus inimicorũ.
Ⲡⲟⲩⲧⲁϩ ⲛ̀ⲧⲉⲧⲉⲛⲉϫⲓ fructus ventris tui.
ⲫⲛⲟϩⲉⲙ ⲛ̀ⲧⲉⲧⲉⲕⲟⲩⲓⲛⲁⲙ salus dexteræ tuæ.
ⲫⲟⲩⲱⲓⲛⲓ ⲛ̀ⲧⲉⲛⲁⲃⲁⲗ Lumẽ oculorũ meorum.
ⲧϫⲟⲙ ⲛ̀ⲧⲉⲧⲁϩⲉⲗⲡⲓⲥ virtus spei meæ.

Particulas verò alteras ⲛ̀. & ⲙ̀. sæpè quoque genitiuo præfixas reperio. vt

Ⲡⲓⲥⲱⲙⲁ ⲙ̀ⲡ̅ⲟ̅ⲥ̅ Corpus Domini.
ⲫⲩⲗⲏ ⲛ̀ⲓⲟⲩⲇⲁ Tribus Iuda.
ⲫⲙⲏⲓⲛⲓ ⲛ̀ⲧⲉⲡⲉⲕϫⲓⲛⲓ signum aduentus tui.

Plerumque tamen hæ particulæ promiscuè datiuo & accusatiuo inseruiunt.

In datiuo exempla sunt sequentia

ⲡⲗⲏ

Ⲡⲗⲏⲛⲟⲩⲟⲓ ⲙ̀ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Veruntamen væ homini.
ⲟⲩⲏⲣ̀ⲓⲥⲟⲛ	Quot vicibus.
ⲛ̀ⲁⲅⲓⲟⲥ ⲙ̀ⲙⲁⲑⲏⲧⲏⲥ	Discipulis suis &
ⲛ̀ⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲉ̀ⲑⲟⲩⲁⲃ	Apostolis sãctis(dedit)
ϯ ⲙ̀ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲛ̀ⲛⲓⲧⲉⲃⲓ	da Petro denarium.
ⲁϥϯ ⲛ̀ⲛⲓϩⲏⲕⲓ	dedit pauperibus.

In Accusatiuo exempla.

Ⲁϥϭⲓ ⲛ̀ⲟⲩⲱⲓⲕ	Accepit panem.
Ⲡⲟⲥ ⲉϥⲉⲛⲟϩⲉⲙ ⲛ̀ⲛⲓⲑⲙⲏⲓ	Dominus saluat iustos.
ⲛ̀ⲑⲟⲕ ⲉⲧⲥⲱⲟⲩⲛ ⲛ̀ⲧⲁϫⲓⲛϩⲉⲙⲥⲓ	tu scis sessionem meam
ⲛⲉⲙ ⲧⲁϫⲓⲛⲧⲱⲛⲧ	& resurrectionem meam·
ⲉϥⲉⲟⲩⲟⲣⲡ ϥⲛ̀ϫⲉ ⲫ̀ϯ ⲙ̀ⲡⲉϥⲛⲁⲓ	mittet Deus misericordiã suã

Verùm hæ duæ particulæ ⲛ, & ⲙ. quando Datiuo, Accusatiuo, aut genitiuo inseruiant; aut quæ sint Regulæ ad id cognoscendum cùm fusiorem tractationem requirant, in Thesaurum distulimus dicere; ibi enim Regulas singularum harum particularum volente Deo fusiùs declarabimus. Quare eò Lectorem remittimus.

Porrò Vocatiuus & Ablatiuus propria quoq; sibi vendicant præfixa. Vocatiuus quidẽ Ⲏ ⲁ. ⲱ. ϩⲱ. ϫⲉ, vt ⲥⲱⲧⲉⲙ ⲡⲁⲗⲁⲟⲥ audi o popule meus. ⲱ ϯⲥϩⲓⲙⲓ ô mulier. ϩⲱⲡⲟⲥ Domine. vel ϫⲉⲡⲟⲥ.

Quamuis Ablatiuum Coptitæ non habeant, exprimũt tamen eũ per adiũctas particulas ⲓϫⲉⲛ. ϧⲉⲛ. ⲉⲃⲟⲗ. ⲉⲃⲟⲗϩⲉⲛ. hoc eſt, de, in, ex,ab. quemadmodum in alijs linguis fieri ſolet.

Paradigma declinationis.

Sing: Num:

Nom:	Ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Vir.
Gen:	ⲛ̀ⲧⲉⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Viri.
Dat:	ⲙ̀ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Viro.
Accuſ:	ⲛ̀ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Virum.
Voc:ô	ⲱ̀ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ	Vir.

Ablatiuo præponunt ⲉⲃⲟⲗ. ⲉⲃⲟⲗϩⲉⲛ. ϧⲉⲛ. vt ⲉⲃⲟⲗⲛ̀ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ. ⲉⲃⲟⲗϩⲓⲡⲓⲣⲱⲙⲓ. ϧⲉⲛⲡⲓⲣⲱⲙⲓ à Viro.

Plura: Num:

Nom:	Ⲛⲓⲣⲱⲙⲓ	Viri.
Gen:	ⲛ̀ⲧⲉⲛⲓⲣⲱⲙⲓ	Virorum.
Dat:	ⲙ̀ⲛⲓⲣⲱⲙⲓ	Viris.
Accuſ:	ⲛ̀ⲛⲓⲣⲱⲙⲓ	Viros.
Vocat:	ⲱ̀ⲛⲓⲣⲱⲙⲓ	ô Viri.

Loco Ablatiui præponunt nomini ⲉⲃⲟⲗ ϧⲉⲛ.

Pars

PARS III.

De Pronomine.

Nominis vicem ſubeunt Pronomina; quę ſunt ſeparata, vel alijs vocibus affixa. Separata ſunt triplicia, Perſonalia, Demonſtratiua, & Relatiua, quæ generibus & numeris variantur.

CAPVT I.

De Pronomine Perſonali.

	I Perſonæ.	2 Perſonæ.	3 Perſonæ.
Sing:	ⲁⲛⲟⲕ ego. com:	ⲛ̀ⲧⲟⲕ tu. mas:	ⲛ̀ⲧⲟϥ ille mas.
		ⲛ̀ⲑⲟ tu. fæm:	ⲛ̀ⲧⲟⲥ illa fæm:
Plur:	com: ⲁⲛⲟⲛ nos.	ⲛ̀ⲑⲱⲧⲉⲛ vos.	ⲛ̀ⲑⲱⲟⲩ illi.

Datiuos pronominum hiſce vocabulis exprimunt Coptitæ. ⲛⲏⲓ mihi. ϧⲁⲣⲱⲕ tibi. ⲛ̀ⲧⲟϥ illi. vel fæm: ⲛ̀ⲧⲟⲥ. Plural: ⲛ̀ⲛⲟⲛ nobis. ⲛ̀ⲱⲧⲉⲛ vobis. ⲛ̀ⲧⲟⲩ illis. Reliqui caſus Pronominum ſeparati à nominibus & verbis quibus affigũtur, eſſe nõ poſſunt, vti videbitur.

CAPVT II.

De Pronomine Demoſtratiuo & Relatiuo.

Demonſtratiuum duplex eſt, propinquum & remotum. Pro-

	Propinquum.	Remotum.	Relatiuum.
Sing; (maſ.	ⲫⲁⲓ Hic.	ⲫⲏⲉⲧⲉⲙⲙⲁⲩ	ⲫⲏ Qui.
(fęm.	ⲑⲁⲓ Hęc.	ⲉⲧⲉⲙⲙⲁⲩ Iſte.	ⲑⲏ Quæ.
		ⲑⲏⲉⲧⲉⲙⲙⲁⲩ	
		ⲉⲧⲁⲩ Iſta.	
Plural:	ⲛⲏ Hi.	ⲛⲏⲉⲧⲉⲙⲙⲁⲩ Illi.	ⲛⲏ qui.com:

Nota ⲫⲏ. ⲑⲏ. ⲛⲏ. relatiua admittũt etiã ⲉⲧⲁⲩ. vt ⲫⲏⲉⲧⲁⲩ, ⲑⲏⲉⲧⲁⲩ. qui, quæ. aliquando etiam vſurpantur reiecto ⲫⲏ. ⲑⲏ. vt Ⲡⲓⲣⲱⲙⲓⲫⲏⲉⲧⲁⲩ ⲭⲫⲟϥ. hic vir qui genuit. omiſſo ⲫⲏ ſic dicitur. Ⲡⲓⲣⲱⲙⲓⲉⲧⲁⲩⲭⲫⲟϥ idem, ϯⲥϩⲓⲙⲓⲑⲏⲉⲧⲁⲩ ⲙⲓⲥⲓⲙⲟⲥ. hæc mulier quæ genuit. ſic redditur ϯⲥϩⲓⲙⲓⲉⲧⲁⲩⲙⲓⲥⲓⲙⲟⲥ. Sed de reliquis relatiuis & iterrogatiuis fuſiùs tractabimus in ſectione de aduerbijs.

PARS IV.

De affixis & præfixis eorumque Ratione apud Coptitas.

Affixa vocantur Pronomina inſeparabilia à fine nominibus adiuncta, innuuntque ſignificationem poſſeſſiuam. in quorum poſitionem Coptitæ à cæteris Orientalibus diſcordant; ſubinde enim ea ponunt in fine, ſubinde initio; in medio quoque verborum ea poni ex ſequẽtibus patebit; vtuntur ad omnem poſſeſſiuam ſignificationem indicandam octo potiſſimùm literis, tot nimirum quot diuer-

diuerſis modis alicuius rei poſſeſſio conſiderari poteſt. Suntque ſequentes de quibus & fuſiùs alibi.

ⲁ. ⲓ. ⲕ. ⲛ. ⲧⲉⲛ. ⲉ. ⲣⲉ. ϥ. ⲥ. ⲩ.

1. ⲁ. in dictione occurrens indicat perſonam loquẽtem de ſeipſa, hoc eſt iā perſonam ſingul:numeri Ⲡⲁⲟⲥ Dominus meus. Ⲡⲁⲓⲱⲧ Pater meus. Ⲡⲁⲛⲟⲩϯ Deus meus:vbi nota initialem literam Ⲡ. articulum gen: maſc: coniunctam literæ ⲁ conſtituere vocem poſſeſſiuam in prima perſona maſc:gen:vt Ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ Vir, cum affixo Ⲡⲁⲣⲱⲙⲓ Vir meus.

2. Ⲓ litera idem ſignificat perſon: primā ſingul: num: quæ ponitur nūc in principio,nūc in fine.vt Ⲡⲉⲧⲉϩⲛⲓ voluntas mea. ⲁⲓⲥⲁϫⲓ locutus ſum. ⲛⲏⲓ mihi.

3. Ⲕ indicat ſecundam perſonam maſculini gen:E.C. Ⲡⲉⲕⲟⲥ Dominus tuus. Ⲡⲉⲕⲱⲧ Pater tuus. Ⲡⲉⲕⲛⲟⲩϯ Deus tuus. ⲁⲕⲥⲁϫⲓ locutus es. ϧⲁⲣⲟⲕ tibi

4. Ⲛ ſignificat primam perſonam pluralis numeri loquētē de ſeipſa. vt Ⲡⲉⲛⲟⲥ Dominus noſter. Ⲡⲉⲛⲱⲧ Pater noſter. ⲁⲛⲛϩϯ credimus. ⲉⲣⲟⲛ à nobis.

5. Ⲧⲉⲛ indicat 2 perſonam pluralis numeri. vt E.G. Ⲡⲉⲧⲉⲛϫⲟⲥ verba veſtra. Ⲡⲉⲧⲉⲛⲟⲥ Dominus veſter. ⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ locuti eſti ⲛ̀ⲱⲧⲉⲛ vobis.

6. Ⲉ indicat perſonam 2 præſentem vt Ⲡⲉⲟⲥ Dominus tuus, ⲧⲉⲟⲥ Domina tua.

7. Ⲣⲉ indicat 2 perſonā præſ: vt ⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ locuta es.

8. Ϥ

8. **Ϥ** significat 3 personam masculinam. vt ⲡⲉϥⲣⲁⲛ nomen eius. ⲁϥϫⲓⲙⲓ inuenit. ⲫⲱϥ ei.

9. **C** significat fæmin: in 3 persona loquentem. vt ⲡⲉⲥⲛⲟⲩϯ Deus eius.

10. **Ⲩ**. 3 personæ plural:num: vt ⲡⲟⲩⲟⲥ Dominus eorum. ⲁⲩⲥⲱⲛⲧ fecerunt. ⲛ̀ⲧⲱⲟⲩ eis.

Paradigma expansum.

Paradigma Nominis affixati.

Singularis.

Ⲁ	Ⲡⲁⲟ̀ⲥ	Dominus meus.
Ⲕ	Ⲡⲉⲕⲟⲥ *	Dominus tuus.
Ⲉ	Ⲡⲉⲟⲥ	Dominus tuus fæm:
Ϥ	Ⲡⲉϥⲟⲥ	Dominus suus vel eius.
Ⲥ	Ⲡⲉⲥⲟⲥ	Dominus eius fæm:
Ⲛ	Ⲡⲉⲛⲟⲥ	Dominus noster.
Ⲧⲉⲛ	Ⲡⲉⲧⲉⲛⲟⲥ	Dominus vester.
Ⲩ	Ⲡⲟⲩⲟⲥ	Dominus eorum.

Pluralis.

Ⲁ	Ⲛⲁⲟⲥ	Domini mei.
Ⲕ	Ⲛⲉⲕⲟⲥ	Domini tui.
Ϥ	Ⲛⲉϥⲟⲥ	Domini sui masc:
Ⲥ	Ⲛⲉⲥⲟⲥ	Domini eius f.
Ⲛ	Ⲛⲉⲛⲟⲥ	Domini nostri.
Ⲧⲉⲛ	Ⲛⲉⲧⲉⲛⲟⲥ	Domini vestri.
Ⲩ	Ⲛⲟⲩⲟⲥ	Domini eorum.

aliud

Sing:		Aliud.	Plur:	
ⲁ	ⲡⲁϩⲟ	facies mea.	ⲛⲁϩⲟ	facies meæ.
ⲕ	ⲡⲉⲕϩⲟ	facies tua.	ⲛⲉⲕϩⲟ	facies tuæ.
ϥ	ⲡⲉϥϩⲟ	facies eius.	ⲛⲉϥϩⲟ	facies eius.
ⲥ	ⲡⲉⲥϩⲟ	facies eius f.	ⲛⲉⲥϩⲟ	facies eius f.
ⲛ	ⲡⲉⲛϩⲟ	facies nostra.	ⲛⲉⲛϩⲟ	facies nostrę.
ⲧⲉⲛ	ⲡⲉⲧⲉⲛϩⲟ	facies vestra.	ⲛⲉⲧⲉⲛϩⲟ	facies vestrę.
ⲟⲩ	ⲡⲟⲩϩⲟ	facies eorum	ⲛⲟⲩϩⲟ	facies eorũ.

Non secus reliqua nomina masc: generis occurrentia formanda sunt, vt ⲡⲣⲱⲙⲓ homo vir, ⲡⲁⲣⲱⲙⲓ Vir meus. ⲡⲉⲕⲣⲱⲙⲓ, ⲡⲉϥⲣⲱⲙⲓ, ⲡⲉⲥⲣⲱⲙⲓ, ⲡⲉⲛⲣⲱⲙⲓ, ⲡⲉⲧⲉⲛⲣⲱⲙⲓ, ⲛⲟⲩⲣⲱⲙⲓ, ⲛⲁⲣⲱⲙⲓ, ⲛⲉⲕⲣⲱⲙⲓ, ⲛⲉϥⲣⲱⲙⲓ, &c. Sic quoque ⲓⲱⲧ, Pater, vt dictum est. ⲡⲁⲓⲱⲧ Pater meus. ⲡⲉⲕⲓⲱⲧ, ⲡⲉϥⲓⲱⲧ, ⲡⲉⲥⲓⲱⲧ, ⲡⲉⲛⲓⲱⲧ. & sic de reliquis.

Paradigma Nominum fæminini gen: cum affixis.

ⲁ	ⲧⲁⲟⲥ	Domina mea.
ⲕ	ⲧⲉⲕⲟⲥ	Domina tua.
ϥ	ⲧⲉϥⲟⲥ	Domina eius.
ⲥ	ⲧⲉⲥⲟⲥ	Domina eius.
ⲛ	ⲧⲉⲛⲟⲥ	Domina nostra.
ⲧⲉⲛ	ⲧⲉⲧⲉⲛⲟⲥ	Domina vestra.
ⲟⲩ	ⲧⲟⲩⲟⲥ	Domina eorum.

Aliud.

ⲁ ϯⲁϩⲓⲣⲏⲛⲏ Pax mea.

ⲕ	ⲧⲉⲕϩⲓⲣⲏⲛⲏ	Pax tua.
ϥ	ⲧⲉϥϩⲓⲣⲏⲛⲏ	Pax eius.
ⲥ	ⲧⲉⲥϩⲓⲣⲏⲛⲏ	Pax eius f.
ⲛ	ⲧⲉⲛϩⲓⲣⲏⲛⲏ	Pax noſtra.
ⲧⲉⲛ	ⲧⲉⲧⲉⲛϩⲓⲣⲏⲛⲏ	Pax veſtra.
ⲩ	ⲧⲟⲩϩⲓⲣⲏⲛⲏ	Pax eorum.
	Aliud Sing:	
ⲁ	ⲧⲁⲙⲁⲩ	mater mea.
ⲕ	ⲧⲉⲕⲙⲁⲩ	mater tua.
ϥ	ⲧⲉϥⲙⲁⲩ	mater ſua.
ⲥ	ⲧⲉⲥⲙⲁⲩ	mater eius f.
ⲛ	ⲧⲉⲛⲙⲁⲩ	mater noſtra.
ⲧⲉⲛ	ⲧⲉⲧⲉⲛⲙⲁⲩ	mater veſtra.
ⲩ	ⲧⲟⲩⲙⲁⲩ	mater eorum.
	Plurals	
ⲁ	ⲛⲁⲙⲁⲩ	matres meæ.
ⲕ	ⲛⲉⲕⲙⲁⲩ	matres tuæ.
ϥ	ⲛⲉϥⲙⲁⲩ	matres eius.
ⲥ	ⲛⲉⲥⲙⲁⲩ	matres eius f.
ⲛ	ⲛⲉⲛⲙⲁⲩ	matres noſtræ.
ⲧⲉⲛ	ⲛⲉⲧⲉⲛⲙⲁⲩ	matres veſtræ.
ⲩ	ⲛⲟⲩⲙⲁⲩ	matres eorum.

Atque ex his & ſimilibus exemplis facilè cognoſces qua ratione quoduis aliud verborum, quo ad affixa ſua formandum ſit.

PARS V.

De Verbo eiusque particulis.

Multa mihi hìc de varia verbi ſubdiuiſione Coptitis vſitata, dicenda forent. verùm quandoquidem eam tractationem Theſauro noſtro reſeruauimus; ſolùm hìc methodum, qua in verborum inflexione vtuntur, à noſtra admodum diuerſam, oſtendemus. Vt methodus noſtra ſpinoſioribus minutijs remotis Tyronibus facilior reddatur & planior. Notandum itaque Coptitas octo characterum, vel potius particularum nunc in alia, & alia ſigna diuiſarum ſubſidio, omnem cùm nominum: tùm verborum inflexionem metiri. Sunt autem dictæ particulæ veluti ſigna quædam ſeu indices generis, numeri, caſus, perſonæ, modorum, temporum, aliarumque circumſtantiarum, quæ in nominibus & verbis paſſim à Grammaticis conſiderantur. Huiuſmodi itaque particularum cognitionem ſi habueris, difficile non erit, quoduis verbum Coptum coniugare. particulæ ſunt ſequentes.

ⲁ. ⲉⲓ | ⲛ | ϥ | ⲕ | ⲥ | ⲧⲣ | ⲁⲩ ⲟⲩ. | ⲧⲣⲉⲧⲉⲛ.

Verùm vt maiori claritate procedamus, tractatũ hunc de verbo in totidem partes, quot particulæ ſunt, ſubdiuidemus, vt ſingularũ particularum ſeu notarum in nominibus, & verbis occurrentiũ, officia melius percipiantur.

Diuiſio prima.

Ac primũ quidem ſignum ⲁ. ⲉⲓ indicat perſonã de ſeipſo loquẽtẽ in nominibus, hoc eſt denotat affixũ primę

personę. Ac primò quidē in nominibus.hęc signa habet.

1 ПA	ПAOC	Dominus meus.
2 ПA	ПAOC	Domini mei.
3 TA	TAOC	Domina mea.

In verbis verò præteriti temporis habet hęc signa.

signa		Exemplum.
AI	1 AICAXI	Locutus sũ, vel loquebar.
ETAI vt	2 ETAICAXI	Cùm locutus sim.
NAI	3 NAICAXI	Locutus erã vel loquebar.

In verbis verò futuri temporis hæc signa habet.

Exemplum futuri.

EIE	1 EIECAXI	loquar.
ЄINA	2 ЄINACAXI	volo loqui.
ЄOPI	3 ЄOPICAXI	vt loquar.
NTA)	4 NTACAXI)	loquar.
MAPI)	MAPICAXI)	
ЄTЄ	5 ЄTЄCAXI	qui loquar.
ϢAI	6 ϢAICAXI	quia loquar.

In verbis verò temporis præsentis habet hoc signum EI. EICAXI ego loquor.

Diuisio Secunda.

Litera N significat hominem, seu personam loquentem de seipso & de alio, id est persona consorte: habetque signa quindecim. Ac primo quidem in nominibus hæc 3 signa habet. ПEN, ПEN, TEN.

ⲡⲉⲛ 1 ⲡⲉⲛⲟⲥ m. Dominus noster.
ⲛⲉⲛ 2 ⲛⲉⲛⲟⲥ m. Domini nostri.
ⲧⲉⲛ 3 ⲧⲉⲛⲟⲥ f. Dominæ nostræ.

In verbis verò præteriti temporis hæc 4 signa habet.

ⲁⲛ 1 ⲁⲛⲥⲁϫⲓ Locuti sumus.
ⲉⲧⲁⲛ 2 ⲉⲧⲁⲛⲥⲁϫⲓ (cùm locuti fuerimus. (vel cùm loqueremur.
ⲛⲁⲛ 3 ⲛⲁⲛⲥⲁϫⲓ Locuti fuimus.
ϣⲁⲛ 4 ϣⲁⲛⲥⲁϫⲓ (Quia locuti sumus vel (vt locuti fuerimus.

In verbis futuri hæc octo signa habentur.

ⲉⲑⲣⲉⲛ 1 ⲉⲑⲣⲉⲛⲥⲁϫⲓ Vt loquamur.
ⲛⲉⲛ 2 ⲛⲉⲛⲥⲁϫⲓ Loquemur.
ⲉⲛⲛⲁ 3 ⲉⲛⲛⲁⲥⲁϫⲓ Volumus loqui.
ⲛ̀ⲧⲉⲛ 4 ⲛ̀ⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ Vt loquamur.
ⲙⲁⲣⲉⲛ 5 ⲙⲁⲣⲉⲛⲥⲁϫⲓ Loquamur.
ⲉ̀ⲧⲉⲛ 6 ⲉ̀ⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ Qui loquemur.
ⲧⲉⲛ 7 ⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ Loquemur.
ϣⲁⲛ 8 ϣⲁⲛⲥⲁϫⲓ Quia loquemur.

In verbis denique præsentis temporis hoc signum habet ⲉⲛ, vt ⲉⲛⲥⲁϫⲓ loquimur vel loquentes sumus.

Diuisio 3.

Tertia verò Litera ϥ, significat tertiam personam præsentem siue affixum 3. personæ, habetque signa 14.

ac primò quidem in nominibus 3 signa habet.

πεϥ	1 πεϥϭϲ	m. Dominus eius vel suus.
πεϥ	2 πεϥϭϲ	m. Domini eius, vel sui.
τεϥ	3 τεϥϭϲ	f. Domina eius, vel sua

In verbis preteriti temporis habet signa tria vt sequitur.

αϥ	1 αϥϲαϫι	Locutus est. (ille videlicet)
ετaϥ	2 ετaϥϲαϫι	Cùm locutus esset.
παϥ	3 παϥϲαϫι	Locutus erat vel loquebatur.

In verbis verò futuri tēporis, 7 signa habet. vt sequitur.

εϥε	1 εϥεϲαϫι	Loquetur.
εϥνα	2 εϥναϲαϫι	velit loqui seu locuturus est.
ϵϑρεϥ	3 ϵϑρεϥϲαϫι	Vt loquatur.
ἡτεϥ	4 ἡτεϥϲαϫι	Vt loquatur
ϻαρεϥ	5 ϻαρεϥϲαϫι	Loquetur.
ετεϥ	6 ετεϥϲαϫι	Qui loquetur.
ϣαϥ	7 ϣαϥϲαϫι	Quia loquetur.

In verbis præsentis temporis habet εϥ. vti εϥϲαϫι ipse loquens est, seu loquitur.

Diuisio 4.

Quarta litera **K** indicat secundam personam præsentem masculinam, hoc est affixum *suus*. habetque signa 14. Ac primò in nominibus 3 signa habet. vt sequitur.

πεκ	1 πεκϭϲ	Dominus tuus m.
πεκ	2 πεκϭϲ	Domini tui m.
τεκ	3 τεκϭϲ	Dominna tua f.

In

In verbis præteriti temporis habet 3 signa.

ⲁⲕ 1 ⲁⲕⲥⲁϫⲓ Loquebaris seu locutus es.
ⲉⲧⲁⲕ 2 ⲉⲧⲁⲕⲥⲁϫⲓ Quando locutus es.
ⲛⲁⲕ 3 ⲛⲁⲕⲥⲁϫⲓ cum locutus eras vel loquebaris.

In verbis futuri temporis habet 7 signa, vti sequitur.

ⲉⲕⲉ 1 ⲉⲕⲉⲥⲁϫⲓ Loquêris.
ⲉⲕⲛⲁ 2 ⲉⲕⲛⲁⲥⲁϫⲓ Velis loqui.
ⲉⲑⲣⲉⲕ 3 ⲉⲑⲣⲉⲕⲥⲁϫⲓ Vt loquaris.
ⲓⲛⲧⲉⲕ 4 ⲓⲛⲧⲉⲕⲥⲁϫⲓ Vt loquaris.
ⲙⲁⲣⲉⲕ 5 ⲙⲁⲣⲉⲕⲥⲁϫⲓ Loquêris.
ⲉⲧⲉⲕ 6 ⲉⲧⲉⲕⲥⲁϫⲓ Qui loquêris.
ϣⲁⲕ 7 ϣⲁⲕⲥⲁϫⲓ Quia loquêris.

In verbis verò præsentis temporis habet tantùm signum ⲉⲕ vt ⲉⲕⲥⲁϫⲓ loquens tu es, seu loqueris.

Diuisio 5.

5 ⲥ Indicat personam fœmininam absentem, habetq; signa 14. In nominibus quidem vt sequitur.

ⲡⲉⲥ 1 ⲡⲉⲥⲟⲥ Dominus eius fæm:
ⲛⲉⲥ 2 ⲛⲉⲥⲟⲥ Domini eius fæm:
ⲧⲉⲥ 3 ⲧⲉⲥⲟⲥ Dominæ eius.

In verbis præteriti tẽporis habet 3 signa, suntq; sequẽtia.

ⲁⲥ 1 ⲁⲥⲥⲁϫⲓ Locuta est vel loquebatur.
ⲉⲧⲁⲥ 2 ⲉⲧⲁⲥⲥⲁϫⲓ Quando locuta est.
ⲛⲁⲥ 3 ⲛⲁⲥⲥⲁϫⲓ Locuta fuit vel loquebatur

In verbis futuri temporis habet 7 signa vt sequitur.

ⲉⲥⲉ

Ⲉⲥⲉ	1	ⲉⲥⲉⲥⲁϫⲓ	Loquetur.
Ⲉⲥⲛⲁ	2	ⲉⲥⲛⲁⲥⲁϫⲓ	Velit loqui.
Ⲉⲩⲡⲉⲥ	3	ⲉⲩⲡⲉⲥⲥⲁϫⲓ	Vt loquatur.
Ⲛ̀ⲧⲉⲥ	4	ⲛ̀ⲧⲉⲥⲥⲁϫⲓ	Vt loquatur. fęm;
Ⲙⲁⲣⲉⲥ	5	ⲙⲁⲣⲉⲥⲥⲁϫⲓ	Loquatur.
Ⲉⲧⲉⲥ	6	ⲉⲧⲉⲥⲁϫⲓ	Quæ loquetur.
Ϣⲁⲥ	7	ϣⲁⲥⲥⲁϫⲓ	Loquatur.

In verbis præsentis temporis habet ⲉⲥ. vt ⲉⲥⲥⲁϫⲓ ipsa loquitur.

Diuisio 6.

Sextò Literę Ⲉⲣ indicāt 2 personam fœmininam prę-sentem, habetque 14 signa. ac in nominibus quidem 3

Ⲡⲉ	1	Ⲡⲉⲟⲥ ⲓ	Dominus tuus.)
Ⲛⲉ	2	Ⲛⲉⲟⲥ	Domini tui.) sf.
Ⲧⲉ	3	Ⲧⲉⲟⲥ	Dominæ tuæ.)

In verbis præteriti temporis habet similiter 3 signa.

Ⲁⲣⲉ	1	ⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ	Locuta es.
Ⲉⲧⲁⲣⲉ	2	ⲉⲧⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ	Quando locuta es.
Ⲛⲁⲣⲉ	3	ⲛⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ	Loquebaris.

In verbis futuri temporis habet 7 signa vt sequitur.

Ⲉⲣⲉ	1	ⲉⲣⲉⲥⲁϫⲓ	Loqueris.
Ⲉⲣⲛⲁ	2	ⲉⲣⲛⲁⲥⲁϫⲓ	Vt loquaris.
Ⲉⲩⲡⲉ	3	ⲉⲩⲡⲉⲥⲁϫⲓ	Vt loquaris.
Ⲛ̀ⲧⲉ	4	ⲛ̀ⲧⲉⲥⲁϫⲓ	Vt loquaris.
Ⲙⲁⲣⲉ	5	ⲙⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ	Loquaris.

Ⲉⲧⲉ

Ⲉⲧⲉ	6 ⲉⲧⲉⲥⲁϫⲓ	Quæ loqueris.
Ϣⲁⲣⲉ	7 ϣⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ	Loqueris.

In verbis temporis præsentis habet signum Ⲉⲣ vt ⲉⲣⲥⲁϫⲓ loqueris fæm:

Diuisio 7.

Septimò. Hæ literæ Ⲟⲩ Ⲁⲩ significant nomina pluralia absentia, siue affixum 3 personæ. ac in nominibus primò 3 signa habet.

Ⲡⲟⲩ	1 Ⲡⲟⲩⲟⲥ	Dominus eorum.
Ⲛⲟⲩ	2 Ⲛⲟⲩⲟⲥ	Domini eorum.
Ⲧⲟⲩ	3 Ⲧⲟⲩⲟⲥ	Dominæ eorum.

In verbis futuri temporis habet signa 3 vti sequitur.

Ⲁⲩ	1 Ⲁⲩⲥⲁϫⲓ	(Loquebantur (vel locuti sunt.
Ⲉⲧⲁⲩ	2 Ⲉⲧⲁⲩⲥⲁϫⲓ	Quando locuti sunt.
Ⲛⲁⲩ	3 Ⲛⲁⲩⲥⲁϫⲓ	Locuti fuerunt.

In verbis futuri temporis habet 7 signa.

Ⲉⲩⲉ	1 Ⲉⲩⲥⲁϫⲓ	Loquentur.
Ⲉⲩⲛⲁ	2 Ⲉⲩⲛⲁⲥⲁϫⲓ	Volunt loqui.
Ⲉⲡⲟⲩ	3 Ⲉⲡⲟⲩⲥⲁϫⲓ	Vt loquantur.
ⲛ̀ⲧⲟⲩ	4 ⲛ̀ⲧⲟⲩⲥⲁϫⲓ	Loquantur.
Ⲙⲁⲡⲟⲩ	5 Ⲙⲁⲡⲟⲩⲥⲁϫⲓ	Loquantur.
Ⲉⲧⲟⲩ	6 Ⲉⲧⲟⲩⲥⲁϫⲓ	Qui loquentur.
Ϣⲁⲩ	7 Ϣⲁⲩⲥⲁϫⲓ	Loquentur.

In verbis præsẽtis tẽporis habet signũ Ⲉⲩ vt Ⲉⲩⲥⲁϫⲓ loquuntur.

Diui-

Diuiſio 8.

Ⲧⲉⲛ, demum indicat ſecundam perſonam pluralem, habetque ſigna 14. In nominibus quidem 3.

Ⲡⲉⲧⲉⲛ	1 Ⲡⲉⲧⲉⲛⲟⲥ	Dominus veſter.
Ⲛⲉⲧⲉⲛ	2 Ⲛⲉⲧⲉⲛⲟⲥ	Domini veſtri.
Ⲧⲉⲧⲉⲛ	3 Ⲧⲉⲧⲉⲛⲟⲥ	Dominę veſtrę.

In præterito habet totidem ſigna.

Ⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	1 Ⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Locuti eſtis.
Ⲉⲧⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	2 Ⲉⲧⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Quando locuti (eſtis.
Ⲛⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	3 Ⲛⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Loquebamini.

In futuro habet ſigna ſeptem ſequentia.

Ⲉⲣⲉⲧⲉⲛ	1 Ⲉⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Loquemini
Ⲧⲉⲧⲉⲛ	2 Ⲧⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Voletis loqui.
Ⲉⲑⲣⲉⲧⲉⲛ	3 Ⲉⲑⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Vt loquamini.
ⲛ̄ⲧⲉⲧⲉⲛ	2 ⲛ̄ⲧⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Vt loquamini.
Ϣⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	4 Ϣⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Cùm loquamini
Ⲉⲧⲉⲧⲉⲛ	6 ⲉⲧⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Qui loquemini.
ⲙⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	7 ⲙⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ	Loquemini.

In præſenti hoc ſignum habet Ⲧⲉⲧⲉⲛ. vt Ⲧⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ loquimini.

Tabella Notarum verbis ad genera, per sonas, & tempora significanda præfixarum.

	Notæ Preteriti Perfecti.	*Notæ Preteriti Imperf:*	*Notæ Particip: præsentis Ind: modi*	*Notæ Futuri.*	*Pronomina correspondentia.*
Singularis num: 1	Ⲛⲁⲓ	Ⲁⲓ	Ⲉⲓ	Ⲉⲓⲉ	Ego
2	m. Ⲛⲁⲕ F. Ⲛⲁⲣⲉ	m. Ⲁⲕ F. ⲁⲣⲉ	m. ⲉⲕ F. ⲉⲣ	m. ⲉⲕⲉ F. ⲉⲣⲉ	Tu
3	m. Ⲛⲁϥ F. Ⲛⲁⲥ	m. Ⲁϥ F. ⲁⲥ	m. ⲉϥ F. ⲉⲥ	m. ⲉϥⲉ F. ⲉⲥⲉ	Ille Illa
Pluralis num: 1	Ⲛⲁⲛ	ⲁⲛ	ⲉⲛ	ⲛⲉⲛ	Nos.
2	Ⲛⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	ⲁⲣⲉⲧⲉⲛ	ⲉⲧⲉⲧⲉⲛ	ⲉⲣⲉⲧⲉⲛ	Vos.
3	Ⲛⲁⲩ	ⲁⲩ	ⲉⲩ	ⲉⲩⲉ	Illi. illæ.

Ex hac tabula dicto citiùs disces coniugationem alicuis verbi, quemadmodum in sequntibus exemplis patet. vbi radicibus verborum ⲥⲁϫⲓ dicere. ⲥⲱⲧⲉⲙ audire. ⲧⲱⲃϩ petere. ⲧⲱⲛⲕ surgere. alijsq;; si præfixeris particulas in hac præcedente tabula contentas, totam coniugationem verbi absolueris. Sed hæc omnia praxis & exercitium frequens reddent faciliora.

Paradigma 2.

Præteritum Perfectum.

Singul:		Plural:	
1. Ϩⲁⲥⲱⲧⲉⲙ	Audiui.	1. Ϩⲁⲛⲥⲱⲧⲉⲙ	audiuimus.
2. Ϩⲁⲕⲥⲱⲧⲉⲙ	uisti.	2. Ϩⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲱⲧⲉⲙ	distis.
3. Ϩⲁϥⲥⲱⲧⲉⲙ	diuit.	3. Ϩⲁⲩⲥⲱⲧⲉⲙ	audierunt.

Præteritum Imperfectum.

1. ⲁⲓ	Audiebã.	1. ⲁⲛ	Audiebamus.
2. ⲁⲕ(ⲥⲱⲧⲉⲙ	diebas.	2. ⲁⲣⲉⲧⲉⲛ(ⲥⲱⲧⲉⲙ	batis.
3. ⲁϥ	Audiebat.	3. ⲁⲩ	Audiebant.

Participium præsens.

1. ⲉⲓ	Audio.	1. ⲉⲛ	Audimus.
2. ⲉⲕ(ⲥⲱⲧⲉⲙ	Audis.	2. ⲉⲧⲉⲧⲉⲛ(ⲥⲱⲧⲉⲙ	ditis.
3. ⲉϥ	Audit.	3. ⲉⲩ	Audiunt.

Futurum.

1. ⲉⲓⲉ	Audiam.	1. ⲛⲉⲕ	Audiemus.
2. ⲉⲕⲉ(ⲥⲱⲧⲉⲙ	udies.	2. ⲉⲣⲉⲧⲉⲛ(ⲥⲱⲧⲉⲙ	dietis.
3. ⲉϥ	Audiet.	3. ⲉⲩⲉ	Audient.

Imperat: ⲁⲥⲱⲧⲉⲙ.

Non secus alia verba ⲧⲱⲛⲕ surgere. ⲱⲣⲕ adiurare. ⲧⲱⲃϨ petere. coniugabis.

Quare duo tantùm hîc proposuisse sufficiat.

Para-

Paradigma coniugationis verbi iuxta communem Orientalium rationem.

Præteritum perfectum.

	Singul:	Plural:
1	ⲛⲁⲓⲥⲁϫⲓ locutus fui.	ⲛⲁⲛⲥⲁϫⲓ locuti fuimus.
2	ⲛⲁⲕⲥⲁϫⲓ locutus fui-(sti. ⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲛⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ (locuti (fuistis.
3	ⲛⲁϥⲥⲁϫⲓ locutus (fuit. ⲁⲥⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲛⲁⲩⲥⲁϫⲓ locuti fuerunt.

Præteritum Imperfectum.

1	ⲁⲓⲥⲁϫⲓ loquebar.	ⲁⲛⲥⲁϫⲓ loquebamur.
2	ⲁⲕⲥⲁϫⲓ loquebaris. ⲁⲣⲉⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲁⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ (loqueba-(mini.
3	ⲁϥⲥⲁϫⲓ loquebatur ⲁⲥⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲁⲩⲥⲁϫⲓ loquebantur.

Participium præsens Indicatiui modi.

1	ⲉⲓⲥⲁϫⲓ Ego loquor.	ⲉⲛⲥⲁϫⲓ loquimur.
2	ⲉⲕⲥⲁϫⲓ tu loqueris. ⲉⲣⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲉⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ (loqui-(mini.
3	ⲉϥⲥⲁϫⲓ loquitur ipse ⲉⲥⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲉⲩⲥⲁϫⲓ loquuntur.

Futurum.

1	ⲉⲓⲉⲥⲁϫⲓ loquar.	ⲛⲉⲛⲥⲁϫⲓ loquemur.
2	ⲉⲕⲉⲥⲁϫⲓ loqueris. ⲉⲣⲉⲥⲁϫⲓ fæm:	ⲉⲣⲉⲧⲉⲛⲥⲁϫⲓ loquimini.

ⲉϥⲉ-

3 ⲉϥⲉⲥⲁϫⲓ loquetur. ⲉⲥⲥⲁϫⲓ fæm: ⲉⲩⲉⲥⲁϫⲓ loquentur

Imperatiuus.

ⲁϫⲟⲥ : Loquere, loquere fæm: loquimini. Semper manet inuariabilis; solum plurale cognoscitur ex adiunctis vti suprà dictum est.

De Imperatiuo.

Nota in verbis aliquando tempora esse, sine dictis signis, quemadmodum in Imperatiuo vt sequitur.

ϭⲱⲛⲕ	surge masc:
ⲧⲱⲟⲩⲛⲓ	surge fæm:
ⲧⲱⲟⲩⲛⲟⲩ	surgite com:
ⲙⲁϣⲉⲛⲁⲕ	abi M.
ⲙⲁϣⲉⲛⲉ	abi F.
ⲙⲁϣⲉⲛⲱⲧⲉⲛ	abite C.

ⲁⲙⲟⲩ veni m. ⲁⲙⲏ veni f. ⲁⲙⲱⲓⲛ venite.

Aliquãdo sũt sine signis & illud est omne verbũ actiuũ.

	m.	f.	com:
ⲟⲩⲱⲙ	ede	ede	edite.
ⲥⲱ	bibe	bibe.	bibite.
ⲁⲣⲉϩ	serua	serua	seruate.
ϭⲓ	accipe	accipe	accipite.
ϯ	da	da	date
ⲙⲟϣⲓ	ambula	ambula	ambulate.
ⲁϫⲟⲥ	dic	dic	dicite.

ⲁⲛⲁⲩ

ⲁⲛⲁⲩ	vide	vide	videte.
ⲥⲱⲧⲉⲙ	audi	audi	audite.
ⲁⲣⲓ	fac	fac	facite

Et hæc ſigna.

ⲥⲱⲧⲉⲙⲧⲁϣⲉⲣⲓ		audi ô filia.
ⲥⲱⲧⲉⲙⲛⲓⲉⲑⲛⲟⲥ	id eſt	audite ô populi.
ⲥⲱⲧⲉⲙⲡⲁϣⲏⲣⲓ		audi ô fili.

De particula negatiua in Imperatiuo vſurpanda.

Coptitę prohibitionẽ indicãtes, Imperatiuo proponũt particulam negatiuam ⲙ̀ⲡⲉⲣ ne. non. vt V.G. ⲙ̀ⲡⲉⲣⲟⲩⲱⲙ لا تاكل ne comedas. ⲙ̀ⲡⲉⲣⲁⲣⲓ ne facias.

Aliquando particula non vſurpatur tantùm in Imperatiuo, ſed in reliquis modis, & perſonis. vt in futuro ſeu coniunctiuo. præfixa hac particula ⲛ̀ⲛ. non. vt

ⲛ̀ⲛⲁⲟⲩⲱⲙ ne comedam. ⲛ̀ⲛⲥⲱ ne bibã.
ⲛ̀ⲛⲉⲕⲟⲩⲱⲙ ne comedas. ⲛ̀ⲛⲉⲕⲥⲱ ne bibas.
ⲛ̀ⲛⲟⲩⲟⲩⲱⲙ ne comedant. ⲛ̀ⲛⲟⲩⲥⲱ ne bibãt.

Sunt quoque AEgyptijs tot diuerſæ particulæ negatiuæ, quot diuerſæ ſunt literæ mutantes ſignificationem rerum in numero & perſona. quarum quidem ſuprà 8 numerauimus, quibus ſingulis reſpondent ſingulæ particulæ negatiuæ ſequentes. ⲙ̀ⲡⲓ non ego. ⲙ̀ⲡⲉⲛ nõ nos. ⲙ̀ⲡⲉϥ non ille. ⲙ̀ⲡⲉⲕ non tu. ⲙ̀ⲡⲉⲥ non illa. f. ⲙ̀ⲡⲉ non tu f. ⲙ̀ⲡⲟⲩ non illi. ⲙ̀ⲡⲉⲧⲉⲛ non vos.

Exemplum.

ⲙ̀ⲡⲓⲥⲁ̀ϫⲓ non loquar. ⲙ̀ⲡⲉⲥⲥⲁϫⲓ non loquatur f.

ⲙ̀ⲡⲉⲛ

ⲙ̀ⲡⲉⲛⲥⲁϫⲓ		loquamur.
ⲙ̀ⲡⲉϥⲥⲁ̀ϫⲓ		loquantur.
ⲙ̀ⲡⲉⲕⲥⲁ̀ϫⲓ	non	loquaris.
ⲙ̀ⲡⲟⲩⲥⲁϫⲓ		loquamini.
ⲙ̀ⲡⲉⲧⲉⲛⲥⲁ̀ϫⲓ		loquãtur.
ⲙ̀ⲡⲉⲥⲁϫⲓ		loquaris tu f.

Ex quibus colliges mutationem nullam in ipſo verbo ⲥⲁϫⲓ, fieri, ſed in particula negatiua idem ſignificante. quam rem ſi benè perceperis, magnam quoque partem difficultatis Grammaticæ Coptæ ſuperaueris. Sed de his pluribus, ſuo loco.

CAPVT VI.

De affixorum ratione.

Quemadmodum apud omnes Oriẽtales, vti Hebræos, Syros, Chaldæos, Arabas, AEthiopas, pronomina poſſeſſiua, non ſicut apud nos indicãtur, per ſeparata pronomina; ſed per particulas quaſdam, quas, quia nominibus & verbis affigi ſolẽt in fine, affixa dicuntur; ſic & AEgyptij, particulis quibuſdã vtuntur, quę nominibus & verbis adnexę, affixorum rationem obtinent. Sũtq; duplices vti ſequitur.

ⲉⲣⲓ	1 perſ. ſing: com:	ⲙ̀ⲙⲟⲓ	me.
ⲉⲣⲟⲛ	1 perſ: plur: com:	ⲙ̀ⲙⲟⲛ	nos.
ⲉⲣⲟϥ	3 perſ. ſing: maſ.	ⲙ̀ⲙⲟϥ	illum eũ
ⲉⲣⲟⲕ	2 perſ: ſing: maſ.	ⲙ̀ⲙⲟⲕ	te
ⲉⲣⲟⲥ	3 perſ: ſing: fæm.	ⲙ̀ⲙⲟⲥ	illã eam.

ⲉⲣⲟ

ⲉⲣⲟ 2 perſ: ſing: fęm. ⲙ̀ⲙⲟ te.
ⲉⲣⲱⲟⲩ 3 perſ: plur: com. ⲙ̀ⲙⲱⲟⲩ illos eos.
ⲉⲣⲱⲧⲉⲛ 2 perſ: plur: ⲙ̀ⲙⲱⲧⲉⲛ vos

Exemplum in verbo ⲁϥⲛⲁⲩ vidit.

Præteritum perfectum.

ⲁϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟⲓ Vidit me.
ⲉⲧⲁϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟⲕ hoc eſt. Cum vidit te
ⲡⲁϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟ Vidit te. fæm:

Futurum.

ⲉϥⲉⲛⲁⲩⲉⲣⲱⲟⲩ Videbit eos.
ⲉϥⲛⲁⲛⲁⲩⲉⲣⲱⲧⲉⲛ Videbo vos.
ⲉⲑⲣⲉϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟ Vt videat te.
ⲛ̀ⲧⲉϥⲛⲁⲩⲉⲣⲓ Vt videat me.
ⲙⲁⲣⲉϥⲛⲁⲩⲉⲣⲱⲟⲩ Videat eos.
ⲉⲧⲉϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟϥ Qui vidit eum.
ϣⲁϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟⲛ Cum vidit nos.

In pręſenti ⲉϥⲛⲁⲩⲉⲣⲟϥ, videt eũ. In Imperati- ⲁⲛⲁⲩⲉⲣⲟϥ vide eum. ⲁⲛⲁⲩⲉⲣⲟⲓ videme. & ſic de cæteris. Demum nę quiquam Grammaticæ noſtræ Coptæ deeſſet viſum eſt hoc loco ſubiungere tabulam quandam compendioſam in qua quicquid hucuſque dictum eſt veluti in anacephaleoſi quadm contineretur. Vſus eius iſte eſt. data radice verbi quære tempus, perſonam, genus, numerum à dextra, & poſſeſſiua moduſque & tempora in calce tabulæ & angulus communis dabit affixum radici addendum.

Syno-

Synopsis Literarum & signorum earundem, quibus

	Signa	1	2	3	4	5	6	7
1	ⲁ	ⲡⲁ	ⲛⲁ	ⲧⲁ	ⲁⲓ	ⲉⲧⲁⲓ	ⲛⲁⲓ	ⲉⲓⲉ
2	ⲕ	ⲡⲉⲕ	ⲛⲉⲕ	ⲧⲉⲕ	ⲁⲕ	ⲉⲧⲁⲕ	ⲛⲁⲕ	ⲉⲕⲉ
3	ϥ	ⲡⲉϥ	ⲛⲉϥ	ⲧⲉϥ	ⲁϥ	ⲉⲧⲁϥ	ⲛⲁϥ	ⲉϥⲉ
4	ⲉⲣ	ⲡⲉ	ⲛⲉ	ⲧⲉ	ⲁⲣⲉ	ⲉⲧⲁ ⲣⲉ	ⲛⲁⲣⲉ	ⲉⲣⲉ
5	ⲥ	ⲡⲉⲥ	ⲛⲉⲥ	ⲧⲉⲥ	ⲁⲥ	ⲉⲧⲁⲥ	ⲛⲁⲥ	ⲉⲥⲉ
6	ⲛ	ⲡⲉⲛ	ⲛⲉⲛ	ⲧⲉⲛ	ⲁⲛ	ⲉⲧⲁⲛ	ⲛⲁⲛ	ⲉⲛⲉ
7	ⲉⲣ ⲧⲉⲛ	ⲡⲉ ⲧⲉⲛ	ⲛⲉ ⲧⲉⲛ	ⲧⲉ ⲧⲉⲛ	ⲁⲣⲉ ⲧⲉⲛ	ⲉⲧⲁ ⲣⲉ ⲧⲉⲛ	ⲛⲁⲣⲉ ⲧⲉⲛ	ⲉⲣⲉ ⲧⲉⲛ
8	ⲁⲩ ⲟⲩ	ⲡⲟⲩ	ⲛⲟⲩ	ⲧⲟⲩ	ⲁⲩ	ⲉⲧⲁⲩ	ⲛⲁⲩ	ⲉⲩⲉ
	Valor Signorum	affixa m. sing.	affixa plur.	affixa Fæm:	Imperf:	Optat: Conium:	Præter: Perfect:	Futur:
	Literæ	ⲡ	ⲛ	ⲧ	ⲁ	ⲉⲧⲁ	ⲛⲁ	ⲉ ⲉⲓ
		Pro Nominibus			Pro præterito verborum			

ⲉⲓⲡⲁ

Coptitæ vtuntur in Nominum & Verb: inflexione.

8	9	10	11	12	13	14	15	
ⲉⲓⲛⲁ	ⲉⲑⲣⲓ	ⲛ̀ⲧⲁ	ⲙⲁ ⲣⲓ	ⲉϯ	ⲉⲓ	ϯⲛⲁ	maſ:	1 pſ:
ⲉⲕ ⲛⲁ	ⲉⲑ// ⲣⲉⲕ	ⲛ̀ⲧⲉⲕ	ⲙⲁ ⲣⲉⲕ	ⲉⲧⲉⲕ	ⲉⲕ	ϣⲁⲕ	maſ:	2 pſ:
ⲉϥ ⲛⲁ	ⲉⲑ// ⲣⲉϥ	ⲛ̀ⲧⲉϥ	ⲙⲁ ⲣⲉϥ	ⲉⲧⲉϥ	ⲉϥ	ϣⲁϥ	maſ:	3 pſ:
ⲉⲣ ⲛⲁ	ⲉⲑⲣⲉ	ⲛ̀ⲧⲉ	ⲙⲁ ⲣⲉ	ⲉⲧⲉ	ⲉⲣ	ϣⲁ ⲣⲉ	Fæm.	3 pſ:
ⲉⲥ ⲛⲁ	ⲉⲑ// ⲣⲉⲥ	ⲛ̀ⲧⲉⲥ	ⲙⲁ ⲣⲉⲥ	ⲉⲧⲉⲥ	ⲉⲥ	ϣⲁⲥ	Fæm.	3 pſ:
ⲉⲛ ⲛⲁ	ⲉⲑ// ⲣⲉⲛ	ⲛ̀ⲧⲉⲛ	ⲙⲁ ⲣⲉⲛ	ⲉⲧⲉⲛ	ⲉⲛ	ϣⲁⲛ	Com. plur.	1 pſ:
ⲧⲉ ⲧⲉⲛ	ⲉⲑⲣⲉ ⲧⲉⲛ	ⲛ̀ⲧⲉ ⲧⲉⲛ	ⲙⲁ ⲣⲉ ⲧⲉⲛ	ⲉⲧⲉ ⲧⲉⲛ	ⲧⲉ ⲧⲉⲛ	ϣⲁ ⲣⲉ ⲧⲉⲛ	Com. plur.	2 pſ:
ⲉⲩ ⲛⲁ	ⲉⲑ// ⲣⲟⲩ	ⲛ̀ⲧⲟⲩ	ⲙⲁ ⲣⲟⲩ	ⲉⲧⲟⲩ	ⲉⲩ	ϣⲁⲩ	Com. plur.	3 pſ:
Volo	Vt	Quod	Qui	Cum	Præſens			
ⲉ ⲛⲁ	ⲉⲑⲣ	ⲛ̀ⲧ	ⲙⲁⲣ	ⲉϯ	ⲉ	ϣ		

Pro Futuro verborum | Pro preſ:

SECTIO VI.

De Aduerbijs alijsque particulis Copticis vsitatis

CAPVT I.

Numerant Copticæ quamplurima huiusmodi particularum genera penes varias earum significationes & constructiones. Potissima quidem hæc sunt.

Γⲁⲣ	Nam, enim.	ϩⲟⲡⲱⲥ	Adhuc, si.
ἀλλⲁ	Sed.	ϵϣⲱⲡ	Cum, quãdo, (quia, ecce.
ⲡⲗⲏⲛ	Vt, sed, verũtamẽ.		
ϵϫϵⲛ	Super, supra, con- (tra, à, ab, ex, pro, de.	ϵⲧϩⲏ	Coram, ante.
		ϵⲫⲁϩⲟⲩ	Retro.
ϣⲁ	Vsq;, dum, donec.	ⲙⲉⲛⲉⲛⲥⲁ	Post.
ϵ	Vsq;, dum, donec.	ϧⲁϫⲉⲛ	Ante
ϧϵⲛ	In	ϵϧⲣⲏⲓ	Infra
ϵⲃⲟⲗϧϵⲛ	In, de, á, ex.	ϵⲛϣⲱⲓ	Supra.
ϫⲱⲣⲓⲥ	Præter, nisi.	ⲛ̀ϩⲣⲏⲓ	In.
ⲙⲉⲛⲫ	Præter, nisi	ⲛ̀ⲣⲏⲓ	In.
ⲡⲱⲥ	Quomodo, qualiter.	ϵϩⲣⲏⲓ	Supra.
ⲓϫⲉⲛ	E, ex.	ⲟⲩⲇⲉ	Et non.
ⲓϫⲉ	Quod, sanè, quasi.	ⲟⲩⲧⲉ	Inter.
ϩⲓⲛⲁ	Vt.	ⲇⲉ	Et.
ϫⲁⲥ	Ne.	ϵⲡⲓⲇⲏ	Quoniã, quia.
ⲙⲏⲡⲱⲥ	Ne.	ϩⲟⲧⲉ	Ne forte.

ⲉⲑⲃⲉ	Non, quando.	ⲙⲏ)	
ⲁⲛ	Ne, Vtrum.	ⲟⲩ)	Nonne, non.
ϩⲟⲧⲁ	Ne forte.	ϣⲁⲛ)	
ⲁϣⲙⲡ	Quasi.	ⲁⲩⲏⲣ	Quomodò.
ⲟⲛ	Etiam.	ⲕⲁⲧⲁ	à, ab, apud.
ⲕⲉ	Etiam.	ϩⲟⲥ	Etiamsi.
ⲉⲃⲟⲗ	De, à, ex.	ⲛⲁϣⲱⲡ	Fuit, est, non
ϫⲉ	Quoniã, quia.		(manet.
ⲫⲏ	Qui sing:	ⲡⲁ, ⲡⲉ.	Idem.
ⲛⲏ	Qui plur:	ⲁϥⲉⲣ	Fit, existit
ⲑⲏ	Quæ sing:		(factum est.
ⲛⲁⲓ	Quæ plur:	ⲱⲣⲕ.ϣⲉ	Partic: iurandi.
ⲑⲁⲓ	Hic, ille.	ⲁϩⲁ. ⲥⲉ	Ita, maximè,
ⲫⲁⲓ	Hic, ille.		(ecce.
ⲛ̀ⲑⲟϥ	Ille, ipse iste.	ⲙ̀ⲡⲉⲣ)	
ⲛ̀ⲑⲟⲕ	Tu mas:	ⲙ̀ⲡⲉ)	Non, ne,
ⲛ̀ⲑⲟ	Tu fæm:	ⲙ̀ⲫⲱⲣ)	haud, nondum
ⲛ̀ⲑⲱⲧⲉⲛ	Vos.	ⲙⲡⲉ)	
ⲛ̀ⲑⲟⲥ	Illa.	ⲡⲁ	ô. quando. inplur:
ⲛ̀ⲑⲱⲟⲩ	Illi.	ⲱ̄ & ϩⲱⲓ	Qando fæ-
ⲁⲛⲟⲛ	Nos.		(mina vocatur.
ⲁⲛⲟⲕ	Ego.		

CAPVT II.

De Numeris Coptitarum.

Ⲙⲟⲛⲁ	Vnum	Ⲁ̄	1
Ⲇⲓⲟ	Duo	Ⲃ̄	2
Ⲧⲣⲓⲁ	Tria	Ⲅ̄	3
Ⲑⲉⲓⲥⲥⲁⲣⲁ	Quatuor	Ⲇ̄	4
Ⲫⲉⲛⲧⲉ	Quinque	Ⲉ̄	5
Ⲉⲝ	Sex	Ⲋ̄	6
Ⲉⲫⲑⲁⲓ	Septem	Ⲍ̄	7
Ⲟⲕⲑⲉ	Octo	Ⲏ̄	8
Ⲉⲛⲁ	Nouem	Ⲑ̄	9
Ⲇⲉⲕⲏ	Decem	Ⲓ̄	10
Ⲉⲛⲧⲉⲕⲟ	Vndecim	Ⲁ̄ⲓ	11
Ⲇⲟⲇⲉⲕⲟ	Duodecim	Ⲃ̄ⲓ	12
Ⲇⲉⲕⲁⲧⲣⲓⲁ	Tredecim	Ⲅ̄ⲓ	13
Ⲇⲉⲕⲁⲑⲉⲓⲥⲥⲁⲣⲁ	Quatuordecim	Ⲇ̄ⲓ	14
Ⲇⲉⲕⲁⲫⲉⲛⲧⲉ	Quindecim	Ⲉ̄ⲓ	15
Ⲇⲁⲕⲁⲉⲝ	Sexdecim	Ⲋ̄ⲓ	16

Ⲇⲉⲕⲁⲉⲫⲑⲉ	Septendecim	ⲍ̄ⲓ	17
Ⲇⲉⲕⲁⲟⲕⲑⲉ	Octodecim	Ⲏ̄ⲓ	18
Ⲇⲉⲕⲁⲉⲛⲛⲓⲁ	Nouendecim	Ⲑ̄ⲓ	19
Ⲓⲕⲟⲥⲓ	Viginti	Ⲕ̄	20
Ⲓⲕⲟⲥⲓ ⲙⲟⲛⲁ	Viginti Vnum	Ⲕ̄ⲓ	21
Ⲓⲕⲟⲥⲓ ⲇⲓⲟ	Viginti duo	Ⲕ̄Ⲃ	22
Ⲓⲕⲟⲥ ⲧⲣⲓⲁ	Viginti tria	Ⲕ̄Ⲅ	23
Ⲓⲕⲟⲥⲓⲑⲉⲥⲥⲁⲣⲁ	Viginti quatuor	Ⲕ̄Ⲇ	24

Et ſic de cæteris vſque ad 30.

Ⲇⲣⲓⲁⲛⲧⲉ	Triginta	Ⲗ̄	30
Ⲥⲉⲣⲁⲛⲧⲉ	Quadraginta	Ⲙ̄	40
Ⲡⲉⲛⲧⲏⲛⲧⲉ	Quinquaginta	Ⲛ̄	50
Ⲉⲝⲏⲛⲧⲉ	Sexaginta	Ⲝ̄	60
Ⲉⲡⲧⲁⲙⲏⲛⲧⲉ	Septuaginta	Ⲟ̄	70
Ⲟⲕⲇⲉⲏⲛⲧⲉ	Octoginta	Ⲡ̄	80
Ⲉⲛⲉⲛⲏⲛⲧⲉ	Nonaginta	ϥ̄	90
Ⲉⲕⲁⲧⲟⲛ	Centum	Ⲣ̄	100
Ⲇⲓⲁⲕⲟⲥⲉ	Ducenta	Ⲥ̄	200

Ⲇⲓⲥ̀ⲣⲟⲕⲟⲥⲉ	ⲥ̄	200
Ⲑⲉⲣⲁⲥⲕⲟⲛ	Ⲩ̄	400
Ⲡⲉⲛⲧⲏⲕⲟⲥⲉ	Ⲫ̄	500
Ⲉⲝⲁⲕⲟⲥⲉ	Ⲭ̄	600
Ⲉⲃⲧⲟⲕⲟⲥⲉ	Ⲱ̄	700
Ⲉⲕⲧⲟⲕⲟⲥⲉ	ϩ̄	800
Ⲉⲛⲁⲕⲟⲥⲉ	ϥ	900
Ⲭⲓⲗⲓⲉ	ⲁ͵	1000
ⲭⲓⲗⲓⲉ Ⲇⲓⲟ	Ⲃ͵	2000
& sic vsque ad 1 000,		
Ⲇⲉⲕⲁⲭⲓⲗⲓⲉ	Ⲓⲁ͵	10000
Ⲓⲕⲟⲥⲓⲭⲓⲗⲓⲉ	Ⲕⲁ͵	20000
Vsque ad 100000		
Ⲉⲕⲁⲧⲟⲛⲭⲓⲗⲓⲉ	Ⲣⲁ͵	100000
Ⲇⲓⲁⲕⲟⲥⲉⲭⲓⲗⲓⲉ	Ⲥⲁ͵	200000
Vsque ad millena millia.		
Ⲭⲓⲗⲓⲉⲭⲓⲗⲓⲁ	ⲁ͵ⲁ͵	1000000
Ⲇⲓⲟ Ⲭⲓⲗⲓⲉⲭⲓⲗⲓⲁ	Ⲃ͵ⲁ͵ⲁ͵	2000000
Ⲭⲓⲗⲓⲉⲭⲓⲗⲓⲉ ⲭⲓⲗⲓⲉ	ⲁ͵ⲁ͵ⲁ͵	1000000000
& sic in infinitũ deinceps.		

Atque

Atq; hos quidem numeros Coptitæ à Græcis mutuati ſunt. Porrò præter hos alios numeros habent, qui ipſis proprij ſunt vt ſequitur.

Numerandi ratio propria Coptitis.

1	2	3	4	5	6	7
Ⲟⲩⲁⲓ.	ⲥⲛⲁⲩ.	ϣⲟⲙⲧ.	ϥⲧⲟⲟⲩ.	ϯⲟⲩ.	ⲥⲟⲟⲩ.	ϣⲁϣϥ.

8	9	10	20	30	40	50
ϣⲙⲏⲛ.	ⲯⲓⲧ.	ⲙⲏⲧ.	ϫⲟⲩⲧ.	ⲙⲁⲡ.	ϩⲙⲉ.	ⲧⲁⲓⲟⲩ.

60	70	80	90	100	200	300	400
ⲥⲉ.	ϣⲃⲉ.	ϧⲙⲉⲛⲉ.	ⲡⲥⲧⲁⲩ.	ϣⲉ.	ⲃϣⲉ	ⲅϣⲉ.&c.	ⲇϣⲉ.

1000	2000
ϣⲟ.	ⲃϣⲟ.

CAPVT.III.

De Computu Eccleſiaſtico Coptitarum.

Habent Coptitæ menſes duodecim & vnum intercalarē, de quibus ſic legitur in ipſorū libris.

Ⲛⲓⲁⲃⲟⲧ ⲙ̄ⲙⲉⲧⲣⲉⲙⲛ̄ⲭⲏⲙⲓ ⲓⲃ ⲙ̄ⲙⲉϩⲙⲉⲧⲙⲉⲧⲉ-ⲣⲟⲛ Ⲡⲓⲉⲟⲩⲏ̄ⲧⲉⲙⲡⲟⲥⲓⲥⲕⲁ ⲇ̄ⲛ̄ⲣⲟⲙⲡⲓ ⲧⲁⲣϫⲏⲛ ϯⲣⲟⲙⲡⲓ ϯⲉⲟⲩⲓⲧⲏ̄ⲧⲉϯⲣⲟⲙⲡⲓ. Hoc eſt *menſes Coptici duodecim, quorū decimustertius Niſi, qui conſurgit ex quinque dierum intercalatione; ſingulis 4 annis facta. &c.* Reſiduos verò 5 dies intercalares ſeu ἐπαγομένας vel etiam Niſi ob ſerpentis caudam mordentis eos exprimentis hieroglyphicum ſymbolum vocant; vti Onomaſticum oſtendit. سنتهم ثلثماية وخمسة ستين يوما خامس النسي يسوم الكبس في كل اربع سنين بدو السنة النوروز

النوروز وهي لفظة فارسية.

Hoc est annus eorum 365 dies continet. 5 dies Nisi singulis 4 annis intercalantur initio anni Nuruz &c. Quid Nisi sit supra c. 4. Prodromi vidimus; & paulò ante quoque innuimus. Quid *Nuruz* sibi velit paulò post explicamus.

Sciendum igitur quod quemadmodum AEgyptij annum suum *Canicularem* vocabant, qui ex 4 simplicibus & die aduentitio constabat. Ita etiam Persæ Veteres suum quadriennium نوروز *Neuruz* vocabant. *Neuruz* enim illis est initium veris, quod ad verbũ est nouus dies, quasi diceres νεομηνίαν. Nam vt AEgyptij ortum Caniculæ propter quem Nili incrementa fiebant, obseruarunt, ita etiam Persæ ad hunc vsque diem principia veris non solum temporum ciuilium epocham, & titulum statuunt; sed etiam epulis & pompa prosequuntur. vt testatur Fernandus Lopez l. Ind: rer: c. 46. Hodie verò illud nomen *Neuruz* non apud Persas solùm plurimum est in ore; sed etiam apud alias nationes, adeò vt Turcæ annum solarem *Neuruz* نوروز vocent. Et cum ætatem alicuius indicare volunt, tot *Neuruz* dicunt eum habere, quot annos natus est. Persæ itaque annum suum *Neuruz* vocabant, vt AEgyptij Canicularem. Quin etiam vt AEgyptij ἐνιαυτὸν θεοῦ, sic illi سال خوداى *Saal chodai, annum Dei seu Solis.* Vnde periodum annorum Solarium in ἀποτελεσματικοῖς vitæ humanæ Astrologi vocant Salchodai. Sed hoc differebant AEgyptij à Persis & Chaldæis, quod illi suo Thoth habenas permitterent, neque intercalarent. Nam quot dies erant à nouilunio Thoth primi, tot quadriennia, & annos

cani-

caniculares, ſiue ἐνιαυτοὺς θεοῦ, numerabant. Chaldæi verò & Perſæ, quia ſinguli dies vnius menſis appellationibus Heroum aut Regum cognominabantur, primùm quadriennium nomine primi diei vocabant. ſecundum, nomine ſecundi; de quibus omnibus volente Deo vberiùs in 3 p. Oedipi noſtri AEgyptiaci. Nunc ad Coptum computum reuertamur.

AEram itaq; annorum ſuorum, vt in Prodromo dixi, Coptitæ ſtatuunt primum Diocletiani annum. cuius initium imperij incidit iuxta Theonis epilogiſmos in annũ Actiacæ victoriæ Auguſtalem, qua epocha hactenus ad tempora AEgyptij vſi fuerant. quo tempore Iudaicæ periodi annus agebatur 4997. cyclus Solaris Actiaci V. Et quãuis cõſummatio Martyrij Coptici contigerit 19 anno Diocletiani; ęra tamen martyrum nequaquam conſurgit ex hoc anno, ſed ex primo. vt diximus, cuius illa ratio videtur eſſe, quia non AEgyptij ſolùm, ſed & Romani quoque hac æra Diocletiani vtebantur. Ne igitur à Romanorum & AEgyptiorum æra recederent, eandem æram vſitatam retinuerunt, quam & Martyrum dixerunt, Romani verò ſub Conſtantino dictam Diocletiani æram in Indictionum epocham verterunt. Annos porrò ab hac æra Martyrum reuolutos, in cyclos quoſdam diſpeſcunt, quos ipſi, cum Latinis vocant ⲡⲓⲕⲩⲕⲗⲟⲥ ⲛ̀ⲧⲉⲙⲡⲣⲏ id eſt *Cyclus Solis*. Quorum ſubſidio menſem paſchalem inquirunt. vt ſuo loco docebimus. Habent præterea Coptitæ Chriſtiani ſua feſta ſeu ſolennia, per totius anni decurſum celebranda, ſuntque ſequentia.

البشرة	Hoc est Annunciatio . 25 Martij seu vltimo Pharmuthi.
المولد	Natalis Scilicet D.N.I.CH. 25 Dec: 28 Ⲁⲑⲱⲣ seu Athyr.
الجميع	Epiphania . 6 Ian: 24 Ⲧⲱⲃⲓ. vel Thybi.
دخول الرب	Introitus Domini seu purificatio B. V. 2 Feb: 6. Ⲙⲉϣⲓⲣ seu Mechir.
بطرس بولص	Petrus Paulus.id est Festum Apostolorum Petri & Pauli 29 Iun: 4 Ⲉⲡⲏⲡ Ephebi.
التجلى	Reuelatio seu trãsfiguratio Christi 6 Aug: 15 Ⲙⲉⲥⲱⲣⲓ. Mesori.
الانتقال	Translatio seu Assumptio B.V.M. 15 Aug: 7 Ⲙⲉⲥⲱⲣⲓ
الصليب	Crux . dicitur etiam in Calendario Copt: وجود الصليب Inuentio Crucis.

Præter hæc festa celebranda alia non inuenio.

Atque hæc sunt quæ de Computu Copto breuiter dicenda duximus . Qui porrò plura de eorum computandi ratione temporumq; partibus disponẽdis desiderat, adeat Gymnasium Hieroglyphicorũ Oedipi nostri, in eo enim de AEgyptiaco computu fusè & variè tractatũ inueniet.

Ⲡⲓⲧⲉⲛⲧⲉⲛⲟⲥ ⲛ̀Ⲫϯ ⲙ̀ⲡⲉϥⲑⲁⲙⲓⲟ ⲛⲉⲙ Ⲓⲏⲥ Ⲭⲥ
ⲙⲡϣⲏⲣⲓ ⲡⲉϥϣⲏⲣⲓ ⲛⲉⲙ ⲙⲡⲓⲡⲛⲁ ⲉⲑⲟⲩⲁⲃ ϧ Ⲫϯ
Ⲫⲛⲉⲃⲙⲏⲛⲓⲉϧⲟⲗ ⲙⲡϣⲁ ⲉⲛⲉϩ ⲛⲉⲛⲉϩ
Ⲁⲙⲏⲛ.

IDEA

siue

ICHNOGRAPHIA OEDIPI

AEGYPTIACI.

POrrò nil modo restat, nisi vt eorum, quorum causa ad Remp: Literariam Prodromum hunc præmisimus, secuturorum videlicet operum ideam quandam seu ἰχνογραφίαν, vti in Præfatione ad Lectorem polliciti sumus hoc loco quoque subijciamus. Quo præstito futurum spero, vt omnes, qui aliquid de simili argumento vel legerint vnquam, vel obseruatu dignum alibi in quacunque lingua vel facultate id fuerit, notarint; pro cura qua boni communis promotione tanguntur, mecum ea communicare non sint recusaturi.

Ac primò quidem si Deo Optimo Maximo ita placuerit, Prodromo & Thesauro Arabico-copto-latino, (de cuius diuisione, vtilitate, & præstantia supra c. 8. fol. 196. & 197. egimus) proximè succedet Oedipus AEgyptiacus opus tripartitum, cuius primam partem *Templum AEgyptiacum*. Alteram *Gymnasium Hieroglyphicum*. Tertiam denique *Theatrum Hieroglyphicum* notauimus. Verùm huius tripartiti operis Ideam in sequentibus contemplare.

Oedi-

OEDIPI AEGYPTIACI

PARS I.

TEMPLUM AEGYPTIACUM.

In *sex Syntagmata velutiin adyta quædam diuisum in quo origines Idololatriæ, & fontes primæ superstitionis à fundamentis aperiuntur & demonstrantur.*

SYNTAGMA I. Δ *NILOTICUM*

In quo

De situ AEgypti & natura, de Nili origine & incremento, alijsque proprietatibus. Item de Regum AEgyptiorum gestis & politia, de successione à diluuio mundi vsque ad Christi aduentum facta, variè agitur.

Syntagma II. Connubia Deorum.

In quo

De Veterum AEgyptiorum Dijs, primæque Idololatriæ institutione tractatur. in eoque parallela quadam comparatione, omnium Græcorum & Veterum Romanorum Numina non aliunde quàm ab AEgypto promanasse docetur.

Syntagma III. Pantheon Hebræorum.

In quo

De omnibus & singulis Hebræorum Dijs, item de Idololatria, superstitionibus, ritibus, cerimonijs eorundem. Præterea Hebræorum Numinum colo-

nias

nias ex AEgypto primùm traductas esse in Assyriam, præcipuus huius Syntagmatis scopus est, è varijs Auctorum monumentis demonstrare.

Syntagma IV. Simia AEgyptiaca.

Indos, Persas, Sinas, Iaponas, Tartaros, AEthiopas, imò noui Orbis incolas in suis sacrificijs Deorumque cultu, AEgyptiorum ueterum ritus in hunc diem adhuc affectare docet. verbo, de AEgyptiacæ superstitionis per totum mundum facta propagatione.

Syntagma V. Mystagogia AEgyptia.

Quo in multitudine Deorum ac varietate ad mysticas, allegoricas, tropologicas, anagogicasque rationes AEgyptios Sapientes respexisse ex varijs antiquitatum monumentis docetur.

OEDIPI AEGYPTIACI

PARS II.

GYMNASIVM HIEROGLYPHICVM

In sex classes distributum.

In quibus

De omnibus & singulis Veterum AEgyptiorum artibus & scientijs sacris & profanis, veris & superstitiosis, licitis & illicitis tractatur.

Clas

Classis I. Grammaticæ Hieroglyphicæ.

In qua

Varia AEgyptiorũ literatura, philologia, eiusq; ad Hebræorum Cabalá vicinitas, prima deniq; hieroglyphicorũ per parallelam Cabalæ comparationem institutio disquiritur.

II. Classis Physicæ Hieroglyphicæ.

In qua

Occulti naturæ characterismi, singularumque rerum naturalium *signaturæ*, (vt vocant) è quibus hieroglyphicos characteres Veteres formare solebant, explicantur.

III. Classis Medicinæ Hieroglyphicæ.

In qua

Medica ars & varia AEgyptiorum medendi ratio hieroglyphicè repræsentata exponitur; continetque in se scientiam Simplicium; veluti lapidum, plantarum, arborũ, fructuum, seminũ, aromatũ, olerum, animalium, virtutumq. ijs abditarum, occultam & incognitam sciẽtiam pandit.

IV. Classis Mathematicæ Hieroglyphicæ

Continet in se Arithmeticam, Geometriam, Musicam, Astronomiá, Architectonicam, Staticam, Thaumaturgicam, siue de prodigiosis veterum AEgyptiorum machinis, quorũ mysteria sub hieroglyphicis latentia eruuntur.

V. Classis Magiæ Hieroglyphicæ.

Discutit vtramque Veterum AEgyptiorum Magiá; quæ continet sub se Chymiam, Imaginum Astrologicarum fabri-

ſabricam. Ex omnibus deniquè rebus naturalibus diuinandi ſcientiam, item Incantationum, adiurationum, & amuletorum artem ijs propriam, quo tamen argumēto ita conabimur procedere, vt impias veterū ſuperſtitiones vnà cū recentiorū deliramentis tot iā ſacris Canonibus proſcriptis euertamus, & funditus extirpemus.

VI. Claſſis Theologiæ Hieroglyphicæ.

In qua de vera AEgyptiorum Theologia docetur, videlicet de ſupremo Ente, ſeu Emepht eiuſq; aſſeclis intelligentijs. Item de Genijs mundi & Dæmonibus, eorumq; varijs claſſibus & choris. Item de eorum per varias diſpoſitiones attractu. Docetur autem in hoc Theologiam Platonicam Pythgoricam, Orphicam, Hermeticam, non eſſe aliud niſi arcanam AEgyptiorum ſapientiam Hieroglyphicis ſymbolis contentam.

OEDIPI AEGYPTIACI

PARS III.

THEATRVM HIEROGLYPHICVM.

In 6 Scenas diſtributum. In quo quicquid in præcedentibus variè allatum eſt, ad praxim reducitur; & hieroglyphicis diſciplinis comprehendi docetur.

Adytum Iſiacum.

In quo Myſteria pyramidum & obeliſcorum in genere diſcutiuntur.

Scena I. Exhibet Obeliſcos à Romanis Imperato-

ribus quodā ex AEgypto in Vrbem delatos, quos voco, Lateranensem, Flamineum, Barberinum, Salustianum Hippodromæum, Medicæum, Palatinum, Mahutæum, eorumque historiam & interpretationem.

Scena II. Mensas & Tabulas, seu Abacos hieroglyphicos adducit, ac primò quidem loco celeberrimam Tabulam, quam Bembinam vocant, eiusq; integram & sinceram interpretationem.

Scena III. Canopos exponit, eorumque historiam, significationes, vsumque fusè deducit.

Scena IV. Sphynges producit, eorumque mysteria & significationes, enodat.

Scena V. Mumias eruit, eorumque historiam, originem & mystica inuolucra explicat.

Scena VI. Statuas Isiacas, aliaque hieroglyphicis insignita monumenta promit.

In quibus quidem omnibus, nihil diuini Numinis adiuuāte gratia asseremus, quod ex omnigenis antiquitatū monumentis, abditisq; Latinorum, Græcorum, Hebræorum, Syrorum, Arabum, Chaldæorum, AEthiopum, Samaritanorum, Persarum, Indorum, aliorumque archiuijs stabilitum non sit, ac legitima authoritate confirmatum.

Atque hæc est Idea Oedipi nostri cuius primā quidē partē, omnibus numeris iam absoluimus, in 2 verò & 3 concinnāda tota nostra modo desudat industria. faxit Deus O.M. vt ad nominis sui gloriā, S. Matris Ecclesiæ, vtilitatē, totiusq; Reipub. literariæ bonum vnicè, cedat.

Ⲡⲉⲛⲓⲱⲧ	Pater noſter
ⲉⲧϧⲉⲛⲛⲓⲫⲏⲟⲩⲓ	qui es in cœlis
ⲙⲁⲣⲉϥⲧⲟⲩⲃⲟ ⲛ̀ϫⲉ	ſanctificetur
ⲡⲉⲕⲣⲁⲛ	nomen tuum.
ⲙⲁⲣⲉⲥⲓ ⲛ̀ϫⲉⲧⲉⲕⲙⲉⲧⲟⲩⲣⲟ	adueniat Regnũ tuũ.
ⲡⲉⲧⲉϩⲛⲁⲕ ⲙⲁⲣⲉϥϣⲱⲡⲓ	voluntas tua fiat.
ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ϧⲉⲛⲧⲫⲉ ⲛⲉⲙϩⲓ	ſicut in cœlo
ϫⲉⲛⲡⲓⲕⲁϩⲓ	ita & in terra.
Ⲡⲉⲛⲱⲓⲕ ⲛ̀ⲧⲉⲣⲁⲥϯ	panẽ noſtrũ, quotidia-
ⲙⲏⲓϥ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲫⲟⲟⲩ	nũ da nobis hodiè·
ⲟⲩⲟϩ ⲭⲁ ⲛⲏⲉⲧⲉⲣⲟⲛ	& dimitte nobis
ⲛⲁⲛ ⲉ̀ⲃⲟⲗ ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ϩⲱ	debita noſtra
ⲛ̀ⲧⲉⲛⲭⲱ ⲉ̀ⲃⲟⲗ	ſicut & nos dimittim⁹
ⲛ̀ⲛⲏⲉⲧⲉ	debitoribus noſtris
ⲟⲩⲟ ⲟⲙ̀ⲡⲉⲣⲧⲉⲛⲉ̀ϧⲟⲩ	& ne nos inducas
ⲉⲛⲡⲓⲣⲁⲥⲙⲟⲥ ⲁⲗⲗⲁ ⲛⲁϩ	in tẽtationẽ ſed libera
ⲙⲉⲛⲉ̀ⲃⲟⲗ ϧ ⲉⲛⲡⲓⲡⲉⲧϩⲙⲟⲩ	nos à malo

Salutatio Angelica.

Ⲭⲉⲣⲉⲑⲏ ⲉⲑⲙⲉϩⲛϩⲙⲟⲧ	Aue Maria gratia plena
Ⲡⲟⲥ ⲛⲉⲙ	Dominus tecum.
ⲉⲧⲉⲥⲙⲁⲣⲱⲟⲩⲧ ⲛ̀ⲑⲟ	Benedicta tu
ϧⲓⲛϩⲓϩⲱⲙⲱⲧⲟϩ	inter mulieres
ϥⲉⲙⲁⲣⲱⲟⲩⲧ ⲛ̀ϫⲉⲡⲟⲩⲧⲁϩ	& benedict⁹ fructus
ⲛ̀ⲧⲉⲧⲉⲛϫⲓ Ⲓⲏⲥ	ventris tui Ieſus.

ϯⲁⲅⲓⲁ Ⲙⲁⲣⲓⲁ	Sancta Maria
ⲑⲙⲁⲩ ⲙ̀ⲫϯ	Mater Dei
ⲡⲣⲟⲥⲉⲩⲭⲓ ⲉϫⲉⲛ ⲁ̀ⲛⲟⲛ	ora pro nobis
ⲙ̀ⲡⲉⲧϩⲱⲟⲩ	peccatoribus
ϯⲟⲩ ⲛⲟⲛ ⲛⲉⲙ ϧⲉⲛ	nunc & in hora
ⲧⲁϫⲛ ⲛ̀ⲧⲉ ⲧⲉⲛⲙⲟⲩ	mortis nostræ

Errata ſic corriges.

Fol. 13. l. 9. lege Oraculi pro oraculis.
Fol. 18. l. 13. lege Cap. 8.
Fol. 24. l. 1. ترنج pro تارنج
Fol. 29. تارنج
& lin. 32. مبارك
Fol. 47. ad marg. ſ.
Fol 49. lin. 13. lege ipſa pro ipſo.
Fol. 50. lin. 17. incidi, omittatur.
Fol. 50. lin. 20. lege conſecratum.
Fol. 61 lin. 7. lege à virtutibus.
Fol. 62. lin. 16. lege quod, pro qaod.
Fol. 79. lin. 3. lege gouerna.
Fol. 87. lin. 23. lege profectò.
Fol. 89. lin. vltima lege quoniam.
Fol. lin. 1 lege hyemis.
Fol. 92. lin. 17. lege מלבות
Fol. 92. lin. 12. ם dele & lege מ
Fol. 65. lin. 12. lege nihil, pro nilhil.
Fol. 101. lin. 20. lege lingua, pro linqua.
Fol. 103. lin. 18. lege igitur, pro ilhitur.
Fol. 111. in nota Marg leg: Meliapore.
Fol. 111. lin. 13. lege patefacerem.
Fol. 113. lin. 5. & 6. leg: infecti p infeſti.
Fol. 114. lin. 4. leg: ſu pro ſe.
Fol. 115. lin. 9. leg: initiari pro initari.
Ibid: lin. 8. leg: tempore pro tempora.
Fol. 119. lin 4. leg: abũdabât p abũdât.
Ibid: lin. 18. lege certè ipſi.
Fol 124. lin. 20. lege iuxta pro ixta.
Fol. 125. lin. 24. lege ⲥⲟⲇⲗⲁ
Ibid: lin. 4. leg: mutauitq; Pro mutauiq;
Ibid: lin. 13. lege nomen.
Ibid: lin. 14. leg: conſentit.
Fol. 127. lin. 13. lege terra pro tera.
Ibid: lin. vltima. leg: lingua p linquo.
Fol. 131. lin. 7. leg. corruptum.
Fol. 132. lin. 7. lege AEgypti.
Ibid: lin. 12. lege AEgyptia.
Fol. 139. lin. vltima leg: AEthiopicis.
Fol 140. l. 7. leg: 18. pro 19.
Et lin: 11. 25. pro 26.
Fol. 142. l. 9. leg: ſignificabât, p ſinificabâ
Ibid: lin. 23 lege quaſi pro quaſi.
Fol 143. nota marg: 2. leg: caniculæ.
Fol. 144. lin. 22 lege [illegible]
Fol. 115. lin. 1. lege מקם.
Ibid: lin. 13. lege olim poſtulaſſe.
Fol. 160. lin. 20. terra pro terram.
Fol. 170. lin. 17. propoſitu typum.
Fol. 176. lin. vlt: זכרו pro וזכרוי
Fol. 189. lin: 6. lege deſcripti
Ibid: lin: 12. leg: Meſori p maſori.
Fol. 191. l. penult: leg: ſcripſit p ſcripſi.
Fol. 122. l. 2. leg: ſapientis pro ſapienis.
Fol. 193. lin: 10. اكثر
Fol. 195. lin: 12. lege noſtri pro noſti.
Fol. 233. lin: antepenult: leg: terreſtres (pro terreſtre.
Fol. 364. lin: 1. lege ראשית Pro רשת
Fol. 261. lin; antepenult: lege facilia (pro faciliora.
Fol. 300. linea 17. 17. 19 20. lege ⲙ̀ⲡⲣⲱⲙⲓ pro ⲙ̀ⲡⲣⲱⲙⲓ

AD LECTOREM.

CVm omnem AEgyptiacam antiquitatem instaurandi nobis sit animus; certè ipsius argumenti difficultas suadere videbatur, vt ab ea re, quę totius antiquitatis veluti clauis erat, ab ipsa, inquam, veterum Ægyptiorũ vernacula antiqua, quam Coptam, seu Pharaonicam appellamus, totius operis auspicaremur exordium. Huius enim, quàm ingens in omni facultate, arte, & scientia sit vsus; quantum non ad profanæ tantùm, sed & sacræ literaturæ cultum, verbo, ad omnem eruditionem antiquitatemque eruderandam conferat, etsi Prodromus iste varijs in locis id abundè & variè doceat; Oedipum tamen AEgyptiacum varia sua eruditione, quam huius ope eruit, id non clariùs tantùm & abũdantiùs demõstraturũ, sed & id quoq; apud reconditioris literaturæ Amantes effecturum spero, vt hanc recens Europæ natam linguã non æstiment tantùm sed & omne quoq; studium industriamq; ad eam addiscendã conferãt, ad quod maiori facilitate præstandum, dictæ linguæ institutiones in fine operis huius adnectere volui, vt interim sese in eis exerceret Lector, & ad futura intelligenda aptiorem redderet capacioremque. Non aliam ob causam totius Oedipi quoque AEgyptiaci Ideam ijs apposuimus, nisi vt quantum ex vtriusque literaturæ restitutione Reip: literariæ emolumentum sperari possit Lectori innotesceret. Certè norunt id amici, quibus abdita eius vel per rimas quasdam ostendi, qui nouitate rerum commoti, cùm alia ratione nequirent, certatim id encomiasticis metris Prodromo præponendis extollere satagebant. Verùm, ne laudibus acceptis hominum diuino fauori obicem ponerem, neue huiusmodi solatiola auidiùs

am-

ambisse, aut etiam ante victoriã triumphos egisse viderer, eorum beneuolentia laudata, ea qua par erat modestia recusaui; exceptis eorum Eulogijs, qui non tàm Encomiastæ, quàm rerum variarũ Testes erant futuri, approbatoresq;. Nam cum hic præsens liber, Oedipi operis omninò noui, rari, difficilis, & argumenti multorum opinione incredibilis, sit Prodromus; cùm pleraque præterea, è reconditis inuisisque Orientalium monumentis deprompta Europæos linguarum cognitione destitutos omninò lateant, adeoque multi forsan in rebus adeò nouis de fide mea dubitare, aut de impostura & fuco aliquo suspicari possent. Vt in re magni momenti maiori ingenuitate, fide & sinceritate procederem, simulque monstrarem linguarum, quas in operibus passim ad rerum dictarum confirmationem adducturus sum, me diuina gratia haud ignarũ: istius testes admittere volui, ipsos Græcos, Hebræos, Syros, Chaldæos, Arabes, Armenos, AEthiopes, Abyssinos, Samaritanos, aliosque quibus mea literaria supellex nota est, quique mea omnia lustrarunt, reuiderunt. quique susceptum opus consilio auxilioque nullo non tempore de proprijs suis aliqua communicantes pro viribus promouere contendunt. Atque hæc sunt beneuole Lector, de quibus te primò monitum volebam; quod si in ijs quicquam laude dignum inueneris, non mihi, sed Deo, bonorum omnium largitori, qui infantium linguas solus disertas facit, imputes velim. Vale.

MVTIVS VITELLESCVS
SOCIETATIS IESV
PRAEPOSITVS GENERALIS.

CVm Prodromum Coptum, ſeu AEgyptiacum P. Athanaſij Kircheri, noſtræ Societatis, tres eiuſdem Societatis, quibus id commiſsum fuit, recognouerint; & in lucem edi poſse probauerint; facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi ita Reuerendiſsimo Domino Viceſgerenti, & Reuerendiſsimo P. Magiſtro Sacri Palatij videbitur. In cuius rei fidem has literas, manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Romæ 23. Aprilis, 1635.

Mutius Vitelleſcus.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. Patri Mag. Sacri Palatij Apostolici.

A. Torniellus Vicesg.

IVssu Reuerendissimi Patris F. Nicolai Riccardij S. Palatij Apostolici Magistri; librum P. Athanasij Kircheri Societatis Iesu, qui Prodromus Coptus, seu AEgyptiacus, notatur; ritè & ordine censui; In eo, non solum nihil offendi Religioni Catholicæ & bonis moribus pugnans, sed contra, quàm plurima ex abditis sacræ vetustatis, & mysticis AEgyptiorum penetralibus, ingeniosè eruta argumenta; quæ cùm ob genuinam multarum linguarum cognitionem, tum ob reconditam rerum peregrinarum eruditionem ex ipsis fontibus haustam, orthodoxæ veritati robur & firmamentum sufficiunt, errores & hæreses labefactant. Dignum initium, vnde cætera æstimentur. Vigebit que diu, repertitium felicitate laboris & ingenij studium, nulli non eruditioni Sacræ & profanæ, lampada (quod dicitur) tradens. Ita censeo. Romæ, ex Domo professa, Iunij 15. An. 1636.

Melchior Inchofer. Soc. Iesu.

Imprimatur.
Fr. Nicolaus Riccardius S.P.A.M.

DOCTORVM ORIENTALIVM
De Prodromo Copto
Testimonia Encomiastica.

Isaaci Sciadrensis Maronitæ Archiepiscopi Tripolitani Syriæ ad Admodum R. P. Patrem sibi amantissimum Athanasium Kircherium *è Soc: Iesu*

Rhythmus Syriacus cantu Iacobitico

ܐܝܣܚܩ ܫܐܕܪܢܝܐ ܡܕܒܪܢܐ ܡܪܝ ܕܛܪܦܘܠܝܣ ܘܠܘܬ ܐܬܢܣܝܘܣ
ܩܝܪܟܝ ܠܐܒܐ ܪܒܐ ܡܝܩܪܐ ܘܡܫܒܚܐ ܕܡܢ ܛܓܡܐ ܕܐܝܫܘܥܝܐ
ܡܫܒܚܐ

ܡܥܢܝܬܐ ܒܩܠܐ ܝܥܩܘܒܝܐ.

ܐ ܐܝܟ ܡ̈ܠܐܟܐ ܡܫܡܫܢ̈ܐ ܡܫܒܚܝܢ ܠܐܠܗܘܬܗ
ܒ ܒܡܠܟܘܬܟ ܠܟ ܫܒܚܐ ܒܪܐ ܠܐܠܗܘܬܗ.
ܓ ܓܢ̈ܣܐ ܕܪ̈ܘܚܢܐ ܘܡܫܡܫܢܘܬܐ ܘܡܫܒܚܝܢ
ܕ ܕܢܦܫ ܒܫܘܒܚܐ ܠܟܘܠܐ ܕܒܪܐ ܐܢܘܢ ܒܪܘܚܗ:
ܗ ܗܢܘܢ ܡܠܐܟܐ ܕܒܝܬ ܠܟ ܡܪܝ ܒܩܠܐ ܕܫܒܚܘܗܝ
ܘ ܘܡܫܒܚܝܢ ܠܟ ܡܢ ܫܘܒܚܐ ܘܡܫܡܫܝܢ ܠܗܘܢ
ܙ ܙܒܢܐ ܐܦܠܐ ܕܠܐ ܡܫܬܠܝܢ ܐܝܟ ܕܡܫܬܥܝܢ
ܚ ܚܝܠܘ ܫܡܝܐ ܘܐܪܥܐ ܠܡܫܒܚܘ ܐܝܟ ܠܡܫܒܚܘܗܝ:
ܛ ܛܘܒܐ ܕܐ ܠܟܠܗܝܢ ܕܡܠܟܘ ܡܠܟܘܬܐ
ܝ ܝܚܝܕܝܐ ܕܫܡܝܢ ܘܕܒܝܫܬܐ ܘܟܠ ܡܠܟܘܬܐ
ܟ ܟܠ ܡܠܐܟܐ ܘܟܠ ܕܫܡܝܐ ܘܟܠ ܕܒܝܬܐ
ܠ ܠܟ ܠܐܠܗܐ ܡܫܒܚܝܢ ܢܘܪܐ ܘܪܘܚܐ ܒܫܡ ܩܕܝܫܐ:
ܡ ܡܫܒܚܝܢ ܠܟܘܢ ܘܟܠ ܠܡܫܝܚܐ ܒܡܫܡܫܢܘܬܐ
ܢ ܢܘܪܐ ܒܪܘܚ ܩܕܝܫܐ ܐܦ ܫܡܗ ܘܠܐ ܒܫܡܗܬܐ
ܣ ܣܓܕܝܢ ܠܟܠܟ ܘܐܡܪܝܢ ܒܩܠܐ ܒܫܘܒܚܬܐ
ܥ ܥܡ ܫܡܝܐ ܘܐܪܥܐ ܡܫܒܚܝܢ ܒܬܫܒܚܬܐ:
ܦ ܦܪܘܩ ܠܟܠܢ ܒܟܠܗܝܢ ܕܚܝܝܢ ܒܡܫܡܫܢܘܬܐ

ܒܪܝ

ܨ ܨܒܬ ܘܣܝܡ ܠܟܝ ܘܫܦܝܪ ܒܪܝܟܐ ܒܫܦܝܪܘܬܐ
ܩ ܩܒܠ ܠܡܙܡܘܪܬܐ ܗܕܐ ܕܡܢ ܠܒܝ ܡܫܕܪ ܐܢܐ ܠܟ
ܪ ܪܒܐ ܘܡܠܦܢܐ ܕܐܘܪܗܝܐ ܡܩܪܒ ܐܢܐ ܠܟ
ܫ ܫܘܒܚܐ ܠܛܒܐ ܕܐܬܪܨܟ ܘܕܒܪܟ ܒܫܪܝܪܘܬܐ
ܬ ܬܘܕܝ ܠܪܘܚܐ ܕܐܥܒܪܟ ܠܫܘܠܡܐ ܘܠܐ ܬܘܩܠܬܐ.

Eiuſdem Interpretatio verbalis.

PAter mi Doctor Venerabilis, clariſſime Athanaſi qui in tuis doctrinis imitari niteris Magnum Doctorem Athanaſium, Electas ſtellas ſplendidaſque Baſilium, imitaris in ſcientia tua Solem Eccleſiæ Gregorium. Ingenium ſublime dedit tibi Dominus noſter in abundantia miſericordiarũ n eius. Et intelligentiam omnium philoſophorum; Armis omnium ſcientiarum induit te, vt decet eos, qui ad præclara expediẽda mittuntur. Virtus eius adiuuit te, diſcere voces ſicut electos eius. Beatitudinem magnam dent animæ tuæ intelligentis, noti tui, & amici tui, & magiſtri, Doctoreſque, quia ſapientiam omnium Orientalium & linguarum plurimarum ſcientiam, ſuper alios declaras, inter Doctores doces, ſermonum variorum idiomata didiciſti celeriter, manifeſtaſti faciliter. Librum quem impreſſiſti, & alios quos imprimere intendis, cum declaratione & commentatione verborum faciliimè dilucidas, voces obuias ſubtiliter voluis & penetras & multum laboras, breuiterque ponis & eleganter: ſuſcipe hanc hymnodiam, quam ex corde ad te mitto præclare Doctor, cui Syriacè offero. Gloria Bono qui direxit te & deduxit te verè, gratiarum actio Spiritui, qui adduxit te ad finem ſine offenſione.

ABRAHAMI ECCHELLENSIS

Syri Maronitæ In Romanæ Sapientiæ gymnasio Arabicę Linguæ ordinarij Professoris

Ad Reuerendum P. Athanasium Kircherium

è Soc: Iesu

Çarmen Syriacum.

ܐܒܪܗܡ ܚܩܠܢܝܐ
ܠܐܒܐ ܐܚܝ ܡܝܩܪܐ ܐܬܐܢܣܝܘܣ
ܡܢ ܫܪܒܬܗ ܕܝܫܘܥ

ܡܐܡܪܐ ܣܘܪܝܝܐ

ܨܦܢܬܦܥܢܚ ܕܠܟܣܝܬܐ: ܠܢ ܗܘ ܦܫܩ ܠܗܝܢ:
ܒܗܘܢܐ ܕܡܙܠܓܢ: ܠܐܬܪܘܬ ܚܟܡܬܐ: ܦܪܚ ܕܝܢ ܘܢܦܩ:
ܐܘܨܪܐ ܐܫܟܚ: ܒܝܬ ܡܨܪ̈ܝܐ: ܘܠܐ ܐܢܫ ܐܡܪܚ:
ܠܡܦܠܐ ܣܕܪܗܘܢ: ܗܘ ܒܠܚܘܕܘܗܝ: ܦܬܚ ܠܗܘܢ ܘܦܫܩ
ܗܐ ܡܬܟܪܟ: ܥܠ ܡܪܟ̈ܒܬܐ: ܐܦ ܡܙܟܐ:
ܘܟܠ ܠܫܢܐ ܫܕܪ: ܠܘܬܗ ܐܝܙ̈ܓܕܐ: ܕܠܗ ܗܘ ܢܫܒܚ:

Eiusdem Interpretatio.

Sphnatphahnah, qui abscondita nobis declarat,
Intellectu splendenti ad Regiones sapientiæ volauit,
Thesauros inuenit apud AEgyptios, nemoque ausus est
Eorum seriem corrumpere, ipse verò solus aperuit.
Ecce circumfertur super currus & triumphat
Et omne idioma misit ad eum nuncios, vt eum laudaret:

شعر غيره عربي لابراهيم الحقلاني

Aliud Arabicum
eiuſdem Abrahami Ecchellenſis.

يامن فاز على كل الـــورى .
بعلم حازه بتعـــب مجمـــوع .
هم يحسدوك بما خصصت به .
ولا يكون قولهـــم عندك بمسـموع
فلو قسم الليث اثلاثا لما اكلت
منـــه الكـــلاب ولوماتت الجوع .

Eiuſdem traductio.

O *Qui excellis in omni doctrina, quam poſſediſti, labore collectam. Inuideant tibi maleuoli propter id, quod tibi peculiare feciſti. Verùm eorum dicteria ſurdus mutus tranſeas. Si enim diuiſus fuerit leo tres in partes, non comedunt ex eo canes, et ſi perirent fame.*

Aliud Eſtranghelo metro Balai eiuſdem.

ܕܠܒܗ ܒܪ ܕܠܒܗܐ ܡܫܝܚܐ
ܒܒܢܝܐ ܫܬܐ ܕܒܠ.

ܐܒܪܗܡ ܐ ܕܠܗܒܝܬܐ
ܟܝܢܗ ܢܗܪܐ ܕܐܬܒܪܐ ܬܐ
ܐܒܪܗܡ ܐ ܕܟܠ ܝܘܠܦܢܐ
ܕܬܒܥ ܐܬܬܘܗܝ ܒܡܫܡܫܬܐ

ܐܬܪ̈ܟܐ ܕܫܪ̈ܝܩܐ ܗܘ ܗܘ ܢܗܪ
ܕܬܗܪ̈ܐ
ܗܘ ܐܬܪ̈ܟܐ ܕܟܠܗܝܢ ܝܘܠܦܢ̈ܐ
ܠܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ ܡܫܩܐ ܘܠܦܠܚ̈ܐ
ܘܠܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ ܒܗ ܗܘ ܗܘ ܥܠܡ
ܡܥܬܪ

Expositio eiusdem.

P Rodromus hic est sibilium, Nilus flumen mirabilium, Prodromus omnium scientiarum, Nilus rerum prodigiosarum Terram AEgypti hic inundat. eiusque solum Agricolas beat. Ille Orbem sapientiæ aquis irrigat. Omnesque literatos pelago scientiæ ditat.

Eiusdem Abrahami Ecchelensis
Idiomate Samaritano.

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

†††

[illegible]

Eiusdem interpretatio.

Omnis lingua, & idioma elegans, quod circulus claudit
Soluat vota sua & tributum separet
Illi, qui radicem famis à campo sapientiæ extirpauit.
En Samaritanus munus suum offert, manu plaudit
Et socios inuitat, & pelagus eius encomiorum nauigat.
Et huic Ioseph laudem addit, & nunquam obmutescit.

Petri Pauli Copi Sacerdotis Armeni Eulogium Armenicum.

[illegible]

Interpretatio eiusdem.

Multi vt peregrinas linguas & varias scientias addiscant peruagantur, Africam, Asiam, & Europam; Sed iam necessarium amplius non erit, cùm quæcunque occulta Africa, Asia, & Europa continentur, hic Author suis libris complectatur.

Michaelis Archipresbyteri Efronitæ Syri,
In Prodromum Coptum
Reuerendi Patris Athanasij Kircherij
è Soc: Iesu
Rhythmus Heracleus, seu vetusta Chaldæorum Lingua.

ܡܐܡܪܐ ܡܫܘܚܬܐ ܣܘܪܝܝܐ
ܠܘܬ ܡܪܘܡܐ ܕܐܒܐ ܡܝܩܪܐ ܐܬܢܣܝܘܣ ܩܝܪܟܪܝܘܣ
ܕܡܢ ܫܪܒܬܗ ܕܝܫܘܥ
ܡܫܘܚܬܐ ܗܪܩܠܝܬܐ

ܚܙܝܬ ܠܟܬܒܟ ܓܒܪܐ ܚܪܝܦܐ ܘܐܬܕܡܪܬ ܒܗ
ܘܬܗܪܬ ܬܗܪܐ ܕܟܠ ܛܡܝܪܢ ܡܫܬܟܚܢ ܒܗ
ܟܠܗܝܢ ܠܫܢܘܬܐ ܢܘܟܪܝܬܐ ܡܬܪܫܡܢ ܒܗ
ܘܡܬܦܫܩܢ ܚܪܝܦܐܝܬ ܘܫܦܝܪܐܝܬ ܡܬܬܪܓܡܢ ܒܗ
ܣܘܥܪܢܟ ܬܡܝܗܐ ܗܘ ܡܠܦܢܐ ܚܪܝܦܐ ܒܝܬ ܡܠܦܢܐ
ܠܝܬܘܗܝ ܐܚܪܢܐ ܕܡܕܡ ܠܐ ܐܝܟ ܐܢܫܐ
ܠܐ ܐܝܟ ܒܣܡܐ ܐܠܐ ܐܝܟ ܦܝܪܡܐ
ܡܕܝܥ ܐܦ ܠܟ ܚܟܡܬܐ ܕܟܠ ܠܒܣ̈ܡܐ:

Interpretatio eiusdam.

Vidi librum tuum Vir acute, & admiratus sum eum & vehementer obstupui, cùm quæuis recondita inueniantur in eo, omniaq; idiomata peregrina signentur in eo, subtiliter & eleganter declarentur in eo: opus tuum admirabile est, Doctor subtilis apud Doctores, nilque aliud est quàm thuribulum ex quo redolent omnes odores.

✝✝✝ 2

Iodoci Hopffneri Herbipolitani, Theologi
In reconditum opus Prodromi Copti R.P. Athana-
ſij *Kircheri* Fuldenſis Germani
è Societ: Ieſu
Rythmus Hebraicus

שיר עברי	Explicatio eiuſdem.
בל לשונות בכל מדינה	Occaſumque Ortumque inter qua tollit in altum
ממזרח עד מערבה	Quaque ſolet Phœbus condere nocte caput.
ועברית ורומיית לא ריך	Quæ te lingna latet? ſit Hebræa, Latina, ſit omnis
לשון קבטי היא לשונך	Vnam omnes calles. Coptica lingua tua eſt.
ותשאת באור מחשבתה	Hanc iſthoc Prodromo biſeno idiomate, primus
ב״ב לשונות שאתה	Merſam AEgyptiacis eruis è tenebris.

Doctoris Io: Baptiſtæ Ionæ de Sapheta, quæ Vrbs eſt Galileæ ſuperioris Paleſtinæ, Hebraicarum literaum In Piſana Aademia profeſſoris in idem opus
Rythmus Rabinicus.

פני יוחנן המוכל בדלותי יופי העלאהם כמלאכי עמלי ולוחב

א תקותמעודים : שכם לו ותודה : אשר ידו שרה : בספרשנרים:
ת קף לבו והכהידות אכסירהב: כמעדים עוסב:אף זהב מגרים .
נ תנכהם מימן : בכל עת וזמן : לא הכים אלמן : הלשון מגרים:
ס עמישון גלה : בעוקימו עלה : וגם דלה דלה : מים ממגרים
י שמרהו האל : שומר ישראל : ובבו הגואל : קרא ממגרים:
ו רוחו לו יפרוש : בכל עת מידרוש : ויטעהו לנאה בכלממגרים:
ש נח לבי עלמה : יקרה תמימה : עמה לבו גהמה : בגלתאלבו ממגרים:

Sacerdotum Abyssinorum
In eundem Prodromum Coptum Testimonium
Æthiopicum.

በዝመጸሐፍ፡ ኦልቦ፡ ሰሐተ፡ ንሕነ፡ ሰምዓታት፡ ኢትያጵያዊን፡ ወንእመን፡ እስመ፡ ኵሎሙ፡ ማእምረን፡ ወቶሎጋዊያን፡ ፈቲዉ፡ ክመ፡ የአማሩ፡ ኵሉነገረ፡ በሐዉርተ፡ ክመ፡ ያአማሩ፡ ፋክሬሁ፡ በኪሉ፡ ኢረከቡ፡ ረከበ፡ አተናቴዎስ፡ ዉማአማረ፡ ኵሉ፡ ነገረ፡ ሚጠ፡ ልሳነ፡ ቅብጥ፡ ወኢአጺያ፡ ንሕነ፡ ናአማር፡ ሰማእተ፡ ዚኣሁ፡ ንሐ።

አባ፡ማሕጻንተ።ማርያም።
አባ፡ሐብተ።ማጋያም።
አባ፡አጸጸ።ድንግል።
ተንሥኣ፡ክርሆቶስ።

Explicatio.

IN hoc libro in AEthiopicis mendacium non est, & nos sumus testes, & dicimus quod multi Sapientes desiderauerunt scire varias linguas, ad interpretationes varias perficiendas, & non inuenerũt. Hic Athanasius primus omnes sermones explicare nouit, non in alijs tantùm linguis, sed & in AEthiopica potissimùm & AEgyptiaca, & nos infrascripti sumus testes eius.

Machzanta Maroiam	hoc est	*Depositum Mariæ.)*	*Sacerdotes*
Chabta Maroiam		*Donum Mariæ.)*	*Abyssini*
Azfa Dungel		*Pallium Virginis.)*	
Tansa Christos		*Resurrectio Christi. Diaconus.*	

PRODROMI COPTI CAPITVM SYLLABVS ET LEMMATA.

Procemium Prodromi

Causa scriptionis. difficultas tractādi antiqua; linguæ Coptæ antiquitas; Eximiorū virorū ad hoc genus scribēdi incitatio. Thesaurus Copto-arabicus præmittitur Hieroglyphici operis, veluti basis & fundamentum.

Caput I.

De etymo vocis Coptos.

Coptos non ab AEgypto, nec Chibt, sed ab Vrbe Copto deriuatur. ⲄⲨⲠⲦⲒⲞⲤ *Kopticū* قبطى *Arabicum, Item* ϪⲎⲘⲒ & مصرى *Mesra quid propriè significent. differentia inter* ⲔⲞⲠⲦⲞⲤ & ⲔⲞⲪⲐⲞⲤ. *AEthiopica vox Gobzo quid? Copti Vrbis descriptio. Cana Ramusio, Elitron AEgesyppo dicitur, celebritas eius & feracitas.*

Caput II.

De Coptitarum institutis.

Coptitæ ante Christum Idolorum cultui deditissimi. Post Christum primi Christiana religione imbuuntur, Vrbs vicina Thebaidos. Coptitæ linguam AEgyptiam antiquam ab interitu vindicarunt. Libri Coptici Bibliothecæ Vaticanæ. Religionis studium apud Coptitas viget. Ingens Martyrum numerus. AEra Martyrum quid? Ritus Coptitarum in sacramentis administrandis. Liturgiæ Copticæ ratio. Coptica & AEthiopica Ecclesia vna fuit olim sub Antistite Alexandrino. Quantum prodesse possint huiusmodi liturgiæ antiquissimæ Hæreticis ad conuersionem.

Caput III.

De Copto-AEthiopicæ Ecclesiæ Colonijs in alias mundi partes traductis.

Coptitæ, AEgyptij, & AEthiopes, lingua Syriaca quōdam in sacris vsi sunt. Ex AEgypto, Syria, & AEthiopia in Indiam ad propagationem fidei

dei Christianæ Coloniæ transmissæ. idque ex vetustissimo monumento Syro-Sinicis characteribus, quod paucis ante annis in China detectum fuit, inscripto probatur.

Caput IV.

De Colonijs dictis in Indiam, Chinam, Iaponiam, Tartariam deductis.

Quid & vbi propriè Cathaia, Quis & vbi magnus ille Presbyter Ioannes. De Gryphibus & Pygmæis, & an hi propriè homines sint. De prima prædicatione S. Thomæ Apostoli in India, eiusq; martyrio Calurminæ seu Maliapora peracto, de Cruce miraculosa sanguine eius expressa. Brachmanicarum literarum cruci circumscriptarum interpretatio. De nauigationibus primorum Christianorum ex AEgypto in Indiam, quæ Ophir AEgyptiacè dicitur, varia traduntur.

Caput V.

Lingua Copta seu antiqua AEgyptiaca affinis olim Græcæ. Examen nominis Coptici seu AEgyptiaci. Thaphnatsanech. seu Psontomphanich. AEgyptij ob miracula patrata vocant Moysem Psontomphancti, quod arcanorum reuelatorem significat; discutiuntur circa hoc nomen textus Hebraicus, Syriacus, Arabicus, Chaldæus, Samaritanus, Græcus, Armenus, Coptus. Copta lingua non fuit affinis Hebraicæ nec alijs Orientalibus linguis, Græca excepta. Locus Beniamini explicatur de AEgyptiaca lingua. Moses nomen AEgyptiacum eiusque significatio. Comparatio linguæ Coptæ cum alijs linguis Orientalibus. Menses AEgyptiorum Veterum, & nomina stellarum aliarumque rerum, vti herbarum, animalium, Deorum, Copta lingua cum antiqua AEgyptiaca eadem adhuc retinet. Asima non est AEgyptiacum nomen, sed Samaritanum.

Caput VI.

De Nomine Dei Copto ⲪⲦⲀ Phta.

Mysticum nomen est. mysticorum nominum ratio. Varia monogramma. Mysteria literarum Armenicarum. Mysteria nominis Copti ⲪⲦⲀ *explicantur. Quis fuerit Phtha antiquus AEgyptiorum Deus. Generatio eius ab Hemepht. Phtha mundi symbolum; nomen vni-*

vniuersum perambulans. Characteres varij Phta seu Tauti inter Hieroglyphica adhuc reperiuntur. Vnde baculus nota Tau insignitus D. Antonij. Figura baculi Mosaici quæ fuerit? Φ †. *Coptitarum, mysticorum nominum rationes habet. Comparatio eius cum nomine Dei tetragrammato.*

Caput VII.

Lingua Græca primùm à lingua AEgyptiaca profluxit. Notabilia, de signo senarij numeri Græcorum, apud Coptitas adhuc pro litera Alphabeti sexta vsurpato. Differentia linguæ antiquæ AEgyptiacæ, vernaculæ & Græcæ quæ ipsis doctrinalis erat. Columnæ & monumenta Græcis literis inscripta. Pœnorum lingua olim similis erat Hebraicæ. Lingua Copta ex varia AEgyptiaci Imperij mutatione variam quoque corruptionem passa est. A Latinis, Græcis, Arabicis multa mutuantur. In Syntaxi nominum & verborum quanta sit ab omnibus cæteris linguis discrepantia.

Caput VIII.

De vtilitate Linguæ Coptæ.

Vtilitas linguæ Coptæ maxima non ad hæreses duntaxat refutandas, sed & alias literas excolendas. Thesaurus librorum Coptorum in Bibliotheca Vaticana, eorumque Catalogus. Thesauri Copto arabici præstantia. Alphabetum Agarenorum seu Africanorum. Mirabilis cuiusdam Vetustissimæq; Inscriptionis, in rupe quadam mõtis Oreb incisæ, à nemine ante hac explanatæ vera, certa & fidelis Interpretatio: in qua multa recondita ex Hebræorum antiquitatibus eruuntur.

Caput IX.

Literis hieroglyphicis verba Copta inserta fuisse varijs exemplis ostenditur. Variaq; monogrammata dilucidantur: quibus denique subiungitur Specimẽ interpretationis hieroglyphicæ; in quo multa de veterũ AEgyptiorum symbolicis disciplinis à nemine (quod sciam antehac) indigitata nouo ausu & molimine produntur. Quibus omnibus in fine tractatus particularis de elementis linguæ Coptæ, quem Primitias linguæ Coptæ siue AEgyptiacæ notare libuit, vnà cum Idea Oedipi, adnexus est.

